WiMBP
Opole

II

232 st.

Akc W 218/47/66/C

Tractatus sacerdotalis de sacra mentis deq; diuinis officijs. ⁊ eoꝝ administratiõibus.

REVERENDISSIMO IN CHRISTO PATRI DOMI-
no, domino Petro Episcopo Premisliensi Regni Poloniæ vi
cecancellario domino & patrono colendissimo
Rudolphus Agricola iunior poeta a
Cesare laureatus fœlicitatē.

MAxima profecto veneratiōe, maximo ho-
nore, vereq; laudis p̄conio dignos esse iu-
dico, Reuerendissime dñe antistes, nō tam
ei solum quos vt posteros demerent aliqd
ipsi vel suo marte lucubrauerint, q̄ illos e-
tiam quor̄ opa summe frugis plena volu-
mina a situ tandē, cecis in quarū delitescentes tenebris libri
in sacrosancte Christi seruatoris nostri ecclesię vsum & vin
dicant & luci restituunt, celebre posteritati nomen, q apud
Græcos primus bibliotecā condidit Athenienſiū tyrannus
Pisistratus reliqt celebre in Persiden abducande ipsa Xer-
xes, Seleucus Nicanor Alexander Magnus, Philadelphus,
apud Romanos, Paulus Emilius, Lucullus & q Marco Var-
roni eius cōstituendę copiā dedit Iulius Cesar, Pollio, & fidei
nostrę Pāphilus Martyr, q triginta voluminū milia reposuit.
Quis igit tuę Reuerēdissimę dñationis sancto, ꝓposito-tibi
inquā optimo pastori nō congratulet, cuius nō segniter im-
pensa diligentia diuinar̄ litterarū pro cōmuni sacerdotū vti
litate libri iterum-iterūq; restituunt. Vera presulis laus est
nullo vnq̄ tempore nō ecclesię consulere prouidenter, quod
subinde tecum reuoluens, nihil eorū quę ad eius vsum per-
tineant pretermittis. Pergat itaq; tua Reuerendiss: dñatio,
nec vllo, eadē pacto ab hoc celeberrimo instituto diuellat,
cui plurimū me cōmendo. Cracouię. Anno 1518.

BIBLIOTEKA
FUNDACYI
W. HR. BAWORowskiego

Prologus

MEdice cura teipsum. Lu. iij. ca. Si
cut ait Grego pma parte sui
pastoralis ca. ij. Quis ante
cogitationū vulnera occultiora
nesciat esse vulneribus viscer̄. Mi
mirum videt medicum spiritualem
multo subtiliorē debere esse medi
co corporali q vt bene curet vitia:
multa peritia opus habet. presertim vt vim pigmentor̄ spiritualiū
cōsiderans primū q̄ ceteros curare
desideret circūquaq; regulas me-
dicine cognoscat. Aliogn si artis
spiritualis impitus & i seipso igno
rantie cōfossus vulneribꝰ alios me
deri ꝓperet: audire nō imerito me
rebit. medice cura teipsum. Ma-
gna quippe stultitia est: vt idē ait
Grego. si aliqs alios mederi ꝓpe-
rat. qui & ipse in facie vulnus por-
tat. Et maxima plane demētia est
vt ingt in pasto. ca. ij. Omn hi q ne
quaq̄ precepta spiritualia cogno
uerunt. cordis se medicos pfiteri
non metuūt. dū q pigmentor̄ vim
nesciūt. videri medici nō carnis eru
bescunt. Recte igit cuilibet taliꝫ
dicit medice cura teipsum. Quos
igit medicos cordiū appellare ad
presens melius ꝓuenit q̄ curatores
animarū. ipsos vez rectores eccle-
siarū qbus ille thesaurus est tradi
tus p quo nō parcet deus pater
qui ꝓprio filio suo nō pepercit. vt
dicit ad Romanos. viij. ca. Qui-
bus etiaz ille vulnerat̄ q incidit in
latrones curandus fouendusq; a
samaritano relictus est. Luce x. ca
Unicuiq; eiū ipsor̄ dicit. Curam il
lius habe. Et rursus deus p ꝓphe
tam. Custodi virū istum. q si lapsus
fuerit: anima tua erit p anima ip̄i
us. Porro dñs p Ezechielem ter
cio & tricesimotercio ca. cōminat
cuilibet curatori dicens. Sangui
nem eius de manu tua requiram: qua
si diceret. q̄ vita & mors subditor̄
posita est in manus prelator̄. Ui
dicit Judith octauo ca. Et vobis
pendet anima illor̄. Hac itaq; sen
tentia ꝑmonitus q̄q; prelatorū & rec-
tor̄ penset periculū sui regimi-
nis, & artem doctrināq; discat spi
ritualis curationis, quatinus in se
ignorantie curare possit vulnera.
& in subditor̄ cordibus p̄ sanā do
ctrinam & salubrē penitentiā sciat
sanare contagia delictor̄. Ne qđ
absit: duz sanandi regulas nesciat
& ad sanandū ꝑmissos subditos se
stinet: iuste sibi obiici audiat de eis
dem. Medice cura teipsum. Recte
nanq; prelato ignoranti dicit vt p
ius in se sufficienter artē curādi spi
ritualiū morbor̄ habeat: q̄ empla
strum sanādis vulneribꝰ adhibeat.
Nam vt ait Gregoriꝰ in regi. Ue-
recūdū est & dicere pudet. q̄ sacer-
dotes ducatū arripiūt q eroditus
religiose vite nō nouerunt. Licet
in qbusdā catholicis mysteriis ig-
norātia tolerāda foret. eo q̄ in ple
risq; melius est nepharie q̄ curare
In qbusdaz etiā iuxta Augu. in li.
de verbis dñi. Melius est fidelis
ignorantia q̄ temeraria ꝓsciētia.
In ecclesiast̄icis tñ ministeriis or-

dinādis disponēdisq; oīnino dam
nābilis est. De qbus est illud ver
buz apostoli ad Corin. xiiij. Si qs
aūt ignorat ignorabitur. Ordinis
namq; ignorātia quo videlicet or
dine qdquid agendū est in ecclesia
conturbat negocioz naturaz for
mamq; meritoz. Nam statutis fa
cere iniuriaz vel ꝓrraire nō est intel
ligere: sed errare. vt ingt Ambrosi.
sup Beati immaculati. Nunc est q
dns regrit seruū prudentē quē cō
stituit sup familiā suaz. Ps dat. xxiiij
Prudentem dixero. vt sciat quo
ordine: quo sensu. quo modo. quo
fine qdquid gerendū sit. Aliogn si
cecus ceco ducatuz prestet. nonne
ambo in foueā cadūt. Mathei. xv
Non enī cecus cecū ducere potest
sic nec indiscretus prelatus subdi
tum indiscretū potest p viaz duce
re salutis. Et qñ his periculosis tpi
bus in pluribus ecclesijs ꝓtra san
cta instituta in administrandis sa
cramētis: que sunt instrumēta spi
ritualis curatiōis. plerosq; nō tam
errasse q̄z variasse circa eadem co
gnouim⁹. adeo vt vera sit illa Ra
banensis sentētia. Cōmune est me
dicoz semp circa egritudines va
riari. Uñ si tres vel quatuor medi
ci veniūt ad infirmū nunq̄z in assig
natiōe vel exhibitiōe curę ꝓueniūt.
Nec ille: Et hoc idem q̄z verum sit
heu nostris tpib⁹: res fidelib⁹ sub
iecta populis quotidiana expien
tia clariuſ manifestat. Profecto si
quidē cū aliqd sacramentoz admi
nistrandū sit in ecclesia dei: vix dio
cesis totius clerus in ipso ritu ca
nonice tradendo ꝓcordat aut con
uenit. Sed nunc in hac ecclesia hic
additur. alia sic mittit: ille ꝓcepo
nit postponēda: ille postponit pre
ponenda: ille būdictionē psuadet:
ille negua q̄z asserit. ille corrigit li
brum tanq̄z deuium t erroneū. ille
corrigit corrigentē tanq̄z ignarū.
Sic prelati mutua discrepatione
collidētes: nō sine grauī scandalo
animos subditoz in ꝓfusiōis laby
rinthū precipitant t demergunt.
Porro nos Stanislaus dei t apo
stolice sedis gratia epūs Posnonien
sis paterna sollicitudie pasto
ralis officij excitati inter tot fluctu
agos excursus viā cupiētes ostē
dere certiorē pītez tractatū de ad
ministrādis rite t ecclesiasticis sa
cramentis celebrandisq; missaz so
lennijs t censuris ecclesiasticis ca
nonice obseruādis: p venerabilem
virū magistrū Nicolaū de Plone
decretoz doctorē. capellanuz no
strum deuotū fideliter collectuz t
plena discussiōe masticatū. de fra
trum nostroz Posnomēsis capi
tuli cōsilio t assensu prenia delibe
ratione approbatū. oīnibus t sin
gulis rectoribus ecclesiaz parro
chialiū habendū t tenendū ad vn
guem pfecte precipimus t manda
mus. volentis secūdū ipsum in ad
ministrandis sacramētis celebran
dis officijs. censurisq; obseruādis
omnes t singulos dirigi t guber
nari. Statuentes q si quod absit
gspiam p archidiaconū nostz aut
p testes nostros synodales tempe
visitatiōis repertus fuerit g scōm
dicti tractatus formaz modū t dis
positionē se nō gesserit in oīnibus

determinatū p ecclias talē baptis
mū nō valere. ita q etiā baptisare
tur his verbis. Si baptisatus es.
ego te nō baptiso. si nondū bapti
satus es ego te baptiso. in n.p.t.fi
t ss. Et idē fiat qñ baptisanē rutheni
t greci. qa nō ꝓstat illoz formā sim
pliciter nō valere. pserim cū eccliā
scit t tolerat eā. nec exp. esse repro
bat. Quartū qd requiriē ad subāz
baptismi est materia debita scz ab
lutio p elementū aque in toto cor
pore. vel in pte digniori. Quintuz
qd illa ablutio fiat ab vno t eodez
tpe qñ forma verboz exprimiē ita
qd vnus verba pferat t eo tpe pue
rū imergat. Ysta aūt imersio debz
fieri tria vice nisi necessitas magna
suadet aliter facere vel si baptisan
dus esset adultus q p sacerdotem
ter imergi nō pōt. tunc eī sufficit
trina aspersio aque qd eccliа i plu
ribus locis seruat. t in puulis pp
ter picula q̄ accidere pñt circa to
talē imersionē puuli. Uñ graviter
peccaret g semel tñ imergeret: qa
ꝓtra eccliе ꝓsuetudiez faceret Sci
endū aūt est q ſm. Jo. parisiensez
sup iiij. di. iij. capi. iiij. aquā baptis
mi nō oportet de necessitate esse scti
ficatā qa dns contactu sue mūdissi
me carnis vim regenerativā aquis
cōtulit. Sed tñ aqua debet esse sim
pler. sic q nō mutet spēs aque quā
cūq; fiat ꝓmixtio. Uñ pōt fieri bap
tismus in lixinio vel aqua maris vl
sulfurea vel in aqua expressa mūde
de luto. t dico mūde expressa. i. lig
de et apparanē sic q ibi appareat
vera aqua qa aqua imbibita spisso
luto nō pōt fieri ꝓuenies materia
huius sacramenti. Et huius ratio
ſm doctorē subtilē vbi supra ē qa
lotio est materia ꝓxia vl quasi per
se fundamentū vel ps fundamenti
istius sanctificatiōis. Aqua aūt est
materia remota vñ aqua imbibita
spongee vel spisso luto. etiā si tan
git carnē tñ nō est ꝓueniēs materia
ad baptismū quia talis cōtractus
nō est lotio. Et sīr in glacie nō est
lotio t in nive. eo q nō est aqua flu
ida lotiōi ꝓueniēs. Sīr aqua rosa
cea vel aqua expressa de floribꝰ vel
prodiū nimis spissuz in quo plus ē
de pinguedine qnā de aqua nec aq̄
mixta cū luto multo. Sīr vinū. et
salsa aut etiā hois vrina nō sunt
ꝓueniēs materia baptismi. eo q aq̄
ibi mutata est in aliā spēm. Ubi tñ
nō tanta transmutatio esset aque
sicut in brodio medone cervisia et
sic de alijs liquoribus dubitāt qui
dā doctores nō esse materiā istius
sacramenti. Ego tñ oīnino repro
bo in istis liquoribus fieri sacramē
tū ꝓpter ꝺfectū ſcatōis. Aqua cū
baptismi ſcat illā aquā q̄ fluxiē a la
tere xpi in cruce que fuit vera aqua
elemētalis t nō miraculosa ꝓpter
ſcationē baptismi sic etiam et san
guis verus ibi pfluit. Ratio autez
institutiōis in isto elemento est ex
pte ꝓueniētie. qa est frigida fluida
lucida necessaria t cōis. Et he oēs
ꝓprietates ꝓuenīūt hmōi aque in
qua debz fieri baptismus q̄ ē ad re
primēdū fernorē ꝓcipiscētie ad fle
ctendū rigorē inobedientie ad illu
strādū charitatē fidei. ad introdu

cendū viā salutis. Itē alia ratio ga p baptismū ab his mal' liberamur. scz ab imūdicia ignorantia ⁊ cōcupiscentia vt patet ex⁹ ppetatip⁹ aq̄ scz puritate p quā mūdamur pspicuitate p quaz illuminamur ⁊ frigiditate p quā ab estu cōcupiscentie temperamur. Fit etiā baptismus in aqua ne quē inopia alteri⁹ liquoris excusaret. Et ne ppter defectū piculū salutis hoīes incurrerēt. Et vt inueniat apō oēs cōis materia baptismi.

¶ Qt tripler est baptismus

Preterea sciendū q tripler est baptismus scz fluminis qui fit in aqua cōiter. Et talis liberat a pena ⁊ a culpa. ⁊ gratiam infundit in habitu ⁊ characterem imprimit. Alius est flaminis qui tūc fit qū gs desiderat baptizari sed non habet p quē baptizetur. talis in fide saluabit. put determinatum est in decretali. aplicam. de presbytero nō baptizato. Et idem patet p Augu. viij. li. de ciui. dei. ⁊ li. iij. de vnico baptismo. ⁊ per bnū Ambro. de obitu valentiniani. Et hic delet culpam. ⁊ gratiam habet in vsu in quo meritū consistit. Tercius est baptismus sanguinis. q̄ fit in martyrio p christi nomine susceptus. vt patet de inuocētibus. Et gdaz dicūt etiā de latrone dextro. sed non videt esse verū. cū ille non possit dici martyr ex pena crucis. eo q nō p veritate aut iusticia. aut fide christi. sed pro suis sceleribus passus est. sicut solus ⁊ fitet dicens Nos qdē digna factis recipim⁹ ⁊c. videt ergo potius q baptizatus. est baptismo flaminis ppter ⁊fessionem fidei quaz habuit ad christū credens cū deū ⁊ hominē esse. Et iste baptismus ab omni tentatiōe liberat. ⁊ confert statim premiū. ga martyres statim euolant in celū si ne retardatōe. sicut patz de sancto stephano dicente. Videbo celos apertos. Actꝫ vij. Itē in hoc sacramento quoddā est sacramentuz tm̄. vt est ablutio exterior i corpe. Quoddam res tantuz vt gratia interior. Quoddā res ⁊ sacramentū vt character in anima. Et sic q ficte baptizatur cū ppōsito peccandi mortaliter nec attritus. vl qui errat in articulo fidei. vel q dicit sacramenta nō valere. tm̄ recipit sacramentum ⁊ nō saluat. Qui vero desiderat baptizari ⁊ nō habet p quē recipit rem tm̄ ⁊ saluabit. Qui vero recipiunt rem ⁊ sacramentū vt parvuli. exterius ⁊ interius mundant ga recipiūt exteriorez ablutionē in corpore. ⁊ impressionē characterꝫ in anima. Est aūt character distinctio a charactere eterno impressus anime rationali sm imaginē ⁊figurans trinitatē creatā. i. hominē. trinitati creanti. i. deo. ⁊ distinguens a non ⁊signatis sm statū fidei. Et hoc est tantuz dicere q character est quedā qualitas seu signū consignatiuū christo⁹ distinctiuū ab infidelibus. ⁊ assimilatiuū fidelib⁹. ⁊ dispositiuuz ad gratiā. Et talis

character est indelibilis potentie cognitiue intellectiue. in qua p̄nci paliter ⁊fistit imago. ex qua etiam homo q̄ fit homo. sicut ex appetitiua habet q̄ sit bonus vel malus. Et ratio sm Tho. dis. iiij. q. iij. ar. iiij. ga impressio characteris est p quandā anie rationalis sanctificationē. put sanctificatio dicit depntatio alicui⁹ ad aliquid sacrū. Ad hanc aūt sanctificationē nō magꝫ actiue cōperat anima sanctificanda qz aqua sanctificanda. vel oleū vel chrisma ad sui sanctificationez nisi q hō se subiciat tali sctificationi p ⁊sensuz. res aūt predicte subiciūtur ga libero arbitrio carēt. Et idō qualitercūqz alia varietē p ppias opatiōes nūqz caracterē āmittit. sicut nec crisma nec oleuz nec panis ⁊secratus nūqz sctificationē pdūt qualitercunqz transmutent dūmō nō corrumpant. Nullus autē pōtbis baptisari. ga dns ⁊stituit baptismū irreiterabilem. ⁊ hoc ppter plenā remissionē tam pene qz culpe que fit in baptismo alias dare occasio sepius delinquēdi hec sco. sup iiij. senten. di. iiij. q. v.

¶ De baptismi accidentibus

Consequēter de accidentibus baptismi restat videre. Sūt aūt octo de solennitate baptismi que nō sunt de substā. v. Sal oleū crisma cereus crismale salina. Flatus virtutē baptismatis ista figurant. Nec cū paternis nō mutāt sed bene ornāt. Jungit aūt baptizandus in quatuor locis scz in fronte vt fidē publice predicet ⁊ hoc fit in ⁊firmatiōe q ēpm in vertice. vt agenda facilius ⁊noscat. Inter scapulas vt ingū xpi suauiter portet. In pectore vt deū dulcius diligat. Sed de istis melius videbit infra in practica huius sacramenti.

¶ De cautelis circa hoc sacramē tum seruandis.

Tunc ō cautelis circa. istō sacramentū ad hibēdis est videndum. Primo caueat sacerdos ne in priuatis domibus baptiset infantē vel adultuz nisi esset puer regis vel principis quibus in hoc deferet. Et hoc intelligo preter casuz necessitatis alioquin in necessitate potest baptisare vbiqz. vt si puer esset in mortis articulo. aut aferentes haberent inimicicias capitales put hoc totū notat in clemētina vnica de baptismo ⁊ eius effectu. Secōa cautela. caueat ne quez coacte baptiset. vt indeū vel paganū. ⁊ hoc si reclamat aut ptestatur aliquo signo exteriori suū dissensū nam talis nō recipit sacramentum nec cogitur legem xpianā tenere. Si aūt metu mortis vult baptisari ne cremet vel suspēdat p suis excessibus talis si nō reclamat. quāuis intus dissentit vt sacramentū recipiat. tm̄ tenet legē xpianā seruare. Tercio caueat ne baptiset amentē vel fatuū seu furiosuz. p erūt. vt ōt

s. Thomas. Amentes a nativitate recipiũt sacramentũ sicut & pueri. Et illi q incurrũt amentiã ex infirmitate postq̃ habuerũt vsum rationis & lucida intervalla. & habuerũt tũc ppositũ recipiendi baptisma. tũc suscipiũt sacramentũ & rẽ. etiã si actu ꝓtradicant q̃si baptisenẽ in amentia alias nõ. & sic intelligendus est qđ dt Aug. iiij. Confessz. de amico suo q dũ desperaret baptisatus est nesciens. Quarto caueat ne in deũ vel paganũ statim baptizet ni si prius de fide instruaẽ de. ꝯse. dis. iiij. iudei. Et hoc ne ecclia in talib⁹ deciplaẽ. & hoc est verũ nisi necessitas aliqua eis imineret. Quinto caueat q̃si sit plures baptisat ne dicat Ego baptiso vos qa graviter peccaret ꝯz Tho. & tñ essent baptisati & ideo cũ plures baptisat ad quemlibet seorsz dicat. Ego te baptiso &c. hec s. Tho. Si tñ inopia necessitas instaret. vt si portarenẽ duo vel tres pueri simul debiles & infirmi q̃ si agonisantes & tunc videẽ mihi q̃ possent dici. Ego vos baptiso. &c. ne ꝓpter dilationẽ vlteriorẽ pueri morarẽtur Serto caueat ne variet formã p aliquã interpositionẽ magnã p qnã discõtinuaret actũ. hoc eñ multũ noceret ꝯm petrũ ð tharãthasia sup iiij. se. dis. iij. q. ij. Ad dicta tñ interposito vel interrupto nõ nocet. vt si dicaẽ. Jn nõe p. et tũc forte aliqđ impedimentũ sacerdoti occurreret. vt si madidareẽ sibi manica suppellicij vel sile ita q̃ diceret ministro. vide ne madideẽ suppellicũ vel sile. & tũc vlterius p sequereẽ. & s. & ss. nõ violaret baptismũ. Silr de tusse si accideret tpe p latiõis dicendũ est. aut etiã de silẽtio longo inter verba longa idẽ intelligendũ est ꝯm Tho. sup. iiij. dis iij. q. iij. ar j. Septimo caueat sacerdos ne in pctõ mortali existẽs baptiset cum solennitate more solito pueruz. qa peccaret mortaliter ꝯm Tho. & petrũ de tha. sup. iiij. dis. v. q. ij. quãuis puer baptisẽ i hoc casu. Et baptismus ꝓferẽ tã p maluz quã p bonũ ministruz. qa bonitas ministri nõ est de necessitate baptismi. sed de cõgruentia. Nec peccat suscipiens baptismũ a malo sacerdote toleratoab ecclia. Secus est de ꝑcioso ab ecclia. vt abhereticho scismatico excõicato. a quibus nullo mõ recipiendus est baptismus. nisi in casu necessitatis. Tũc eñ etiam a nõ baptisato. vt a iudeo vel pagano põt recipi quãtũcũq̃ malo. dũmõ in forma ecclie redderet cũ intentiõe vez faciendo illud qđ facit ecclia. Uerũtñ licet baptism⁹ a malo sacerdote toleratoab ecclesia nõ viciaẽ quantũ ad sacramentales effectus. tñ a bono saceedote melius recipiẽ si haberi põt qa ꝯm b. Tho. cũ effectu principali potest aliqđ addi plus ex merito baptizãtis. Et hoc patet quã dãnabile & p sculosus sacerdoti est mozari i peccato mortali ad vnã hozã. cũ semp debeat esse paratus ad administrandũ sacramẽta. Sed circa hoc nota q̃ licet in casu necessitatis iudeus vel paganus possit baptisare nõ tñ possit leuare ð fonte ꝯm tho

Ratio quia in primo casu baptizado potest tenere vices dei cũ sit ei⁹ creatura. sed in scdo nõ. qa non est membrũ ecclie. nec etiã aliquaz cognationẽ spiritualẽ ꝓtrahit cuz sit exps spiritualis gratie. hec tho sup. iij. dis. vj. q. iij. arti. ij. Octauo attendat vt habeat circa baptisandũ actualẽ intentionẽ baptizandi. & marse cũ dicit verba essentialia.

Tñ si tũc nõ haberet eã & tñ prius habuit cundo ad baptizandũ sufficit. Et quo ptz q̃ furiosus aut ebrioſus nõ põt baptizare. Et dico de ebrioso carente vsu rõis qa talẽ intentionẽ nõ habet. nec actualẽ nec habitualẽ q̃ est necessaria iuxta illõ Accedit verbũ ad elementũ & fit sacramẽtũ. Uã ꝯm Bo. in iiij. dis. iiij q. j. arti. j. i fine principalis. Ald hoc q̃ verba ordinenẽ ad effectũ assignatũ. necessariũ est interuenire in uenire intentionẽ ministri qui incidit in illo actu & verbo dare talem effectũ vel saltẽ qđ ecclia facere ordinavit vel saltẽ qđ xp̃us instituit dispensare. alioquin verba & elemẽtũ vt sic distincta nõ faciũt sacramẽtũ. Hoc aũt p regula habendũ est q̃ ad oẽm sacramentoz dispensationẽ necessariũ est habere intẽtionẽ actu vel habitu explicite vel implicite ꝯm Tho. i iiij. dis. vj. q. ij. ar. i. Nono caueat quilibet ne pueruz anteq̃z nascaẽ de vtero matris baptizet. Et hoc si puer ad oñes ptes eius est in vtero matris integer et totaliter, qa sic nõ põt aqua cũ attingere imediate nec põt lauari ibi existens. Si aũt appareret principalis ps. puta caput tunc implicite baptizari põt. qa iam põt aqua aspergi. Si aũt appareret ps minus principalis sicut manus vel pes tunc etiã esset baptizanda. qa in illa pte est tota alia licet nõ oẽs sensus vt in capite. vt post modũ põt baptizari si nascaẽ vnus sub ꝯditione Talis tñ puer si nasceret moriturus sepelireẽ in cimiterio ꝯm doctorez subtilẽ. dis. iij. q. j. ar. ij. Et idem tenet Ioannes parisiẽsis. di. iij. sil⁹ dicẽdũ est de illo circa qnẽ diminuta ẽ forma eccl e necessaria ex necessitate instanti. Talis cũ sepeliretur in cimiterio quia pie credit. q̃ summ⁹ sacerdos supleret ꝯm petrũ de tha di. iij. q. ij. ar. j. Decio caueat ne matrẽ infirmã vel morientez dividat i qua puer viuit. qa sic homicidium ꝓmitteret quisqs hoc faceret non sunt eñ facienda mala vt inde eueniãt bona. Ad Roñ. ij. Ideo cautius dimittat perire infantez cũ ea qnã ipa pereat ꝯm dom petrũ vbi supra. Si tñ mater mortua esset iã ꝓfecte tũc põt & debet eã facere dividere & puerũ inde extractũ baptizare alias non. Undecimo caueat ne monstrũ nõ bñ prius dijudicatũ an sit vnus bõ vel duo. vl an habeat vnã aĩaz vel duas baptizare festinet. Uã si sint duo capita duo colla & duo pectora & p ꝓsequẽs erũt duo corda: & ita baptizãdi sũt duo & quilibet seorsz. Si aũt nõ ẽ certũ si sint due aĩe tũc primo baptizãdus est vnus & postea alter sub cõditiõe dicendo. Si tu es baptizat⁹ nõ te rebaptizo. sed si nõ es bapti-

WBP Opol

zatus. ego te baptizo in n.p.t.f.t ſſ Et tale monſtrū dr fuiſſe in frācia. duo capita habens. quoz vnū erāſ fit velle de eo de quo aiterū expreſſ fit nolle. vnū eñ voluit cōtinerē t ſobrie vinere. t aliō laſciuari t epulari. t cū vnū per os ſuuz excederet aliō ſe gravari clamabat. ita refert doctor ſubtilis. diſ. vj. q. j. ar. iiij.

Duodecimo caveat ne chriſmate antiquo baptizet. qa ponitur ſacerdos hoc faciens de cōſe. diſ. iiij. ſi qſ de alio. t de ſententia excōicatiōis in ca. qñ li. vj. Ubi dicit glosa finaſ dando rationē. quia vetus chriſma nō debet ineſſe vſui nec de illo debz quis chriſmari. t deponit ſacerdoſ qui de illo antiquo chriſma te vngit baptizatū niſi in mortis articulo. vñ oīñ anno nouū chriſma debet cōſici t antiquū cremari. de cōſe. diſ. iij. lſtis. Si aūt diligēl ſacerdoſ inter oīa ne puer decedat ſine baptiſmo. vt ſi iā icipit canonē miſſe. t viderit puerū morientē ſine baptiſmo pōt eū baptizare de. cōſe. diſ. j. nullus epūs in glo. pe.

¶ De catheciſmo t exorciſmo.

REſtat nūc ponere practicā manualē circa huiuſ ſacramēti diſpenſationez Eſt aūt primo ſciendū qd catheciſmus t exorciſmus debēt precedere baptiſmū qñ ſolenniter cōferf. Exorciſmus vero dr illa ſonatio oſonū y quā expellit dyabolus t adiurat vt recedat a puero. de quo dr Thomas qd valde cauendēs ſit iſtis ministrante baptiſmum. vñ hoc ſignant ea que ponunt in baptiſmo. recede ab eo ſathane. tc. Jpe etiā exorciſmus debilitat ptātez demonis. ne tū poſſit in hoīe ſicut ante. ne baptiſmū t alia bona in ipo impediat. Sed ptās predicta totaliter tolliſ tur in baptiſmo. ſicut etiā pharao prius eſt flagellatus ppter nonduz de egypto egreſſo. t poſtea totaliter in mari rubro. qō eſt ſigura baptiſmi ſubmerſus Et ſic vñ dr qd exorciſmi ſunt inſtituti ppter energumīnos. i. intus laborātes p infectiō nē fomitis vez ptra dyabolū in eis ptātem habentē. hec Tho. di. vj. q iij. ar. j. t ij. Eſt aūt catheciſmus ſz Tho. inſtructio ante baptiſmuz in illis que ſunt cōia. t dicit fidei rudimenta. ad que credenda oīes explicite tenent. ſicut eſt fides trinitatis incarnatōis t paſſiōis dñi indicij t punientie dei de factis hoīm. de alijs aūt debet inſtrui poſt baptiſmū. vñ etiā ſm Tho. i adulto requirit vt p ſe catheciſet t chriſtiana religionē pfiteaf. Catheciſatur aūt ad hoc adultus q ad fidē vocatur. vt ad quā vocaf ppzio moneatur voluntatis arbitrio. hinc eſt qd cū baptizaf rutenus vel paganus adultus. nō pfini ſed ipemet proſe ad interrogata rūdeat ſacerdoti. huiuſ ozdinis ſernaf in mazouia in polonia t ſatis male.

¶ De modo baptizandi.

POſtq̄ igitur puer debeat baptizari ſacerdos nō permittat niſi vnū vel. vnā feminā in pfunos. put determinatū eſt de cognatiōe ipū ſtū ꝓceptoz fidē. tc. y qō denotaf ali. Quāuis li. vj. t de cōſec. diſ. iiij. q ad hoc in pectore ſignaf. q in pnō plures. Alicubi tū cōſuetudo obtinet. qſi puer maſculus debeat baptizari. tūc duo viri et vna mulier in patrinos admittanf. Si vero femina. tūc due mulieres t vnus vir in patrinos admittanf. Et illa eſt ſaminice cuius impreſſiōe euz ſignatis tolerabilis. cū honeſtatē quandā t vrbanitatē ꝓtineat. deinde ātē ante fores eccl̄ie ſacerdos ſtatuat patrinos vt ſi puer eſt maſculus teneat cū vir. ſi vero femina teneat cū mulier. Et iſti dno ſtāt iuxta ſe. alij vero pñt ſtare in eccl̄ia vel iuxta q puerū cōduxerūt nec ꝓpio reſpondeant. ſed pñt oīnia attendere dūmodo nō tangant puerū. Statuatq̄aūt ſacerdos puerū ad occaſum ſolus. ſolus aūt ſtet ad oriētē. quo facto ſuſtet in faciez eius. t dicat illū exorciſmū. Exi īmūde ſpūs t da honorē deo vivo t vero. tc. que cōtinet in agēda. Iterū ſtatim dicat. recede ab eo dyabole. tc. Status aūt ille ſine exuſſatio debet fieri occidētē vtz. ſm Tho. t ꝓcat ſpūs maligni expulſionē t boni introductionē. vñ etiā ſm Tho. i adulto requirit vt p ſe catheciſet t chriſtianā religionē pfiteaf. Catheciſatur aūt ad hoc adultus q ad fidē vocatur. vt ad quā vocaf ppzio moneatur voluntatis arbitrio. hinc eſt qd cū baptizaf rutenus vel paganus adultus. nō pfini ſed ipemet proſe ad interrogata rūdeat ſacerdoti. huiuſ ozdinis ſernaf in mazouia in polonia t ſatis male.

¶ De modo baptizandi.

POſtq̄ igitur puer debeat baptizari ſacerdos nō permittat niſi vnū vel. vnā feminā in pfunos. put

determinatū eſt de cognatiōe ipū ſtū ꝓceptoz fidē. tc. y qō denotaf ali. Quāuis li. vj. t de cōſec. diſ. iiij. q ad hoc in pectore ſignaf. q in pnō plures. Alicubi tū cōſuetudo obtinet. qſi puer maſculus debeat baptizari. tūc duo viri et vna mulier in patrinos admittanf. Si vero femina. tūc due mulieres t vnus vir in patrinos admittanf. Et illa eſt ſaminice cuius impreſſiōe euz ſignatis tolerabilis. cū honeſtatē quandā t vrbanitatē ꝓtineat. deinde ātē ante fores eccl̄ie ſacerdos ſtatuat patrinos vt ſi puer eſt maſculus teneat cū vir. ſi vero femina teneat cū mulier. Et iſti dno ſtāt iuxta ſe. alij vero pñt ſtare in eccl̄ia vel iuxta q puerū cōduxerūt nec ꝓpio reſpondeant. ſed pñt oīnia attendere dūmodo nō tangant puerū. Statuatq̄aūt ſacerdos puerū ad occaſum ſolus. ſolus aūt ſtet ad oriētē. quo facto ſuſtet in faciez eius. t dicat illū exorciſmū. Exi īmūde ſpūs t da honorē deo vivo t vero. tc. que cōtinet in agēda. Iterū ſtatim dicat. recede ab eo dyabole. tc. Status aūt ille ſine exuſſatio debet fieri occidētē vtz. ſm Tho. t ꝓcat ſpūs maligni expulſionē t boni introductionē. vñ etiā ſm Tho. i adulto requirit vt p ſe catheciſet t chriſtianā religionē pfiteaf. Catheciſatur aūt ad hoc adultus q ad fidē vocatur. vt ad quā vocaf ppzio moneatur voluntatis arbitrio. hinc eſt qd cū baptizaf rutenus vel paganus adultus. nō pfini ſed ipemet proſe ad interrogata rūdeat ſacerdoti. huiuſ ozdinis ſernaf in mazouia in polonia t ſatis male.

¶ De modo baptizandi.

POſtq̄ igitur puer debeat baptizari ſacerdos nō permittat niſi vnū vel. vnā feminā in pfunos. put

te.in pectore.in oculis. in naribus in ore signo crucis. cuius virtute victus est diabolus & exaltatus ē xp̄s vñ Abacuc.iij.Cornua in manib⁹ eius sunt. ibi abscondita est fortitudo eius.hoc signo munimē tocius corpis sensus.cuius virtute & oīa sacramenta ꝓplēt.& oīa diaboli figmenta fruit ranē. Sicut ei cū primogenita delerēt egypti populus hebreox signatis postibus domox suarū sanguine agni paschalis.in tipo dñice passiōis salvatus est pplus vero egyptiorū que hoc caruit signo i suis ꝓmogēitis graviter percussus est Sic apō Ezec. trīm ab imminente clade liberāda est ꝑmittit̄.si thau q̄ figurā crucis exprimit in frontibus gementiū atq; dolentiū signaret. deinde añq; salponit in os pueri recepto sale simplici & mūdo bñdicat ipm spēalit p illā oratōez. Exorcizo te creatura salis in nōe dei pfis oīpotentis et in charitate dñi nri Jesu xpi & in virtute spūsancti.&c.faciēdo signa crucis admuocationē cuiuslibet psone sctē trinitatis. & cōpleat vsq; ad finē nec credat quis posse sufficere sal illud ad exorcisandū puerū qō bñdicit̄ die dñico ad bñdicendū aquā.cū illud spāle officiū habeat & distinctū ab isto.Et ideo caveat sacerdos ne cū illo sale cum quo die dñico aquā exorcisat ad baptismū vadat.sed ipo die dñico' in alio cipho bñdicat sal ꝓ benedicenda aq; & in alio ꝓ exorcisandis infantibus añ baptismū.Cū aūt ꝓpleverit oratione dictā & sal bñdixerit.recipiat sal & ponat ad os pueri dicens. accipe salē sapientie & sit tibi dñs ꝓpitius in vitaz eternā amen. Ponat tū sal in os pueri pulcre & modeste nō cū vehemētia sicut quidaz solēt ponere.ita q̄ puer cogit̄ flere ꝓpter durā impressionē salis qō est abominabile. Seruāda est nāq; maxima vrbanitas & honestas in sacramentox collatiōe.ꝓpter devotionē ppli excitandā & reverentiaz sacramentox a ppło impendendam & exhibendaz. Signat cū salis immissio gr̄az & sapientiaz & a pctōx putredinis ꝑservationē. Cōsequēter ꝓsequant orōes solite q̄ habentur in agēda. Et ꝓsideat sacerdos eas correcte dicere.& quia spēales sunt orōes sup feminas & spēales sup viros.ideo singulis singulas adaptet. Que aūt sunt sup vtroq; illos ꝑferat sup vtroq; indifferenter. Deinde sequit̄ evangeliū scōm ZMatheū. Obtulerunt iesu parvuli. &c.qō sacerdos dicturus deponat mitrā. Sic̄ pfinos deponere faciat. Jn legendo aūt imponat manū infanti.vt ꝑcludat dyabolo expulso viā ne redeat. & hoc idē signant bñdictiōes & crucis signatiōes superius ꝓmisse. legat aūt ꝑtermittēdo dñs vobiscū. Quo facto faciat orare pater nr̄.& credo ipos patrinos demū dicat illā orōez. Nec te lateat sathanas.&c. Quo facto recipiat mūdos pulveres terre & miscens sputo facit inde lutū in manū sinistra.recepto eo duobus digitis scz pollice & indice dextre manꝰ tangat aurē pueri dicēs Effeta qō est ad apire.& cū subintulerit in odorez suavitatis.tūc tāgat nares. Caveat aūt nē faciat lutuz grossuz & astātibus abominabile. sicut quidā facere ꝓsueverūt.emittentes ꝓ spūto q̄dā flegma spūmosuz ex ore in ducentes horrorē astantibus.Deinde aūt sputi & salive immissio sensus tactus auditus & alioz sensuuz spiritualiuz aptionē. vel signat impedimenti remotionē ipius demonis respectu fidei docendo vel discendo.

Post q̄ hoc sacerdos introducat puerū n ecclīaz dicēs. Dñs custodiat introitū tuū.&c. Bans ei ꝓ hoc ptātez intrandi ecclīaz & annūmerando eū cōsortio fideliuz. quo ad hoc vez vt possit orare cuz fidelibus in ecclīa si est adultus. Et iaz in missa duz tamē tal sit exorcisat⁹ etiā si nō esset viteri⁹ secuz ꝓcessuz nō tū posset audire totā missaz. sz nisi vsq; ad surſuz corda. sicut & cathecuminox. Tunc sacerdos accedens ad fontē ḡrat a patrinis noīando puerū dicēs. A.abrenūcias sathane. Et illi rñdent abrenuncio iterū dicit. Et oīnibus pompis ei⁹ Ille rñdent.abrenuncio. Hoc aūt fit ideo vt prius abrenūciet errorē & sic a appropinquet ad veritatē. Juxta illud aplī. Deponite veterem hoīez ꝑm ꝓversationē pristinaz abnegantes oēm impietatē & secularia desideria. deinde querat iterū Credis in deū patrē oīnipotentez &c. Et ter rñdent patrīm.credo.et sic de singulis articulis fidei specificando distincte & interrogando Et licet duodecim sunt articuli fidei in simbolo de quibus oīb⁹ deberet querere & interrogare singlatim.sufficit tū si plures articulos simul ꝓiungat & de ipis simul querat. Et ita sufficit si totū symboluz ser vicibus vel octo ꝓcurret interrogando. Interrogatio aūt ista d̄bet esse in vulgari & nō i latino. qa tūc patrini laici fidē ꝓfitētur ꝓ baptizando puero. Est aūt sciendum q̄ si adultus baptizat licet patrini ipm teneāt.tū ipe solus debz respōdere & nō patrini ad interrogationē fidei & abrenūciouē suprādictā cū habz vsuz liberi arbitrij. Hoc aūt tē symbolū tradit̄ baptizandis tanq̄ none vite auditorib⁹ ꝓ quā ꝓfessionē incipit in eis mori vetus hō & ꝓ fidē novus vivere q ꝑm deū creatus est in iusticia & sanctitate veritatis. Tandē sacerdos accepto oleo sctō ad hoc dispōsito qō vocat oleū cathecuminox.referēs puerū ex velamine suo & denudans cū vngat' eū prius in pectore deinde ꝛ scapulis dicens. Ego te lineo oleo salutis in xpō iesu dño nr̄o. Et tandē subiungat.pax tecū. Et clericus assistens rñdeat. Et cum spū tuo. Jsta aūt inūctio olei ꝑcat hoīs expeditionē quaz' suscepit adversus dyabolū in pugna.fit cū in signuz pugne ctra inimicū sicut Athlethe inunguntur ꝑm.Tho. vel ꝑm Petrū de tha.signat legis dei amorē per hoc q̄ fit in pectore vbi est locus cordis.ꝓ hoc aūt q̄ fit inter scapu

las designat devotã inbiectionem
vngiẽ aũt in pectore ne hostis ei i-
nunda psuadeat. desideria. Inter
scapulas vbi est vigor portandi o-
nus q fortitudinẽ accipiat ad por
tandũ pondus dicij ꝛ estus. vngiẽ
etiã in pectore vt vigeat in eo sapi
entia. vngiẽ etiã in humero dextro
q̃ exercitus bonorũ opm indeficiẽs
seruẽ pacientia. Neq; cũ nouerit
finistra gd fecerit dextra vfa. ẽda
thei. vj. Sed ga in humeris vigor
ꝓstat portandi onera hui⁹ ptis vn
ctiõe xpi atlethe dedicanẽ vt sciãt
se esse ad certamẽ vocatos p totũ
vite sue cursũ. ꝓtra antiquũ hostẽ
publicis ac priuatis ꝓgressib⁹ pug
naturos. Ut scꝫ Rabanũ in libro
de institutiõe clericoꝝ Pectus vn
giẽ. q̃ nulle reliquie latentis hostis
in eo resideant. sed in fide trinitatẽ
mens eius ꝓforteẽ. Jtẽ inter scapu
las. vt vndiq; muniaẽ ꝛ ad bona o-
pera faciẽda p dei gr̃az roboretur
Deinde oĩbus his rite pactis q̃-
rat sacerdos a patrinis infantẽ te-
nentibus: ꝛ si fuerit adultus tũc ab
ipomet adulto querat dicẽs. Quis
vocaris. ꝛ ille rñdeat. N. Tandez
sacerdos querat. vis baptizari. Et
ille rñdet. volo. hoc aũt faciat ter.
ppter hoc. vt ꝓstet de ipius volun
tario baptizandi ppoſto. ꝛ ne co-
actus baptizari videat. ꝛ tũc sacer
dos recepto puero ad manum fini
strã. denudato eo toto si est in esta
te. si vero in hyeme denudaẽ tm̃ ip-
sius caput patenter ꝛ manifeste vs-
q; ad ipius scapulas. tenendo eum
supra fontẽ si est ifans: si vero adul
tus tũc solũ inclinato capite infõ-
tẽter dicat distincte ꝛ expresse: ha-
beudo intentionẽ ipm̃ baptizandi.
Et ẽgo te baptizo in noĩe pris Et
tũc faciet manu dextra primãq;
in capite pueri pfusionez. Statim
q; psequaẽ dicens. ꝛ filij faciẽdo se
cundã pfusionẽ in capite pueri sic
ut prius. Et deinde subiũgat. ꝛ spi
ritussancti. faciendo si ir terciã per
fusionẽ seu ablutionẽ. quã quidem
immersionẽ recipiẽs hõ a sordibus
vetustatis ipius exutus ꝛ aliũ no-
uũ holez̃ induitus triduane xpi sepul
ture ꝓsepeliẽ. Uñ ait aplus. Qui-
cũq; baptizati sumus. Ambro. aũt
in li. de sacra. ỏt q̃ trina interroga
tio ante baptismũ ꝛ trina immersio i
baptismo fcat triplicẽ lapsuz pcti
q̃bi abluitur. sez cogitatiõis locu-
tiõis ꝛ opis. ideo etiã fit trina ꝓfes
sio. Ista etiã forma obseruanda ẽ
a vetulis in necessitate baptizanti-
bus. ꝛ p curatores sepius predicã
da. Nam ꝓperi ꝛ inueni in parro-
chia mea q̃dq; multa superticiosa et
vana his verbis addi ꝛ ea mirabili
ter variari. Quidã eñ pferũt solũ
ista verba sine aspiõe aque creden
tes sufficere solã plationẽ verboꝝ
Quidã ante sola sale puerũ cũ his
verbis tangunt. Quidam vero for
mã verboꝝ mutant dicentes. N.
Ego te baptizo in nole dei. Amen.
Quidã aũt dicũt i noĩe oĩpotẽ-
tis dei. amẽ. que oĩes forme enor
mes sunt nec aliqd opanẽ Sed hic
queriẽ cuius sunt. ista verba cuz di
cunt patrini interrogati abrenun
cias sathane. rñdendo abrenuntio

vel credis in deũ. ꝛ illi rñdẽt credo
videt eñ cuinscũq; sint q̃ mẽtiri vi
deaẽ ille qui respondet. Si eñ sunt
er psona patrini mentiẽ. ga nõ ha-
bet in ꝓscientia q̃ ipe baptizeẽ. Si
aũt p puero dicunẽ. Nihilomius
mentiẽ patrinus. cũ puer sit nulli⁹
volũtatis compos. vtz ex eo q̃ dũ
mergiẽ recalcitrat. Ad qđ dicẽdũ
est q̃ patrinus in ꝑsona sui loquiẽ.
q̃ aũt rñdet credo. ꝛc. tũ ẽ ac ñ di-
ceret. talẽ fidẽ habeo p quã hic sal
uari põt. Luz simpliciter rñdet. vo
lo baptizari sensus est: in fide mea
quã ego teneo baptizeẽ. Seruanẽ
tm̃ verba ipsius pueri ex ydẽtitate
verboꝝ patrini vt ydẽtitas verbo
rũ ad puerũ vocẽ. Uñ ỏt Bo. vẽ.
q̃ q̃ rñdeẽ in ꝑsona pueli. Credo.
nõ est falsus ꝓmo. vel incõsuetus.
ga ꝓm Aug. frequẽter signũ accipi
tur p re sicut dicim⁹. Cras erit re
surrectio dñi. Et videns sumuz ỏt
se videre ignẽ. vñ sensus est. credo
id est sacramentũ fidei recipio vel
recipe paratus suz. i. ad credendũ
me obligo. Dicit etiã iste doctor
q̃ patrini postea tenenẽ puerũ do
cere in his que sunt de fide vl'ỏ bo
nis moribus. si nõ habet alios do
ctores vel parẽtes. nũc aũt ex quo
hñt parentes catholicos ꝛ visitãt
ecclias. ibi potius doceãẽ ꝛ sic pa
trini excusanẽ: Notãdũ etiã q̃ qui
vult esse verus patrinus nõ solum
debet rñdere verba solita. sed etiaz
tangere puerũ. vñ rñsio non est de
necessitate seu essentia patrinitatẽ
spũalis. sed tentio seu leuatio. põt
etiã ꝓpaternitas ꝓtrahi p̃ curato
rem quantũ ad amicitiã sed nõ q̃z
tuz ad ꝓpatrinitatis spũalis vincu
lum. vnde solus ꝑcurator est ver⁹
ꝓpater' ꝛ nõ ꝓstituens ꝑcuratorez
vt habeẽ de ꝑcuratoribus ca. fi. li.
vj. Deinde sacerdos accepto scõ
chrismate vngiẽ puerũ in vertice. i
in sumitate capitis dicẽs oratiõez
que sequiẽ scz De⁹ oĩps pater dñi
nri iesu christi q̃ te regeneravit ex
aqua ꝛ spũsctõ ꝛc Circa hoc tũ ca
uenduz est sacerdoti. ne pueruz vn
gat in fronte sicut iã plures fecise.
cognoui ꝛ eos de cete'o facere p
hibui ꝛ interdixi. Uaz solus epus
habet vngere in fronte in ꝓfirmati
one. vñ ꝓhibitũ est iferioriꝫ⁹ sacer
dotibus vt nuuq̃z tangãt frontem
hois aliqua vnctiõe q̃ eis nõ icõ
petit. de hoc expresse habeẽ in glo
ij. ca. q̃ in baptismo. de sen. exco. li
vj. vbi ỏt manifeste q̃ post baptis
mũ sacerdos iungat i vertice chris
mate. nõ aũtẽ in fronte. ga hoc est
solius epi vt notaẽ de ꝓfirmatione.
ca. Quãto ꝓhibitio autẽ ne sacer
dotes inferiores inungãt in frõte
habeẽ in pluribus suribus. vtz. de
ꝓse. dis. v. c. nouissime. Erroris au-
tem causaz illoꝝ sic errantiuz ꝓperi
ga libros viaticos suos ipos sic gra
uiter decipe vidi. Uã vere oĩes a-
gende ꝛ libelli baptizales in hoc lo
co sic habẽt hic faciat sacerdos cru
cẽ in fronte. Corrigãt igit̃ de cete
ro libros suos erroneos. ne a dño
corriganẽ ꝛ agant penitẽciã de er
rore ꝓterito. adeant autẽ antoritа
tem ordinariã p quã cuz eis super
hmõi errore cõmisso dispensetur.

Et sit etiã ista vnctio in capite. vt charitas que p spũm sctũ datꝰ abundet semp in cordibus nostris. scdz illud sapientis Oleũ de capite tuo nunqz deficiat. vñ t aplus: Charitas dei diffusa est in cordibus nris p spũm sctũ qui datus est nobis. vel sit ideo in vertice vt cognoscat se primotũ esse in tẽgale genus t sacerdotale. vt a xpi ꝓsortio vocet xpianus t eterni regni sit coheres. Et etiã statim tegit veste vel mitra. vt intelligat se dyadẽate regni t sacerdotali sicut est potiri. Sed dubitatur nõne iam spũssctũs datus ẽ baptisato in ipa aqua baptismi. Respondeo q sic sed differenter hic et ibi. Hã ibi datꝰ ad pctõꝝ remissionẽ qnia p illã aspersionẽ aque baptismo oĩa ptĩerita pcta purgata sunt. Sed hic datꝰ in ista vnctiõe ad edificandũ in corde nostro dei. t primi dilectionẽ. Cõsequẽter datur baptizato vestis candida: q debet ita disponi. vt coopiat totũ caput t oĩa loca vnctionum scz scapulas. t pectus ꝑm Hugo. que cõdore suo figurãpfert accepte noui tatis. t restitutionẽ inocẽtie t spez future imortalitatis. Nec est eĩ vestis in qua ad nuptias regis intrare quẽlibet est necesse. Vñ sacerdos imponendo eã dicit. Accipe vestez candidã sanctã t immaculatã. i. vite innocentiã. que tũc restituit ei ꝙz perferas ad tribunal xpi vt habeas vitã eternã. Amen. Põt tñ iste pãniculus etiã seruari p alijs pueris baptizandis in ecclia. vt ỏz de ꝓse. dis. iiij. c. si quis vbi ỏz. Si quis vo inerit chrismate iterũ pannũ linire sup aliũ baptizandũ mittere nõ est absurdũ. Et vltimo sacerdos tradit puero immanus iam paratem sencereũ incensuz qđ ꝓcat fidei t amoris longitudinẽ. Lumen eĩ ꝓcat fidẽ sed inceusuz ꝓcat fidẽ informatã charitatis feruore. Jn manibus aũt acceptũ ꝓcat bonoꝝ opm exhibitionẽ t cũ tali xpo oĩes occurrere debemus ad iudiciũ veniente. et ideo ỏr sacerdos. Accipe lampadẽ ardentẽ t irreprehensibilẽ t custodi baptismũ tuũ vt cu dñs ad nuptias venerit possis ei occurrere cyna cũ sanctis t electis dei in aula celesti. vt habeas vitã eternã t vivas i secula seculoꝝ. Amen.

¶ De sacramento ꝓfirmatiõis.

Confirmatoc deus qđ optatus es in nobis. Pẽ. lxvij post sacramentũ baptismi sequit aliud qđ maius est quantũ ad ministroꝝ dignitatẽ. Hoc eĩ a sũmis pontificibus. i. epis vel suffraganeis tantũmõ traditꝰ sicut t a solis aplis tradebatꝰ. vt ỏ: de ꝓse. dis. v. manu. prius eĩ vnctõ. postea sequit ꝓfirmatio ibi pctũ dimittit. hic gr̃a donant. Datꝰ aũt hic illa gr̃a: q contra singula vicia: t si nõ semp quãdoqz tñ. pugnat. Est aũt gr̃a quasi armatura quedã qua in hec deserto post transitũ maris baptismi ꝓtra vicia pugnamus Sicut eĩ submersis egiptijs a tergo sequentibꝰ filijs israel olim hostes oppugnanerũt p desertuz. sic submerso dyacano in baptismo q primũ nos insequebat multũ nobis p huius vite desertũ vicijs resistit ꝓtra quevitia gratia in hoc sacramento est data quasi bõ armatura quadã t munitõe quadã muniat. Vñ post baptismi susceptionẽ in quo est gr̃a collata quantũ ad innocentie t noue vite restitutionẽ. cõgrue petit ecclia sibi dare sacramẽtũ a deo p quod in illa gratia ꝓfirmetur. dicens verba premissa. Cõfirma hoc deuz scz p sacramentũ ꝓfirmatõis. qđ optatus es in nobis scz p gr̃az baptismalis renouatiõis. Jsta duo sacramenta ita sunt cõiuncta q̃ abinuicem nisi morte ꝓueniente. nullatenus pñt segregari. t vnũ sine altero rite pficiõ põt. Jta ỏr Melchiades papa scribens hispanijs epis cuius verba ponũt de ꝓse. dis. v. De his vero Diffinit aũt istud sacramentũ ꝑm docto. subtilẽ sup iiij. sen. dis. vij. q j. sic, Cõfirmatio est vnctio hois vi atoris aliqualiter ꝓsentientis vl libero arbitrio nõnũqz vsi facta i frõte figura crucis cũ chrismate sanctificato t a ministro ydoneo simꝫ cũ intentiõe debita in vngente. t verba debite pferente. signãs efficatiam ex institutiõe diuina vnctionez ale p gratiã roborãs ad ꝓfitenduz cũ ỏstantia fidẽ xpi. Et ꝑm b. Tho sup. iiij. sen. ꝓfirmatio in re est ipa linitio chrismatis sub forma verboruz prescripta.

¶ Que sunt de substancia huius sacramenti.

Circa qđ sciendũ est q scdz Pe. de Tha. sup iiij. dis. xvij. t archi de ꝓse. dis. v. Motiuũe. gnqz dicũt de subã huiꝰ sacramenti. duo ex pte sacramenti in se scz materia chrismatis. i. oleũ cũ balsamo ab epõ sctificatum. vt habeẽ de ꝓse. dis. iiij. presbyter. nec potest sine tali oleo cõferre hoc sacramẽtũ eo q ꝑm Tho. sup iiij. dis. xj. q. ij. ar. iij. illa sacramenta que sibi ministrũ determinãt etiã materiaz sanctificatã requirũt t exigũt. Scz sacramentũ quod nõ determinat sibi ministrũ nisi quantũ ad solẽnitatẽ nõ habet materiã sctificatã quãtũ adnecessitatẽ scz quãtũ ad solẽnitatẽ. vt baptismꝰ t qa hoc sacramẽtũ ỏterminat sibi ministrũ idõ etiã requirit materiã sctificatã ab eo q est minister huius sacramẽti scz abepõ. Quare aũt materia ẽ chrisma ostendit ar. ij. dicens q hoc sacramẽtũ sumpsit inicũ ab aduẽtu spiritussctí in discipulos qui apparuit in linguis igneis. sed igni nihil ꝓnenientius accipi põt loco eiꝰ pro materia in ꝓfirmatiõe q̃z oleũ. quia lucet t nutrit ignẽ. figure aũt lingue ꝓueniẽter accipit balsamus. ppter odorẽ ga ppter ꝓfessionem lingue odor bone notitie dei diffũdit in oĩi loco. Jdeo sicut visibilis apparitio spũssctí fuit in igne figurata figura lingue. ita materia cõfirmatiõis est oleũ balsamatũ vt oleũ ptineat ad cõscientiã ꝙz oportet habere nitidã eos q ꝓfessores dini

ne fidei constituunt. Et balsamus ad bonaz famaz ptinet quaz optet diffundere ꝛ verbis ꝛ factis i ꝓfessione fidei. Nec sanctus Tho. Et licet christus circa institutionē hui⁹ sacramenti nō fuit vsus tali materia nec ap̄li post eū: tñ ideo hodie ecclesia nō vtit incongrue tali materia. eo q̄ christus nō alligauit potentiaz suaz sacramētis. potuit eñ sine tali materia ꝓferre p alīz modum gratiaz hui⁹ sacramēti. Similiter ꝑm doctoreꝫ subtilē potuit cū discipulis dispēsare in p̄mitiua ecclesia: vt p alīz modū ꝓferrent hoc sacramentū. marime cū tunc erant aliqua signa sensibilia. vt puta descensus sanctus⁹ desuper ꝛ donū linguaꝝ. que oīnia accipiebāt ꝓfirmati per ap̄los. Uñ nō fuit necessaria eis materia hui⁹ sacramēti in signo tam occulto: ex quo magis visibili ꝛ euidentiori illud ꝓferebant. Credit tñ idez doctor q̄ hec materia ab ap̄lis sit instituta: licz non legatur. Scōm q̄d est de substantia hui⁹ sacramenti est forma verboꝝ que est hec. Conſigno te signo sancte crucis: ꝛ confirmo te chrismate salutis: in noīe pa. ꝛ fi. ꝛ spi. amen. Refert tñ archi. de cōse. di. v. c. nouissi. ꝛ ꝑm Hugo. ibidez tenuisse. q̄ nec forma predicta nec alia est necessaria ꝛ de substantia hui⁹ sacramenti. immo credit q̄ sacramentuz olei ꝛ sacramentū chrismat⁹ potest ꝓferri sine verbo. dūmodo fiat vnctio de oleo vel de balsamo ꝓsecrato. Idem etiā notat xcv. dist. ca. p uenit. Illud tñ ibi dixit sub dubio. Ego tamē illud dictū minus recipio nec admitto: eo q̄ nec iure nec ratiōe ꝓfistit. ꝛ oīnibus theologie magistris aduersat. Terciū q̄d est de substantia hui⁹ sacramēti q̄d requirit ex pte ministri: est dignitas pontificalis seu ep̄alis ꝛ intētio debita. Intantū eñ regrit ministeriū pontificis in collatione hui⁹ sacramenti: vt si p alium simplicē sacerdotem fieret etiā de cōmissione nō valeret. licet ꝑm quosdā papa pōt simplici sacerdoti ꝓmittere vt posset hoc sacꝝm ꝓferre. Et hoc tenet glo. c. i ij. ō ꝓsue. Hoc etiā tenet ibi Post. Hoc etiā tenet archi. xcv. di. pueuit. Hoc etiā idē approbat sanctus Tho. sup iij. di. vij. q. vj. ar. iij vbi assignat rationē di. q̄ papa per hoc q̄ est epō⁹ summ⁹ nō dicit habere plenitudinē potestat⁹ p relationem ad corpus dñi verū sed p relationē ad corpus mysticū. Et q̄ gratia sacramentalis descendit in corpus mysticū a capite: ido oīs opatio in corpus mysticū sacramētalis p quā gratia datur depēdet ab opatione sacramentali sup corpus dñi verū. Et ideo solus sacerdos potest absolnere in foro penitētiali ꝛ baptizare ex officio. Et ideo dicendū q̄ p̄monere ad illas pfectiones q̄ nō respiciūt corpus dñi verū: sed solū corpus mysticū. pōt a papa q̄ habet plenitudinē pontificalis potestat⁹ cōmitti ascerdoti q̄ habz actū simimū sup corpus dñi verū. nō aūt dyacono vl alicui inferiori q̄ nō habz pficere corpus dñi verū: sicut nec absolnere in foro penitentiali. Nō aūt pōt simplici sacerdoti cōmittere p̄monere ad pfectionē q̄ respicit aliquo mō corpus dñi ver. Et ideo simpler sacerdos ex mandato pape nō pōt ꝓferre ordinem sacerdotij: ga ordines sacri hñt actū supra corpus dñi verū vl supra materiā eius. Potest tñ ꝓcedere sacerdoti q̄ confirmet. ga cōfirmatio pficit eū in actu corpis christi mystici. nō aūt habz aliquā relationē ad corpus dñi verū. Et hoc dictū approbat in toto Petrus ō Tharan. sup iiij. sententiaꝝ dis. iiij. scō ꝓncipali. q. j. arti⁹ ij. Hoc idem approbat Sco. Et licz Boñ. videatur p̄missis ꝓtradicere. tñ assistendum est maiori parti doctoꝝ p̄dictoꝝ. q cū determiatiōe ecclesie hoc approbantes ꝓsentiūt in toto ꝛ cōcordant. Quartū q̄d est ō substantia hui⁹ sacramēti est ex parte suscipient⁹ scz loc⁹ suscipiēs q̄ est frons. Unctio eñ fit ad ꝓsignificandū id q̄d ꝓfertur i sacramēto. Uñ in confirmatiōe ꝓfert⁹ audacia ꝓfessiōis: cui⁹ oppositū scz timor ꝛ erubescentia p̄ncipalit⁹ ꝛ euidenti⁹ in fronte manifestat. ido fit vnctio frontis. Hec est ratio Archi. de ꝓse. di. v. nouissime. Alia aūt ratio ꝑm Petruz sup iiij. dis. vij. q. iiij quia etiā robur in fronte signat. iuxta illud Ezechi iij. Ecce dedi frontē tuā duriorem frontib⁹ eoꝝ. Uñ in trib⁹ sacramentis fit triplex vnctio sancti chrismatis: sed tñ diuersificant⁹ ex fine. ga in baptismo. vt dictū est fit in vertice ad significandū fidei susceptionē: quia vertex est locus ratiōalis. In confirmatiōe in fronte fit vnctio: ad significandaz audaciaz ꝓfessionis: cui⁹ impedimentū scz timor vel verecundia in pallore vl rubore frontis ostendit ex ꝓpinquitate cellule memoratiue ꝛ imaginatiue. In ordine vero in manib⁹ fit vnctio. ad significandū ptātez ꝓsecrandi corpus dñi cū. Nec Petrus. Aliam rationez ponit canon dicens. Spiritussanctus in baptismo tribuit plenitudinē ad innocentiā: in confirmatiōe augmentū ad gratiā p̄stat. In baptismo regeneramur ad vitam. post baptismū confirmamur ad pugnam. In baptismo ablnimur. post baptismū roboramur. Regeneratio per se salnat. confirmatio armat ꝛ instruit ad agones hui⁹ mundi ꝛ p̄lia. de conse. di. v. spūssanctus. Dis oīnibus ꝓsonans Raban⁹ de inst. cle. li. j. c. xxx. ōt. Signat in baptismo baptizat⁹ cuz chrismate in capitis summitate, i. in vertice p sacerdotē simplicē p pontificem in fronte. vt in p̄ori vnctiōe scz in summitate capitis in baptismo significetur sup ipsuz spūssancti descēsio ad inhabitationē deo ꝓsecrandaz. In scōa quoq; scz in confirmatione: vt eiusdem spūssancti septiformis gratia cū omni pleuitudine sanctitatis scientie virtutiꝫ ꝛ veritatiꝫ ve nire in hominē declarēt. Habentur ista v̄ba de ꝓse. di. v. nouissime. Datur aūt hec gratia nō solū ꝓmunit sicut i alīs sacramētis sed etiā specialiter. p quā qs deputat ad effectum sanctitatis ꝛ idoneus efficit ad christū ꝓfitendū. Et hec est ma-

xima vtilitas. Uñ hoc debent pensare homines, z istud sacramentuz non obmittere, nam obmissio ipsi⁹ augmentū gratie subtrahit.

¶ De accidentibus circa sacramentū ꝓfirmatiōis

Cōsequēter videndum est de accidentib⁹ huius sacramenti q̄ sunt quatuor. Primo qđ istud sacramentū est ꝓferendū a ieiunio ep̄o. vt ꝺr canon ꝺ ꝓse. dis. v. vt ep̄i. Hoc aūt est ꝓpter venerabilitatē huius sacramenti. qa venerabilius est vt a ieiuno ꝓferat. In necessitate tñ ꝓferr̄ post prandiū presertim quando est multitudo confirmandoꝝ que ante prandiū commode expediri nō pōt. Uel qñ alig veniūt de longinquo. nō volentes expectare in crastinū. Uel qñ ep̄us nō pōt expectare in crastinū. Unde melius est vt tūc ꝓfirmet q̄z si ep̄o recedente sic dimitteret. Scdo quod istud sacramentū fit a ieiunis hoibus sumendū, ꝓpter reuerentiaz, z honestatē huius sacramenti. vt ꝺr in ca. vt ieiuni. de ꝓse. dis. v. Tñ vt dictū est i necessitate etiā post prandiū pōt suscipi. Tercio q⁹ in susceptiōe huius sacramenti debet alter ꝓfirmatus tenere confirmandū eo q⁹ sic q accedit ad illū sacramentū nō habz roburꝝ se standi nec presumit p se stare nisi adiutus ab alio. Licet aūt de rōne huius sacramenti ꝓfirmatus debeat esse q debet illū tenere. tñ si nō ē ꝓfirmatus ꝓpt hoc nō est minutū hoc sacramentū Licet graviter peccet de ꝓse. dis. v Nouissime. Quarto requirit⁹ q⁹ locus vnctiōis ligef panno quousq⁹ siccef. z post modū etiā sedz Hugo debz homo esse sub quadā disciplina in custudiēdo christma. scz ne caput lauet vsq⁹ ad septē dies ꝓpter septē dona spūsscti que tūc recipit Hoc tñ hodienō bñ seruat bonū tñ esset seruare ꝓpter reuerētiā sacramenti z ꝓcationē predictā. Cōsuetudo aūt nra ē q⁹ ligatura illa ponatur vsq⁹ in terciū diē z tūc tercia die ꝺburef panniculus. z locus frōtis bñ cū sale z aqua lauef. z aqua in focū vel in fornacē fundat.

¶ Cautela huius sacramēti.

Primo caueat sacerdos ne aliquē prius ꝓfirmatū ꝓfirmet. qa hoc sacramentū est irreiterabile. cū imprimet caracterē indelibilē sicut et baptismus. z etiā qa magnā iniuriam faceret sacramēto q⁹ istud reiteraret. cū per hoc ꝑma ꝓfirmatio iudicat nihil esse. Scdo caueat confirmandus ne bis ꝑcurare scienter se faciat. Uā talis ꝓ penitencia debet ingredi monasteriū. z ibi sub habitu reglari deo famulari. vt di. de ꝓse. dis. vt dictū ē vobis. Tercio caueat ne vxor teneat in ꝓfirmatione virū vel maritū suū: vel econuerso ꝓpter ꝓtrahendā ꝓgnationē spūalem que impedit matrimoniū ꝓtrahenduz z cōiugalē actū. Uaz tales dñt abstinere abinicē vsq⁹ ad mortē ip̄oꝝ z sic separari dñt a thoro licz nō absoluant̄ a vinculo matrimonij vsq⁹ ad mortē. Sitr caueat ne quis filiū ꝓpriū teneat. qa etiā cōtrahit ꝓgnatio spūalis inter ꝓinges. non tñ matrimoniū dirimens. sed tamē graviter puniunt̄ ꝓinges. Similiter caueat ne sororꝝ fratrē vel econuerso teneat. qa sufficit inter tales vinculū ꝓgnatiōis carnalis. si tñ fieret nihil impedit sed tñ honestius est abstinere. nā turpe est audire si frater vocaret sororez. in hoc casu matrē vel econuerso. Illij tñ ꝓgnati vt patrueles fratrueles auūculi patrini. ꝛc. bene pñt tenere ꝓfirmādos nepotes z alios. Quarto caueat ꝓfirmandus vt nō accedat istud sacramentū nisi ꝓfessus si est ꝓscius alicuius mortalis peccati ne ponat obice gre quā suscepturus ē i hoc sacramento. Quantū tñ ē ex vi sacramenti suscipit ip̄m sacramentuz nō tñ esse sacramenti sed gram.

¶ De sacramento Eucharistie.

Accipite z comedite. ꝛl Dath. xxvj. z de ꝓse. dis. ij. panis. Quia suscitati a pctis p baptismū. z ꝓfirmati in gra p ꝓfirmationē ne laborantes in via pñtis vite in certamine spūali deficiant. opus eñ habent refici cibo spūali. alioquin saluatore testante. Si dimissi ieiuni fuerint. deficient in via. ꝛl Dath. xv. Ideo post duo sacramenta sequit̄ terciū scz venerabilis eucharistia. q⁹ est cib⁹ animarū nostrarū. Juxta illud Joān. vj. Nisi manducaueritis carnē. ꝛc. ne igit̄ omittat̄ sed frequentius sumatur a fidelib⁹. hortat̄ eos saluator in verbis ꝓpositis dicēs. Accipite z comedite. Et rectus ordo est vt post baptismū z post ꝓfirmationē sumat̄ hoc venerabile sacrm ab adultis Legimus⁹ siqdem q⁹ submersis egyptijs in mari rubro. transito q⁹ mari predicto filij israel nouum pascha in azimo pane fecerunt in deserto. sic nos submersis demonib⁹ in baptismo cū peccatis nostris in deserto hui⁹ mundi pascha nouū in azymis sinceritatis z veritatis. huius sanctissimi panis facere debemus. Circa vō hoc sacramentū excellentissimū tria sunt ꝓsideranda. Primo qdez substātia ipsius. Secūdo credenda ipsius. Tercio cautele. De ꝑmo sciendum est circa hoc sacramētū q⁹ ātuor sunt ꝺ substantia sui necessaria. Primū est ordo sacerdotalis. Nullus eñ pōt hoc sacramentū cōficere nisi sacerdos. vñ nec laicus nec angelus bon⁹ potest hoc ꝓficere. qa nō habet qs potestatem sup actū ꝓsecratiōis hui⁹ sacramēti nisi ordinatus i sacerdotem: nō eñ meritꝝ sanctitatis. sed auctoritate officij et mysterij sacerdotalis hoc sacramentū conficitur iuxta illud. Non in meritis ꝓsecrantis sed in verbis cōficit sacerdos. Ex quo patet error illoꝝ q⁹ dicūt q⁹ si laicus pferret verba canonis sup panem triticeū ꝓficeret sacramentum. qđ omnino est falsum. Nec debet quē mouere illa hystoria que refertur de quibusdā pastoribus laicis

qui addiscentes verba canonis et ꝓsecratiõis in ecclesia a sacerdote tpe consecratiõis plata. ipsi etiam venientes ad greges suos sup pane ꝓtulerũt eadem verba. ꝛ statim apparuit puer pulcerrim⁹. Ibi eñ nõ fuit caro christi sicut est in hoc sacꝛo a sacerdote ꝓfecto. sed ibi fuit miraculose ex pmissiõe diuina q̃dam figura ꝛ spẽs carnis diuinit⁹ formata. nec ille puer erat ver⁹ christus deus ꝛ hõ bñs aiam sicut est in sacꝛo istop sacerdotẽ ꝓfecto. vbi realiter est christus cũ diuinitate ꝛ hũanitate ꝛ aia sua sicut nunc est in celo. Nec etiã illa caro illius pueri adorãda fuit sicut christus. nec sumenda p corpe christi. sed p quodam miraculoso corpe ꝛ ope diuino venerãda. sicut alia miracula diuina. Sicut etiã dicim⁹ de sanguine illo q̃ dicit exiuisse de imagine lignea passionis christi. quã cũ quidam iudei in cellario ꝓdidissent in ꝓtumeliã christi. subito emanauit quida⁹ humor sanguineus in marma quãtitate. quo viso iudei illi fuerũt cõuersi. Ille eñ humor non fuit sanguis christi verus. sicut est in hoc sacꝛo nec dign⁹ tali adoratiõe sicut q̃ est i calice. sed mõ suo venerandus tanq̃ miraculosum opus dei. Et de tali humore sanguineo collecto i loco predicti cellarij fuit per diuersas partes mundi distributum. ex qno peruenerat error fidelium qui putantes veruz christi sanguinem esse. adorabant eũ adoratiõe latrie. ꝛ sic idolatrabant. immo dato q̃ fuisset ver⁹ sanguis christi sub cruce christi collect⁹. adhuc minus esset adorandus q̃z iste q̃ẽ i calice p sacerdotẽ ꝓsecratus. Ratio hui⁹ est. qa ille diuisus est a diuinitate q̃cito defluxit ad terraz de christo. nec potuit dici filius dei amplius nisi christo remnitus ꝛ reintegratus. Iste aũt q̃ est i calice ꝓiunctus est diuinitati. qa de ipso sanguine verũ est dicere. Nicest verus filius dei. cũ ibi ratõe ꝓcomitantie sit etiã vera caro christi ꝛ ania eius ꝛ diuinitas. Archidyacon⁹ de ꝓsecratiõe. di. ij. q manducat. tenet q̃ nõ remansit aliqs sanguis sub cruce dñi. nec etiã de carne prepucij. sicut Rome monstrat ꝛ in Milẽsbe in sed etronee. qa tũc habuisszduo prepucia. qõ tñ est falsum ꝛ non tenendum. Idagne itaq̃z dignitatis sunt sacerdotes qui hoc pñt q̃ nullus citra deum facere potest. Sed proch dolor dignitatẽ suam minime attendũt. nullius pene reputantes estimationis. Secundũ qõ est de substantia huius sacramenti est materia debita scz panis triticeus Et hoc ideo. qa dñs se grano tritici compauit Joan. xij. Tum etiaz qa christus credit sic ꝓsecrasse. Ui num vitis est materia debita ꝛ necessaria. quia christus se viti comparauit Joan. xv. Ista aũt duo scz panis ꝛ vinum ita sunt coniuncta in consecratione vt nequaquã vnũ siue alio debet consecrari. aut a celebrante suscipi. Juxta illud Helasij. Sacerdos corpus christi sine eius sanguine nunq̃z debet suscipe. Aut eñ integre sumat aut ab integris abstineat. quia vnius eiusdez q̃ministerij diuino fine grãdi sacrilegio nõ põt peruenire de ꝓse. dis. ij. Comperimus. nõ putet tñ quis ex hoc q̃ sacerdos quantũ est de ratiõe sacramẽti nõ põt ꝓsecrare hostiã per se sine calicis ꝓsecratione. quia forma ꝓsecratiõis panis ꝛ calicis nõ se expectant. qa altera sine altera totũ effectũ opat q̃z cito ꝓferẽ. Sed tñ dico q̃ hoc sacerdos nõ põt facere sine grani pctõ. Addenda est etiã vino modico aqua. ꝑcat ꝓiunctionẽ ppũ ad xpm i hoc sacꝛo. ꝛ licz sine aq̃ i solo vino non põt ꝓfici. nõ tñ sine grani pctõ ecõuerso vero sine vino i sola aqua nihil ꝓficitur ꝛ hoc tũc graniusẽ peccatũ q̃z primũ ppter ydolatriã quã ꝓmittit pplus tpe celebratiõis ꝛ eleuationis. quoz oim est reus celebrans. Terciuz q̃ est ō subã huius sacramenti est debita forma verboruz que est hec sup hostias. Hoc est eñ corpus meuz. ꝛ sup sanguinẽ. hic est eñ calix sanguinis mei noui ꝛ eterni testamenti mysteriuz fidei qui pro vobis ꝛ pulꝛis effundet i remissiõnẽ pctoꝝ. ¶ Circa qõ sciendum est q̃ licet illa ꝓiunctio eñ posita i ambabus formis nõ fit de subã forme simpliciter necessaria: debet tñ apponi ꝼm vsuz eccle. gvsus a beato petro initiuz sumpsit ꝛ graviter peccant omittentes eã. q̃ aũtẽ premittit accipite ꝛ mãducate ex hoc oñes. ptinent ad vsuz sacramenti. ꝛ nõ est ō subã forme. Sed si queritur quõ ista locutio est vera cuz sacerdos dicit hoc est eñ corpus meũ Hoc eñ videt falsuz si ex persona sacerdotis illa verba dicant. Luz sacerdos nõ intendat ꝓficere ibi suuz ꝓpriuz corpus sed xpi. Ad hoc rñdetur breuiter q̃ ista verba sacerdos, nõ ꝓfert ex ꝓsona sua sz xpi. Demõstrat autẽ illud ꝓnomen hoc veruz corpus xpi. in ordine ad totaz compositionẽ huius forme. Hoc est eñ corpus meuz. Nõ q̃ plato isto soluz ꝓnole hoc statim sit corpus xpi. sed plata tota forma a xpo instituta. qa in vltia platiõe istoz verboz fit transsubstãtiatio ad quã ordinanẽ precedentia. Et p isto vlterius sciẽdum est q̃ ꝼm b. Tho. sup. iiij. di. viij q. v. ar. ij. Forma huius sacramẽti differt a formis alioz sacramentoruz in duobus Primo quia forma alioz importat vsuz materie forma autẽ istius importat ꝓsecrationem tñ que ꝓsistit in transsubstãtiatiõe materie. Uñ minister vel sacerdos inꝓficiendo hoc sacramentũ nõ habet aliũ actũ nisi platiõnẽ verboz ex persona xpi. Scõo quia aliozuz sacramentoz forme ex ꝓsona ministri ꝓferũt. Forma aũt istius sacramenti a ministro in ꝓsona ꝓfertur xpi Ad intelligendũ aũt quodlibet verbũ positũ in hac forma est sciendũ q̃ hec forma est sufficientissima Primo quantũ ad opatiuã potentiã quia cũ factio habeat suẽ ꝓpletiõnẽ idẽo ꝓuenienter ponit istud ꝓnomen hoc demonstrãs panez q̃ est transsubstantiatus inpanẽ christi. i. idẽ cũ corpe xpi. Scõo est sufficiens quantũ ad modũ opãdi qa hic terminus ad quẽ ẽ sine oñi im-

mutatiõe a pte sui. Ideo bñ ponit ly est designans pmanentiã z non ponit verbũ fiẽdi sez erit designãs mutationẽ. Tercio est sufficiens ex parte opis, qa hic corpus christi verum designat corpus christi misticum. qõ habz diuersas ptes z forte diuersaruz rationũ. ppter differentem gratiã gratis datas. Ideo melius dr corpus q̃ caro. Quarto est sufficiens ex parte opantis. Uñ qa corpus xpi nõ tñ signat corpus christi verũ. sed etiam ꝓcat corpus christi mysticũ. z coz hoc nõ possit facere ꝑm se. sed inquantũ est vnuz vel vnitũ cũ diuinitate. ideo ꝯgruit ponit ibi ly meũ. Quinto est sufficiens ex pte effectus ꝓncipij. Uñ qa iste effectus sez corp' christi est tante nobilitatz q nõ fit in sacramẽto nisi a deo immediate. nec minister habet aliquẽ actũ specialẽ i isto sacramento sicut in alijs. ideo ꝯuenienter factũ est q ista forma nõ ꝓfertur in persona alicui⁹. sed dei absolute. sicut vox hominis p tubaz. ita dei per hominem. Quartuz qõ est de substantia hui⁹ sacramẽti. est intentio cõsecrantis sez vt in speciali vel in gñali hoc facere velit qõ facit ecclia. vl qõ fecit christus z statuit faciendũ. Licet tñ intẽtio semper est necessaria de substantia: nõ tamen attentio. vnde si mens rapit ad alia ex infirmitate. vel negligentia vel incuria. nõ ideo est minus ꝯsecratũ q̃ si affuisset intẽtio. Peccat tñ ille q ꝓsecrat z si nõ itelligit et se recolligit quanto attentius potest ad ꝓsecrationẽ. Nam debet attentus esse ad hoc vt ꝓsideret qd facit z tũc maxime qñ plures hostias cõsecrat p cõmunicãtib⁹: vñ debet habere respectũ specialẽ ad illas hostias omnes q̃ sunt corã eo. alias eũ si haberet generalẽ intentionẽ ad oñes hostias que sunt in altari staret qñq; qetiã illas q̃ sunt i pixide residue ꝓsecraret ꝑm quosdam. Si sibi autẽ nõ apparet hoc. quia ex quo nõ intẽdit ꝓsecrare alias nisi que sunt corã ipso de ꝑpinquo cumulate advnũ locũ quantũcũq; gñaliter intendat sup eas nõ consecrabit nisi illas. Similiter dico q si hostia aliq̃ iaceret sub palla non ꝓsecrata. absconsa in tempe ꝓsecratiõis. forte p oblitionẽ clerici dimissa. ex quo sacerdos ỗ ea nõ intendit. nõ est ꝓsecrata. Secus dico si habet intentionẽ ad omnes q̃ sunt ante eũ. tũc z illam hostiaz absconsam ꝓsecrabit. Tamẽ dicit Jo. Caldineñ in suplicatiõibus suis de officio ordinarij. Si sacerdos q si sacerdos credens ponere. xvj. hostias. ponit. x. si in intentiõe sua est tantũ ꝓsecrare quantũ habet añ se. oñes sunt ꝓsecrate. Et ideo dicendum est q sufficit sacerdoti habere intentionẽ determinatã faciendi vt facit ecclia sup totã materiã preordinatã sine specificatiõe numeri ꝑm magistrũ Franciscũ de Braga in quadã questiõe disputata. Idẽ dico de vino ꝑfuso sup altari p negligentiã ꝑfusionis tempore in calicem. qa illud nõ ꝓsecrat dũ sacerdos nõ intendat sup illud. Et ideo dixi q maxie requirit intentio sup

illa que sunt corã sacerdote posita in tali loco tantũ z nõ i alio. Ex illo soluit dubituz an scismaticus vel hereticus ꝓficiat hoc sacramentũ. Patet eñ q sic cũ talis possit habere intentionẽ ecclesie in ꝓficiendo. z hoc maxime vniuersalez. sez intendendo facere qõ christus fecit z instituit faciẽdũ z qõ ecclesia facit. licet etiaz nõ intẽdat in speciali ga ex quo est in hereti vl in scismate ipse certus est z credit nihil valere vl facere ꝑpter peccatũ i quo est. nec obstat capitulũ scisma. xxiij. q. j. vbi dicit q scismatic⁹ execrare põt nõ aũt ꝓsecrare qõ intelligit quantuz ad efficatiaz sacramenti. qa nõ operatur effectũ salutis in illo. sic consecrante illaz vel conficiente ꝑpter scisma vel heresim. sed tñ est verum corpus christi. Similiter etiã illud intelligit. sez vbi dicit. Non est corpus christi q scismaticus ꝓficit. id est qõ non est verũ corpus christi. quantũ ad ꝓficientẽ in scismate vl heresi. qa sibi non ꝑficit. sed officit. i. nocet. Nihilominus tñ quantuz est ad veritatẽ sacramẽti. est veruz corpus christi. Similiter i canone audiuimus. vbi dicit q scismatic⁹ execrare potest nõ autẽ cõsecrare. intelligit vt dictũ est. Unde patet illos indiscrete facere q sacramentum p̃ Rutenos aut Grecos ꝓfectũ in forma ecclesie blasphemant z derident. cuz ibi sit verũ corpus christi. Consultius tñ isti facerent vt illuc nõ intrarent. nec inspicerẽt in ipsoz ecclesias q̃ vt veniẽtes illuc derideant. Concludendo ergo dico q ad hoc sacramentũ ꝓficiendũ sufficit triplex cõditio ex parte cõficientis. Primo q sit sacerdos rite ordinatus. Scõo q possit verba ꝑferre cõsecrationis. Tercio q possit habere debitã intentionẽ faciendi qõ facit ecclia. Propter defectum ꝑme ꝓditiõis nullus laicus quantũcũq; sanctus. nec sacerdos gentilis. vt tartarorũ. ꝓficiunt. qa non sunt rite in forma ecclesie ordinati. Propter defectũ scõe ꝓditionis mutus nõ potest ꝓficere. qa nõ potest verba cõsecratiõis ꝑferre. Propter defectũ tercie ꝓditionis carens vsu ratiõis z ebriosus nondum digestus nõ possunt cõficere cũ nõ habebant intentionẽ debitã Sed ꝑma cõditio est ꝑpria. qa solus sacerdos. z qlibet põt. cui ꝑtinet cõpetere iste ꝓditiões sez platio z intentio. Nec obstat si instat de degradato q non sit sacerdos. qõ tñ non est verũ. qa character ez sacerdotalem si semel in ordinib⁹ suscepti collatũ. nullus potest delere. Quãuis taliter degradatus ꝑdat ꝑuilegiũ clericale. z tradit curie seculari tamen si celebraret ꝓficeret. qa auctoritas substantifica nõ est sibi ablata. quantũ ad veritatẽ sacramenti. sed rñ quantũ ad executionem legittimaz. qua caret quo ad se z ad alios. z quo ad totaz ecclesiaz. Quãdo aũt dicit q scismaticus. excõicatus. hereticus. z degradatus. nõ ꝓficiant. intelligendum est q nõ ꝓficiant rite z ordinate nec legittime quantũ ad efficaciam sacramẽti. vt sez sit vtilis illa

consectio ad salutez eis, sed tñ conficiunt quantū ad veritatez sacramenti. Et hoc catholice sentiendū est de isto sacramento omissis opinionibus multoꝝ. Et si qs ꝓtra predicta obūciat mgr̄ sm sen. li. iiij. dis. viij. vbi dicit tales nō posse ꝓficere. Salua pace mgr̄i. dico q̄ i hoc nō teneꝯ. Tamē ꝑpter sui reuerentiaz vt eius dictū potiꝰ valeat q̄z pereat intelligendū est: q̄ tales nō pñt cōficere de iure z sine peccato seu ordinate, sed de facto bñ possunt. Nec moueat aliqnē ratio magistri ibi posita: ꝓ quaz dicit. ideo nō posse ꝑdictos ꝓficere. ga nemo in ista ꝓsecratiōe dicit. Offero. sed offerimus hoc sacrificiū. Nemo igit̄ nisi fuerit membrū ecclesie potest dicere cū aliꝭs offerim⁹. quasi esset vna de personis ecclesie. Uñ cū heretici z scismatici non sint membra ecclesie, nō possunt dicere offerimus. ergo nec ꝓficere. Ad qđ dicim⁹ q̄ oblatio nō ptinet ad rationē ꝓsecratiōis, vñ necessario requirit̄ vt offeratur. Ita solvit doctor subtilis super. iiij. di. viij. q. ij. z Thom⁹, eadez distin. q. j. ar. j. iij. z iiij.

¶ De credendis circa hoc sacramentum

Ante omia credenduz est q̄ in hoc sacramnto idē christus q̄ de vgine natus est z p nobis passus est cōtinetur Et sicut ibi ver⁹ ē christ⁹ ita etiā ē ibi sub vna quantitate sed nō quātificatiue. Hoc est tñ dicere. q̄ non vtit̄ illa quātitate occupando locū. Sic eciaz non vtitur claritate sua illūinando aerem. Secundo credendū est q̄ corpus xp̄i pōt esse i pluribus locis quātūcunq; plures panes transsubstantianē in ip̄z. vñ in celo est localiter inverbo diuino psonaliter. In altari sacramentaliter. Sm naturale eius esse est in celo in vno tñ loco. Sm esse sacramentale ei⁹ pōt esse in diuersis locis. Est ergo hic sm q̄ multa in ip̄m transmutari pñt Sed sm esse personale nō est in loco. Uñ ōr pe. de. tha sm q̄ vnū est indiuiduū in se nō pōt esse nisi in vno loco sicut nec angelus nec aliud corpus sed sm q̄ in ip̄z multa trāsmutari pñt idiuidua, sic potest esse in diuersis locis: dis. x. q. iij ar. ij. sup iiij. sen. Tercio credenduz est sm Tho. q̄ cū corpus xp̄i appareat in spē carnis vl pueri. Utrū ibi appeat ver⁹ corp⁹ xp̄i. vl an ille spēs sint ꝓprie corpis xp̄i nō oñino determinatū est a doctoribus. Tñ secure ōr q̄ si ille dimensiones panis manēt z in eis alia accītia sensibilia supducūt̄ diuina virtute que speciē carnis pretendāt sicut accītia que prius erāt ptendebant spēz panis. Uñ tñ apperet sub forma carnis vel pueri nō debet sumi sed ꝓ reliquijs seruari. Quarto credēdū est q̄ illa accītia manent sine subiecto post ꝓsecratiōnē virtute diuina retinent tñ ibi modū agendi vel patiendi in corpe xp̄i quē prius habuerūt. Quinto credendū est q̄ facta ꝓsecratiōe vlterius nō manet in hostia ꝓsecrata subā panis nec i vi-

no subā vini. sed statim corpus christi fit i hostia z sanguis xp̄i i calice. Et rō ꝫ b. Tho. ga oppositū huiꝰ dicere repugnat vbis xp̄i nō eñ esset ver dicere. Hoc ē eñ corpꝰ meū. sed hoc est corpus meū. Itē si remaneret subā panis tolleret reuerētia xp̄o debita vt ꝓtineret in hostia. Uā xp̄o vt ꝓtinet i hostia debet cultꝰ latrie. ꝫ si ibi maneret subā panis nō deberet talis cultꝰ latrie exhiberi ꝑpter ydolatriā adorando creaturā Et licet multi doctores huic ꝓtradicūt sñie. iā tñ ꝑ catholica ꝓclusa est sub Alexandro iiij. papa z Sdarino. v. Sexto credendū est q̄ fractio que fit in hostia nō fit in corpe xp̄i. sed tñ in speciebus hostie. Uñ ibi accītia manentia sine subiecto dicūt frangi sm Pe. dis. xj. ar. pri. q. j. ga alias fractio est quedā diuisio. Diuisio vero est passio quanti vt quantū. In sacramēto vero aliquid est quantū ꝑ modū quanti vt spēs aliquid est quantū sed nō per modū quanti vt corpus xp̄i. Ꝺo dicendū est q̄ fractio vel diuisio fit in spēbus z nō i corpe xp̄i. Septimo credendū est q̄ corpus xp̄i in hoc sacramento ꝓprie nō videt nec sanguis corꝑalis. Rō gre. Quia tunc ibi nō esset aliud visuz z aliud creditū. Itē alia ratio naturalꝭ. ga nullū corpꝰ videri potest nisi habeat accidentia in essentia vel nisi sit coloratū formaliter. vt patet de pariete sed color albus nō est in hostia formaliter ergo non pōt videri ꝓprie nec tñ errant layci q̄ dicūt se videre corpus xp̄i. Sicut illi nō erraverunt qui dicebant se videre angelos i assumpto corpe quos tñ nō viderūt inquantū fuerūt spūs. Et sic ille est ꝺ hoīe armato quē dicis te videre cū tñ nec facie nec mēbrū aliqꝺ nuduz eius videas. vñ o vt ꝺr phar. dis. x. q. ij. Nulla creatura naturali cognitiōe nec angelus pōt ꝓgnoscere ibi esse corpus xp̄i: licet tñ visiōe gloriosa z intellectuali pōt ꝓgnosci oculos tñ glorificatus illud videre nō pōt corꝑaliter sm Tho. Unde glorificati viderūt corpus xp̄i in sacramento visiōe intellectuali z nō corꝑali. Octauo credendū est q̄ i hostia sunt quatuor. z quatuor veraciter in calice credenda ꝓtinent. Primo eñ in hostia virtute verborū est corpus xp̄i. Rō ga illud veraciter ꝓtinet i hostia de qua verba facit̄ mentionē. sed hoc solū ē ꝺ corpe xp̄i. ga ibi ꝺr. Hoc est eñ corpus meū. vbi nihil ꝺr de aīa nec de deitate nec de sanguine. Secꝺo ibi est sanguis xp̄i nō principaliter sed ex cōcomitantia quadā necessaria ga corpus verū z viuū nō est sine sanguine. Uñ ꝺr aīa esse i sanguie. Tertio ibi est aīa xp̄i ex ꝓcomitātia mediata. ga impossibile est aīaz informare z pficere corpus nisi corpus sit dispositū. sed sine sanguine nō ē ibi corpus bene dispositum nec etiam organizatū. Ubi ex ꝓsequēti etiaz ē aīa cū ibi sit corpus dispositū ꝑ sanguinē z hoc est dicere mediāte sanguine. Quarto ē ibi deitas exquadam concomitantia remota quia corpus z deitas sunt disparia tñ ex quo xp̄us natus fuit ex maria virgi

ne verus homo ⁊ deus ideo etiam hic est ver⁹ hō ⁊ de⁹. Sili⁹ dr de calice q̄ ibi p̄cio est sanguis. ga de illo verbo faciūt mentionē. scdo ex cōcomitantia imediata ibi est corpus xp̄i. tercio ex cōcomitantia mediata ibi est aia xp̄i. quarto ex cōcomitantia quadā remota ibi est deitas. Nono credēdū est q̄ in hoc sacramento aliqd est sacramētū ⁊ nō res sacramenti. sicut' spēs sensibilis panis ⁊ vini. ⁊ ille spēs sunt creature vñ adorator videns hostiā. non debet ferre intētionē principaliter ad id qd̄ videt. sed ad id qd̄ credit ibi esse scz xp̄m. Scdo inuenit ibi sacramentū ⁊ res sacramēti. ⁊ hoc ē verū corpus xp̄i ⁊ sanguis eius Ista aūt dicūt sacramentū ⁊ res sacramenti p respectū ad ministrū vel sacerdotē. sub debita forma ⁹ficientē. Vñ dr sacramētū quasi sacre rei signū quia ꝑcat spūalez refectionē aie. ⁊ dr res ga hoc ip̄m facit p gratiā qd̄ ⁹tinet. Tercio ē ibi aliqd q̄ est res sacramenti ⁊ nō sacramētū sicut est gratia data digne suscipienti. ⁊ hec gr̄a ē res ꝑcata nihil tñ ꝑcati. Quarto ibi est qdnec est res sacramenti nec sacramentū: vt sūt illa oīnia q̄ sunt cōcomitantia hoc sacramentū sine sint accūtia ꝓpria sine cōia. ⁊ illa dicūt potius forme accūtales sine spēs. Decimo credēdū est q̄ licet sacerdos debeat sub vtraq; spē sumere hoc sacramentū cū celebrat. tñ ppl'o sufficit sumere sub spē panis tñ. Et rō est ga scdz archidia. de ⁹se. di ij. Cōperimus. in hoc sacramento nō solū attendi tur efficatia. sed etiā ꝑcantia. Significat enī p̄istas duas spēs scz corporis ⁊ sanguinis seorsuz sumptas p sacerdotē rpe celebratiōis q̄ sanguis xp̄i in cruce fuit diuisus a corpore suo vt dr Hor. sup Math. cū aūt sacerdos tñ ⁊ nō ppl'us habet hmōi ꝑcationē ex ordine suo exprimere tñ ip̄e ⁊ nō ppl'us tūc subvtraq; spē debet sumere eo q̄ ip̄e tūc gerit vices xp̄i ppl'us aūt nō Et ideo ppl'o nō est opus de ꝑcantia sed de efficatia. et ga efficatia est equalis sub vtraq; spē. ideo ppl'o traditur sub altera spē i qua tradi potest cū reuerentia ⁊ cautela. Ꝯ presbyterꝫ aūt tñ sumit sub vtraq; spē. ⁊ ꝑtō sciendū ꝑm Tho. in iij. pte. q. lxxxij. ar. vij. ⁊ vltimo q̄ circa vsuz huius sacramenti ꝑtt duo ⁹siderari vnū ex parte ip̄ius sacramenti: ⁊ aliō ex pte ip̄oꝝ sumentiū. Ex pte ip̄ius sacramenti ⁹uenit q̄ vtrūq; sumatur scz corpus ⁊ sanguis. ga invtroq; cōsistit p̄fectio sacramēti. Et ideo ga ad sacerdotē ptinet hoc sacramentū ⁹siderare ⁊ ⁹secrare ⁊ perficere. nullo mō debet recipe corpus xp̄i sine sanguine. Ex pte aūt sumentiuz requirit̄ summa reuerentia ⁊ cautela ne aliquid accidat qd̄ vergat in iniuriā tāti misterij qd̄ p̄cipue posset accidere in sanguinis sumptione qui quidē si in caute sumeret̄ de facili posset effundi. ⁊ ga crescente multitudine ppl'i xp̄iani inqua continent̄ senes ⁊ iuuenes quoꝝ quidā nō sunt tante discretionis vt cautelā debitā circa vsuz huius sacramēti adhiberent ideo q̄uide ordinatū

est vt ppl'o sub altera spē tñ detur Hoc idē tenet tho. sup illud Joan. vj. Nisi manducaueritis dicēs. nō est de necessitate salutis ꝓceptio sāguinis sicut corpis xp̄i. Cū xp̄us totus sub altera specie tñ sumit. Jn hoc ip̄m sequit̄ Lra ibidē dicens. Nō est intelligenduz q̄ sub vtraq; spē sit fidelibus exhibenduz sed tñ sacerdotibus sumendum.

¶ De cautelis seruandis circa hoc sacramentū ex parte sumentiū

Et quia duplex status vtit̄ hoc sacramento ad salutem. i. secularis ⁊ spiritualis. ideo q̄libet habz suas cautelas. Unas igit̄ omnes tā ꝑticularis cuilibz eoꝝ q̄z cōis vtriusq; simul. Et ꝓmo cauendū est omnib⁹ ne in pctō mortali sumant hoc sacm. Naz sic peccarēt grauiter. Juxta illud j. ad Corꝝ. xj. Qui aūt manducat indigne iudiciū sibi manducat ⁊c. Sūt aūt qdaz q̄ sufficienter se ꝑparant ꝑm veritatē scz q̄ expellūt dyabolz de corde suo p veram examinationem cōscientie. ⁊ p̄ contritionē sine indiciū penitētie ⁊ hi ⁹sequunt̄ gratiaz ⁊ manducāt digne. Alij sunt q̄ ꝑparant se sufficienter. nō tñ ꝑm veritatē sed ꝑm p̄babilitatē. ita q̄ estimant se carere peccato q̄ tñ si facerent maioꝝ ⁹scientie inquisitionē inuenirent se reos. sed tñ sunt parati. ga si scirent peccatum in se. vellent ⁹fiteri nō tñ ponūt ad hoc oīnimodā diligētiā. Et pi q̄uis gratiā nō p̄cipiant. nō tñ incurrūt offensam. ga nec sumūt digne nec indigne. q̄uis sint indigni. Tercij sunt q̄ neutro mō se ꝑparant. immo ꝓtemnūt. ⁊ peccant mortaliter ⁊ sumūt indigne. Unde indigne accedūt tripliciter homies ¶Primi q̄ cū ⁹scia mortalis peccati ⁊ sine ꝓpōsito penitendi accedūt. Scdi q̄ aliter q̄z ecclia statuit accedunt. vel extra ecclesiaz vt scismatici vel heretici. Tercij q̄ sine reuerentia accedūt. sicut faciūt multi q̄ premunt se ad altare. ⁊ vn⁹ in aliū quādoq; ꝓuocat. Uel vt qdaz sacerdotes ꝑparātes se ad celebrandū distracti accedūt ⁊ festināt. ita q̄ q̄ñq; oblitus cunt̄ qd faciāt. Et licz qs nō posset habere certitudinē an sit immunis a peccatis. pōt tñ hoc ꝑpendere p quatuor signa. ¶Primuz est cū qs verba dei denote audit. Jo. viij. qui ex deo est verba dei audit. Scdm cū qs ad bñ opandū ꝓmptum se inuenerit. Quia ꝓbatio dilectiōis est exhibitio opis ꝑm Gre. Tertiū cū qs ꝓpositū abstinendi a peccatis in futurū habet. Quartū est cū qs de ꝑteritis ⁹missis dolet. Ull̄ signa p hmōi signa facta diligēti discussiōe sue ⁹scientie. q̄uis forte nō sufficienti. ad sacraz cōmunionem accedat. aliquo pctō mortali in eo remanente. qd̄ ei⁹ cognitionem subterfugiat. nō peccat. imo magis ex⁹ sacrāmēti pctōꝝ remissionem ⁹sequit̄. ga istud sacm venialia delet ⁊ mortalia oblita. Secunda cautela est oīnibus cōis. ne qs pollutus in corpore accedat eodem die. Et nō soluz regrit̄ mundi-

cia mentis q̄ sez sit sine peccato sed eriaz corporis. ℙro quo sciendū q̄ pollutio pōt cōtingi ex sola dispositiōe nature. ⁊ nō ex precedenti cogitatiōe. ⁊ tūc nō est signū alicuius peccati. sed pōt ebetudinē mentis inducere si simul cū imaginatione ꝓtingat. immūdiciā tm̄ corporis habet. Et ido si necessitas immineat ⁊ deuotio exposcat nō impedit. p̄cipue q̄n sine imaginatiōe accidit. Tm̄ si ꝓpter reuerentiā tūc abstineat laudandus est. maxie q̄n talis dispositio nature nō est ꝓpetua siue diuturna. Sc̄do mō pōt ꝓtingere ex precedenti cogitatiōe. tūc si non fuit ꝓsensus ad cogitationē ⁊ necessitas vrgeat pōt accedere ⁊ celebrare. si aūt non vrgeat necessitas. accedendo nō peccat mortaliʒ sed venialiʒ. maxime q̄n cogitatio ē cū delectatiōe. licet sine ꝓsensu. Dicit tm̄ btūs Tho. q̄ pōt ꝓtingere q̄ in ipsa cogitatiōe pollutio oriaℓ q̄ si placet ꝓpter delectationē ex surreptōe est peccatū veniale. Si aūt deliberante ꝓsensu ⁊ p̄cipue cum ꝓplacentia futura est peccatū mortale. Ista aūt ꝓplacētia nō facit dicta pollutionē esse peccatū. ga nō est eius causa. sed in se est peccatū. Si aūt placeat vt alleuiatio nature peccatū esse nō credit. Tercio ꝓtingit ex cibo ⁊ potu. tūc idē est in dictis sicut de illa pollutiōe q̄ contingit cū imaginatiōe turpi. vt dicit canon. vj. di. testamentū. vbi dicitur. Cum appetit⁹ gule vltra modum in sumendis alimētis rapitur atq; id circo humoꝛ receptacula id est virilia mēbra grauant habet ex inde animus aliquē reatū id est veniale peccatū. Et hoc non phibet ad eucharistie sumptiōe. sed a confectiōe nisi sit necessitas. Vñ ibidez sequit. nō tm̄ vsq; ad phibitionē sacri mysterij ꝓcipiēdi. vl missaꝝ solēnia celebrandi. cū fortasse aut dies festus exigit. vt exhibere mysteriuz valeat p eo q̄ alius sacerdos deest ipsa necessitas ꝓpellit. Nec ibidem Et nota p̄m Archidi. in canone. testamentū. di. vj. q̄ licet pollutio ex crapula in somno est veniale. tamē ipsa crapula precedēs est mortale. Ex quo patz q̄ licet pollutio ex crapula que est veniale pctū phibeat nihilominus p̄ter caluz necessitatis a ꝓfectiōe tm̄ laicuz a sumptiōe non phibet. qōplus est. quia maior mundicia regrit in sacrificio q̄z in sumptiōe. Vñ Archidi. vbi ē. elicit efficax argumentū. q̄ minus est audire diuina q̄z celebrare. eo q̄ p̄m Tho. pctōr in mortali pctō existēs videndo corpus christi in missa nō peccat. licet tūc debeat humiliari. Quarto ꝓtingit pollutio ex illusione diabolica. de qua dicit Joan. Parisiēn. sup iiij. sentē. dist in. x. q. ij. q̄ talis illusio habz q̄nq; causam intrinsecaz. Sicut q̄n dormiēs nō fecit qđ debuit sez se non signando vel aliqd aliud ⁊ sic est peccatū. Alli q̄n non est peccatū sez q̄n habz causam extrinsecam. sicut narraℓ in vitaspatꝝ de quodā sancto viro. qui quotiens celebrare volebat p̄curabat ei diabolus pollutiōes. qđ patres ꝓcipientes dederūt ei ꝓhilum

q̄ audacter celebraret. Quocunq; tm̄ mō accidat ex quadā ꝓgruentia semp impedit sumptionē sacramēti ꝓpter duo. ℙrimo ga ibi semp accidit fetiditas corpalis. cum qua nullus ꝓpter reuerentiā sacramenti debet accedere. vñ accedētes lauant manus. ⁊c. nisi forte talis esset immūdicia q̄ esset ꝓpetua ⁊ diuturna vt si esset lepra vel fluxus sanguinis vel seminis. Sc̄do quia ibi sequit pollutio in euagatiōe mentis p̄cipue ex turpi cogitatiōe que etiam sine culpa cōtingit. Tenendū tm̄ ē p̄m Tho. q̄ in oīnibus istis ꝓpter necessitatē vel solennitatē diei vel vbi vnus est sacerdos tm̄ postponēda est talis ꝓgruentia. ⁊ ꝓmittēdo se deo cū doloꝛe ⁊ coꝛdis ꝓpunctione p̄missaꝝ fessiōe si fieri pōt aliaſ cū bono ꝓposito ꝓfitendi accedat in noīe dn̄i. Dicit etiā doctoꝛ parisi vbi supra ⁊ cōcoꝛdat cū s. Tho. de menstruo ⁊ alijs imūdicijs. q̄ quaz diudurāt ex quo sunt tpales imundicie ⁊ nō ꝓpetue. in talibus est abstinendū ꝓpter reuerentiā sacramēti. Si tm̄ mulier habet deuotionez vel forte postea nō habebit tps cōperens ad hoc admittaℓ ne p̄m gregoꝛ. pena corpalis ei mutēt in culpā Dicit tm̄ gre. q̄ si mulier eo tpe accedat nō ē iudicanda ga passio sua nō est culpa si aūt abstineat laudāda est. v. dis. ad eiꝰ vero. Ualde igit essent arguendi sacerdotes ydiote grauantes tales psonas grauibus penitentijs eo q̄ ad ecclias tpe mēstrui ingrediunt aut ad sacramentuz altaris accedunt. Et audini de quodā q̄ ꝓ vna leui pollutione cuidā pie femine ⁊ multū ōuote dedit multa psalteria ꝓ penitencia ꝓparanda. puta tm̄ q̄ puiderat in hac pte de simonia sibipi p eandē facienda sed tm̄ mentita est iniquitas sibi illa cū statim discretiōē accessit q̄ cū ea melius ⁊ mitius egit. ⁊ ita ille paup fuit frustratus. ⁊ in sua spe symoniaca confusus.

Tercia cautela q̄ nullus die illo in quo cōicet debitū petat a cōiuge. vl ecōuerso vxoꝛ a marito. p̄m tho. in iiij. parte q. lxxx. nec etiā nocte sequenti aut precedēti. qđ si fiat causa plis gñandi vel causa reddendi debitū. iudicandū est sicut ō pollutione nocturnali. que accidit nō sine pctō ꝓpter immundiciā corporalem ⁊ mentis distractionē. Vñ in ꝓfilio Libertino de ꝓse. dist. ij. ca. oīnis hō. ꝛ. Omnis hō aī cōionē sacram a ꝓpria vxoꝛe abstinere debet trib⁹ aut quatuoꝛ aut q̄nq; aut septē diebus. Ilo. abstinere debet quantū in se est vt non exigat. exactus tm̄ reddere debet quolibz tempoꝛe. vt patet. xxxij. q. v. Si dicat. Dicit tm̄ glo. q̄ hoc nō est p̄ceptū. ℙro illo notaℓ. xxxij. q. iij. Uir cū ppria. Joannes etiā in nouella sua de ꝓsecra. ecclesie vel altaris. c. j. li. vj. sup glo. in v. seminis. in fi. ꝛ. q̄ si maritus accepit eucharistiā nō debet exigere. teneℓ aut̄ reddere. de hoc lxxxij. di. ꝓposuisti. ⁊ xxxij. q. iij. christiano. In tali ergo casu vt dicit Ere. sunt boies suo arbitrio seu iudicio relinquendi. ⁊ eoꝝ ꝓscientia est requirēda cū veniūt ad ꝓ

fessionē. Ūñ si qs voluptate dñanre cōiugi miscēt phiberi debet ab hoc sacō. xxx ij. q. iiij. vir cū pprīa. Albertus aūt dicit q etiaz post sacram cōionez nō licet illo die debitum exigere. nec exactū reddere nisi cum difficultate. Puto tñ q reddens illo die ꝺbitū nō peccat mortaliter sed venialr. Sed diceres tñ Hieronimꝰ in quodaz sermone filr phibet dicens. Quicūqz vxori reddit debitū. nō pōt carnes agni edere. xxxiij. q. iiij. sciatis. Dico ꝑm doctorē sub. q nō pōt oñino cū tanta reuerentia. z ideo ꝑfilīū est vt tunc abstineat. licz nō sit ꝓceptū necessitatis. qa non video quō ppter hoc solū peccaret mortaliter qa pcipit corpus christi. Unꝺ glo. sup dicto ca. sciatz. dicit q talis nō debz edere de carnibꝰ agni. i. corpe christi. ppter reuerentiā sacri cū causa libidinis ꝑmiscēt vxori. alias vero tenetur debitū reddere vt ꝺr xxxij. q. pc. j. Non video ḡre puniet. cū tñ p mortali abstinendū esta corpore christi. de ꝑse. di. ij. Quottidie. Ex qbus infero q ꝺogma beghardoz docēs hominē p oñi tpe quo ido neus est manducare spūaliter esse idoneū ad manducandū sacramen taliter. totaliter est pestiferū z scripturis sanctis ꝓtrariū patz hoc ex supradictz. Nā multi sunt sine mortali pctō q sunt idonei ad manducandū spūaliter cū sint in gratia. z tñ ppter reuerentiaz sacri nō sunt idonei ad manducandū sacr aliter sicut patz de ꝑsonis actualr cōmiscētibus. vt dictū est. Itē apparet ex hīs quant⁹ errōr est dicere q homo ex reuerētia nō debet moueri ad abstinentiā. imo magis ad sacramētalr pcipiendū. Silr dicere q virgines z viduedeuote negotia seculi abdicantes si se in defectibꝰ z in imꝑfectiōibus spūalibꝰ inueniāt. piculose ab hoc sacro abstinēat Ūñ eis ꝑsulēdū est q quottidie alias freqnter. alias aliquotiēs in septimana hoc venerabile pcipiant sacramentū. q oīa errorē sapiunt z vulpinā calliditatē. Ūñ dico ꝫz doctorem subtilē q existens in gratia actualr. indeuotus laudabiliter abstineat ab hoc sacramēto. Nec est ꝑsilium ecclesie z sanctoz patrū p sumptionē sacri excitare actualem ꝺuotionē. ꝫ p ieiuniū. elemosynas orōes. z meditatiōes deuotas. primuz in se ꝺuotionē excitare auxilio dei z demū ex sumptōe eucharistie feruorē z gr̄e expectare fideliter ꝑplementuz. Quarta cautela ne qs quantūcūqz ꝓtritus de suis peccatis sine ꝑfessiōe facta sacerdoti accedat ad ꝑmunionē. Nam sic accedens peccat graviter ex hoc. qñ habet copiam sacerdotū. Sacerdos tñ volens celebrare nō secū hīs copiaz sacerdotū. si imminet scandaluz populi z iam incipit canonē. vl forte qa infirmus amisit loquelaz. z ipse ꝓ eo cōicando vult ꝑficere eucharistiaz z celebrare missaz si talis est in ꝓposito ꝑfitendi. quāto citiꝰ poterit nō peccat cōicādo. Licet aūt in pctō existens nō debeat sine ꝑfessiōe cōicare. tñ pōt videre corpus christi sine pcrō. Si tñ abstineat ꝓpter humilitatē melius facit ꝑm Tho. in iiij: di. jx. Dicit tñ albertus q ꝓ ctōr potest videre corpus christi. sed nō multo aspectu sed eo viso debet pcutere pectus suū qua si non sit dignus aspectu. Quinta cautela est. ne qs non ieiunus accedat ad cōionē. ppter reuerentiā sacramenti vij. q. i. nihil. z de ꝑse. di. iij ligdo. Et hoc ppter honorē tanti sacramēti. vt ꝺr Augu. in li respōnionū ad Januariū. Non te moueat q ꝺoñs post cenā cōicauit apl̄os qa hoc fecit ppter impressionē memorie apl̄oz meliorē. Si tñ iminet necessitas mortis. tūc pōt cōmunicare etiā post cibū vl potū. Sicut si qs vulneratus in thaberna hora vesptina tēdit ad mortē. talis pōt expediri statim ne recedat sine viatico. Ūñ nō licet aliquā medicinā añ cōionem recipe. nec etiam potare. Si tñ lauādo os aligd aque. vel si religas cibi inter dentes remanentes transglutiret nō impedit cōicare. qa nō sumpsit illud p modū cibi vel potus. sed p modū saliue. q vitari nō pōt. Si qs etiaz post mediam noctz aligd p modū cibi vel potus recipit. impedit a cōmunione illo die. Si aūt ante mediā noctez siue dormiat siue nō. quantū ad rationē ꝓcepti nō videt impedire. tñ sine causa necessaria meliꝰ est differre cōionē: z hoc ppter turbationem mentis. que ꝓuenit ex indigestiōe z insomnitate. ꝑm quā homo redꝺit ineptus ad cōionē. Ita dicit Tho. in iij. ꝑte q. xxx. Sexta cautela est: vt omnes christiani hūtes

annos discretos ꝺis sez a decez ꝑm tñ sub z supra annis. semel in anno in pasca nō omittant cōicare. nisi de ꝑsilio sui sacerdotz. z ppter aliquā rationabilez causaz ad tempus abstineāt. vt ꝺr de pnitētia z remis. Oñis vtriusqz sexus. Si tñ sepius possint cōicare. ꝓmendabiles sunt. z maxime ad festa christi. apl̄oruz z patronoruz ecclesie. in qbus maior ꝺeuotio excitat ppter festum diez Ūñ antiqua ꝑsuetudo iure approbata habz q ꝑsculares in natali dñi pasca z penthecostes de ꝑsilio dñt cōicare. de ꝑse. dist. iij. z ca. si nō frequentius. Seculares tñ pſone cōtemplatiue z semine deuote singulis mensibus pñt cōicare. Unꝺ ꝑm Augu. in li. de ecclesiasticz ꝺogmatibus. Singulis ꝺiebꝰ ꝺñicis si nō sint in ꝓposito peccandi amplius. singulis aūt diebus nō laudat nec vituperat cōicantes. Non laudat qa difficile est secnlaribus se preparare ad hoc singulis diebus saltez digne. Circa hoc tamē sciendū ꝑm Tho. sup iiij. dist. xij. q si quis experimētaliter cognoscit ex quottidiana sumptione feruorē amoris ad deū augeri. z sacri reuerentiā non minui. talis possit quotidie sumere siue cōicare. Si aūt sentiat reuerētiam minui. z feruorem nō augeri multuz debet interdū abstinere. vt cum maiori reuerentia z ꝺeuotiōe postmodū accedat. Ūñ quātuz ad hoc vnusquisqz relinq̄ndus est suo iudicio. vt ꝺicit Augu. lib. j. ad Januariū. Nec te moueat in ꝓtrariū illud ꝺictū Ambrosij lib. j de sacris

quod etiaz ponit de ꝯse. dist. ij. Si quotiens cunqz. quod etiã allegant Massite heretici. dant el presumptionem cõicandi secularibus quotidie. vbi dicit Qui semp pecco. semper debeo accipere medicinã. Hoc tñ est intelligendũ quantũ ad ꝓparationez animi z ꝯscientie. vñ dicit ibidez glo. debeo semp accipe. i. debeo semp me prestare seu preparare abilem z dignuz ad accipiendũ. Sic etiã intelligendũ est illud Ambrosij. qđ ponit de ꝯsec. dist. ij. non iste. vbi dr. Accipe quotidie tibi illud qđ quotidie tibi prosit: z sic vive vt quotidie mereari accipere. vbi glo. exponit. accipe quotidie i. prepara te quotidie abilez ad recipiendũ. Et er his patet q̃ christi anus semp abilẽ se prestans ad recipiendũ hoc sacm dicit semp cõmunicare. etsi nõ sacramentalr. tñ spiritualiter scz ꝓ fidez denotionez z charitatẽ. Jurta illud Augustini Ut qđ paras dentẽ z ventrez: z nõ mentẽ. crede z manducasti. de con. dist. ij. Ut qđ. Patet etiaz scdo ex hoc q̃ piculose errant illi q dicunt. sufficit q̃ ego ante cõionez pascalẽ quadraginta dieb9 quadragesime me reddaz abilem ad cõionẽ. nõ curando totũ tempus anni inutiliter expendere. imo credẽtes se dignos tũc ad cõionez currũt intrepidi. quibus tũc meliuſ esset si quotidie digni existentes acciperẽt spũaliter siue mentaliter z vtiliterqz semel in anno sacramẽtaliter z damnabilr Unde Chrisꝰ. sup epistola ad Heb. sermo. xvij. circa mediũ. oñes predictos tangit dicẽs. Quos magz acceptamus. i. approbamus. an eos q semel i anno. an eos q sepius an illos q raro accipiũt. Et rñdet. Neqz illos q semel. neqz illos q sepius: neqz illos q raro. sed eos q cum munda ꝯscientia. z q cũ mundo corde. q cum vita irreprehensibili semper accedant. Qui vero tales non sunt. neqz semel accedant. qa iudicium sibi acciplunt z damnationez z supplicium. Nec Chrisꝰ. Ad hoc sonat istud de ꝯse. dis. ij. Accipe quotidie. vbi dr. Qui nõ merek quotidie accipere. nõ merek post annum accipe. Et est dictũ Augu. tractantis illud zDat. vj. Panem nostrũ quotidianũ z̃. Septimo caueat cõicandus ne post cõmunionẽ cibis lubricis. aut potibus: q̃ pñt vomitum puocare vtak. sicut fieri solet in pasca. vbi tũc vruntur lardo cocto infrigidato. ouis infrigidatis. z alijs cibis ex q̃bus frequenter seqnk vomitus. Tales aũt q er huiusmõi causis die sacre cõionis habent vomitũ. z ipsoz culpa ꝙlicũqz penitentia dura sunt puniendi. Et ne sacerdos talẽ qualẽ voluerit penitentiam p tali peccato intũgat. audiat penitentiaz districtam diu p sanctos tatatam z iure approbatam. Sicut ex dr Beda in suo penitẽtiali: z ponunk vba in decre. de ꝯse. dis. ij. vbi dr. Si qs p ebrietatẽ vel voracitatẽ eucharistiaz euomuerit xl. dies peniteat. Clerici vl monachi. lxx. dieb9. Epi rr. Si vo p infirmitatez causaz euomuerit. vij. diebus peniteat. Et hoc qđ dicit de infirmo cui iniungik penitẽtia p vomitu intelligendũ est q hoc fit ad cautelam: qa cũ esset infirmꝰ nõ debuit sumere. z ita fuit in culpa. Uñ z sacerdos sit circa hoc cautus q si viderit infirmũ talez ad vomitũ pnum siue pmptũ. tñ ofidat sibi corpus christi z suadeat sibi pie credẽdum z sentiendũ de ipso. z sufficit sibi p cõione sacfali. qa nihilominꝰ cõicat ipe spũaliter z nõ sacfaliter si est sine pctõ mortali.

¶ De cautelis seruandis ex pte sacerdotis hoc sacm ꝯferentis vel cõficientis.

Primo sacerdos caueat ne cõmunicet alienuz prochianuz absqz licẽtia sui plebani Quia grauiter peccaret mittendo falcem in messez alienam. Religiosus tamen hoc faciens ẽ excommunicatus de facto z per soluz papã est absoluendus vt dicit in. c. Relig. ofi. ð priuilegijs. in clemẽtina Et nota q̃ plebanꝰ communicans alienum parrochianum. non incurrit hanc penaz excommunicationis vt dicit Iohannes andree. in glosa dicti. c. Si tamen religiosus prefectus ecclie parochialis hoc faceret. dubitat idez Iohan. andree. an incideret illam penam. videtur tamen dicere q̃ sic. in. c. primo ð decimis. in prima glo. in Clementina. z in capitulo j. de rebus ecclie nõ alienandis in glosa v. in fine. Penam consimilem non extendit ad religiosuz qui preest ecclesie seculari. vt clericus secularis Secũda cautela. Caueat sacerdos ne peccatorez occultum ab hoc sacremẽto. publice petentem communionẽ abiciat vel ꝓhibeat. sicut quidam indiscreti fecisse inuẽti sunt. Unde dicit aug9. Non ꝓhibeat dispensatoz. i. sacerdos pingues terre. i. peccatores mensam domini manducare. sed exactorẽ moneat timere. de ꝯse. dist. ij. Non ꝓhibeat. Pro quo sciẽduz q̃ scdm tho. in. iiij. sentẽciaz dis. ix. q. v. Si peccatum ẽ occultuz pconfessorem solũ scitũ. z ille in occulto petit. debet ei denegare z monere eũ i occulto ne petat i publico. Si aũt nihilominus petit in manifesto debet ei dare exẽplo christi q̃ Jude traditori dedit corpus suũ. i. q. i. Christꝰ. de. ꝯse. dist. ij. sicut in das. Si vero peccatũ est manifestũ tũc siue in occulto siue i manifesto petat debet ei denegari. Quare aũt peccatori in occulto non est denegãda eucharistia. Guido ð basis in rosario decretoꝝ in dicto capi. Non ꝓhibeat. dicit q̃ hoc est ideo ne ꝓdat peccatorẽ suspectũ esse de crimine. quod faceret si eum ꝓhiberet. Sed di. videt in hoc sacerdos esse reus damnationis sic communicantis: quia dat medicinã p quã morik egrotus z dat gladium furioso quo se trãsuerberat. ymo videtur talis sacerdos proijcere i lutũ pessimũ conscientie immũde illius pctõris corpꝰ christi. Respondeo q̃ hec omnia non debent aliquem mouere i contrariuz quia nihil concludunt. iste aũt sacerdos non dat medicinã mortiferã illi peccatori.

sed ille peccator solus rapit violēr a quo non potest prohiberi ō iure p sacerdotē. nec dat ei gladium sacerdos. sed ipse solus violenr rapit cui sacerdos resistere ñ pōt. exquo sibi ius prohibuit. Nec proicit corpus christi i hoc casu i lutū. sed ille peccator hoc facit Sacerdos aūt inuitus hoc facit r cuz dolore maximo. qr moner eum in secreto deū timere. qō cū fecerit nō habet amplius qd faciat Sicut de b. Gregorio legīr q cū fratri petenti peccatori occulto eucharistiam dedit publice dixit. Judicet deus inter me r te.

Eligat ergo peccator occultus ꝑm ꝯsiliū Guidonis. supra dicti vt potius se pdat suspectū ō pctō. abstinendo a cōione q̄m in pctō sumat indigne. Tercia cautela est ne sacerdos det alicui hostiā nō ꝯsecratāz loco ꝯsecrate. Quia ꝑm Tho. in sacramento veritatis nō debet esse fictio aliqua r hoc ideo. qa manducans hostiā adorat eā r sic ꝯmittrer ydolatria qō crimē i sacerdotē retorqueret q daret actus r causaz ydolatrandi ꝑm Tho. in suo quodlibeto li. vj. q. vj. Nec etiā solus sumat in missa ꝓpter qōcūq; pctū sibi occurrēs. hostiā nō ꝯsecratam. Sicut de quodā intellexi qui sentiens se gravibus pctis fornicationū irretitū ꝓsertim cuz nocte illa habuisset ꝯcubinā timēs offendere divinā maiestatē in missa eodē die per ipz celebrata ad quā nō ꝯsessus pudore socioz alioz ne de eo illud sciret ꝯfusus accessit r hostiā nō cōsecratā elevavit pplo adorandam quā solus postea sumpsit. qō se sepissime facere aseruit corā ꝯcubina predicta. cū p eā ipa rētenta irreverentior sicuti ad qō ita indignꝰ accederet fuisset reprehēsus. Hoc āt est maxiz pctū r maius illo quo qs in pctō mortali cōicat Sicut dicit decretalis de cele. mis. de hoīe vbi ōr. q talis illudit deo r pplo. quia facit ppz ydolatrare. facit āt talis sacerdos iuxta ꝯsiliā iuris. l: dis. de bis in fine vltime glose. vbi ōrq talis dūmō fit ꝯtritus. q̄nis nō ꝯsessus. necessitate vrgente pōt licite celebrare. r in tali casu nō fingat se celebrare sed veraciter in noīe dñi ꝯsecret r hoc est dignū.

Quarta cautela caueat sacerdos ne det corpus xpi histriōibꝰ r aliis q hoīes ꝓvocāt ad luxuriā vl lasciniā r dissolutionē qa hoc nec divine maiestati nec ecclie discipline cōperit de ꝯse. dis. ij. ꝓ dilectiōe. Et hoc intellige de istis histrionibus qui vtūr verbis impudicis r factis illicitis. vel adhibent ludū negotiis. sicut illi qui induūt laruas r fingunt se ceruos. vel equos ꝥnduentes saccos. r q hoc faciūt tpibꝰ idebitis sicut diebus festiuis detrahētes pplīn a devotiōe. Alias autem illis potest dari cōio. q licite r ornate ītердū corā hoīb⁹ faciūt iocosaz collationē verbis honestis r nō scandalosis. Nā ioculatores audire causa recreatiōis non est pctū mortale. lxxxvj. dis. donare inprima glo. Nā r talibus pōt dare aliqd ꝓ mercede ꝑm Tho. ꝯse. q. lxvij. ar. iij. Sīr amentibus r fatuis naturaliter nō debet dari. Si aūt oīno nō sūt debiles in mente. sed aliquo modo

sunt docles r habēt reverentiam ad sacramentū. nō debet eis denegari. Sīr pueris q nō hūt discretiōnē nō dz hoc sacramētū porrigi.

Quinta cautela. caueat sacerdos ne habeat eu apozatā aut corruptā hostiaz. Unde notant doct. q vltra vnā septimanā seu hebdomadā sacerdos nō debet ꝯuare hostiam. ne putrescat. vt habet de sen. ercōi. vt ꝓmittimus. sup glo. ꝑma. Simīr ne sit vinū acetosum. qa in talibus nihil ꝯficeret. Si tū hostia nondū totalr esset eu apozata. sed tenderet ad corruptionē si vinū etiā inciperet r acetescere potest qdez ꝯficiens sed peccat ꝯficiens mortalr. ꝓpter irreverentiā sacri. Sīr ne ꝯficiat in vino agrestī scz nōduz maturo qa nondū est vinū. sed in via gñationis. Jn musto tū ꝯficit bñ. qa habet plenā rationē vini. tū nō est ꝯsiciendū de multū recenti musto ꝓpter ipuritatez ipsius. ꝑm Tho. in iiij. di. xj. c iij. ar. j. ij. r iij. videat etiā sacerdos q apponat tū de aqua: q totaliter pōt ꝯuerti in vinū. Sexta cautela caueat sacerdos ne cuz est debilis ita q nō pōt ꝯficere. missam audeat celebrare. sicut ꝓtingit patientibus tercianaz febrē r quartanam. vel quos interdū dimisit febris q vt sepius deficiūt i celebrando. ita q vir ab altari domum languentes deportanr. Uerūtamē licet sic debilis nō potest celebrare. potest tū seipsum cōicare si nō habet alū sacerdotē q ipsuz cōicaret. sed tūc debz habere stolam. xxiij. di Ecclīastica in glo. ꝑma. Jn hoc tū casu si sacerdos incipies missaz debilitar intū qō nō possit eam ꝯficere si est añ ꝯsecrationē corpis christi vel añ ꝯsecrationē sanguinis. vl etiaz sanguine ꝯsecrato debet relinqua pars misse ꝛuppleri p aliuz. vt patz vij. q. j. nihil. Et hoc idē tenet Tho. in iij ꝑte. q. xciij. Si aūt sacerdos post ꝯsecrationē corpis christi ante tū ꝯsecrationez sanguinis ꝓcipiat vinū aut aquā deesse in calice. tunc debet statim apponere r ꝯsecrare. Si vo post oīa ꝯsecrationis verba ꝓcipit q aqua desit. debet nihilominus ꝓcedere. qa appositio aque non est de necessitate sacramēti. Nullo aūt mō aqua debz vino iam ꝯsecrato misceri. Si aūt post ipsam ꝯsecrationē sanguinis ꝓcipit q vinū non fuit appositū in calicē. sed solum aqua si hoc ꝓcipit añ sumptionē corpis christi. debet deposita aqua si ibi fuerit aquā cū vino sumere. r resumere a verbis ꝯsecrationis sanguinis. Si vero hoc ꝓcipit post sumptionē corpis christi. debet apponere aliam hostiam cū sanguine ꝯsecrandaz. r in fine sumere hostiaz iterū ꝯsecratam r sanguinez. nō obstante si ꝓus etiā sumpsit aquā q̄ erat in calice qa ꝓceptum de ꝓfectione sacri. maioris est ponderis q̄m ꝓceptū q hoc sacramentum a ieiunis sumat. ꝑm Tho. Alijs tū videt q solū debz apponere vinū in calicez r aquaz fine noua hostia. r repetere vba cōsecrationis calicis tū. ab illo loco. Silimodo Et si timet ꝓlongationē misse sufficit dicere verba essentialia ꝯsecrationis

tionis calicis. Nec est necesse repetere orationes sequentes. Et hoc totum intelligunt ipsi si gustauit tñ & nō transglutiuit. Quid aūt faciat si habeat aquā in ore & vere sentit q̄ est aqua tñ. Ot Jnno. q̄ nō debet eaz emittere. ga ppter corpus christi qđ est in ea canēdū est ne viliter tractaret. Et ga est timēdū ne generetur scandalū his q̄ viderēt: Dicit etiā ipse Jnno. Si eaz transglutit nō est ieiunus. nec debz post ea ꝓficere. vij. q. j. nihil. Hostien vo dicit q̄ debet eaz seruare & ponere in sacrario. & ꝑm hoc debz se fingere eam transglutire. & hoc ideo ga alis tanq̄ nō ieiunus nō debet ꝓficere. Ego tñ teneo Tho. q̄ post ꝓsecrationē istius aque posset i hoc casu ꝓsecrari corpus christi & sumi ne sacrificiū maneat impfectū. qđ ē grauis pctū. Jtē si ꝑcipit hostiā corruptaz post sumptionē. debz aliam accipe & iterū ꝓsecrare & sumere ꝑm Tho. in iij. parte q. lxxxiij. ar vlti. Sitr si recordaret se omisisse aliqua verba q̄ sunt de necessitate forme: resumat formaz iterū p ordinem. Si aūt essent verba nō de necessitate forme ꝓcedat. ne turbz ordinem officij diuini. ꝑm Tho. in iij. parte q. lxxxiij. arti. vltimo.

Septima cautela caueat sacerdos ne aliquid de corpe xpi vel sanguie in terrā vel in vestē ornatus sui cadere. aut stillare ꝑmittat. ga grauiter puniret. nam si ceciderit aliqd sup tabulā ligneaz lingua lābatur & tabula radaf. Si aūt nō est tabula locus radaf & ꝓburaf & cinis i sacrario recondaf & sacerdos xl. diebus peniteat. Si vero sup lapideaz altaris ceciderit. ꝺebeat sacerdos stillā & tribus diebus peniteat. Si vero sup linteū altaris vel sup casulā sacerdotis ceciderit si puenerit stilla ad aliud linteuz quatuor diebus peniteat. Si vero puenerit ad terciū ir. diebus peniteat. si vlq ad quartū. xx. diebus peniteat. & la uet linteamina tribus vicibus q̄ stilla tetigit supposito calice & aq̄ ablutiōis iuxta altare ꝓdaf. de ōse dis. q. Si p negligentiā. Posset etiā sumi a sacerdote nisi timeretur abominatio. cautius tñ est illā ptē linthiaminis vel corpalis excidere & ꝓburere. cinerē aūt ponere in sacrario ꝑm Tho. in iiij. dis. xiij. & i iij. parte. q. lxxiiij. ar. vlti. habenf hec oīa de ꝓse. dis. ij. si p negligentiā. Octaua cautela. caueat sacerdos ne aliquid cadat in calicē. & maxle in estate. vt est vermis. aranea musca. simus passeris. pulvis & hmōi. q̄ si aī ꝓsecrationē calicis cōtigerit. calix debet ablui & de nouo vinum infundi cū aqua. Si vero post ꝓsecrationē debet caute capi & diligēter lauari & ꝓburi. & ablutio i sacrario mitti. Et si venenū ibi esse deprehenderit nullo modo sumere debz nec alteri dare. ne calix vite in mortem vertaf. sed debet diligēter seruari in vasculo. Et ne sacramentū maneat impfectū. debet inde deponi. & sacerdos denuo incipere ꝓsecrationez calicis vt sacm pficiaf. Nihil em̄ abhominabile debz sumi occasione hui⁹ sacri ꝑm glo. finalē

ca. si p negligētiā de ꝓse. dis. ij. hec Hugo. Nono caueat ne corp⁹ christi ponat incaute. ita q̄ a muribus comedaf. Quia de hoc q̄draginta diebus debet penitere. de ꝓse. dist. ij. q nō bene. Sed di. tñ ibi mus nō comedit corpus christi quare ergo sacerdos sic tñe punif. Respondeo licet multi docf. nō ꝓcedant ibi rodi corpus christi. sed solū speciē sacramēti. eo q̄ vt dicūt q̄dcito sumif a mure vel ab alio aali definit esse sacramentū. nō est tñ ꝓueniēs si dicatur q̄ mus sumat corpus christi. cū sceleratissimi homines illud sumant. ꝑm Hio. de ꝓse. di. ij. Qui nō bene. Potest tñ dici q̄ licet homo malus sumat sacramentū istud sacramēt alr & non spūaliter. mus tñ vel bruta animal nec spūaliter nec sacr aliter recipit. ga non vtif eo vt sacramēto. eo q̄ non credit ibi esse deū & hoīem. sed sumit p modū alterius cuiuscūq̄ cibi. & ita sumit bene accidentia & species sacramētales. sed nō sacm. imo dicūt docf. vt no. in glo. dicti ca. Non isti. de ꝓse. dis. ij. q̄ etiā i bono hoīe q̄diu sentiūt spēs. tamdiu est ibi corpus christi. & q̄cito deglutif stat im definit esse sacm & corpus christi definit esse in sumente. Jta sentit Hugo cardinalis. Sed Hugo de sctō Victo. vt recitat Archi. in ca. predicto. Non isti. dicit q̄ q̄diu ibi manent species sub illis est christus integer. vnō si intrant stomachū sub illis manet q̄diu sint ibi. sicut sub ipsa specie est in pinde. Et vez est ꝑm Petrū de tharā. q̄ nō vadit in corpus nfm vt illud nutriat sicut ceteri cibi. intrat tñ & est ibi sub specie sacramēt aliq̄diu illa durat ꝑm Petrū. & hoc etiā tenēt theologi. Dicit etiā glo. de ꝓse. di. ij. Tanta sup verbo cōmisceri q̄ spēs ille nec cibis alijs cōmisceneī. nec in stomachum descendūt. & ppter hoc nec⁹ p secessum emittunī. Et licet aligs ex ipsis reficiaf. nō tñ incorporanē nec in stomachuz descendūt. nec p secessum emittunī. Interdū tñ etiam homo odore recreaf q tñ nec p secessum nec in stomachuz dirigif. Tñ Bartholome⁹ brixiensis ibidē dicit: q̄ bñ dici potest q̄ in stomachum descēdant. nā alias qnō eno merenī. Añ ergo dicit Aug. Non iste est panis q tranſit in ventrem. exponit Archi. in ca. si qs p ebrietatem. de ꝓse. dis. ij. q̄ hoc ꝓ tanto dicif q̄ nō est iste panis q̄ vadit in corpus sicut cibus naturalis sic q̄ nutriat. sed est ibi sub specie sacramentali. Et ꝓ tanto punif sacerdos. ga ꝑmisit irreuerenī a muribus ꝓtractari sacm tam venerabile.

¶ De sacramēto penitētie

Penitēti-

am agite appropinquabit enī regnum celoz ¶ Da. iij. & iiij. & de pe. di. j. exhis. Quia restituta i baptismo innocentia. homo fragilis illeſaz & incōtaminatā ꝓtinue ꝙuare nō pōt vitam. qn sepius cadat. ido diuina maiestas ꝓtra casuz hmōi p restauratione innocentie predicte de sa-

cramento penitentie,puidit,p quā homo a deo p pctīs elongatus ad ipsuz appropinquaī. Hinc est q̄ saluator veniens in mundū quasi bonus medicus egrotāz ꝓsulens dicit. Penitētiā agite. Agite inquā fm Horaz sup illud Dathe. tanq̄ medicinam ad sanandū morbū. quasi armaturā adꝑuenīēdū bellū quasi clauem ad reserandū celū. Tria eīm ꝓsequitur penitentie actor scz sanationem vulnez cordis.armationez insidiarū hostis.7 apitionez regni celestis.Uñ dr appropinq̄bit enim vobis regnū celoz. Diffinīt aūt sic fm mgr fm sen.li.iiij.dis.xiiij. Penitentia est virtus qua cōmissa mala plangimus cū emendatiōis ppōsito.Ambro. aūt sic diffinit penitentiam. Penitētia est virtus cordis, amaritudo anime.p malis que gs cōmisit.Alibi etiā idē Ambro.dicit Penitētia est mala preterita plangere.7 plangenda iterū non cōmittere.Circa qd sciendū q̄ dupler est penitentia scz interior tñ.7 est dolor p peccato. Et hec est ō iure nature. Alia exterior q̄ fit arbitrio hominis .scz impōsita p sacerdotem. Prima nō est sacr m ppe.sed scōa. scz p ministros ecclie impōsita. Est aūt materia huī sacramenti actus ministri scz sacerdotis,quē exercet circa pctōrez absolutiōnēdo ipm. Forma aūt istius sacramēti licet a christo nō sit instituta certa.tñ fm doctorē est hec q̄ ꝑmo premittat oratio scz illa. Dñs te absoluat,vel misereatur tui oīnipotens deus.7 dimittat tibi omnia peccata tua.7 ducat te in vitam eternā.Et tūc seq̄at forma essentialis.scz. Et ego auctoritate qua fungor absoluo te a peccatis tuis. In noīe patris 7 filij 7 spūssancti. Ita ponit Albert⁹ in scpto quarti señ.di.xvij. Dicit aūt Tho. in iij.pte. q.lxxxiiij. arti.iij.q̄ de substantia forme est.Ego te absoluo.sed hoc q̄ꝑmittit scz oratio non est de substantia forme.sed tñ ne sacramēti effect⁹ impediat ex parte penitētis. Fit aūt manus impositio sup caput ꝓfitentis.q̄ nō est de essentia. fm Tho.ga hoc sacramentū nō ordinat ad aliquā excellentiaz gratie ꝓsequendā.sed ad remissionē pctōr. Uñ magis in hoc sacramēto ꝓpeteret signū crucis q̄ manus impositio.in signū q̄ p passionem christi remittunt pctā. nō tñ est ō necessitate sacramēti. Hoc tñ q̄d dicit sacerdos,Ego te absoluo valet tñ.i.sacramētuz absolutionis tibi ꝓmitto. Sicut cū querit ab aliquo baptizādo credis in deū Rñdet. credo.q̄d valet tñ sicut sacramentuz fidei ꝓmittere volo fm doctorē Parisiensem.di.xiij.q.iij Plures tñ docti sic absolūt. Auctoritate dñi nostri Jesu christi. 7 auctoritate beator Petri 7 pauli. 7 auctoritate mihi i hac pte ꝓcessa ab oīnibus peccatis tuis,p te deo 7 mihi ꝓfessis ego te absoluo in nomine pa. 7 filij 7 spūssancti. Et ista forma mihi magis placet. Tamē ex quo certa forma nō est ab ecclesia prescripta i hoc sacramēto. eligat sibi gs quā vult ex istis. Uñ ex hoc potest patere q̄ cū istud sacramentum nō habz certā formā a christo institutam. vel p ecclesiaz ꝓscriptā. videtur ꝓsonū q̄ illi absoluebant p virtutez passionis dñi nostri Jesu christi. vel aliter.nō sint damnandi tanq̄ erronei imo videt q̄ ꝑdicta forma absolutionis p doctores inuēta 7 approbata sit sustinēda.nec opus fuit repetere ꝓfessiones talibus factas q̄ in nullo ꝓtra determinationē ecclesie venerūt ꝑdicti.nec eam inducēdi errorē p illam formā sed tanq̄ pie seruatā eadē vsi sunt. Ulterius sciendū q̄ tres sunt spēs penitentie. quedā est solēnis. quedam publica. quedā priuata seu secreta. Solēnis penitētia est q̄ imponit ab epo in capite ieiunij p crimine publico 7 manifesto.sicut pro homicidio.incēdio.7 sacrilegio 7c Et talis nō potest reiterari ne vilescat.nec imponit clerico nisi deposito. Et agens talez penitentiā. de cetero non potest ꝓmoueri ad sacros ordines. Forma aūt imponēdi eaz ponit.l.di.in capite.vbi dr q̄ oīes penitentes q̄ talē penitentiā publicā suscipiūt. presentēt se epo in capite q̄dragesime ante fores ecclesie nudis pedibus,vultib⁹ in terram dimissis 7c. Ibi dñt adesse decani.archipresbyteri,parrochiani, 7 presbyteri penitentū.q dñt iniungere talib⁹ penitentias. Post hoc eos in ecclesiaz introducāt.7 cū omni clero septē psalmos penitentiales ipsis in terraz pstratis cū lachrimis p eoz absolutione decantent.postea surgēs ab oratiōe.manus eis imponat.aq̄ bñdictaz su-

per eos aspgat. cinerē tñ prius immittat. Deīnde cilicio capita eorū cooperiat. Post hoc p ministros ecclesie de ecclesia eos expellat cū ℟ In sudore vultus tui 7c. Iste tñ modus nō seruat ꝑ nos.sed translatus est in cenam dñi. 7 ibi expedit. Sciendū tñ fm Ullhelmum q̄ ingressus ecclesie q̄ iniūgit solēniter penitētib⁹ pendet ex arbitrio sacerdotis.tñ post q̄z introducūt tales in ecclesiā p eīm feria q̄nta magna solū intrabūt ecclesiam vsq̄z ad octauam pasce. 7 postea eribūt p totum annū.vt dicit glos.l. dist.in capite. Et erūt extra ecclesiaz vsq̄z ad eandē feriaz sequētis anni.nec cōicabunt aliq̄ vsq̄z ad mortē. Uñq̄z tñ min⁹ fm arbitriū epī .tij. q.ij. de viro.xxxiij.q.ij.admonere.xxvj.q. vj si gs de corpe. 7 de peni.dis.v.si qui vero. Si tñ peniter. potest ei scdo vel tercio anno reddi ingressus ecclesie.vt patet xij.q.ij.de viro. Penitentia publica est que fit in publico.nō tamē cū predicta solēnitate vt cū iniungit alicui pegrinatio p mundū cū baculo cubitali.7 cū scapulari.7 cū hmōi.Et hāc potest imponere quilibet suoprochiano.Et fit publice ideo.vt publicum pctm publicaz habeat medicinaz.Sicut si gs in fornicatiōe esset deprehensus publice. vñ ga talis est magna ꝓfusione dignus,ꝑpter alioz scandalum.7 vt sit alijs interrorē,7 in exemplū penitēdi. 7 nō desperandi: publice agat penitētiaz. Nō oportet aūt p quolibet manifesto pctō manifestam agere penitentiam fm

Alber. sed solū qñ scandalizauit alios. Et hoc est ꝟra multos q̄ inungunt suis parrochianis publicam penitentiā añ fores ecclie. vel in circuitu cemiterij ambulare añ ꝓcessionem in die festiuo. vl iacere ad faciem infra ostiuꝫ ecclie ꝓ leui pctō. sicut ꝓ vna potatiōe vel alio pctō qō tñ nō scandalizauit totaz ecclesiam. Et isti precludūt viam penitendi seu ꝟfitendi alijs simlib⁹ peccatis inuolutis. ne silr cōfundañ. ¶Penitentia aūt ꝓuata seu secreta est quā gs imponit ꝓ pctō occulto Ut aūt ordinate ꝓcedamus circa hmōi penitentias tam publicas q̄ ꝓuatas. tria ꝟsiderari oportet circa istud sacramentū. ¶Habet eñ penitentia tres ptes scz ꝟtritionē: cōfessionē. ⁊ satisfactionē.

¶De contriōe que est prima ps penitencie.

CONtritio ē dolor ꝓ pctis voluntarie assumptus cum ꝓposito ꝟfitendi ⁊ satisfaciendi. Circa qō sciendū q̄ dolor est dupler. vnus ē voluntatis que nō ē aliud nisi peccati displicentia. ⁊ iste est de necessitate ⁊ essentia ꝟtritiōis. Alius ē dolor sensibilis qui apparet in lacrīs ⁊ suspirijs ⁊ iste nō est de essentia cōtritiōis sed de ꝑfectiōe. qa nō est in nostra ptāte eā habere qñ volum⁹ ¶Pōt aūt fieri tanta ꝟtritio q̄ non solū culpa sed etiā tota pena dimittañ. pōt eñ tñ incendi charitas in ꝟtrito ⁊ tantus dolor sensibilis. q̄ ꝟtritio inde ꝓcedens merebit̄ solutionē ab oñi pena. Sciendū tñ est q̄ aliqui putant satis discrete tūc esse ꝟtricionē qñ habent quandam displicentiā de pctis. vel qñ hñt ꝓpositū dolendi de eis ⁊ tales pauꝑes decipiunt̄. hoc eñ nō est ꝟtritio sz attritio. Sz quando homo habz ꝑfectā displicentiam et habet non solum dolendi ꝓpositum sed etiaz verum cordis dolorez ꝓ ipsis tunc habet contricionez scōm tho. in. iiij dis. xvij. q. vj. ar. iij. debet aūt pctōr de omni peccato mortali dolere ⁊ cōtricionē habere ⁊ ō qnolibet specialiter. de oblitis tamē sufficit cōtritio generalis cū conat̄ ad recordandū ⁊ ad dolendū. Et debet dolere de oblitiōe pctōꝝ que ex negligentia sua ꝓcessit. nō intellige q̄ quis necessario debet habere dolorem specialē de qnolibet pctō mortali talē videlicet dolorē q̄ est gfa informatus. Sed liquet q̄ debet hoc habere circa ꝓncipiū ꝟfessiōis cū quis recogitat pctā ⁊ dolet. ⁊ bene faceret pctōr q̄ ꝓ maiori pctō plus doleret. qa magis per hoc deū offēdit ⁊ maiorē penā ꝓmeruit. Nec debz ꝟtritio saltē ī habitu cessare i peccatore etiā post ꝟfessionē sed semꝑ manere vt ōt Tho. in iiij. dis. xvij.

¶De ꝟfessiōe nūc sequit̄.

CONfessio aūt scōm Augustī. sic diffinit̄ est ꝑquā morbus latēs speuenie apit̄. Vel ꝑm Ray. Cōfessio ē legitima cora deo ⁊ sacerdote pctōꝝ declaratio. Tenenē aūt habentes annos discretōnis ad eā faciendā semel in anno vt ptz de pe. ⁊ re. c. oñis vtriusqz ymo qualiscūqz esset ꝟtritio. si qs ꝟtēneret ꝟfiteri damnaret̄. vñ falsuz est ⁊ hereticū dicere sufficit soli deo ꝟfiteri. Nā ōt ca. de pe. dis. j. Tacitur nitas: vbi est taciturnitas ꝟfessiōis nō est speranda venia criminis ptz hoc exemplo xp̄i q̄ lazarū suscitauit sed tñ discipulis tradidit absoluendū. Joā. xij. ⁊ xj. q. iij. tūc vera. Ytez decē leprosos ad sacerdotes misit q̄ in via eundo fuerūt mūdati vt ōr Luce. xvij. ꝓ qō ꝑcat̄ q̄ pctōr licet i via eundo ad ꝟfessionē rōe ꝟtritionis quā habet ꝟsequat̄ veniaz ⁊ remissionē pctōꝝ tñ tenet̄ venire ⁊ cōfiteri sacerdoti. S. d. quare pctōr debet ire ad ꝟfessionez vel sacerdotē. ex quo remissa sunt ei pctā ꝓ ꝟtritionē. ¶Risio ꝑm Hosti. in suma de pe. ⁊ re. c. Tu dic q̄ pctōr duplici vinculo adstringit̄ ad satisfaciendū astringit̄ vno quo ligat̄ ad deū. ⁊ illud i contritiōe dimittit̄. Alio quo ligatur ad eccliaz ⁊ hoc ꝓ ꝟfessionē ⁊ satisfactionē dimittit̄ ⁊ ꝓ absolutionez sacerdotis relaxat̄. ad hoc facit de sententia excōicatiōis. A nobis c. j de pe. dis. i. multipler. ⁊ c. quē penitet in fine. ⁊ dis. v. Consideret licet igit̄ pctm̄ dimittatur quo adreatū ꝓ cōtritionez. manet tñ obligatio ad penā tpalez ꝓ sacerdotē infligēdā vt ⁊ ꝑbat Archi. ō pe. dis. iij. ꝓductio. qa sicut oñes creaturē oñdunt. ⁊ ꝟfitent defectus suos tpales ⁊ naturales hoibus eo mō quo pñt vt ōt glo. sup illo verso. Cōfessio ⁊ magnificentia eius. ⁊c. ita hō debet oñdere defectus suos voluntarios ⁊ ꝟfiteri verbo vocali i quo abundat. Et etiā debet ꝟfiteri hoi eo q̄ verbū diuinū humiliatū est ꝓ pctis nostris delendis q̄ verbum vnitū humanitati obligat nos qō humiliemus verbū nostrū loquendo nō solū hoi sed etiā ō. ⁊ nō solū ō sed etiā hoi. q̄ fit in ꝟfessione vocali. Preterea cū hodie peccamus corā ō ⁊ hoie. debemus cōfiteri. non solū corā deo sicut i veteri testamento fuit. sed hoi loco dei ꝟstituto. nec ꝓpter hoc q̄ in cōtritiōe hoi dimittit̄ reatus culpe sup flua esset ꝟfessio vocalis. q̄ Hz hugocardi. adhuc necessaria ē ad humilitatē ⁊ iusticiā exercendā. Ytez ad hoc qō ecclie satisfaciat̄ ecclesia est ex pctō. Valet etiā ꝑm Joannē andre ꝓpter fidē q̄ pctōr habet credens auctoritatē claniz in ecclia. Silr valet ꝓpter obedientiā q̄ exhibet ministris ecclie vel deo. de pe. dis. j. m̄kipler. ⁊ ca. nōnulli. Añ ergo legis in scripturis sctis. q̄ sola cōtritio sufficit ad remissionē pctōꝝ in telligas in necessitate qñ ꝟfessio nō pōt haberi. Nā tūc nō ē ꝑceptū iuxta illud. Cōfitemini alterutrū. ga necessitas legē nō habet. Nā tunc volūtas ꝑfacto reputat̄. sufficit eñ tūc soli deo ꝟfiteri in corde. Si tñ ibi esset aliquis laicus bonū esset sibi cōfiteri ꝓpter hoc vt postea ecclesiaz informaret quib⁹ remedijs ꝓ aia sua esset subueniendū. Doctor tñ subtilis ōt. ex quo accusatio in ꝟfessiōe nō fit ad aliud nisi vt ꝟsequatur sntia. ⁊ laicus nō habet auctorit̄

tatē sentenciandi in isto foro sequi
tur q̄ nullū p̄ceptū est ad accusan-
dū se coz̄ laico. Forte aūt melius
essz hoc dimittere si pct̄or possit a-
liqualē verecundiā coz̄ se habere.
recogitādo candē ꝛ sic eā puniri.
Etiā licet simplicib⁹ laicis sit vtil̄
talis ꝓfessio coz̄ layco in necessita
te nō tñ vtilis discretis q̄ sciūt ad
quid instituta est ꝓfessio. Hinc ē q̄
ōr Jo.an.in c.Si epūs de pe.ꝛ re.
li.vj.in vlt̄a glo. Nō licet laico in
necessitate possumus ꝓfiteri tñ ip̄e
nō p̄ot absoluere.ga nō habet cla-
ues de.pe.di.j. Nuē penitet ꝛ no-
tat de officio cordis pastoraī vbi
Hugo. ōr q̄ licet in necessitate au-
dit nō tñ ad hoc vt sit vera absolu
tio.sed quo ad signa pnīe declaran
da. Sed Ray. ꝓtradicit. Itē Arch
xxvj.diſ, audite. ōr quosdā dixisse.
q̄ nullus etiā in necessitate tenetur
ꝓfiteri rustico vl̄ layco. presbytero
absēte marie pct̄ā mortalia.ꝛ ōr q̄
illud Jacobi. Cōfitemini alterutrū
pct̄ā vſa.tñ de venialibus intelli-
giē q̄ p̄ñt talibus laycis ꝓfiteri i ne
cessitate. vel loquiē de ꝓfessiōe i ge
neraliq̄ fit in eccl̄ia. vel loquiē tñ
de sacerdotibus. Hugo vero dicit
q̄ laico teneē ga ꝓfiteri pct̄ā sua cū
nō p̄ot habere sacerdotē. Nec vi-
deē vere penitens q̄ articulo mor-
tis pct̄ā sua nō ꝓfiteē cuicūq̄ p̄ot
si sacerdotē habere nō p̄ot: quāuis
laicus nō habet auctoritatē absol
uendi. ōr aūt glo.xxx.q.ij. Oēs q̄ si
laicus i necessitate audiat pct̄ā mu
lieris.nō p̄ot cū ea post ea ꝓtrahe
re. Si tñ ꝓtrahat forte tenet matri
moniū. videtur tñ hoc tñmodo sa
cerdoti ꝓhiberi.cū tñ eius offitiū
est audire pct̄ā Tu dic secure.q̄ ta
lis p̄ot cū tali muliere ꝓtrahere q̄z
audiuit in necessitate q̄ hoc sacz
nulla cōpaternitas ꝓtrahiē. vt ōr i
in c.Quānis. De cognatiōe spūa
li.li.vj. Itē sciendū q̄ ꝓfessio xvi. cō
ditiones habere debet que habenē
in his versibus. Sit simplex humi-
lis ꝓfessio pura fidel. Atq̄ frequēs
nuda.discreta.libens. verecunda.
Integra.secreta.lacrimabilis. ac
celerata. Fortz ꝛ accusans ꝛ sit pa
rere parata. Nnātūcūq̄ aūt nota
sint sacerdoti pct̄ā adhuc tamen ō
bent narrari in cōfessiōe. Nnia nō
sufficit vt ea cognoscat sacerdos vt
homo tñ scz in publico sed etiā vt
deus scz in secreto cordis de pe.di
j. Impfecta in glo. j. Teneē etiam
pct̄or nō solū mortalia sed etiā ve
nalia ꝓfiteri licet nō ita necessitate
absoluta teneaē ad ꝓfessionē vena
liū sicut mortaliuz. Tñ ex quo non
possumus vitā eternaz ꝓsequi sine
remissione venaliū tenemur ad eo-
rū ꝓfessionē vt ōr Tho.i iiij.diſ.xvi

¶ De modo audiendi
confessiones.

Et quia ex-
periētia docēte mul
tos vidimus in pra
cticabili⁹ sacramēti
errare. ideo vtile vi-
detur ponere modū ꝛ formaz circa
audiendas ꝓfessiones. Circa q̄ō vi
denduz est de plibus.ꝛ p̄mo de diſ
positione pſone. Secō quō sacer-

dos debeat iquirere a ꝓfitēte. Ter
cio q̄ sunt casus in q̄bus p̄ot absol
uere. De p̄mo itaq̄ sciendū q̄ con
fessionem audiens sacerdos debet
sedere in loco oñi suspitiōe caren
te.vbi ab omnibus videri possit. a
nullo vero audiri. nō sicut q̄daz in
cameris ante lectū p̄priū audiunt.
vel in sacristia.q̄ pperti sunt mala
cum spūalib⁹ filiab⁹ p̄misisse. Non
debet etiaz sacerdos vel ꝓfessor in
spicere vultū cōfitentis.ne ductus
terroze sacerdotī minus audeat ꝓ-
fiteri. vel ne gd occultet vl̄ alleuiet
Maxime tñ a mulieribus caueat.
ga p̄m sapientē.facies mulierz ficut
ventus vrens. Nec debz sedere ex
opposito.sed ad latus. Nec etiam
debet pferre verba iocosa. ne alter
ipsoz ad risum puocēt.sicut etiam
cōpertū est de aliqb⁹.sed vbis blan
dis ꝛ benignis ꝓfessor vtaē.non si-
cut q̄dam faciūt maledicentes ꝓfi
tenti.dicētes diabolus te mihi mi
serat cū his pctis.eos vel eas dia-
bolo p̄mendantes.vt quidā idiote
faciunt. Nec debz sacerdos move
re caput vel sputuz sepius pijcere.
ne videaē a circūstātibus p̄odere
pct̄ā ꝓfitentis. Ubi ergo sunt illi q̄
pede trudūt ꝓfitentes. vel faciunt
quasdā vociferatiōes suspitiosas:
vel suspiria suspitiosa. ex q̄bus pdi
tur ꝓfessio peccatoris. Cū ergo in-
cipit confiteri aetendat verba sua
ꝓfessor vsq̄ ad finē. nec interrūpat
nisi cū fuerit ꝓfessor p̄ ꝓfitentem de
aliquo ergitus. vel nisi ꝓfessor ha-
buerit necesse ingrere de aliqua cir
cūstantia peccati. Si vo cōfitens
coram sacerdote pre timore erube
scens obmutescit. tūc sacerdos eū
dulciter alloquens informet.ꝛ det
sibi coz ꝛ audaciam his verbis.
vt dicit Hugo. Fili charissime. ex
abuntia gratie divine habem⁹ ma-
gnum donū hoc ꝛ salutis remediū.
q̄ p̄ nostraz veraz ꝓfessionez possu-
mus ꝓsequi indulgentiā pct̄oz.nō
aūt verearis p̄ anima tua dicere ve
rum coram me.qui sum pct̄or sicut
ꝛ tu.non aūt te audio vt hō. sed vt
deus. Nō si forte ꝓfitēs nescit mo
dum cōfitendi. ꝓfessor dicat ei mo-
dum dicens. Charissime fili ita de-
bes ꝓfiteri. Confiteor deo oñipo-
tenti ꝛ tibi patri q̄ ego pct̄or pec-
caui in multiplicibus peccatis. Et
p̄mo in mortalib⁹ peccatz transgre
diēdo divina p̄cepta. nō diligen
do deum nec p̄imū. Et tūc videat
ꝓfitens dicere peccata.ꝛ primo de
mortalibus peccatis. Hm q̄ dispo-
suit in mente sua. Si aūtē ignorat
que sunt peccata mortalia dicat ſi
bi. Ecce fili mi, ista sunt pct̄ā mor
talia. Superbia auaricia luxuria ira
gula invidia ꝛ accidia. Recordare
si p̄misisti aliqđ istoz. Nni cū de e
is expedit⁹ fuerit. descēdat ad ope
ra pietatis si ea neglexerit adimple
re. Sil̄r de alienis peccatis. vt sta
tim patebit. Scđo vidēdū est qua
liter sacerdos debet querere a ꝓfi-
tente. Pro quo sciendū q̄ si est di
scretus ꝓfitens. nō debet ab eo ali
quid queri. sed si est rudis. tūc que
rat ab eo sacerdos. ꝛ p̄mo de mor
talib⁹ peccatz in genere. nnāz tñ
in specie. verbi gratia sic dicens.

Ecce fili nõne peccasti istis peccatis scz superbia. auaricia ꝛc. Si ergo ꝓrigit te aliqñ superbisse ō vestib⁹ decultu corporis. de sapientia de diuitijs. hoc recogites ꝛ hoc dolebas. Itē si aliqñ excessisti modū comedēdi. vel bibēdi. vel habuisti diu turnū odiū ꝫ primū tuū vl appetitum vltiōis iniuste ꝫ primū. vel inuidisti sibi bona spūalia vel tpalia. an etiaz fuisti accidiosus ꝛ piger in diuino officio vel sermonez ga forte nō diligēter attēdebas in missa. sed dormitabas. vel ꝓmones inutiles miscuisti. Istis modis ꝛ cōsimilib⁹ ꝓfessor dicat in gñe. ꝛ vt melius cognoscas modū in gñe querendi. sic ḡras. Fili charissime fecisti furtuz. Si dicat sic. dicas. vbi. qñ. quo tpe. q̄ ductus necessitate. a quo. quoties. Nō aūt ḡrat fecisti homini tali in tali loco. hoc eū esset suspectū negociū. Si vr de luxuria ḡrat. vtrū fuit aliqñ pollut⁹ i corpe. Si dicat sic. ḡras an nocte vel die. Si dicat i nocte vel i somno. nō ḡrat vltra. Si dicat nō in somno. ḡras p quez modū. cū quo. vel quō. ꝛ expectes eius rñsionē. nec determines aliqd sicut qdaz indiscreti faciūt dicēdo. fecisti cū bone vel cū peccore vel equo descēdēdo ad sodomitica peccata de qbus forte ꝓfitens ignorat Et i hoc grauissime peccat ꝓfessor Hec dicat ꝓm Guil. Audio qtu habitas cū tali muliere. Hoc estem̄ seponere testē vel iudicē. qđ nō debz fieri in ꝓfessione. sed ea pacta debz iudicare rē. Uerūtñ si sacerdos forte pbauit q̄ ille forte oblit⁹ est alio qđ peccatū qđ ꝓfessori ꝓstat eū cō misisse. pōt sibi in memoriā reducere. dicens. Accidit ne tibi aliqñ inebriari vel fornicari in isto anno. Et si dixerit sic. ḡrat ꝓmo de pona cū qua peccauit an ne sibi attinebat. ꝛ in quo gradu ꝓsanguineitatz vel affinitatz. nec est hoc pdere aliā psonā vl aliū accusare sz se liberare ꝛ mundare veraciter cū alto mō expedire nō pōt sine expssione illius circumstantie. Ad ultū tñ caute circa hoc petiñ luxurie est ꝓcedendū. ne qd curiose inquirat de ipso ꝓfitente. Uñ ꝓsulo vt ꝓfessor circa hoc dicat sibi. Fili mi charissime. ego quidem verecūdor ꝛ erubesco de talibus materijs impudicz ingrere. nec putes q̄ ista ex curiositate faciam. cū de eis fuissem libentius supportatus. oportet tñ q̄ de necessitate ꝓcedaz more ꝛ officio medici debentis curare occultū morbū infirmi. Itē aduertat ꝓfessor ꝛ diligēter ꝓsideret psone ꝓfitentis q̄litatē. cuius status ꝛ ꝓditiōis existat. Nam si est ꝓnceps. baro. miles. nobilis. vel q̄cūq; dñs tpalis querat ab eo vtruz oppressit pauperes subditos ꝛ aggrauauit eos laboribus. vel iustitiam facere neglexit. vel aliquas impensiões iniustas imposuit. Si vero est prelatus spiritualis. non est opus querere de negligentia animarum subditorum. quia presumitur si hoc faceret solus diceret. eo q̄ habet sufficientem cognitionem ꝛ scientiam quantū ad hoc. Si aūt nō ꝓfitet de officio in quo est. dicat ꝛ hortetur eū ꝓprio motu dicens.

Pater venerabilis ꝛ fili in hac parte velitis attendere dignitatez officij vestri in quo estis ꝛ in remediū pcōz vestroz vobis iniūgo vt habeatis diligentiā de alabus vobis ꝓmissis. Si aūt est mechanicus q̄rat ab eo vtrū in suo ope debitū eq tatis modū seruat aut si est mercator. an aliquē defraudauit in pōdere vel mensura. an rem viliorem cari⁹ vendidit vel ad vsuras pecunias mutauit vel ad prestitā carius vendidit vel causaz rei vendite nō dixit emptori sicut circa equū defectū aliquē. vel ipaz rem sic viciataz nō remissiori precio vēdidit. An diebus festinis ꝛ dñicis res suas venales exposuit. iurauit tñ valere cū tñ nō valuisset. vel iurauit solus emisse p tanto. Si est tabernator q̄rat ab eo vtrū aliqñ braſiū miscuit sic etiā de vino ꝛ alijs liquorib⁹ diuersis granis sicut apponendo aliquot choros tritici aliquot siliginis aliquot ordei ꝛ vendens nichilominus ceruisiā p totali triticea: vel si diebus festiuis circa eā laborauit. cū hoc ante vel post bene posset expediri. Uel mensurā minorē dedit in domoq̄ extra domū bibēt⁹ cōmiserat. Itē a iudicibus querat et ꝓsulibus vtrū aliqñ ex gſa odio timore amore vel pmio ato mō iusticiam puerterūt vel sententiā tulerūt ex qua gs damnificatus ē i reb⁹ vel in corpe. Uel si ad penam fuerūt nimis pni ꝓtra simplices sententiando penā statim p vno leui verbo in iudicio. Itez a pribus familias querat qui hūt seruos vel filios. vtruz angariauerūt familiā diebus festinis vel eoz detinent mercedē aut eoz mala dissimulauerūt. Silr quarat a sernis an fideliter seruierūt ꝛ nō subtraxerūt bona dñoz suoruz. Itē si est virgo. querat ab ea de custodia virginitatis de pudicitia vboz ꝛ honestate quersatiōis. quō ꝛ cū quibus solet ꝙuersari. Si ē vidua. querat de deuotiōe ipius ꝛ operibus pietatis an libenter seruiuit pauperibus vel eos visitauit vel tpalia p suo posse impēdit ꝛ exhibz ꝛ an dissolute vixit seu delicate. Et isti sunt morbi viduarū scōz apl̄m. Itē si est ꝓiugata. querat ab ea an seruet cū viro castitatez diebus festiuis ieiunij ꝛ aliaz vigiliarū ꝛ tēpore ipregnatiōis. videl̄ hic caute ꝓcedendū esse. vel etiā partus. Similiter an a marito exigat ꝫbitū diebus festiuis. aut tpe menstruj. vel impregnatiōis. vel tpe partus. an etiā aliter q̄z modus nature est vir eam ꝓgnouit. ꝛ secūm hoc ꝓcedat cū qualibet. circa tñ vsciuz luxurie cautius q̄z circa quodlibet aliud se regat. q̄ circūstantias necessarias nō inutiles ꝛ curiosas inquirat. De quibus sciendū est hic q̄ ſm Thor. circūstantiarū quedā sunt trahentes in aliud genus pcti vt coire cū cōiugata. ꝛc. ꝛ has hō tenet ꝓfiteri. Quedā vero aggrauantes sunt in eadem specie. ꝛ earū quedā sunt nō aggrauantes mortaliter sicut scientia ꝛ hmōi. ꝛ has nō tenet confiteri. ga sunt quasi venialia. Quedam vero sunt aggrauantes mortaliter ꝛ has oportet confiteri. vt furari in sacro loco fornicari in die festo.

Uñ versus. Aggrauat ordo locus peccata scientia tpus. Lucta pusil la metus. culpe genus. ꝛ status altus. Conditio numerus etas ꝛ scā dala sexus. Jtez querat sacerdos a ꝓfitēte de alienis pctis que sunt ix versus Jussio ꝓsiliū ꝓsensus palpo recursus. Participās mutus. nō obstans non manifestans. Jussio. i si p̄cipit facere malū licet solus non interest. vel ꝓsuluit alteri sine cuius ꝓsilio non fecisset tale factū vel con sentit facientib⁹ malū vel ipis adu latus est laudando eo⁹ factū. Uel qa malefactores habuerūt ad eum recursuz. vel ipis participauit i ma lefitio. vel tacuit non increpando eos vel non deferendo supiori vel non resistebat cū posset. vl tenetur ex offitio. vel non manifestauit cuz debuit manifestare.

De casibus ad papā ptinentibus.

Ponendi sunt etiā hic casus ad solū papā pertinentes. Primꝰ. ē de eo q verberat clericū ordinatuz si ē lesio enormis cū effusione sanguinis atroci. xvij. q. iiij. Si quis suadente diabulo. Secꝰ est de eo qui incēdit vl frāgit ecclam ꝛ talis añ̄ denunciaꝝ potest absolui ab epo. sed post denunciationē p solū papaz. de sentē tia excōi. c. ꝓquesti. Et idē de quoli bet incēdario postq̄ publice excōi catus est de sen. excōi. c. tua. Tercius qñ papa solus aliquē nolat vel nolatim excōicat. tunc solus papa absolui eū de sen. excō. c. Significasti. Quartus falsarius litterarū pape vel eis vtens scienter. vtz de falsarijs. c. dura. Quintus q̄ insequē cardinalē. de penis. c. felicis. li. vj. Sextus qui grauat indicē spūalē i psona vel in bonis vel dat licentiaz grauandi ppter hoc q̄ sententiam excōicatiōis tulit. ō sen. excōi. q̄cūq̄ li. vj. Septimus si gs corpꝰ ōfūcti scinderet vel coqueret p ossib⁹ transferendis. De hoc habeꝫ i quadā extrauaganti bonifacij pape octaui q̄ incipit. De testante. Octauꝰ Si g inquisitor hereticoꝝ. odio vl gꝛa amore vel lucro ꝓtra iusticiaz vel ꝓsciētiaz obmisit ꝓtra quēpiaz ꝓcedere. Ut de hereticis multoruz infine. in cle. Nonus si religiosus. absq̄ licentia sui ꝓpꝛij sacerdotis solennisaret matrimoniū aut mini straret eucharistie ꝛ vnctiōis sacramenta. Silr etiaz excōicati sunt religiosi q excōicatos a canone absolunt in casibus non ꝓcessis vel ꝓtra statuta ꝓuincialia vl sinodalia vl a pena ꝛ a culpa. Decimus si gs insequit epm de penis. Si gs. li. vj. Undecimus si qui religiosi inducūt aliquē ad vouendū iuranduz vel p mittēdū apud eos eligere sepultuꝛaz vel vt iam electaz vlterius non immutet. De penis. cupientes. in cle. Duodecimus de his qui sacerdotē cogunt celebrare in loco ꝛdicto. vel ad audiendū excōicatos vocant vl interdictos vl ꝓhibeant ne moniti exeant. de sen. excōicationis Frauis. Jn cle. Tredecimus q sarracenis arma ad expugnandu

christianos deferūt. vel cōciliū vel auxiliū dant in dispendiū terre sancte. de iudeis. ca. Jta quoruñdaz

¶ Casus Episcopales nunc sequunt.

Casus vo episcopi q notant ꝓ Joan. An. in sij. glo. si epūs. de pe. ꝛ remiss. li. vj. sunt isti. Primus absolvere excōicatos maioꝛi excōicatiōe. vt ō sen. ex. nup Secꝰ. imponere penitētias blasphemātibus nomē dei ꝛ sanctoruñ eius. de clericis maledicꝫ. ca. ij. Tercius absolvere sacrilegos. de sacrilegijs. ca. ij. Quartus. cōmutatio quoruñlibet votoꝝ. de voto ꝛ voti redemptiōe. ca. j. Excipiť tñ votuz terre sancte. Quintꝰ depositio male ablatoꝝ incertoꝝ vel etiā certoruñ. qñ nō existūt ist⁹ quibus facienda est restitutio. de iudeis. cum sit. Sextus. penitentiā imponere illis q matrimoniuz clandestine ꝓtraxerunt. vel ꝓtra interdictū ecclesie. vt de matrimonio ꝓtra interdictū ecclesie ꝓtracto. in cle. ca. j. ꝛ vl. Solent etiaz reservari epis penitentie omniū publicanoꝝ ꝛ oppꝛssoꝝ puꝛeoꝝ ex ꝓpositio vel casu. Jtē homicidium vel falsum testimoniū falsarij instrumentoꝝ. Jtem pjurus. incestus. corruptoꝛ monialiū. vel coeuntes cuz bruis. ꝛ his similia. Et breuiter intelligas q̄quatuoꝛ sunt casus de iure epales. put determinat Bñdictus. ix. Primus est occisoꝛ clerici. ꝓpter qō incurrit irregularitatē. Unꝺ epūs pōt absolvere clericū ab homicidio. sed non ab irregularitate. Uel ꝓōt absolvere clericū a pctō. qa celebrauit i ecclīa interdicta sed nō pōt absolvere ab irregularitate indeꝓtracta. Secundus de incēdiarijs. qō tñ intelige anteq̄ sunt publicati. Tercius vbi est indicēda solēnis penitētia. Quartus vbi qs incurrit maioꝛez excōicationē. Idē aūt papa declarat q̄q̄ casus esse epales de ꝓsuetudine approbatos. Primꝰ est homicidiū voluntarij. Secꝰ falsarij. Tercius violatoꝛ ecclīastice libertatis. Quartus violatoꝛis ecclīastice emunitatis. Quintus sortilegi ꝛ diuinitatis vt xxvj. q. jca. j. Et incipit sua bulla i qua predicta declarantur. Jnter cūctas. ꝛ renouata est iterū ꝓ ꝓcil. Uiēnense. in Clē. dudum. de sepulturis. Ultra autē hos casus pūt epi reservare sibi alios. put videbiť eis expedire. Sed vt oīis tollať ambiguitas ponam casus tam de iure q̄z de ꝓsuetudine ad epūm ptinentes. vt sunt isti. homicidium. sacrilegiū. incestus. filiozum oppꝛessio. coitus cuz moniali. Jtē mulier coiens cū religioso vel sacerdote. Jtez vulnerans patrē ꝛ matrē. Jtem deflorans virginez vi oppꝛessam. Jtem baptizans ꝓpꝛiam filiam sine necessitate. vel tenēs eaz ad ꝓfirmationē. Jtē fractoꝛ voti simpliciꝫ. Jtē ꝓtrahens votū simplex castitatis. Jtez intrans religiōnē inuita vroꝛe post copulaz carnis. Jtez hereticā prauitatē tenēs quo ad pctū tñ. Silr simoniacus

quo ad pctm.ga irregularitas huiusmodi ptinet ad papam. Ytez celebrans corā excōicatis solēniter in ecclia quo ad pctm tm.sed qno ad irregularitatē ptinet ad papā. Ytē pmotus p saltū ad sacros ordines. Ytez ordinatus ab alieno epo sine licentia ppij. Ytez luxurians in ecclesia ꝓsecrata. Ytem coiens cū iudea vel pagana. Ytem ꝯcipiens a nō vro suo. quē vir credendo filiū suum ꝓstituit eū in heredē in preiudicium alioꝝ. Ytez procurans abortum vel sterilitatez in se vel in alio. Ytē ꝓtrahens sponsalia preter matrimoniū cuz aliquo marito interposito ꝓtractu. Item scienter celebrans in ecclesia interdicta quo ad absolutionē peccati.sed quo ad irregularitatē ad papaz. Ytē sortilegus.incantator.necromāticus. experimentator. Ytē scienter excōicatos ⁊ manifestos interdictos.vel etiam vsurarios sepeliens. Ytē clandestine matrimoniū ꝓtrahens. Ytē blasphemus dei ⁊ sctōꝝ. Ytē incendiarius. Item piurus. Sodomita adulter. Ytē fornicans cū filia quā baptizauit vel ad ꝓfirmationez tenuit vel audiuit ꝓfessionē eius. Ytē celebrās in altari nō ꝓsecrato. Ytē celebrans sine sacris indumentis. vel ommittens aliqō indumētoꝝ. vt stolam vel manipulū. Item celebrans nō ieiunus. Hoꝝ aūt penitētie ponunt tarate inferius pticulatim. Alij vō casus preter istos sunt de auctoritate plebanoꝝ.

¶ De satisfactiōe que est tercia pars penitētie

Est aūt satisfactio ꝑm beatuz Tho.sup iiij. di.xv. q.j.ar.iij. miurie illate recōpensatio ꝑm iusticie equalitatē vel quantitatez Et intellige equalitatē ꝓportiōis ⁊ nō quantitatis. Silr Anſ. in lib. Cur deꝰ homo. diffinit satisfactionem dicēs. Satisfactio est deo debitū put est honorē impendere scz ratiōe culpe ꝓmisse. Et iste diffinitiōes sunt satisfactiōis put est medicina ꝑteritoꝝ pctōꝝ. ⁊ ꝑseruatio futuroꝝ.sed put est ꝑseruatio futuroꝝ.sed put est ꝑseruatio a culpa diffinit sic ꝑm Aug. Satisfactio est causas abscindere pctōꝝ. ⁊ eoꝝ lugestionibꝫ aditū nō indulgere. Ita qō sciendū q liz ꝑm Boñ. vbi s sine charitate nō posset se homo ꝑparare ad habēdaz charitatē ⁊ faciendam satisfactionem. ex quo impossibile est sine charitate deo placere ⁊ opa eiꝰ acceptaria deo. ideo nec satisfactō sine tali gr̄a est possibilis. Ytē ꝓsulendū est penitētibus q eoꝝ penitentiā ipsis iniunctā fiue mortali pctō ꝓpleant. ga alꝫ deus ab eis exigit penā. Vaz satisfactio facta in pctō mortali etsi solvit penam debitā. tm nō merē gratiā. vt ōt doctor subtilꝫ. vbi ē. q.j.sc̄do pncipali. ar. iij. Sed si queraſ vtꝝ hō pagens penitentiā in pctō mortali iterū facta ꝓfessione de illo peccato mortali debz pagere de nouo vel denuo istam penitentiā taz pactam. vel an reuiuiscat ⁊ valere incipiat illa penitētia sic pacta in pctō mortali. ex quo iam post ꝓfessionez sc̄daz erit in charitate ⁊ gratia. In hoc sunt doctoreſ diuersi. Mā sanctus Tho. ꝑma facie ōt. q nō viuificanē nec valent ad satisfactionez illoꝝ pctōꝝ ꝑ qbus agunē. nec etiam ad meritū vite eterne. Dicit tm q satisfactiones ille que relinquūt post se effectū. postq̄ actꝰ transit nō oportet q reiterenē vt ieiuniū dimittit post se debilitationē corpis Elemosyna relingt post se diminutionē substantie. Ille vō que nō relinquūt post se effectū optet vt reiterenē vt est oratio. Ex his patz q q ieiunant ꝑ pctis exītes in mortali pctō nō dīnt vltra ieiunare. vel elemosynam dare. si q orant in pctō exītes tenenē repetere horaſ ⁊ supplere easſ. ⁊ istā opinionē approbāt doc̄. Doctor tm subtilis fauorizat pctōribus dicēs. q q vere peniret. ⁊ recipit satisfactionē ꝓdignaz sibi ab eccl̄a impositā. claue nō errante. quātūcūq̄ peccet postea ⁊ recidiuet. nūq̄ tenebiē. nisi ad illaz vnicam satisfactionē adimplendā. Et si eā impleat in charitate meliꝰ est. ga nō tm̄ soluit penaz. sed etiā meretur gratiā. Sed si impleat penitentiam volūtarie extra charitatē. soluit qdē penaz. sed nō mereē gratiam. ga nō est satisfactio recōcilians. neq̄ placans. Unō subdit q si homo magnā partē satisfactionis adimplenit in mortali pctō. ⁊ post ea iterū peniteat de pctō nouo. nō est iterato imponenda penitētia ꝑ pctō ꝑmo de quo satisfecit. liz extra charitatē. sed tm̄ de nouis peccatis q̄ fuerūt causa q ista satisfactio fuit mortūa. Et hanc determinationē sequiē Joā. Parisien ibiꝺ q.v. dicēs. ⁊ dans huiꝰ dicti rationem satis pulchrā. Quia exquo extra charitatē sufficit satisfactio in uoluntaria ad penitentiā pctī. multo magis satisfactio volūtaria debet sufficere. Etēplificat ipse. Si alicui offendenti regē. offense regis correspondeat precise ꝑm legē manus abscisio. si isti inuito abscinderet̄ manꝰ satis patiē. ⁊ intantū sufficit regi q ꝑm iusticiaz nō debz vltriorē penaz exigere: ⁊ tm̄ nō recipit eum in gratiā vl amicitiā. ꝛſDnito aūt magꝭ sufficeret ꝑ punitiōe culpe si aliqs sibi debitā infligeret. liz nō esset in gratia vl amicitia illius iudicꝭ offensi. Ex quo sequiē q si talis ꝓpter nouū pctm̄ damnaret̄ anteq̄ ꝓpleniſſet totā penitentiā sibi impositā. puniret̄ in inferno tpaliē pena sibi cōrridente. q̄ nō sunt hic soluta. ⁊ post tempus aliqō nō puniret̄ amplius tali pena. sicut dicim̄ de veniali. ga moriens in veniali simul cū mortali nō puniret̄ eternaliter ꝓueniali sed tpaliter. ꝑ mortali vō eternaliē. ſHec doctor subtilꝭ. Sūt aūt tria opera satisfactoria scz elemosyna ieiunium ⁊ oratio. ſPer ieiunium intelligunē omnia carnē affligentia: vt sunt maceratiōes. afflictiōes flagellatiōes. ⁊ pegrinatiōes. ſPer elemosynā oīnia opa misericordie corpalia ſPer orationē omnia opa spūalia misericordie. ſPer ieiunia hō reuocaē a ꝯcupiscentia carnis. per elemosinā a ꝯcupiscentia oculoꝝ. ⁊ ꝑ orationē a supbia vite. ſPer ieiunū ordinaē hō ad se ipsum. ꝑ elemosynaz ad primū. ⁊ ꝑ

oratione ad deu. Per ieunium fit satisfactio de bonis corpalibꝫ p elemosynam de bonis tempalibꝫ. ⁊ p orationes de spūalibus. Licet aūt singula istoꝝ cū singulis peccatis appropriēt ꝓpter ꝓueniētiā. tamē qlibet illoꝝ p qnolibz pctō satisfacere pōt ꝯm Tho. Dicit eū doctor subtilꝫ q. j. scdo ꝑncipali ar. xxx. q talis correspondentia nec est de ꝛgruo nec de necessitate in singulis casibus. sicut patz in paupibus. Nec paupi est ꝛgruum nec necessarium ininngere aliqđ istoꝝ si est insufficiens ad ea. Ut si est pauper qui nutritur labore: ⁊ qua die non laborat caret victu. ⁊ si ieunaret impotens redderetur ad laborem. Nec oīōi vacare potest labore lassatus. vel a fortiori nec elemosinis isti iniungendū est. vt istū laborem subeat in remissionē pctoꝝ intēdēs illū ad hūc finē referre. saltē quousq occurrat sibi opportunitas aliquā aliā. satisfactionem solnēdi. ex hoc dicto habes q hō pctōr libenter sustinēs defectus tpales ⁊ labores a deo in eū ꝓmissos vel tribulationes satisfacit per illa ꝓ peccatis ex quo eis consentit ⁊ aliter satisfacere vel penitere non potest. Ita ōt Tho. vbi supra dis. xv. q. iiij ar. ij. ⁊ hoc etiā sepius esset ꝑdicandū paupibus ⁊ defectuosis. ne deficerent ⁊ desperarent de pctis videntes se impotentes ad pagendū penitēciā eis iniunctā. Silr dicus q lapsus est pctō carnis. si adeo ōdicatus est q non velit ieiunare nec macerationē cernis subire vel presumptio est q si sibi imponeret abstineret cā ⁊ ita iā nouo pctō peccaret. iudicandus est ad orationē vl elemosinā. ⁊ imponendū est ei qd libenter accipit. ⁊ qō credit pseuerātius adimplere. vmo si nullā vellet accipe penitenciā ⁊ haberet displicentiā de pctō ⁊ firmū ꝓpositū nō peccandi vel abstinendi. nō ē remittendus vacuus sed absoluēdus ne cadat i desperationē sed intimāda est penitencia ei que est ꝓ pctis illi imponenda. ⁊ q eaz in se vl in equivalente studeat adimplere aliogn solnet ad plenū in purgatorio. hec sententcia satis ꝓsonat dicto christi xxdathe. xij. ⁊ ysale. xlij. vbi ōt arundinē quassatam non ꝓfringent ⁊ lignū fumigans nō extinguent. Arūdo quassata est pctōr quassatus tē ptatiōibꝫ ⁊ pctis ⁊ lignū fumigās est lignū nimis humidū tū hīs aliquid de igne charitatis. hoc extinguit ꝓ duriciā sacerdotis. sed cum ad alīqđ minus difficile obligatur tūc nō extinguit. Sed dicat sibi q optet eū hic vel ibi penā ꝓsoluere. ⁊ q faciat tantā penitēciā quantā hic debet ꝓ pctis reddere alias acrior alibi ab eo exiget. hec Scotꝰ Dicit ꝓpe. de tha. dis. xv. ⁊ Tho. ibi dē. q. iij. q alter ꝓ altero pōt satisfacere. si est in charitate. qū ille cui iuncta est penitencia eā explere cōmode nō pōt. ⁊ hoc quantū ad absolutionē debiti. sed quantū ad exclusionē causarū pctoꝝ precedentiū ⁊ inquantū penitentia est medicina ꝓ pctis. Unus nō potest satisfacere ꝓ altero. Dicit tū tho. q nullus

debet ꝑmitti satisfacere ꝓ aliū. nisi appareat defectus copalis vel spiritualis ꝓ quē nō sit ꝓmptꝰ ad portandū onus penitentie. Dicendus est ergo de his qui satisfactionez ꝓ se alijs imponūt q si ambo negligētes fuetint ambo punient. vnus ꝓ pctō ꝓprio. alter ꝓ omissa satisfactiōe ad quā se obligauit.

¶ De penitentijs iniungēdis scōm canones.

Restat nūc de penitentijs iniungendis ꝯm canones taxatis. circa qō principaliꝫ est videndū. q licet penitencie sint arbitrarie vt ōr infra tū in publicꝫ pctis seruande sunt tarate p canones licet debeat haberi respectus ad circūstātias criminis ⁊ ad quātitatē ⁊ qualitatē ꝑsone dignitatē offitiū. paupertatē debilitatē. ⁊c. Ut tū nō ignoremus penitentias taxatas cū tpus occurrerit imponēdas Notande sunt alique regule q canones penitentionales ab alijs appellant. ¶ Primus canon q ꝓ quolibet mortali pctō penitentia septez annoꝝ est iniungenda. vt xxxiij. q. ij hoc ipm ⁊ capi. sequēti. ⁊ xxij. q. j. ca predicādū. in glo. ⁊ lxxxiij. di. ꝑbyr. Et ratio est. qa sicut p pctū mortale septiformē graz spūssancti amisimus. sic etiā eas p septē annos reqramus. Hoc tū verum est p publico ⁊ graui pctō pensatis circūstātijs Scōus si presbyter fuerit publicus fornicator. x. annis peniteat inclusus sacco indutus. tribus mensibꝰ ꝓtinuis a vespa ad vesperaz pane et aqua vtaꝫ. exceptis diebus dñicis ⁊ festinis. quibꝰ annis expletis pōr eū epūs ad pristinū reuocare statū de quo multū habeꝫ. lxxij. dis. ca. presbyter. q nō scripsi ꝓpter tediū eoꝝ q in hoc sunt remissi ⁊ potius ad penaz ꝓni. Tercius sacerdos cognoscēs filiā spūalez scz q̄ baptizauit vel ꝑfessionē audiuit. xij. ānis peniteat. epūs vero. xv. annis peniteat. ¶ Mulier vero si est soluta tradenda est religiōi rebus suis pauperibus erogatis. xxx. q. j. si qs sacerdos ⁊ sic ptz vt ōr glo. i ca. predicto. q magis peccat sacerdos cognoscēs filiā spiritualē quā alterius vxorez qa p hoc imponit penitētia. xij. annoꝝ. Quartꝰ si qs ꝓtra naturā peccat. si clericus est deponit vl ad religionē recludit. Si laycus ex cōicat donec peniteat. penitencia aūt ista est septē annoꝝ. ⁊ idē est ꝓ incestu. xxxij. q. ij. hocīpm. c. sequenti. Quintus. sacerdos q interest clandestinis nuptijs sine bannis tribus annis suspendit de clandestina desponsatiōe cum inhibitio. c. j. Sextus. Si quis votū simplex violauerit scz qa ꝓmisit in secreto vxorē nō ducere vel coꝝ aliquibus socijs. ⁊ postea duxit. tribus annis peniteat xxvij. di. si vir. Septimꝰ si qs excōicatus celebrat tribus annis feria ij iij. ⁊ vj. a potu. alias vino. ⁊ a carnibus debet abstinere. xj. q. iij. de illis Octauus: qui aliuz iniuste accusat ad mortē septem annis peniteat si vitā ꝑdiderit. Si vo mēbrū ꝓ tres

annos peniteat. vt de accusatiõib⁹ ca. accusasti. Nonnsqui filiã suam spũalez vel cõmatrẽ cognoscit. per septẽ annos peniteat. xxxiij. dist. nõ oportet. Decimus si qs desponsataz alĩ duxerit eaz dimittat. ⁊ xl. dieb⁹ in pane ⁊ aqua ieiunet. ⁊ peniteat. p septẽ sequentes annos de spõsa duox. accepisti Undecim⁹ q cognoscit duas cõmatres vel sorores septẽ ãnis peniteat. xxx. q. iiij. si pater Duodecim⁹. homicida voluntari⁹ sine spe restitutiõis deponaẽ ⁊ septem annis peniteat. l. dist. ✠ Diroz. Si est casualis p qnqz annos peniteat. l. dist. c. si qua. ⁊ c. si qs. ⁊ c. eos. Et hec oĩa intelligas. si potuit euadere homicidiũ ⁊ nõ euasit. Mã qui se ⁊ suas res liberando, fures q capi nõ poterãt occiderit peniten tiam agere non teneẽ nisi voluerit. Si tĩ hoc facit in necessitate euita bili. duos annos peniteat. dist. l. de his. licet si esset ineuitabilis. in nul lo ei imputareẽ. l. dist. qa te. qõ tĩ est verũ quo ad pctũ. sed quo ad cautelaz ⁊ innocentiaz suaz ecclesie ostendendaz. bonũ est penitere. de homicidio. c. ij. §. si. xxxiij. q. ij. in le ctum. xxxiij. q. iij excõicatorũ. Si qs tĩ in stulticia vel infirmitate vel su riositate occidit. nõ imputaẽ ei. iij. q. ir. indicas. xv. q. j. aliquos. ⁊ c. illa ⁊ c. si qs. Si ãt causa disciplĩe ficut magr scholariũ incaute occidit im putaẽ ei. ⁊ deponiẽ. si est sacerdos. de homicidio. presbteroz. ⁊ xv. q. v. si qs nõ iratus. Sed ⁊ qs ligatũ latronẽ interficit deponiẽ. õ homi cidio. suscepimus. Tredecim⁹. ma trem occidens decez annis penite at. ℞m formaz satis asperam. q po nit. xxxiij. q. ij. latoze. vbi dr q p̃mo anno ecclesiaz nõ intret. sed añ so res ecclesie oret. ¶ Post annũ vo in tret ecclesiam stans inter audiẽtes ⁊ nõ cõicet nisi ꝓpleto termino. ob lationes ei⁹ nõ volũtarie accipianẽ. nisi post septem annos. Et p hos decem annos nõ comedat carnes. nec potũ. als vinuz bibat. exceptis diebus dñicis ⁊ festiuis dieb⁹ a festo pasche vsqz ad festum penthe costes. Et nõ vadat alicubi nisi pe dester. feria secũa. quarta. ⁊ sexta ie iunet. sed tĩ nõ sepaẽ ab vroze: pp̃ tet piculuz adulterij. Decimus quar tus. vroricida oĩibus dieb⁹ qbus penitet nõ debz vti carnib⁹ nec po tu. als vino. nisi in pascha. ⁊ natali domini. in pane ⁊ aqua ⁊ sale. vigi lijs. oratiõibus. ⁊ elemosynis peni tentiaz agat. arma nõ sumat: vroze nõ ducat. balneo nõ vtaẽ. quinuz letantiũ non intret. in ecclesia post ostium stet. nõ cõmunicet in vita. sed in morte tũ. vt patz. xxxiij. q. ij. admonere. Et intellige q maior penitentia est vroricide q̃z matricide nõ qa maius est pctũ vrozẽ occide re q̃z matrẽ. sed qa p̃mores sunt ho mines ad occidendũ vrores q̃z ma tres. ⁊ ido vt retrahanẽ grauior e is pena infungiẽ. arti. xxxiij. q. j. non asseramus. Decimus qntus. Jugu lans voluntarie pueruz suũ. Dicit Raymundus. q talis debz in mo nasteriũ induci si nõ habz alios pu eros ⁊ vrozẽ grauior ei debz impo ni penitẽtia sc̃z septẽ annoz. Cum

aũt ex negligentia inguiant eũ pa rentes. ita q̃ ponũt eũ in lectũ suũ sanũ. ⁊ postea inueniũt eũ mortuũ tribus annis peniteant. quoz vn⁹ annus est i pane ⁊ aqua ⁊ oĩibus ferijs quartis. sextis. ⁊ sabbat̃. alij duo ieiunando feriaz quartã ⁊ sab batũ. sed sextaz in pane ⁊ aqua. de his q occidũt filios. c. j. ⁊ ij. Decimus sextus. periur⁹. xl. dies ieiunan do in pane ⁊ aqua. p vij. annos pe niteat. vj. q. j. qcũqz. Decimus septi mus. falsam mensuraz hñs. xxx. die bus peniteat in pane ⁊ aqua. ꝺ em ptiõe ⁊ venditiõe. vt mensure. De cimus octauus. q denotaz vel mon alem cognouit. x annis peniteat. ⁊ ipsa filr xxvij. q. j. c. de filia. ⁊ c. deno tam. Decimus nonus. ꝓsbyter can tans missaz. ⁊ nõ cõicans. anno vno penitere debz. ⁊ interim a celebra tiõe misse cessabit. de ꝓse. di. ij. rela tum. Uicesimus. sacerdos q laicuz mortuũ cũ palla altaril inuoluit x. annis ⁊ v. mensib⁹ peniteat. diaco nus vo triennio ⁊ dimidio siue sex mensib⁹ peniteat. de ꝓse. di. j. nemo Uigesimus primus. sacrilegus vio lans ecclesiaz. septẽ annis peniteat xij. q. ij. de viro. Et p̃mo anno ante cemiteriũ qđ violauit ꝓsistat. sc̃do anno añ fores ecclesie. tercio anno in eccl̃ia. Et p hos tres annos car nes nõ comedat. ⁊ potũ als vinum nõ bibat. nisi i pasca ⁊ i natali dñi. nec cõionẽ accipiat. Jn q̃rto anno cõicabit. ⁊ tũc qnto ⁊ sexto vsqz ad septimũ annũ. feria sc̃da. quarta et sexta a carnib⁹ ⁊ a potu abstineat. Uigesimus sc̃dus. parẽtes frangen tes sponsalia filioz. p triennũ sep entur a cõione. ⁊ filij filr si in culpa sunt. xxxj. q. iij. si q pentes. Uicesim⁹ tercius: q duxit illaz ad mrimoniuz quã p̃us polluit p adulteriuz. qnqz annis peniteat xxxj. q. j. si qua vidua Uicesimus quart⁹. blasphemãs de bet p septẽ hebdomadas agere pe nitentiã. ℞m formã q̃ tradit de ma ledicis. c. statuimus. Uicesimus qn tus. sacerdos denudans ꝓfessionẽ alicuius vbo vel facto vel signo. ⁊ de quo infra dicet. ⁊ habet de peñ. di. vj. sacerdos. Uicesimus sextus p iurus si liber est. xl. dieb⁹ p septẽ an nos i pane ⁊ aqua peniteat. Si ser uus: tribus annis. xij. q. v. q cõpul sus. Uicesimus septim⁹. q pirat in manus epi. p tres annos peniteat. q vero in manu ꝓsecrata. vno anno peniteat. Qui vo coacte nesciens esse taz graue pctũ. trib⁹ q̃dragesi mis peniteat. hoc est tribus annis. quolibz anno q̃draginta dies. xxij. q. v. qui ꝓpulsus. Sed qui scienter iurat vel alium iurare p̃mittit. qua draginta dies peniteat in pane ⁊ a qua. ⁊ septem sequentes annos ⁊ si militer consocij sui. xxij. q. v. si quis perinrauerit. ⁊ c. si quis connictus Uicesimus octauus. Discrepans a consuetudine ✠ Metropolitane ec clesie in horis canonicis. septẽ meu sibus cõmunione p̃iuetur. si ex cõ temptu hoc faciat. distin. xij. ca. de his. Uicesimus nonus. sortilegus quadraginta diebus peniteat. de sortilegijs. capi. j. ⁊ ca. ex tuarum. Qui autez aspicit astrolabiũ. vno peniteat anno. ibidem.

Tricesim⁹. interfector⁹ ꝓsbyteri.xij. annis penitcat.vt ca.ij. de pe.r re. Tricesimus ꝑmus. Incendens domum.totuz damnū restituat.r tribus annis peniteat.eodem ti.c.ij.r de iniurijs r dāno dato c.si qs domum. Tricesimus scōus. cōicans hereticū nescienter.annū peniteat sciēter qnqz annis. Permittēs aūt hereticū cantare nescienter missaz. q̄draginta dieb⁹. Si aūt in subuersionē fidei.tanq̄z hereticus damnatur nisi decē annis peniteat. Si qs receptauerit ab ecclesia ad hereticos fugiens.xij. annis peniteat ꝑm formam xxiiij.q.j.si qs dederit. Tricesimus tercius. Qui nescienter cognouerit duas sorores. vel matrē r filiam vel amitā r neptē.septē annis peniteat. Si scienter ꝓpetuo carebit ꝓuentu xxxiij.q.vltca.si qs. Tricesimus quartus. cū bruto coiens. plus q̄z septē annis peniteat. r idez p incestu xxxij.q.ij. hoc ipsum.r ca. sequēti. Tricesimus qntus. Patronus res ecclesie dilapidans vno anno peniteat.xvj.q.vij. filius. Tricesimus sextus. Qui iurat pacē nō facere cū primo.vno anno peniteat. r ad pacē redeat xxij.q.iij.q sacro. Tricesimus septimus Bis baptizatus vel bis confirmatus septez annis peniteat. quartā r sextā feriā in pane r aqua. r cogeē fieri regularis. de ꝯse.dis.iij.q bis.r ca.dictuz est. Sunt plures alij casus q apd nos nō currūt.r ido de illis nihil posui Ut aūt intelligēdi sunt de penitentia publica.r p pcō publico. Circa qd sciendū.q licz illa penitentia fuit taxata a canonib⁹ p manifestis peccatis.ita q nullo modo licz aliam imponere vl variare.tñ epūs ō his dispensare potest ex causa rationabili.inspectis circūstantijs psonarum.vt dicit Leo papa. Penitudinis tpa ꝯstituenda sunt tuo iudicio.ꝑm q plpexeris animos ꝯfitentiū esse deuotos.xxvj.q.vij. tempora.r ca.hoc fit. Idē dicit Iero de pe.dist.j.mensuraz. Et ido dico de occultz peccatz q̄ ptinent ad simplices sacerdotes.q vbicūqz inueniant taxataz penitētiā p canones nō mutent eam sine causa. sta tñ q nō pdant peaz peccatorē. ꝑm hoc intellige illud qd cōiter dicit. sed male intelligit q penitētie sunt arbitrarie. de pe.r re. deus g.r de sortilegijs.c.ij. glo.ꝑ.ij. vbi ōr. q penitentie tempus arbitrariū est. qd intelligit glo. vltra illud qd iam ins taxat.r tñ ius taxauit vnū annū penitentie.r delictū exigit plus. hoc est ad sacerdotis arbitriū ꝓcessum. Idē ōr ō cle. excō. latores. Et dixi notanter q sine causa non debet p quēcunqz sacerdotē mutari penitētia taxata. qa ex causa pōt bñ moderari p simplicē sacerdotē. qui dispensare pōt ꝑ tra canones taxātes talez penitentiaz. vt de iudicijs. at si clerici. in glo. sup vbo. de adulterijs. vt ibidē notāt doctores. Pro isto tñ sciendū q hodie multi sumpserunt occasionē errois ex isto dicto quo ōr. penitentie sunt arbitrarie. r ꝑm arbitriū sacerdotis imponende. Et ideo p meliori istiz dicti intelligētia aduertendū est. q sicut

sanctz tho. sup.iij. dis. xix.q.iij.ar. iij. Si qs pter motum principalis agentis vti sua potestate pūserit. non consequit effectū secūdum dominiū et ꝓpterea talis ab ordine et offitio diuino auerteret et culpam incurreret. verbi gratia si minister medici aliter adhiberet medicinam egroto q̄z precepit medicus grauit talis offenderet medicum et etiam egrotum.et quia penitētie satisfactorie sunt medicine propcis infligēde. Unde sicut medicine in arte: determinate non omnib⁹ cōpetūt sed variande sunt ꝑm arbitriū medici nō ꝓpriā voluntatē sequentis sed artē medicine. ita pene satisfactorie determinate in canone nō cōpetunt oīnibus sed variāde sunt q̄z arbitriū sacerdotis diuino instinctu regulatū.hec tho. Uide ergo qcūqz iudicas ꝑz caput tuū iniungēdo penitencias.nō taxatis debitis circūstantijs. qa in magno periculo es decipiens te r ꝯfitentē si arbitraris aliter penitenciā q̄z spūscūs eā dictauit illi ꝯfitenti imponendā Uñ ōr sanctus Tho. dis.xx.q.ij.ar. ij. q̄liter cūqz habeat se sacerdos vel diuertat se in offitio sacramentoz nihilominus pctō: pmanet reus ad quātitatē eiusdē pene. r ido si eā hic non explet.exigeē ab eo in purgatorio. Sacerdos tñ discret⁹ vt ōr idē. penā imponēs minorem etiā ex industria plus ꝓdest ꝯfitenti quā nocet. qa forte a magnitudine pene posset a pnīa agenda impediri.qa diuinus amor q in eo ꝯcipit r paulatim ꝯfortaē excitabit eū postea sponte r ꝓpria voluntate ad plura opa miscdie q̄z sacerdos imposuit. Sed circa hoc sit sacerdos cautus vt tūc hoc faciat qñ presumit de ꝯfitēte vt hoc faciat. videat ergo sacerdos r caute ꝑspiciat. q vbicūqz pena a iure expressa est: nō obmittat eā ꝯponere nisi necessitas vel alia causa rationabilis aliō suaderet.vbi aūt nō est pena a iure impositar expressa ibi arbitri sono eā statuat ꝑm q viderit expedire nam ex causa pōt eā aggranare vel mitigare.vt ōr glo.de pe.r re.dis.j. mēsurā. Et idē facit Archi.l.dis.ō his. Sed forte quereres. qd si nunq̄z arbitratus est.r minorē penā ꝯponat q̄z debeat. nūqd ille ꝯfitens securꝰ est vel an residuū exigeē ab eo i purgatorio Ad qd rñdeo ꝑm glo.iij.ō pe.dis.j. Absenſurā. q si est eius ordinarius iudex siue sacerdos parrochialis r facit hoc in animo dispensandi sufficit illa penitēcia modicata ad delendū pctū. Si aūt per errorē est imposita. r tñ ab ipo penitēti credebaē peritus sufficit illa minor penitencia ad pctū delenduz dummō penitens.q eā recipit maiorem suscipe est paratus si sibi ꝯponereē de pe.dis.j. Quē penitet versu. Sz q. Si aūt credebat eū imperitus inculpa est penitens aut ꝯfitēs quia pitiorē nō requisiuit. r hoc est contra illos qui impetrāt licentiā confitendi alibi a suis plebanis r ꝯfitētur imperitis sacerdotibus vel monachis ad hoc nō electz nec approbatis.r tales se decipiūt. Uñ dicit Augu. de pe. qvult ꝯfiteri pctā sua

vt inueniat gratiã. querat sacerdo
tẽ sciẽtẽ ligare ⁊ soluere ne cum ne
gligens circa se sit. negligaꝯ ab illo
q cum misericorditer monet ⁊petit
ne ambo infoueã cadãt. qñ stultus
errare voluit. ⁊ subdit q ergo con
fiteri vult oñino ꝓfiteaꝯ sacerdoti
meliori quez inuenire potest. Audi
at aũt vnus gsqꝫ ꝓfessor tal⁹ qual⁹
sibi placuerit penitẽciã ꝑponẽs. qd
sibi dicaꝯ p b. Jero. ⁊ ponũt hec v̄
ba. xxiij. q. j. non offeramus vbi dr.
Non offeramus stateras dolosas
vbi appẽdamus q volumus dicen
tes. hoc graue est. hoc leue est. Sz
offeramus diuinã staterã ex scrip
turis sctis. tãꝫ de tesauris dñicis
⁊ in illa qd sit grauius attẽdamus.
hec Jero. Ex qbus v̄bis vides q il
le penitencie que imponũt erronee
⁊ aliterꝫ sint impoſite in iure dicũ
tur dolose ⁊ temerarie. hoc ẽ q dr.
gre. de pe. dis. v. falsas penitẽcias.
vbi dr. falsas penitencias esse dici
mus q nõ ꝑm auctoritatẽ sctõꝝ pa
trũ ꝑ qualitate criminũ ꝑponũtur
Uñ dr glo. q si certa pena statuit ⁊
tñ mino⁹ imponit. falsa est pnia ni
si ex causa tpẽ. vt dr. xxvj. q. vij. tpa
vbi dr leo papa. q tpa penitẽtis ha
bita moderatiõe ꝓstituẽda sunt in
ditio sacerdotis put ꝓfessores pe
nitentiũ alios ꝑpexerint esse deuo
tos. Hoc est qđ ꝓcludũt doctores
finaliter. q nũc tñ ex cã sez necessa
ria pnie eodẽ mõ quo dictũ est ar
bitrarie pñt dici sez ꝓsideratis cir
cũstantijs ꝑsonaꝝ. tpm. locoꝝ. eta
tũ. qualitatũ criminis. ⁊ alioꝝ. put
dr de pe. dis. v. ꝓsideret. Circũstan
tie aũt ille notãt i illo versu. Quis
qd. vbi quib⁹. auxilijs. cur. quõ. qsi.
Hoc est dicere q licet ꝑ aliquo cri
mine a iure taxaꝯ pnia septennis. si
tñ sacerdos videt ꝑsonã paupez ꝭ
bilẽ. vel nimis senẽ. vel nimis inue
nẽ. vel multũ nobilẽ. vel locũ i quo
moraꝯ. sicut castrũ vel curiã princi
pis. nõ esse aptã ad pniaz agendaz
sic a iure expressaz. vel videt tps nõ
esse ꝓueniẽs ꝓpter nimios labores
tũc instãtes i his casib⁹ põt ꝓfessor
moderare pniaz in toto vel in ptẽ.
put notaꝯ in glo. xxij. q. iij. Si his
Et hoc intellige qñ ꝓtritũ sufficiẽ
ter viderit pctõrez. Sed dicere est tñ
grego. in oña dr. ⁊ ponĩ in ca. ꝑdi
cto. Si his qui ꝑlatus est dñico de
bitor culpas ꝑpunire dimittit non
mediocriter ꝑfecto offendit q debi
ta celestis regis ⁊ dñi sua ꝑsumptõ
ne resoluit. Sic̃. j. glo. xxv. q. vij.
hoc sic positũ dr q ñ põt sacerdos
totũ dimittere sine aliqua pnia. et
idẽ de pe. dis. j. c. ꝛſdẽsurã. ⁊ ca. Si
pctñ. ⁊ xxvj. q. vij. Tpa. ⁊ xv. q. vij.
hi q. Tu dic q oña illa loquũt ꝺ illo
q nõ est ꝓtritus sufficiẽter. vl ꝺ illo
q põt agere pniaz cõmode. talibus
eñ sacerdos ex toto nõ põt dimit
tere ⁊ grauiter peccaret remittẽs.
qa sic se honoraret pctis alienis.

De restitutõe ablatoꝝ ꝛſsatisfactõe

Et qa vt dicit
s. Tho. restitutõ male ab
latoꝝ licet nõ sit satisfa
ctio nec ps eius est tñ ꝑambulũ ad
satisfactionẽ. qa nõ est aliud nisi ces
sare ad offensã. ideo de ipa aliqua

subiũgã Sciẽdũ aũt q ꝺ nõ nec deo
satisfacere nec recõciliari põt q rez
detinet alienã. ꝺ nõ añ oña q alienũ
recepit ⁊ detinet si vult digne pe
nitere. ꝓio debz illa oña restituere
si põt. si ãt nõ põt sufficit voluntas
restituẽdi cũ tãta restitutiõe quan
ta possibilis est ꝑm ꝓditionẽ vtriusꝫ
ad arbitriũ bonoꝝ. Uñ nota q si
quis auffert alicui famã ꝛtentione l
famandi eũ teneꝯ ad restitutionem
fame. discẽdo se falsuz dixisse si falsũ
dixit. Si vero verũ dixit ⁊ nõ serva
uit modũ fraterne correctiõis. Di
cat q hoc dixit. non intendẽs eius
bonũ. Jtẽ ablationẽ virginitatꝫ re
stituat ad arbitriũ bonoꝝ vel si est
pena statuta in ciuitate illã soluat.
Sic̃ ad ablationẽ mẽbri vel priua
tionez vite alicui fiet restitutio ꝑm
ꝓsuetudinẽ vl statũ cõitatis vl ter
re. Teneꝯ etiã satisfacere pueris et
vxori interfecti. qa abstulit pueris
patrẽ ⁊ vxori maritũ q eas nutrie
bat. vñ illud damnũ inde ꝓuenies
debet eis tũc restituere ꝑm statutũ
⁊ qa vr dr doctor subtilis. xv. dis. q
iij. Et quo ña illa vir aliqs põt re
cõpensare ꝓdigne expediret si⁹ ale
cuiuslibet homicide vt solueret p
passionẽ volũtariã. vt sez occidere
tur ꝑ homicidio. Uñ dr q optune
puisuz est i multis cõitatibus. vbi
est statutũ lex talionis in causa ho
micidij nec seruaꝯ. vt lex mosaica:
sed vt euangelica de qua ꝛſdathe.
xxv. Oẽs q acceperint gladiũ gla
dio pibũt. Jtẽ si aliquis aliũ impe
dit de prebenda ꝓsequenda si facit
animo ledendi ipm teneꝯ ad restitu
tionẽ. nõ quantũ valebat prebẽda
qa nõdũ eandẽ fuit consecutus sed
pensatis ꝓditiõibus vtriusꝫ ad ar
bitriũ bonoꝝ. Uã si fecit qa indig
nus erat ille quẽ impediebat. vl vt
de meliori ꝓuideret. iuste fecit nec
teneꝯ restituere. Nõ solũ aũt q ac
cipit sed etiã qui fauet accipiẽti te
netur ad restitutionẽ. vt illi q nouẽ
pctis alienis consentiũt. nam q in
uat facere tenetur ad restitutionẽ
tocins. Similiter qui consulit face
re. ita q ꝑ fine eius ꝓfilio nõ fuisset sa
ctũ totuz restituat. alias restituat
quantũ nocuit ꝑ se. Similiter adu
latoꝝ laudãs raptorẽ quare ipe ra
pit alias nõ rapturus tenetur in so
lidum idest in toto sicut principal⁹
Similiter participans in crimine
furti vl rapine teneꝯ in solidũ sicut
principalis. Sic̃ ptĩcipãs in re fur
ta vl rapta teneꝯ restituere eã etiã
q eã scienter emit vel recipit. Sic̃
q videt furtũ fieri ⁊ tacet cũ ex offi
tio teneaꝯ reuelare. teneꝯ ad resti
tutionẽ alias nõ. Similiter qui nõ
phibet cũ tñ teneaꝯ ex offitio Simi
liter qui scit rem vbi iacet ⁊ nõ vult
reuelare. Si tñ principalis satisfe
cit. alij nõ tenenꝯ ꝑm ℞ay. ⁊ ꝙz tho
se ij. q. lxij. ar. v. Cũ aũt spoliati ig
noꝛãtur. tũc distribuẽꝯ res in pios
vsus ꝑpinquibus illius loci vbi ra
pina est facta. vl ꝑ ecclijs eiusdẽ lo
ci. ⁊ hoc si nõ apparet heres suus.
qa si apparet illi dz fieri restitutio.
si etiã sit absens cui fieri dz restitu
tio. dz ei trãsmitti si commode fieri
põt. alioqn i loco tuto dz reponi ⁊
ꝓuari ꝑ eo ꝑm Tho. vbi supra.

¶ Cautele ex pte ꝓfitentis seruãde

PRio caue at ꝓfitens ne dimi dat ꝓfessionem vt puta dicendo vnã ptez pctõz coram vno sacerdote ꝛ aliã coꝛã alio. sed integraliter ꝓfiteaꝰ oĩa vni de pe dis. v. c. j. Nã alias cõfessio esset falsa ꝛ ficta ꝛ in ea nihil dimittiꝰ. Iuxta illud. Larga dei pietas veniam nõ dimidiabit. aut totũ aut nihil ꝓpiciando dabit. Si tñ ꝓfitens qs coꝛã vno sacerdote nõ recoꝛdaba tur aliqua pctã q̃ postea reducens memorie vadit ꝛ ꝓfiteꝰ coꝛã alio ñ est diuisio ꝓfessiõis. nec oꝑtet vt reiteret ꝓfessionẽ ꝓius factaz. sed dicat in gñali q̃ cũ alia multa sit confessus hoc fuit oblitus ita ꝺt. s. tho in iij. dis. xvij. q. xiij. ar. iij. ¶ Dlti ãt indiscrete arguũt alios q̃ tũc nec isti nec illi ꝓfitẽꝰ qꝺ fieri oĩno nõ debet. Nã sic ꝓfitentes si faciũt eo ꝓposito multiplicẽt eis intercessores ꝛ oꝛatoꝛes ad deũ. aut vt sic coram pluribus ꝓfitentes eadem pctã maioꝛẽ ruboꝛẽ habeant. cõmendabiles sunt. Utile namq; ẽ taliter cõfiteri pluribus ꝓpter maioꝛez verecundiã habendã q̃ est maxia ps satisfactiõis. Et põt esse tã frequens ꝓfessio q̃ etiã tota pena tolleretur Nã ꝺt s. tho. dis. xvij. q. iij. ar. iij. q̃ p absolutionẽ sacerdotis nõ soluz culpa dimittiꝰ. sed etiã de illa pena que est i purgatoꝛio deberẽ aliqd dimittiꝰ vt minus i purgatoꝛio puniaꝰ absolutus decedẽs ante satisfactionẽ quã si ãñ absolutionez decederet. ꝛ sic virtute passiõis christi sine preiudicio diuine iusticie ꝺ penis singulos ꝓportionabiliter dimittiꝰ. Et subdit. Nõ est inconueniens si per frequentẽ ꝓfessionẽ etiaz tota pena tollaꝰ. vt pctũ omnino maneat impunitũ ꝓ quo pena xpi passio satisfecit. hec s. Tho. vbi supar. iij. Utile etiã est sic ꝓfiteri pluribus: qa qlibet ꝓfesꝰ tenẽ oꝛare ꝓ suis ꝓfessis ꝛ coꝝ memoriã i missa facere saltẽ gñaliz. Uerũtñ reprehendẽdi sunt ꝓfitentes q̃ nunc isti ista pctã posteaalteri denouo itez ꝓmissa ꝓfitenꝰ. verecũdantes prio rez ꝓfessoꝛẽ ꝓ eo q̃ iterũ eadẽ priꝰ ꝓfessa postea cõmiserint. vñ iducẽdi sunt ne hoc faciãt qa cõfesꝰ noꝛ uit eoꝝ fragilitatẽ. vñ nõ debet imputari. Scõo caueat ꝓfitẽs ne mẽtiaꝰ. ne sez plus dicat quã res se habet vel minus qa ꝑm Tho. Si nõ ẽ pctõz mentiendo fit pctõz. xxij. q. ij. Causa humilitatis. ꝛ hoc multum arguit illos qui causa humilitatis de se plus fingunt. vl causa ypocrisis minus dicũt. Tercio caueat ꝓfitens ne aliqd obmittat. licet dubitet illõ esse pctũ mortale sed dicat ꝓfessoꝛi totũ. querẽdo an sit pctũ mortale alias peccaret mortaliter obmittendo in tali dubitatiõe confiteri Quarto caueat ne obmittat iterare ꝓfessionẽ si confessus fuit sacerdoti qui eũ absoluere nõ potuit vel si potuit nescinit discernere. vl si ꝓfessio nõ fuit integra. vt qa tacuit aliqꝺ pctũ mortale vel neglexit. aut oblitus est satisfactionẽ iniunctã in penitencia. Siꝛ si ꝓfessus est sine ꝓtritiõe puta habẽdo ꝓpositũ in idẽ pctũ reuertendi. In his cñ casibus teneꝰ reiterare ꝓfessionẽ ꝋz petrũ. sed an recidinãs teneꝰ ꝓfiteri pctã priora. Tho. in iij. dis. xvij. q iij. ꝺt q̃ directe nõ teneꝰ. nec i gñali. nec in spãli. sed bñ indirecte. sez tanẽ illud sine quo scire nõ potest debitꝰ modus satisfactiõis. vñ tenetur ꝓfiteri ꝛ notificare pctã dimissa. quantũ sufficit vt sciaꝰ q̃ satisfactio sit ei iponẽda. vt si ipe frequẽter laꝝ carnis passus est ex aliqua occasiõe. Ita q̃ occasio ꝑ satisfactionẽ precindaꝰ ꝛ siꝛ de aliis pctis Quinto caueat sacerdos ne confiteaꝰ alieno sacerdoti hoc est nõ ꝓprio qa alienus nõ põt eũ absoluere vel ligare. de pe. ꝛ re. Ois. ꝛ ꝺ pe di. vj. placuit. Licet eñ oẽs sacerdotes claues ligandi atq; soluẽdi accipiãt in oꝛdinatõe sua nõ tñ equaliter laxata est illa ptãs ad quoslibz sacerdotes. ꝛ illa ptãs ita ꝓcessa eis est ligata quantũ ad exercitũ. ita q̃ nõ põt eã exercere. nisi deꝰ eis ptãs iurisdictiõis oꝛdinaria vel delegata ab eẽo vel a sede aplica ꝑm Joã an. in c. ois. Põt aũt ꝓprius sacerdos ãdrupliciter accipi. Unomõ ꝓ eo q̃ ꝓeest ꝓchie. vt plebanus q̃ habet pratez sed mõ inferioꝛi. Alio mõ q̃ ꝓeest mõ supioꝛi ꝛ sic eps est ꝓprius sacerdos oñi hoi sue dyocesis ꝛ linealiter vt i c. cũ eps ꝺ offoꝛ. li. vj. ꝛ in c. vlti. de offi. archi. ꝑm hosti. Uel q̃ pest mõ ꝓcipalissimo vt papa. Nã papa est ꝓprius sacerdos oĩm xpianoꝝ ꝛ habet plenitudinẽ ptãtis. De auct. ꝛ vsu. pal. ad honoꝛẽ. ꝛ de foꝛo ꝓpetenti. c. vltio. ꝛ ix. q. iij. Cũcta ꝓ mõz. Tercio ꝓpꝰ sacerdos ꝺz hñs iurisdictionẽ delegatã ab aliquo ꝓdictoꝝ vel a legato pape. de offi. lega. c. j. Quarto hñs iurisdictionẽ a cõi ꝓcessiõe vl ꝓmissiõe iuris. ꝛ sic ꝓpꝛij sunt illi quos epi ꝛ abbates exẽpti eligunt in ꝓfessoꝛes. vt de pe. ꝛ re. ne ꝓ dilatiõe. Sic etiã in articulo mortis quilibet est ꝓpꝛiꝰ sacerdos illi quẽ audit si ꝓpꝛiũ habere nõ põt. xxvj. q. vj. Si presbyter ꝛ c. sequẽti. Hoc etiã modo vagabundoꝝ hoim est quilibet ꝓpꝛius sacerdos ad quẽ deueniũt. Siꝛ ꝓpꝛius sacerdos ꝓ egrino ꝝ est ad quẽcũq; deueniunt Concoꝛdant Joan. andree. Inno Hostiensꝭ. frater Joan. de lignano de pe. ꝛ re. Oñis. ¶ Sciendũ tñ circa predicta q̃ epus põt cõmittere audientiã ꝓfessiõis fratribus ꝑdicatoꝛibus vel minoꝛibus ꝓ ipm electis ꝛ approbatz. Sed illi nõ habent auctoꝛitatẽ totalẽ sicut plebani. nisi eis specialiter committaꝰ vt notaꝰ de sepulturis. Oudũ in clem. Nec ꝓfessus talibus teneꝰ iterũ cõfiteri ꝓpꝛio sacerdoti. vt quidẽ erroneꝰ putant quoꝝ auctoꝛ fuit Joã de polliciaꝰ q̃ ꝛeꝓbauit. Joã xxij. in quadã extrauganti q̃ incipit Uas electiõis. Sciẽdũ etiã circa ꝑdicta q̃ q̃s põt ꝓfiteri alteri q̃z ꝓpo sacerdoti i pluribꝰ casibꝰ. ¶ Prio si subditus scit ꝓpꝛiũ plebanũ hereticũ aut sollicitatoꝛez ad malum aut fragilẽ ad pctũ aut ad reuelandũ ꝓnũ ꝛ gñaliꝛ vbicũq; ꝓfitẽs ꝓbabi

ter timet sibi vel sacerdoti periculū. tūc eū debet recurrere ad supiorē z petere licentiā alteri ꝓfitendi. Nec Tho. in iij. di. xvij. Nosti. etiaz enumerat octo casus. Primus est qñ pprius sacerdos est omīno indiscretus. de pe. di. vj. c. iij. placuit. Sed in hoc subditus debz petere licentiaz a sacerdote pprio. quaz si non vult dare petat ab epo. Secūs qñ prochian⁹ transtulit domicilū ad aliaz prochiam. Tercius qñ qs est vagabūdus. Quart⁹ qñ qs querit domicilū quo se ꝓferat. necdū quietus est aut limitat⁹ ad ynū locū. Quint⁹ cū qs deligt in aliena parrochia z ꝓmittit rapinaz, tūc eū ibi punīt. de rapi. j. c. Et hoc si est publicū. ita q̄ p eo esset excōicatus a prelato ipsi⁹ loci, alꝫ si esset occultum pōt absolui a pprio sacerdote vbicūq; furtū vel rapinaz accepit. Sextus ratiōe studij. vt cuz clerici accedūt de licētia plator⁹ ad studium. Septim⁹ tpe necessitat⁹ vt ga infirmat ad mortē vel debz intrare bellū vel mare. Octauus si nō ponat spem in vitiaz pprij sacerdotis Sed hoc vltimū cōiter nō teneī. in talib⁹ eū casib⁹ vbi qs ꝓfitet alieno debz ei iniūgi vt se pūtet pprio sacerdoti, nec ꝑpus sacerdos debz ei credere si diceret se esse absolutum ab aliqua excōitatiōe. ga tūc nō teneī credere sine lr̄is absolutōis. ego tū ꝓsulo fm̄ Richard. in iij. di. xvij q. j. ar. ij. q̄ sine causa multū necessaria vel legittima nō q̄rat qs aliū sacerdotē p̄ter pprium. sicut multi ꝓ sueuerūt facere dubitātes temere de vita pprior⁹ sacerdotū, z discentes q̄ non ꝓfitenī illi inebriato. sed querūt alienū ꝑ statutū eccle. Sed si alter discretior nō pōt haberi vel prelat⁹ nō vult dare licentiā subdito ꝓfitendi p̄ter se qd erit agendū. dicit Rich. q̄ in tali casu ppter bonū obediētie facit magꝭ subdit⁹ vtilitatē, anie sue ꝓfitēdo alteri meliori. Et dico de min⁹ bono. nō de min⁹ discreto. ga alꝫ semp querēdus esset minus discret⁹ qđ nō est verū. sed semp querendus est magis discret⁹ si pōt haberi. Nec excusaī subdit⁹ indiscreto plebano ꝓfitens si cū male indicat. ga nō teneī cecus cecū ducere. ne ambo in foueā cadant. Et nota q̄ in casu quo qs veniens de aliena parrochia caueat impitiaz pprij sacerdotꝭ petēs audire ꝓfessionē suā p alienū plebanū. dicens se habere licentiā a pprio sacerdote. nunqd teneī ei credere ille qnē petit p audienda ꝓfessione. Rñdeo q̄ sic put notauit Jo. an. in glo. iiij. c. j. de priuilegijs. in clemē. p quo alleganit de pe. di. vj. placuit. ga nō est immemor p̄sumendus sue salutꝭ. j. q. vij. scimus. z ō homicidio. significasti. Potest aūt hanc licentiā prochialis dare etiā si nondū habz ordinez sacerdotij. aut ei⁹ vicari⁹, vices suas gerēs vt ōt Jo. an. in v. glo. ibiō

¶ De cautelis seruandis ex parte ꝓfessoris.

Primo caueat ꝓfessor ne suū parochianum hñtem casum ep̄i nondū expeditum in quo ipse nō pōt dispensare. aliquo mō audeat absoluere ad cautelam. sicut stulti qdaz ꝓsueuerunt facere. q nō ꝓfessores sed decptores poti⁹ appellandi sunt. z cōfusores. q cū nō p̄nt absolnere in casibus ep̄i dicūt parochiano. Ecce ego te absoluo ab isto peccato ad cautelam. vt possis istis diebꝫ cōicare. ne de te scandalū oriaī si non cōicares isto festo pasche. tu autez post ista festa accedēs autoritatez ep̄i ꝓfiteberꝭ de isto pctō. O nō sic impie nō sic. ne decipias te z ipsuz. Sic eū facias z dicas. O bone fili ego nō habeo in isto casu autoritatez. ergo accedas statim ad ep̄m vel ei⁹ autoritatē hñtez. nec te p̄ns peures sacramēto eucharistie. nisi fueris absolutus. Si eū nō posses accedere ep̄m ante ista festa. nullo mō accedas. Et si aliqd de te suspicabūt dicētes Iste nō gratꝭ nō cōicauit istis festis. vel si a te q̄rat vicinus tuus. q̄re nō es cōicatus i isto festo, dicas q̄ hoc feci ꝺ filio sacerdotꝭ mei vel ꝓfessoris. vel ga habeo graues inimicitias cū hostib⁹ q̄busdam quos nondū euasi. Et vez ōt ga habet inimicicias cū diabolo, z eius laqos disrumpe z ipsuz expugnare de corde suo. nec in hoc mentitur. Nō tū dicat in hoc habeo inimicicias cū q̄busdā hoibus. sed cū q̄busdā hostibus. nisi etiā haberet inimicicias cū hoibus. Sacerdos aūt hoc casu qñ subdit⁹ cōiteī sibi totaliter. inuentens casuz ep̄i inter alios. audacter absoluat ab illis, z iniūgat penitentiā p illis q̄ sunt de autoritate sua. casuz vo reseruatuz remittat ad ep̄m. Nō sicut q̄daz sciūt. q̄ postq̄ audiunt in ꝓfessione casum ep̄i. statim dicunt cōfitenti. Uade nō habeo tecum q̄cq̄ disponere nisi accedas ad episcopuz. Et tales exponunt psonas hmōi magno periculo. ga sepe ꝓtingit q̄ tales obliti fuerūt de peccatꝭ pus ꝓfessis Uerum tū si sacerdos inuenit cōfitentē excōicatū a iure. vel ab hole. vel si forte dicat ꝓfitens. Bone pater ego semel percussi clericū ordinatum ex ira. vel sum in excōmunicatione maiori. tūc statim sacerdos nō audiat eius confessionē. nec absoluat eum ab aliquo etiam minimo pctō. donec fuerit p̄ superiorez a sententia excōicatiōis absolutus. z se docuerit p̄ litteras absolutū. fm̄ Tho. in iiij. dist. xviij. ¶ Secūdo caueat sacerdos. ne aliquo mō reuelet vel pdat ꝓfessionez signo. nutu. vel facto. sed omīno debz celare exteri⁹. sicut de⁹ tegit interi⁹. Per hoc eū vt ōt Tho. in iiij. dist. in. xj. Mores magis attrahunt. z simpliciꝰ ꝓfitenī. Si aūt periculum immineret. z hoc solum sciret p confessionem. vt quia scit aliquē hereticum. similr̄ scit incendariū. nō ppter hoc debet reuelare eos. sed poti⁹ monere debz tales vt desistant. z p̄lato dicere q̄ vigilet sup gregē sine omni reuelatione confessiōis. Si etiaz sacerdos cōpelleretur ad dicendū p ep̄m. talis bñ pōt dicere Reuerēde pater ego nihil scio. intelligendo vt bō. quia scit vt deus

WBP Opois

Non soluz aũt caueat revelare illa que cadũt sub cõfessione sacrali. vt peccata. sed etiaz alia gesta ꝛ facta p̃ que posset ꝙs deprehendi pctõr. lino etiaz illa que oĩno nõ ptinẽt ad ꝓfessionẽ. Et idez dico si aliq̃ di cuntur alicui nõ p̃ modũ ꝓfessiõis. qa forte non fit absolutio. nec peni tentie iniũctio. sed tñ fit sub spẽ cõ fessiõis. Nam in tali casu licet non claudaꝫ tale dictũ sigillo ꝓfessiõis ꝑm Tho. in cõpendio. tñ talia oĩa no sunt seruanda ex honestate acti in ꝓfessiõe suscepta fuissent ꝑm tho in iij. dist. xxj. Si aũt sacerdos scit pctũ preter ꝓfessionez põt illud di cere. sed nõ debz dicere q̃ sciat hoc ex ꝓfessione. ꝛ nihilominus debz ab stiere ab hoc quãtũ põt ꝓpter ꝓn i ꝑm Sco. Dicit tñ subtilis doctor. tatis ꝓsuetudinẽ. naz sacerdos pec cata reuelans q̃ scit extra ꝓfessionẽ in iij. disti. xxj. q. ij. q̃ ad celationez peccati in ꝓfessiõe detecti teneꝫ ho mo de lege nature. iuxta illud. Nõ facias alĩ ꝛ ẽcclĩ ath. vij. qa qlez te netur ꝓseruare famã alterius sicut ꝓpriam. sĩr fidelitatẽ debz seruare quaz pene vult sibi seruari. Itẽ de lege positiua que est. De ꝓfessione aliq̃ nullus te tradere debet. Talis etiam dat occasionẽ ficte ꝓfitẽdi. Tercio caueat sacerdos ne audiat mulierẽ illaz cũ qua peccauit scz cõ cubinam vel adulterã suam. Nam licet ꝑm dñm Archi. xxx. q. j. in c. om nes. sup glo. ij. talis sacerdos põt tali mulieri iniũgere penitentiã cũ fit parrochiana eius. ꝑm Hugo. q hoc notat. iij. q. vij. ca. vj. Quicqd tñ est de hoc. ego video aliud scz q̃ clerici nõ dñt suis ꝙcubinis penitẽ tiam iniũgere. sed magis eas indu cant vt ab alĩs penitentiaz accipi ant. vt in glo. xxxiij. q. ij. placuit. Et hoc totũ est ꝓpter honestatez ꝑm Barth. brixien. ꝛ ꝓpter ordinez ꝑm Hugo. Quantũ tñ est de iuris ri gore si presbyter dat penitentiã ꝙ cubine sue ꝓ delicto ꝓmisso. valebit penitẽtia ꝑm Archi. q ita notat xxx iij. q. ij. vbi hoc idẽ sentit Laurentĩ polonus. dicẽs cũ glo. xxx. q. j. om nes. q̃ presbyter oriẽtalis sicut Ru tenus vel Grecus nõ audit pecca ta sue vroris. qa nec ipsa libere cõ fiteretur si adulteriũ cõmisit. Ergo in oĩnibus istis melius est psonas hmõi remittere ad superiores. ꝛ er go minor de tantis in hoc magnã difficultatẽ facientib⁹ an presbyter possit audire sue ꝙcubine cõfessio nem. Ego autẽ video q̃ iste casus est ẽpalis. vt dictũ est ẽ. de casibus ẽpalibus. ¶Quarto caueat sacer dos ne existẽs in crimine audiat ꝙ fessiones alioꝝ. nam talis graviter peccat. naz sacerdos bñ docendo populũ ꝛ male viuendo instruit de um quõ eũ debeaꝫ ꝺemnare xl. di. c. multi. ꝛ de pe. di. vj. qui vult. ꝟ. sa cerdos. vbi dicit Aug⁹. Sacerdos cui oĩs offerꝫ petõr. añ quẽ statu itur oĩs languor. in nullo eoꝝ sit iudicandus que in alio est iudicare ꝓmptus. Ubi ꝺr glo. q̃ peccat sa cerdos i crimine iniũgens peniten tiam. ꝛ verũ est. vt iij. q. vij. Itez in euãge. vbi ꝺr glo. q̃ si in necessita te solus parochian⁹ petat ab eo pe nitentiaz. ꝓterꝫ ipe sacerdos ꝛ sta tim iniũgere põt. vt ꝺr glo. Nñ er go tu simplex sicut ꝛ ego. legis au toritates. q̃ non soli sancti exĩtes soluũt pctõres. sed etiaz mali q̃qz indicabant alioꝝ excessus ꝛ pecca ta. sicut Saul cũ a dño esset repro batus populũ dei iudicabat: ꝛ ei⁹ iudiciũ vniuersus populus expec tabat. Itẽ Dauid cũ esset adulter ꝛ homicida. interrogatus a ꝓphe ta sententiaz in diuitez dedit q ouẽ pauris rapuit dicens. Filius mor tis est vir q̃ fecit hoc. ij. Regũ. xij. Item salomon cũ amore mulierũ alarum deos gentiliũ coleret. tñ vni uersa plebs israelitica ad eius iudi cium ꝓfluebat. Sic ꝛ Achab ꝗzus coleret baal. tñ x. tribus iudicabat iij. Reg. xxij. Non te decipias q̃z ista legens. qa nihilomin⁹ graviter peccas. licet absolutio quã facẽ in subditos teneat apud deũ. quãtũ ex officio. nõ ex iuris merito. quia vtiqz melius faceres si ex vtroqz ab solueres. qa ꝛ tibi meriti gꝛam me reris: ꝛ ꝓfitẽti veniaz adangeres. ¶Quinto caueat sacerdos ne au diat sacerdotez sine licẽtia speciali vel generali epi sui: nisi epus sciret vel approbaret tacite vel expresse. Et hoc est ꝓtra multos plebanos quoꝝ vnusq̃sqz audit aliũ. ꝛ preser tim in casibus fornicationũ. q̃ sunt casus ẽpales. vt multotiens clama ui ꝛ adhuc clamo more lupi in ce luz ꝛ terrã q̃ isti decipiũt se. ¶Sex to caueat ꝓfessor ne ꝓfitentẽ q non vult vel nõ põt sufferre onus peni tentie remittat a se vacuũ. Caueat etiaz ne exigat iuramentũ a ꝓfiten te de pctõ illo de quo cõfessus est ãplius nõ faciẽdi neqz ꝓmittẽdi.

hoc enim improbat .xj.q.iij. vbi glo. ij. dt q ab hereticis reuertentibus ⁊ ab incendiarijs vel horrendis criminibus silibus. tñ iuramentū exigatur vt iuret ꝓfitens de cetero se nunq̄ sile ꝓmissur⁹. Et expresse ꝓhibet glo. ibidē hoc nō fieri in quolibet pctō mortali. Ego tñ cōperi quosdā sciolos apō se a mulieribꝫ ꝓiugatis extorsisse iuramenta sup fornicatiōem de cetero non faciendam. quantū piculi sit glibz aduertere pōt. Cū ergo venit ad te hō q nō vult subire onus penitētie. dicas sibi iuxta tenorē capli. q quidā de pe. ⁊ re. q si ꝓfitet. sed se ōt abstinere nō posse. nihilominꝰ eiꝰ ꝓfessiones audias. ⁊ dicas ei q nō est vera penitentia talis. sed q disponat se quāto citius pōt ad ꝓpositū abstinendi a pctis hmōi. Cū aūt habet ꝓpositū abstinendi a pctis. sed nō vult subire onus penitētie tam magnū sicut sua peccata regrunt. dicendū est ei. charissime fili tu debuisti ꝓ istis pctis penitentiā agere tantā vel tantaz. sed ex quo non vis sufferre eam scias q exigeꝝ a te in purgatorio. ⁊ nihilominꝰ ex quo habes ꝓtritionē ego te absoluam. Jn hoc cū casu melius est de misericordia facere rationē q̄z de iustitia. Si tñ esset suspectus aliqs de quo preiumit q nō faciat qō ei precipit. dicēdū est ei q nō faciat hoc. puta q non restituat talez rem de qua confitetur. q carebit fructu ꝓfessionis. Et iste est modus optimus ⁊ securus.

¶ De penitentijs infirmorum ⁊ decedentiū de hac vita

Habitis cautelis. modis ⁊ dispositiōibꝰ penitentiū in bona sanitate videndū est de penitētijs infirmoꝝ ⁊ decedentiū de hac vita. Est igit sciendū q sacerdos circa quēlibet morituꝝ pino ad eū veniens ita querat ꝑ ꝓsilium Anſ. dicens. Charissime fili habes ne forte intētionē abstinendi a peccatis si supuixeris ⁊ de eis satisfaciendi. Et ille dicat q sic. Jtē letaris q in fide christiana decedis. et ille rñdeat. etiam. Jtem fateris te non ita bñ vixisse sicut debuisses. rñdeat. fateor. Jtem credis q ꝑ te est mortuꝰ filius dei vnigenitus ihesus christus. Rñdeat. etiaz. Jtē credis resurrectionē mortuoꝝ. rñdeat. etiā Tunc hortare infirmū dicēs. Age ergo penitentiā duz est anima in te: habendo veraz ꝓtritionē. ⁊ in morte christi veraz fiduciā ꝓstitue. huic morti te totū ꝓmitte. hac morte te totū ꝓtege ⁊ inuolue. Et cū dñs deus tuꝰ voluerit te iudicare. i. iuxta peccata tua. dic. dñe mortē dñi nostri Jesu christi obijcio inter me ⁊ iud'ciū tuū. aliter tecū non ꝓtendo. Si dixerit de q mereris damnationē. dic. attendo crucē dñi nostri Jesu christi ⁊ nulla merita mea ipsius q̄z meritū offero ꝓ merito meo. mō qō ego habere debuissem non habeo. Jstis sic habitis audiat eiꝰ ꝓfessionē. q cū ꝓfessus fuerit: nō est ei imponēda quātitas penis

ꝓportionata xxvi.q.vij. Ab infirmis. q postq̄z cōualuerit illam penaz ꝑfuare debebit. Dicat ergo ei ꝓfessor: bone filij ecce tu ꝓ istis peccatis tuis deberes pati si supuiuer⁹ vñ ex quo iā nō potes satisfacere ꝓ eis in pñti vita doleas saltez quātū potes. roga tñ amicos ad faciēdū pro te ofones et elemosinas. si aūt qualueris. accedas iteruz ad me ⁊ ego iniūgam tibi pnaz saluarem. Quare aūt inoteseēda ē pna talis dcedēti. ar' chi. in dicto ca. ab infirmis. dicit q ꝓpter duo: scz vt sciāt amici quā recompensationē facere debeant. ⁊ vt iste sciat qualiter penitere debeat si supuixerit. ⁊ idem ponit verba qualiter tales sunt admonendi dicēs. Talia pctā qualia tu ꝓpetrasti tot annoꝝ a nobis penitenciā accipiūt si te interim quousq̄z cuaseris forte expectamus vt tūc tibi ꝓgruā penitenciā imponaz si aūt dñs noster vite terminū tibi dare voluerit pauctoritatē petri ⁊ pauli principis cuidate sunt clauis regni celoꝝ absoluo te a pctis tuis predictis ⁊ sacrificia ⁊ preces necnō elemosynas ⁊ ieiunia. necnon ⁊ cetera opa pietatis q̄ ꝓ te fiāt tibi ꝓfutura in redemptionez anime indicio. ⁊c.

¶ Quō sacerdos se habere debeat erga infirmos.

Taūt practicam habeāt sacerdotes circa predicta sic ꝓcedat veniens ad ſfirmū ꝑmissis istis interrogatiōibus sup dictis. audita ꝓfessione nō iniūgendo sed innotescēdo penitentiā eo mō quo ē dictum est sic eū absoluat. Mdiscreat tui deus oñipotēs. ⁊ dimittat tibi peccata tua: ⁊ pducat te ivitā eternam. Dñs noster iesus christus te absoluat ob oñibus peccatis tuis q̄ ꝓmisisti. cogitatiōe. locutōe. opere ⁊ omissione. Et autoritate dñi nostri Jesu christi qua fungor in hac parte ego te absolmo ab oñib⁹ sententijs excōicatiōis minoris ⁊ maioris ab hoie vel canone in te latis ⁊ ab oñibus pctis tuis deo ⁊ mihi ꝓtritis ⁊ ꝓfessis aut oblitis: ⁊ restituo te in gremiū sancte matris ecclesie ⁊ ꝓticipatiōez sacramentoꝝ. Jn noie p. ⁊. fi ⁊ ſſ. amē. Si vero decedens habet bullā papalez a pena ⁊ a culpa in agone tūc tūc observetur forma bulle ⁊ absoluat sic. ⁊ primo ram in isto casu q̄z in oñib⁹ sup dictis ꝓmittat decedēs satisfactionē oñibus quibus teneꝝ vel a quib⁹ illicite aliqd recepit ꝓ vsuras vel aliter iniuste. ⁊ hoc faciat ꝑ se. si supuixerit infra certū tpus sibi assignādū vel per suos heredes quos tūc obliget ⁊ tūc deinde absoluat premittendo sicut prius. Mdiscreat tui deus oñipotēs. ⁊c. ⁊ auctoritate dñi nr̄i iesu xp̄i ⁊ sanctoꝝ petri ⁊ pauli ⁊ auctoritate dñi Ma. pape mihi in hac pte vigore gr̄e tibi facte cōmissa. ego te absoluo ab oñib⁹ sententijs excōionis maioris vel minoris ab hoie vel a canone in te latis. Lōcedoq̄z tibi oīm pctoꝝ tuoꝝ de quibus ꝓtritus es ⁊ ꝓfessus plenam remissionē Jn noie p. ⁊ fi. ⁊ ſſ. amē.

¶Circa ꝑdicta tñ est iciendũ q̃ qlibet sacerdos simplex in mortis articulo habz plenã auctoritatẽ absoluendi decedentẽ ab oĩlibus excõicatiõib⁹ z peccatis. seruata tñ forma ecclie. Uñ quãtũcũq; vnus sit excõicat⁹ a iure vel ab hoie. dũmõ fuerit in forma ecclie absolut⁹ sepelier in cemiterio nisi ius sibi specialiter denegasset sepulturã z inhibuisset. vt patet de torneamẽtis. p totũ. z sic de alijs. Forma aũt ecclie circa istos seruanda est hec. Primo si est excõicatus p ꝓtumatiam. ꝑmittat stare z parere iurĩ. si aũt est excõicat⁹ p debito. ꝑmittat q̃ ꝫcito ꝙualeat satisfaciat creditori: siue sint vsure. siue rapine. siue spolia. siue qcũq; aliud debitum. Q̃ si ꝓtigerit eũ decedere. tũc ponat heredes suos vel alios hũres ibi bonos fideiussores suos q̃ p ipso satisfaciant cũ effectu. z hoc ipsi fideiussores dñt facere z ꝑmittere añ ꝫ absolnat. Dõm est etiã ei q̃ si supuixerit z infra tp̃us sibi assignatum post ꝫ ꝙualuerit nõ satisfecerit. reincidit in sententiaz eandẽ ex cõicationis: vt patz in ca. eos q. de sen. excõi. lib. vj. Si aũt esset panp q nõ posset facere vel habere fideiussores saltẽ ꝑmittat q̃ post ꝫ ad pinguiores fortunaz veniat vult satisfacere. z sufficit. de solutiõibus. Odoardus. Oñibus aũt ꝑmissis sacerdos coã testibus põt eũ sepelire i cemiterio vel in ecclia eo modo quo dictũ est supra. Und sic dr Ere. papa ix. c. vlẽ. de sepul. cuilibet curato. Parrochiano tuo qui excõicatus est p homicidio. incẽdio. violenta manuũ iniectiõe in personas ecclesiasticas. vel ecclesiaz violatiõe vel incestu. dũ ageret in extremis. p presbyterz suuz iuxta formam ecclesie absolutus nõ dñt cemitteriũ z alia ecclesiastica suffragia denegari. sed eius heredes z ꝓpinqui ad quos bona puenerũt ip sius. vt p eodẽ satisfaciant censura ecclĩastica sunt cõpellẽdi. Nec ibi. Et qa multi dubitant vtrũ taliter absoluti i agone postea dñt absolui p iudicẽ supiorẽ ex quo fuerũt excõicati. est sciendũ q̃ si ꝑdicti infirmi ꝙualescũt z faciũt ea q̃ eis iniunguntur. nõ dñt vlterius ꝯrere vltreiorem absolutionẽ ab aliquo iudice a quo fuerũt excõicati. sed ꝓtenti erũt absolutiõe simplici⁹ sacerdotis. p quẽ fuerũt in agone absoluti alis eĩ ad qd valeret illa forma circa eos obseruata. Illa eĩ absolutio circa eos facta dũ tradebaꝫ in agone licz nõ decesserit. est validamtantũ acsi p illũ iudicez p quẽ fuerunt excõicati fuisset facta. qa in tali articulo qlibz sacerdos est papa. de pe. disti. j. quẽ penitet. z de sen. excõi. non dubites. z eo ti. eos q li. vj. Sciat aũt sacerdos q absoluit vsurariũ vel raptorẽ. vel incendiarium. sacrilegum. homicidaz pcussorem clerici. vel silem in agone sine forma supradicta puta si acceptaab eo ꝑmissiõe vel cautiõe fideiussoria sufficienti q̃ ipse soluꝰ soluat illos quos negociũ tangit. Teneꝫ eĩ ex quo nõ satisfecit forme statute ab eccliã z illis subtraxit psonaz

contra quã restabat eis actio. Ad hoc facit cleñ. eos q. de sepul. in fine. nec puta ipsum absolutuz fuisse quo ad actionẽ. qa ecclesia non habebit eũ p absoluto. nisi alis sacerdos satisfaceret p eo.

¶Regule quibus petã mortalia atq; venialia sunt cognoscenda.

Expeditis modis cõgruis qbus se confessores circa audiendas ꝓfessiões regere debent. Utile iudicaui ꝓfessoribus occasionẽ dare aliquã cognoscendi. z si nõ certitudinaliter. ꝓiecturatim tñ petã mortalia z venialia. Ꝓio quo ꝓio est sciendũ q̃ petñ mortale sic diffinit̃ est ꝓmissio siue omissio volũtaria. recte ratiõi ꝓtraria. rõe cuius z de p se pdit̃ gfa. Uñ ex hoc non plus accipe nisi q̃ petñ mortale est conuersio inordinata p delectationez ad creaturã supra deũ vel equaliter cũ deo. Ueniale aũt fit p delectatõnẽ in creatura citra deũ vel sub deo Et dr mortale quasi magis dignũ morte. qa infert mortẽ culpe z anserit vitaz gre. Ueniale aũt. qa venia dignũ. z ꝑmittit̃ venale ex impotẽtia z inaduertencia z ignorancia. z cũ nullũ istoꝝ ꝓcedat ex malo ꝓposito siue malicia. ergo dr venia dignũ. Ponã igit̃ aliquas regulas de noticia petõꝝ mortaliũ. Pria est q̃cũq; hõ ꝑfert creaturã creatori. vt puta magis ei intendẽdo sibi plus credendo. de ipa plus cõfidendo q̃ deo. aut ei maiorẽ honorẽ exhibendo q̃ deo. Sibi ei plus placendo q̃ deo. z mandatis eius ꝑmptius obediendo aut ei subiciẽdo aut difficiliora p ea q̃ p deo sustinendo plus in ea q̃ in deo delectãdo. aut p ea diuina mãdata trãsgrediendo. aut in ea sufficientiam inã ponẽdo. tũc semp ꝑsumit̃ mortale petñ. Ex hoc colligo hoc notabile dictuz. q̃ q̃n amor vel affectio ad creaturã. siue ad se siue ad aliuz tñ crescit i hoie. vel est taz magna q̃ in ea ꝙstituit vltimus finis sic q̃ aliqs nec actu nec habitu ordinat illã creaturã. nec eius dilectionem aut etiã seipm ꝑm deũ sed vellet cũ tali creatura ꝓtentari z non curat deũ offendere aut ꝑcepta eius transgredi ꝓpter illã creaturã. vl nõ curaret de beatitudine dũmõ posset hic manere cũ tali creatura. Oñia ista sunt mortalia qa includũt contemptũ dei. licet nõ formalẽ tñ interpretatiuũ z est fruitio creature q̃ ꝑponit̃ deo. Hoc est ꝓtra illos curiẽses. q amore suaz amasiaz debachati dicũt. o si tecũ possem in ꝑpetuũ manere nõ curarẽ si de⁹ in celo resideret z me hic tecũ dimitteret. o miser olim miseroꝝ infelicissime q̃ ñ gustastiq̃ suauis ẽ dñs sperãtib⁹ in se z quanta ꝑparauit diligẽtib⁹ se. Si tñ aliqs diligit creaturam plus q̃ ꝫ debet. sed tñ ꝓpter hoc deũ nollet offendere aut eius amicitiaz perdere. nec transgredi eius preceptũ aut cũ ꝓpter hoc deferre tũc nõ oret q̃ sit mortale. ¶Scdã regula q̃ aliqd ꝑmittit̃ ꝓtra dilectiõnẽ dei vel primi notabiliter. tunc

est mortale. Illud aũt est ꝓtra dile ctionẽ dei p qđ violaẽ amicitia ieer deũ ⁊ hoiez. vt cũ fit aliqđ ꝓtra ei? phibitionẽ vel qđ sibi displicet. Il lud vero fit ꝓtra dilectionẽ primi q hõ facit ꝓpter ⁊ tñ sibi nollet hoc fieri iuxta illud. Nõ facias alijs. ⁊c ſm dictũ Aug. Esto q nõ sit ꝓsen ⁊ q tibi rõnabiliter ⁊ ex debito vis fieri. ⁊c. Et põt etiã attendi penes scandalũ actiuũ. qđ ego infero pri mo meo per mala exẽpla. Sed quã tũ importat ꝓtra dilectionẽ vl quã tũ sit illõ scãdalũ ad hoc q sit mor tale nõ precise determinatũ est. qa in modico facere ꝓtra primũ aut i paruo scandalizari nõ est mortale. vñ quilibet attendat seipm qd sibi vellet fieri ⁊ qd sibi nollet fieri et p qđ factũ ⁊ nõ factũ inter se? primũ amiciciã? quaz simul hñt soluere. ¶ Tercia regula qñ aliqs ꝓmittit. vel obmittit ꝓtra ꝑceptũ dei vl ec clesie vel legis nature vel supioꝝ ⁊ ꝑtim si sunt ꝑcepta de necessi tate salutis. vel facit ꝓtra votũ pu blicum. vel ꝓtra iuramentũ licitoꝝ. tale est mortale. ¶ Quarta regula qñ aliqđ fit vel omittit ꝓtra ꝓscien tiam vere vel falso dictantem aliqđ esse mortale. vel ꝓtra ꝓscientiaz for midantem phabiliter ⁊ dubitatiue an sit mortale si ꝓsciẽtia nõ sit suffi cienter istructa. ¶ Quinta regula est de actibus intus manentibus. qñ qdem qs habet solaz cogitatio nem de alio quãtũcũqz turpem vel malam. absqz tñ ꝓplacentia seu de lectatione vel ꝓsensu. tũc nunqz est peccatũ mortale. sed vel veniale vl nullum. Qñ vero est ꝓsensus in ac tum q esset ꝑcñ mortale. tũc sem per est mortale. qa de? voluntatez p facto acceptat. Qñ aũt cũ cogi tatiõe aut cõplacentia est delecta tio morosa in aliqđ turpe. ⁊ specia liter in libidinosis. tũc est mortale ſm dictũ Aug. Esto q nõ sit ꝓsen sus in actũ. sed in solam morosam delectationẽ. ⁊ hoc bene est atten dendum. plures eñ hoc decipiunt Ex his ergo iam ponamus practi cam de singulis ꝑcis mortalibus. Et primo de supbia. que tũc est pec catũ mortale ſm primam regulam. qñ qs subtrahit se a subiectiõe ⁊ o bedientia diuina. ⁊ torã vitam su am ordinat ad laudẽ humanã ⁊ ad vanaz gloriaz. Talis eñ ex quo nõ curat hoc facere ad laudez dei. sed potius humanã. videl hoies plus diligere q̃z deũ. qa illis plus vult ꝓ placere q̃z deo. Silr est mortale p regulaz scdam. cũ qs p sua supbia facienda facit ex otio q̃re pauper pri mos p suis tunicis pompose faci endis. silr cũ qs nõ curat scandali zare primos. sicut sunt mulieres o nantes se. q̃ prebent occasionem vi dentibus ad ꝓcupiscendũ eas. Uel cũ qs ꝑsumptuose transgredit pre cepta dei vel precepta legis natu re. vt facies alteri qđ sibi displicet. tũc est mortale p terciaz regulam. Qñ vero qs appeteret humanam laudẽ vel vanaz gloriã alijs modis. tunc est veniale. Item auaricia est mortale pcñ p scdam regulaz. qñ aliqs appetit diuitias habere. non curãdo an p fraudẽ. mendacia vsu ras. periuria. p ludos illicitos. vel emptiões vel venditiões exercens illicitas vel detinendo debita alio rũ. vl mercedẽ seruoꝝ suoꝝ peccat mortaliter. Silr p primã regulam ẽ peccatũ mortale si nimis magna spes in eis ꝓstitit. Est etiã p terci az regulã pcñ mortale. qñ peis ac quirendis negligunt ꝑcepta salutz vt forisando die dñico vel festiuo Itẽ p quartã regulã fit pcñ mor tale qñ dubitaẽ de ꝓtractu an sit li citus ⁊ tñ exerceẽ. Qñ vero appe tunt diuitie plus q̃z sunt necesse. ſz tñ nollet eas acquirere malo ⁊ iniu sto mõ veniale est pcñ ſm Augu. in li. de purga. vel qñ nollet offen dere deũ nec in eis ꝓfidere tũc etiã est veniale. ⁊c Itẽ gula ẽ pcñ mor tale p primã regulã qñ gstantã de lectationẽ in cõmestatõe vl potatõ ne habet q ꝓpter ipaz nõ curat de ꝝ offendere aut missas negligere. vel ieiunia frangere. Itẽ qñ hõ gra uat se potu intm q vsuz rõis amit tat obliuiscẽs vbi fit ⁊ reddit vt be stia. vel cũ aliũ studiose inebriat. ⁊ hoc est pcñ mortale p scdaz regu laz. ⁊ hoc est verũ si scit fortitudinẽ potus. qa si nescit ⁊ bibit excessiue causa sessiõis vel collatiõis amico rũ ⁊ socioꝝ est veniale. Itẽ p quar tã regulã est mortale si qs ꝓtra cõ scientiã sibi dictantẽ. qa talẽ potuz bibere imoderate est destructio ca pitis. vel qa hoc est prohibituz tali die. vel qa inde scãdalũ oriẽ est pec catũ mortale. Hoc attẽdat presbi ter visitans tabernas ex cuius visi tatiõe scãdalisaniẽ layci si talis pec cat wortaliter iudicet seipm. Si ãt quis comedit vel bibit ex delecta tiõe vl vltra mensurã. vl preciosos cibos sumit. sed tñ nollet ipe sibi p hoc ordinare aliqđ impedimentuz sanitatis vl salutis. licet ei cueniat dolor capitis vel infirmitatis alia est veniale. Itez ira qñ ꝓcedit vsqz ad odiũ primi. ita q vult notabilr nocere ꝓximo i rebus corpe vl ho nore. ẽ mortale p scdaz regulaz. Si ãt ex ꝓmotõe subita vult malũ ꝓxio nõ bñ deliberatuſ. qđ tñ deliberat? nõ faceret. nõ est mortale. ¶ Item inuidia. que est tristicia de bono p ximi. si ꝓcedit ex odio ꝑsonali ẽ pec catũ mortale p scdaz regulaz. vel si gaudet de malo ꝓximi ⁊ tristaẽ de ipius bono. ⁊ tñ ex hoc nullã habet vtilitatẽ semp ẽ mortale. Siz si ido gaudet de malo ne sit ei nociu? pu ta gaudet de sui inimici depressiõe vt p hoc sit sibi ad nocendũ minus potens hoc nõ est pcñ mortale. Silr detrahens ⁊ infamans ex iui dia est mortale. Itẽ luxuria q̃ ẽ ois coitus extra thoꝝ matrimonialem semp est pcñ mortale. Silr ꝓcupi scentia cũ delectatiõe morosa vl ꝓ sensus in talẽ actũ. Et oñis actus turpis in locis impudicis vt oscu la ⁊ alia que verecundaret hõ face re coraã hoibus sunt pcã mortalia Silr dicẽdũ est de amicicia ⁊ fauo re viriz mulieris. quidã dicũt q est pcñ mortale eodẽ mõ. vez dũ vn? vult ꝓplaceri alteri i actibus ꝑscri ptis scz oculis motibus ⁊ tactib? inordinatis dans sibi ptãtem in se exercendi. vel habens animũ para tuz ad hoc. dũ alter nollet exercere.

Et tales tantes in tali periculo vel ppósito. nō sunt in via salutis. Ité accidia est tediū de diuinis rebus ⁊ de rebus spūalibus. vel tarditas ⁊ pigricia ad audiendū ō deo ⁊ faciendus ea q̄ ad deū spectant. ⁊ est mortale. Uñ patet q̄ distractio cogitatio. vel occupatio exterior infra diuinū officiū est pctū accidie. Et si est studiosa applicatio ad talia imptinentia. ita q̄ nō curet homo a se repellere hmōi cogitationes. ⁊ dimittere occupationes. est mortale pctū. Et nota circa p̄dicta q̄ aliud est mortale. aliud veniale. ⁊ aliud criminale. vñ inter mortalia ⁊ criminalia est differentia. sicut inter genus ⁊ spēm. naz oīne crimiale est mortale. sed nō ecōuerso. multa eñ mortalia sunt q̄ non sunt criminalia. i. capitalia. q̄ non inducunt decapitationem siue depositionez. vel exiliū vel intrusionē carceris. licet quodāmō oīne peccatū vocetur crimē. di. xxv. vnum ozarium. §. criminis appellatio. Primum pctū criminale est pctū hereſis. vt errare in fide trinitat̄ xxij. q. ij. p̄mum. Secūm est incestus. vt habetur xxxij. q. vij. ca. adulteriū. ⁊ ca. flagitia. Tertiū est homicidiū. l. di. placuit. Quartū crimen lese maiestatis vj. q. j. si quis. iij. q. v. accusatoribus. Quintū crimē sacrilegiū. ij. q. j. in p̄mis regrendū est. xvij. q. iij. si qs in atrio. ⁊ ca. frater. Sextū incestus vij. q. iij. ⁊ sanguineoz. xxxv. q. iij. de incestis. ⁊ eadē q. viij. hec saluberiter. Septimū ⁊ spiratio. xj. q. j. ⁊ spirationū. ⁊ ca. si qs clericoz. Octauū adulteriū. xxxij. q. vij. qd in omnibus. ⁊ eadē cā. q. iij. Nonum falsum testimoniū. xxij. q. iij. nō peribis. xj. q. j. quinq̄. Decimū est crimen simonie. respectu cuius oīa crimina p nihilo reputant. vt de simonia. sicut simoniaca. j. q. vij. ca. vlti. Undecimuz est vsura. xiv. q. iij. pleriq̄. Alia aūt pctā nō vocantur criminalia. ga nō sunt capitalia. licet mortalia sint. sunt eñ dispensabilia sine decoloratiōe status ecclesie. j. q. xij. dispensatoz. ⁊ c. ⁊ si illa. ſm Arch. xxv. di. audire. Ité pecca ta mortalia sunt omnia ō decē p̄cepta cōmissa. q enūerat aplus ad Roñ. j. vt idolatria. auaricia. inuidia. ⁊tentio. dolus. susurratio. detractio. ⁊tumelia. suphia. elatio. inuentio malox. inobedientia. Nam q talia agūt. digni sunt morte. Ité ad Gal. v. enūerat alia dicēs. Manifesta sunt opa carnis. q̄ sunt fornicatio. imundicia. impudicitia. luxuria. auaricia. veneficia. inimicicie ⁊tentiones. emulatiōes. rixe. dissensiones. secte. inuidie. homicidia. ebrietates. comesatiōes. Et seq̄nt̄. Qui talia agunt. regnū dei nō cōsequent̄. Ad ista aūt reducunt̄ oīa alia mortalia. Sed pctā venialia enumerat Aug⁹. xxv. di. vt cū aliquis plus accipit in cibo vel potu q̄ sit necesse. plus loquit̄ q̄ opter. plus placet q̄ expedit. quotiēs pauperem importune petentē craspat vel si sanus alijs seinnantib⁹ p̄randere voluit. Aut somno dedit⁹. tardus ad ecclesiam surgit. aut vroꝛē excepto ōsiderio filioꝛ cognoscit.

gōtū sepe est mortale. quotiens incarceratos tardius requisierit. vel infirmos nō vsitauerit. Si discordes nō concordare curauerit. Si plus filiū ⁊ vroꝛē vl̄ seruū caspauerit seu increpauerit aut corrercrit. si fuerit plus blanditus. i. adulatus alicui q̄ expedit. Si pauplbus esurientib⁹ nimis delicatū cibū p̄parauit. Si in ecclesia aut extra ecclesiam iocosis. vel fabulosis. vel ociosis verbis institerit. Si aliqd iurauerit incaute q̄ postea implere nō potest̄ vel cū ex facilitate vel temeritate maledixerit. Hec oīa p̄ tanto diuinis p̄rarim⁹ putantes multum esse vtile circa hoc sacm penitentie cognoscere particulariter. ⁊ ad oculuz illa fine quoꝛ cognitiōe nō bñ pōt expediri istud sacm.

De sacramento extreme vnctiōis.

Infirmatur aliquis ex vobis. iducat p̄sbyteroꝛ ecclie: ⁊ oꝛēt sup eū. vngentes eū oleo. i noīe domini. Jacobi. v. c. Quia vt ōt glo. de appella. c. qua fronte. hō p̄pter pctū citius mori p̄sumit̄. xj. q. iij. Epi. ⁊ xij. q. j. c. ij. ⁊ xxxij. q. iij. Lavindicta. Et glo. ordi. sup vbo thematis ōt. q̄ multi ppter pctā plectunt̄ morte corpis hinc est q̄ salutoꝛ p̄uidens de remedio ⁊tra peccata hoīm sanoꝛ vt de pe. p̄uidere etiā est dignatus de remedijs contra pctā hoīm infirmoꝛ. v. ō extrema vnctiōe p quā quidē pctā venialia dimittunt̄. ⁊ etiā infirmitas corp̄s interdū alleniat. Uñ sequit̄ in themate. ⁊ oꝛo fidei saluabit infirmū ⁊ alleniabit eū dñs. glo. interlineal̄. i. si eū ⁊tigerit mors sic dimittent̄. ⁊ hñ hoc exp̄ssuz est in aplis de gbus ōt Aldarci. vj. q̄ vngebant oleo multos infirmos ⁊ sanabantur. q̄ vtiq̄ fit virtute huius sacramenti ⁊ nō alia simplici vnctiōe. nā apli tūc vngentes ⁊ferebant hoc sacramentū a xp̄o eis p̄ceptū. Uñ ōt Lira sup Aldarcū vbi sup̄. q̄ ex eoq̄ apli sic vngebāt ptz q̄ vnctio extrema que est infirmoꝛ fuit instituta a xp̄o. q̄ est ⁊tra multos dicentes. q̄ Jacobus aplus in verbis p̄missis cā instituisset. qđ falsuz est. Cū nullus aplus aliqđ sacramentū istituere potuit sed hñ publicare potuit institutū. Et hoc fecit Jaco. in verbis p̄missis nostri thematis dicēs Infirmat̄ qs ex vobis ⁊c. Uñ dicit Tho. in iij. di. xxij. q̄ j. ar. ij. q̄ omnia sacramēta christus instituit p se. sed q̄ sunt difficiliora ad credendum illa p se p̄mulgauit. alia aūt̄ seruanda aplis p̄mulgāda. sicut extremam vnctionē ⁊firmationē. Uñ p ista verba thematis nostri a iacobo fuit istđ sacm p̄mulgatū. ⁊ nō institutū. Diffinit aūt extrema vnctio sic ſm Sco. vbi s. est vnctio infirmi hominis. facta in partib⁹ determinatis corpis cū oleo ⁊fecrato ab epo. ministrata a sacerdote. certa verba cū intentiōe debita p̄ferente. ex institutiōe diuina efficaciter ⁊fcans curatiōez venialiū. Ex qua diffinitiōe satis pater euidenter a quo debeat istđ sacramētū ⁊ferri

er q̄ materia ⁊ sub qua forma. de q-
bus p ordinē est videndū. Et p̄mo
sciendū est q materia huj⁹ sacr̄i est
oleū olive ab epo⁹ secratū. ⁊ nō est
oleū balsami. sicut in ꝓfirmatione.
Cui⁹ ratio est. qa q habet extre de
vta nō optet q habeat ordinē bo
ne fame. q̄ p balsamū designat. sed
sufficit ipsum habere bonaz ꝓscien
tiam. Nec potest aliq̄s hoc sacra
mentū ꝓferre nisi sacerdos. Et si a
lius ꝓferat nihil facit. Uñ in diffini
tione dicit. a sacerdote ministrata
Scdo sciendū est de forma huj⁹ sa
cramēti. que est septuplex ad septē
vnctiones p̄ncipales. Circa q̄ sci
endum q in q̄busdaz ecclesijs dr ista
forma l collatiōe huj⁹ sacr̄i. Ungo
oculos tuos oleo sacrificato l no-
pa. ⁊ fi. ⁊ spūssct. Similr vngo na
res. ⁊c. ⁊ ꝓfr labia. manus. ⁊ pedes
Sed in rei veritate ista verba non
sunt vera forma huj⁹ sacr̄i. sed bñ
sunt dispositio ad formam Forma
ār huj⁹ sacr̄i vera est hec. Per istā
sacraz vnctiōem ⁊ p istaz sacratissi
mam benedictiōem indulgeat tibi
dñs q̄cq̄d deligsti p visum. siue re
sumendo sup aures. nares. labia. ma
nus ⁊ pedes. Licz aūt in hoc sacro
fiant multe vnctiōes. vltima tñ vn
ctio scz in pedib⁹ est forma respectu
omniū p̄cedentiū ⁊ agit in virtute
omniū. Et ideo in vltima gr̄a infun
dit q̄ effectū sacr̄i p̄bet. vñ ꝑm tho
in iiij. di. xxij. Si iā aliq̄ ptes essent
inuncte ⁊ p̄sbyter deficeret. sicut ꝙ
tingit in pestilētia. q̄d factū est nō
debz iterari. sed vnctiōes q̄ restant
p aliū sacerdotē dñt cōpleri. Sint
ergo p̄sbyteri cauti vt d̄ cetero cor
rigant libros suos ⁊ agendas in q-
bus cōiter hñt formā sacr̄i huius p
illa vba. Ungo oculos tuos vel na
res tuas ⁊c. Istud eñ sacm ꝓferr
q modū suffragij ꝑm tho. nisi dat
p solam orōnem. ⁊ p vba optatiui
modi. vñ dr Jaco. in vbis themat⁹
Inducat p̄sbyteros ⁊ orent p eo.
illa vō vba. Ungo oculos tuos ⁊c
ñ sunt de substātia sacr̄i. sed de bñ
esse. ꝑm Pe. d̄ tha. di. xvij. ⁊ Tho.
in iiij. q. iiij. ar. ij. Quib⁹ aūt ꝓferen
dum est hoc sacm. Rñdeo q̄ solū
est dandū infirmis. ⁊ nūq̄ sanis ni
hil eñ efficit in eis. Et hoc patz ex
diffinitiōe p̄us data. in q̄ dr q hoc
sacm est infirmi hois. Nec debet
dari infirmis istud sacm ex periculo
exteriozis violētie puta armoz vel
submersiōis. ꝑm doctorē subtilē in
iiij. di. xxij. Et ex hoc soluo vnū du
bium. de quo cū andrē sniaz libros
dubitabat a lectoribus ⁊ a formatis
baccalaurijs sacre theologie. an va
leat vulneratz vl submergēdis hoc
sacm. Patz eñ q̄ nō. Dic eñ pba
biliter q si q̄s est vulnerat⁹ ⁊ ex vul
neribus inflictz incidit infirmitatez
longā ex q̄ desperat de vita sua. pu
to q ei sit dandū. sed als recenter
vulnerato iaz decedēti. nō est dan
dum. Silr suspēdendo vel submer
gendo nō est dandū. qa illi non di
cuntur infirmi. nec moriunt ex defe
ctu nature. sed ex eventu sortune.
ꝑm Petrū. Jtē nō debz dari puerz
furiosis. ⁊ amentib⁹. q p̄us nō petie
runt hoc sacm. Si q̄s tñ senio de
ficeret subito in articulo mortis

pōt ei dari hoc sacm. Sz tñ adul-
tis vsum ratiōis hñtib⁹ nō dat nisi
petant specialr. sed tñ q in vita sua
habuit bonū ꝓpositū omnia sacra
suscipiēdi sibi necessaria vel vtilia.
etiā si ammitteret loqlaz. vngat in
ore christi. Nō debz etiā q̄s mūgi
sepul in eadē infirmitate. nisi eadē
infirmitas vltra annū p̄trahat. ita
q vno anno l eadē infirmitate nul
lus bis inungat. ne sacm istud vi-
lescat. Iteratur tñ hoc sacm in di
uersis infirmitatib⁹. vl in eadē recī
diua. qa nō habz effectū p̄petuū eo
q̄ sanitas corpis ⁊ mētis. que sunt
ei⁹ effectus. reiterari p̄nt ⁊ amitti ⁊
recuperari. Debz aūt fieri vnctio sup
organis q̄q̄ sensuū. q̄ sunt q̄si p̄ri
me radices peccandi. Uñ oculi vn
gunt p̄pter visum quo peccamus.
Aures p̄pter auditū. nares p̄pter
odoratū. labia p̄pter gustū. manꝰ
p̄pter tactuz. pedes vō p̄pter vim
motiuam. q̄d nō est de necessitate.
Cor aūt nō vngat. qa est p̄ncipiuz
immediatū vite. ⁊ remotū actiōis.
nec genitalia p̄pter imūdiciaz ⁊ re
uerētiaz sacr̄i. nec lingua p̄pter ab
hominationē. Jtē ꝑm Tho. mutilā
ti inūgi dñt q̄nto p̄pinqus p̄nt cir-
ca partes q̄ inūgi debuerāt. qa quā
vis nō hñt mēbra. tñ hñt potētias
q̄ illis mēbris debent saltē l radice.
⁊ ideo interi⁹ peccare p̄nt p ea q̄ ad
eos ptinent. Et effect⁹ extreme vn
ctionis ꝑm Tho. est q̄dam sanatio
spūalis. q̄ dat ꝙ q̄ndā debilitatē vl
ineptitudinez q̄ in nobis relingt ex
pctō actuali vl originali. ꝙ quā de
bilitatez hō roborat p hoc sacm.
Et qa hoc robur seu fortitudo gra
tiam facit. secū nō portꝫ pctū. ideo
si ꝓsequēnti si inuenit pctū aliq̄d ve
niale vl mortale oblitū quo ad cul
pam tollit. dūmō ñ ponat obex ex
parte recipientis. Sed vari⁹ aūt effe
ctus ei⁹ est corpalis sanitas. Sz di.
q̄re nō semp hō infirm⁹ vnctus sur
git de infirmitate. sed sepi⁹ morit.
Rñdeo q̄ cuz in isto sacro sanitas
est effect⁹ secūdarius. ⁊ ideo nō da
tur nisi ꝑm q̄ expedit ad sanitatem
spūalē. qa tūc semp eaz inducit dū
mō nō sit impedimentū ex pte recī
pientis. Uñ patz q̄ vnctus in extre
mis si nō surgit ab infirmitate illa
p illā vnctionē. signū est q̄ sanitas
corpalis est sibi nociua. ⁊ vult de⁹
potius eū sic habere infirmū q̄z sal
uum. vel signū est q̄ infirm⁹ nō bñ
dispositus est in ꝓsciētia. ita q̄ ad-
huc aliqd habz q̄d impedit ne sani
tas corpalis sibi restituat. als raro
fallit. Jn hoc eñ sacro vnctio exte
rior est sacramentuz. sed res sacra-
mēti est sanitas corporis ⁊ anime.
res aūt ⁊ sacramentū est vnctio spi
ritualis interior. i. mentis iocundi
tas vel solatium. Potest aūt hoc
sacramētum sacerdos conferre cū
vno clerico qui sibi respondeat ad
orationes ⁊ ad psalmos qui ibi di
cuntur. Si tamen caret clerico po
test solus expedire totum ꝑm Uil-
helmum ⁊ Hosti. Si aūt vngit sa-
cerdos nō est opus clerico q̄ rñdeat ad psalmos ⁊ ad orōnes. sed ip-
semet rñdeat solus. dicēs cū dicit in letania. sancta Maria ora p me.
Sancte Petre. ora p̄o me. ⁊c.

Siñr cū dr a morte ppetua. respondeat libera me dñe. Nec vngantur sacerdoti manus in palmis interioribus quia ibi vncte sunt p epm in ordinibus sed exterius vnganť i superficie. De hoc tñ nō est magna vis qualitercūqz faciat sed tñ illud securius est z tutius. Practica huius sacramēti est facilis. Nā premittit sacerdos primo veniēs in domū infirmi septez psalmos penitenciales cū letania. Demū querat ab infirmo si postulat sacrā vnctionē Tercio dr orōes positas in libello ad hoc ꝓgruas. Quarto vngit eū forma supra dicta Quinto tergat cū stupa canapi vel lini loca vncta z picit in ignē. Sexto lauet manus sale z aqua z sikr picit ad ignē. Septimo alligat loca illa mūdo pānī culo vsqz ad terciā diem que tercia die ꝓburenť. Octauo relinquit signū passiōis xpi in cuius virtute istud sacramentū sicut z alia hñt virtutē sanatiuā aie z corpis.

De sacramento ordinis.

REgale sacerdociū gēs sctā populus aquisitionis. i. pe. ij. Et si christus descēdēs de celo ad terras humanū genus nō solū a seruitute dyaboli redmit sed z libertati ac dignitati ffstituit. iuxta illud. Non sumus enim filij ancille sz libere qua libertate liberauit nos christus ad gall. iiij. et Jo. viij. Si filius vos liberauit vere liberi eritz multo tū meliori mō statū sacerdotalem i illa libertate extulit z dignificauit: ita vt non solū ipsi sacerdotes sint liberi mō cōni vt ceteri homines in communione vni⁹ fidei z participatione sacramentorum. Sed etiam q̄ sint q̄si duces pfides z reges. dispensatores z rectores diuinorum ministeriorum. vñ z dicūť sacerdotes: quasi sacri duces vl sacra dantes vl sacramenta sacrificātes seu cōsecrantes qō vtiqz maximum est z excedens cōmunē statuz fideliū: vñ merito Pe. nesciēs eos comparere alijs excellentissimis psonis in cōgregatione fideliū scz regibus dicit: Regale sacerdotiū We ergo sacerdotes putare nō ť esse tū nobiliores vt reges. addiť gēs sctā scz spāliť sanctificata dño iesu christo. et ne leuis reputationis sue sctitate estimarēť vt ceteri subiūxit populus acquisitōis. i. special⁹ acquisitus z deo appbatus. Nō eīm sacerdotes solum sunt pplus dei z oues pascue ei⁹ iure creatiōis vt oñes homines. nec redemptiōis solū vt oñes christiani. sed iure specialissimo⁹ peculiari. quo vocauit eos vt vtutes ei⁹ nūcient vt dr. j. Pet. ij. Quib⁹ nō supra hoies est solū. sed super seipsuz quodāmō dedit ptātez dando vez eis ptātez ꝓsecrādi z ꝓficiendi corpus suū z sanguinez. vt dr xxvj. Circa sgiť sacrm ordinis sacerdotalis videndus est primo de substātialib⁹. secdo de accidentalib⁹. tercio dr cautelis. Quantum ad primū sciendū q̄ ordo sic diffinitur p mgrm sniaz li. iiij. di. xxiiij est signaculū quoddā ecclesie p qō spiritualis potestas traditť ordinato. Ita etiaz diffinit Hugo de scrō Uictor. Ordo aūt sacerdotalis ꝑm doctorē sic diffiniť in specie. Ordo est institutio in gradu ecclesie simpliciter ꝑeminēte. disponēs habentem ad ꝓficiendū eucharistie sacrm facta ab epo p certa vba cū intentione debita ꝓferente. Et in ipsa ordinatione quoddā est sacrm tñ. vt ptās que traditť. quoddā res tñ. vt gratia q̄ ꝓferť. quoddā res z sacrm vt characť q̄ imp̄mitť in singulis ordinibus. vt statim patebit. Sunt aūt ser de substātia hui⁹ sacri. Primum est ptās ordinātis. qa oportet vt sit epus. Secdm est materia scz vnctio in sacerdotib⁹. z tactus illorum que sunt tangēda. Terciū est forma verbor. Quartū est sexus virilis. qa femia ordinari nō pōt. nec recipit characterē ordinis si mulier ordinaretť. Cuius ratio est ꝑm Tho. qa cū in sacerdotio debeat significari eminētia gradus. z femina teneť statū subiectiōis. ideo nō est apta ad suscipiendū hoc sacrm Quintū est intētio debita. vt epūs intendat ꝓferre z clericus suscipere. Sextuz est qō ordinādus sit primo baptizatus. al⁹ nō suscipet hoc sacramentū. qa fundamentū oīm sacramentor z ianua est baptismus. Ubi aūt fundamētū deest. nihil de super edificari potest. de ꝑsbytero nō baptizato. c. miserante. z c. veniens. Character aūt ꝓfirmationis nō ꝓexigiť de necessite sed de cōgruo. Uiterius est sciendū q̄ septē sunt ordines. Primus est ostiari⁹ cuius est custodire locū ꝓfectiōis sacramētor ab imundis scz infidelibus z excōicatis. Secdus est lectoratus. cui⁹ est legere pphetias. ad instruēdū illos q̄ volūt credere. Et ideo ꝑm Tho. pphetie quasi ꝑma rudimēta eis legenda cōmittunť. Tercius est exorcistar. quor est artare demones p adiurationē ne dominenť in corpe nōdum baptizato Quartus est acolitor. quor est p̄sentare materiā. vr ceolū cū aqua z vino: z lumē accendere. Alij vero enumerant adhuc alios duos ordines scz psalmistar z cantor. qui tñ ꝑm Tho. in iiij. di. xxiij. q. iiij. ar. ij. non sunt ordines nec sunt illa nomia ordinū. sed officior. tñ inter ordines large acceptos cōputanť. Et isti vocanť minores ordines. quos pñt abbates bñdicti ꝓferre inclusi ne vsqz ad lectoratū. vt lxx. dis. qm̄ videmus. vbi glo. dicit q̄ pñt facere psalmistaz. ostiariū z lectoreť. z hoc licet abbati in suo monasterio Exorcistam vero aut accolitū facere nō licet. qa isti duo p̄ soluz epum fiunt. vt dr ibidē in c. nō oportet. Nec fuit sententia Hugo. z Lanf. quos sequiť Archi. ibidē. Idē tenēt Ray z Hoff. in sententijs eor. de epo q renunciauit epatui. Et pōt abbas taliter ordinare supradictos. nō solum in quatuor tpibus sed etiā diebus dñicis. sed tñ in suo monasterio. al⁹ alteri faceret ꝓiudiciū. Istā aūt habet ptātez abbas nō soluz ex ordine sed ex ptāte bñdictiōis. Un licet abbas nō ꝓsecratus manū imponere nō pōt ordinato. vt in ca.

qm̃ videm⁹. ⁊ c. nō oꝑtet. ⁊ c. cū cō tingat de eta. ⁊ quali. ordi. tm̃ mā num ꝑ hm̃ dictiōis pōt imponere. de supplenda negligentia prelatoꝝ ca. j. sez reciptendo professos. ⁊ sic non potest ordinem cōferre nisi sit hm̃ dictus. De hoc iaz determinatū est. de pnit. c. abbates. li. vj. ⁊ ō col. ibidē. imo psalmistaz ⁊ cantorē po test ordinare simplex sacerdos. vt xxiij. di. vbi ōr. Psalmista ⁊ cantor pñt absq; scia epi sola missiōe ꝓsby teri officiū suscipe cantandi, dicen te sibi ꝓsbytero. vide vt qđ oze cantes, corde credas. ⁊ qđ corde credz operibus approbes. Laurēti⁹ etiā xcij. di. nō licz. exponit hoc c. cuz ōr in eo. officiū cantandi suscipe. i. su scepti officij executionē. Nō etiaz ꝓbat Hosti. in suma. de ordinatis ab epo qui renūciauit epatui. circa principiū. Raymūdus vo in suma c. ti. notauit hoc intelligēdū de sa cerdotib⁹ curā hm̃tibus. q soli hoc pñt. Uidet tm̃ q cū nec alios ordi nes posset qs exeq sine licētia eius. ita nec aliqđ specialitaz in psalmi sta hic inrroducat. Sz Jnn̄. Bef. ⁊ Petr⁹ de sampzana. dicunt hoc posse quēlibet sacerdotē. Et hanc vltimā sententiā approbat Archi. in pdicto c. psalmista. Utrū aūt in figaz character ale ꝑ hmōi ordinē dicit ibidē Arch. q nemo scit. ⁊ ido pcutiēs talē, nō incidit canonē. ga vt dicit Uincen. hic ordo nō est de ꝓncipalib⁹. nec ōr ordo ꝓprie. sed large. ⁊ istaz sniam tenēt theologi. q dicūt psalmistaz. cantoriatū. ⁊ epatum nō esse ordines. Credit tm̃ Archi. vbi s. q pcutiēs psalmistam incidit canonē. nec sup eū seculare iudiciū potest habere ptātem. ⁊ di cit q si obmittaz ordo iste. ⁊ ꝓferaz tur lectoraz ⁊ accolitatus. nō est repetendus. Hosti. tm̃ in c. ꝓtingit. de eta. ⁊ qli. ordinū. ōr q fit repetē dus. Nec de istis. ¶ Deide sequūt sacri ordines qui dicunt maiores. Primus est subdiaconat⁹. ad quē ptinet oblatiōes recipe ab offerēti bus. ⁊ eas diacono offerre. itē lege re epam ⁊c. Scdus est diaconat⁹ ad quez ptinet hostias ordinare in altari. similiter legere euangeliuz. Tercius est ꝓsbytetatus. ad quē ptinet ꝓsecrare corpus christi ⁊ san guinē. ⁊ hic est act⁹ ꝓncipalis. ali⁹ aūt ꝓsequens s. soluere ⁊ ligare. ꝑ quē actū ꝑparaz corpus christi mysticū sez fideles christiani vt sint apti ad corp⁹ christi vez. De epatu aūt an fit ordo est diuersitas inter theolo gos ⁊ iuristas. Nā theologi dicūt eū nō esse ordinē. Juriste vo cōiter tenent q fit ordo. de quo Jo. an. in nouella vj. notat pulchre circa pe miuz. Et hoc idē tenet doct. sub. in iiij. sniaz. di. xxiiij. ar. ij. Jn quolibz aūt ordine characz. imꝑmit. cū eis q epm porrigit liber cū forma ver boz. accolito cū daz candelabruz. subdiacono cū daz calix vacuus cū aliis vasis. quoz vsus est in ꝓfecti one eucharistie. Diacono ⁊ ꝓsbyte ro qñ epus imponit manū capiti. ⁊ hec ipositio ꝓfert plenitudinē gre. Tho. tm̃ ōr. xxiiij. q. ar. ij. q subdia cono imꝑmit characz in datiōe ca licis tm̃. cui⁹ act⁹ ꝓncipalis est cir ca vasa tm̃. ⁊ nō circa ꝓtenta in va sis. Uñ ñ pōt tangere corpus chri sti sine necessitate magna. Sz act⁹ diaconi nec est sup vasa tm̃ nec sup ꝓtenta in vasis. qa ille est act⁹ sacer dotz. sed est sup corpus ꝓtētū in va se tm̃. Uñ ei⁹ est dispensare sup cor pus christi in patena ⁊ sanguinē in calice. ideo ptās ei⁹ ad actū nō po tuit exꝑmi p dationē vasis tm̃. nec materie tm̃. ꝛ exꝑmit p actū. in hoc q daz sibi liber euāgeliozꝝ. ⁊ in hac datiōe imꝑmit character. ſm Tho vbi s. dicēs. q ptact⁹ iste instrumen toꝝ taliū est de essentia sacri qa ōr accipe hoc aut illō Ympositio aūt man⁹ nō ē de necessitate ⁊ substan tia hui⁹ sacri. vt de sacris iterandis ca vl. Et licz isti characteres in es sentia distinguanz. tm̃ in fine vniūt qa ad vltimū characterē ꝓsbyterā tus ſm Pe. in iiij. di. xxiiij. q. ij. ar. j ⁊ Jo. Pari. nō est credēdū q cha racter vni⁹ ordinis ꝓsupponat cha racterē alteri⁹ ordinis. Naz vt ōr Tho. vbiz. in ꝓmitiva eccl̃ia aliq or dinabanz ad ꝓsbyteros q tm̃ ꝓus in feriozes ordines ñ acceperūt. ⁊ tm̃ poterant q̄ inferiozes. ꝛ hodie sta tuit eccl̃ia vt nō ingerat se qs ad ma iozes q̄pus i minorib⁹ officijs se nō hūiliauit. ido hoc est de ꝛgruitate. ⁊ ñ de necessitate. Et nota ſm tho in iiij. di. xxiiij. q. ij. ar. ij. q eps ꝓmo ꝓparat ordinandos p tria sez p bñ dictionē. p quā diuis officijs man cipanz. p man⁹ impositionē. p quā daz plenitudo gre. p quā ad magna sunt idonei. ⁊ solis diaconis ⁊ ꝓ sbyteris fit man⁹ impositio, tercio p vnctionē ad aliqđ sacrm tangen dum. qđ fit solis sacerdotib⁹ q ꝓ pziis manibus tangūt corpus chri sti. Uñ etiā calix ⁊ patena vnguntz.

¶ De accidentibus hui⁹ sacri.

Est aūt scien dum q illa dicūt acciden talia sacri q̄ regrunt de ꝛgruitate ⁊ nō de necessitate sacri. Congruū est ergo ꝓmū vt nō ordi netur qs ad sacros ordines nisi ha beat etatez legittimā. Et as aūt p subdiacono est xx. annoz. p ꝓsbyte ro. xxv. ⁊ ponit in cle. de eta. ⁊ q̄li. p ficiendoz c. gñalē. Et vt notat Jo an. in c. ⁊ tui. de ꝓben. li. vj. i glo. iiij nō est opus seruare interstitia lon ga tempoz in ordinib⁹ suscipiēdis sicut ꝓus. vñ hm̃s etatez legittimā laicus in carnispziuio pōt cantare missam in sacerdotio ꝓstitut⁹ in fe sto pasche. Si tm̃ qs in minori eta te recipit hoc sacrm tenet. sed pec cat ⁊ debz suspendi ab executiōe ip sius. ⁊ ordinatoz a collatione ordi num. ⁊ cū hoc pōt cōpelli vt sibi p uideat ō aliquo bñficio. vt de tem po. ordi. c. vel nō est. Hoc etiā q qs im pfectus annis discretiōis recipiat sacrm ordinis. licz ſm Tho. fit pro pter honestatē sacri institutuz. ita vt iaz sit ex necessitate ꝓcepti. ñ tm̃ ē ex necessitate sacri. Uñ si ordo sa cer ꝓferz puero carenti vsu rōis. te net q̄ztū ex vi sacri. Dicit tm̃ Tho. q in illis sacris vbi act⁹ suscipiēdz re quirit. ibi vsus ratōis est de necessi tate sacri. sicut in penitētia ⁊ mri monio. Sed in qbus act⁹ suscipien

tis nō regrīt. vsus etiaz rois nō est de necessitate sacri. sicut est i ordine sacro vbi solū spūalis potestas datur. z ido vsus ratois nō regrīt.

¶Sciendū q̄ liez laicus ignarꝰ nihu sciens de littera ordinez posset sacrū suscipe quātū est ex vi sacri. peccat tñ grauiter epūs ꝓferens tali ordinē sacrū. Nam ōt Tho. q̄ tenetur ordinandus scire qđ ptinet ad eius officiū sm magis z minus. Uñ sacerdos religiosus ex quo recipit ptātez tñ sup corpus christi verū ꝓsecrandi. ido sufficit q̄ soluz sciat illa q̄ne regrnuī ad ꝓsecrationem in corpꝰ christi. Curatus aūt vt plebanus tenet plus scire. qa ꝑmonetur sup corpus christi mysticum qđ est ecclesia. Uñ debet scire ea q̄ spectant ad populū. Ad epm vo ptinet scire etiā difficiles questiões sacre scripture. Unde ergo ōt q̄ de substātia sacri ordinis sunt elo quia diuina. vt dicit. xxviij. dis. omnes psallentes. exponendū est non de substantia executiōis. qa scz talis exequi nō pōt sacrū ordinez nisi sciat illud qđ ad illum ordinē spectat exequendū. Itē liez ser tpa anni sint deputata ad ꝓferēdū ordines. tñ hoc nō est de substātia sm Ray. z hoc expressuz est de tēpo. or. sane. Congruū tñ valde est vt non alijs nisi predict⁹ ser tpibus ꝓferant scz q̄tuor tpibus singulis. sabbato sitientes. z sabbato pasche. vt ōt di. lxxv. c. vl. Pōt tñ epūs cōferre minores ordines dieb⁹ dñicis. sed nō multis. ne videat gñalem ordinationez facere. vt de tempo. or. de eo. Ydo aūt sabbato ꝓferunt sacri ordines. qa sabbatū ꝑcat regem p qđ significat q̄ qui ordinat ad sacros ordines irrenocabiliter transit de labore in regem. puta de labore secularū negociorꝫ ad regem ad vacandum spūalib⁹. vt ōt. lxxviij. di. fornicari. Pōt etiā ꝓferri ordines sacri in die dñico mane. ita tñ q̄ ordinandus z ordinator ꝓmunent se iunūj ꝓcedentis sabbati. qa tunc mane dñice diei trahit ad sabbatū ppter ꝓtinuationē ieiunij. sed hoc nō faciat epūs sine necessitate vt si forte infirmaret sabbato pōt differre in crastinuz. Et intellige de vno z eodē ordine. nō de diuersis. Unz nullus debz suscipe duos ordines. vel minorē z vnū sacrū in eisdē quatuor temporib⁹. Pena aūt ordinatorū extra dicta tempa est suspensio ab executiōe illius ordinis qđ suscepit. vt de tēpo. or. ca. ij. Pōt tñ cū eis dispensari vt ministrēt īmposita eis penitentia. vt in ca. ꝓsultationi. ibidē. Ordinator vo debet ꝑuari aut ozitate ordinandi. vt ibidem patet.

¶De cautelis hic obseruādis

Epmo caueat epūs ne ordinet alienū clericū vel laicum. vt de tēpo. or. cū nullus. li. vj. Ad si fecerit p annū a collatōe ordinū est suspendendus. Et interim clerici sui absqz licētia sua a vicinis episcopis possunt ordinari. vt patz de tempo. or. li. vj. Clerici vo q̄ sine p

prij epi licentia ordinant ab executione ordinaz suspendant. tñ epūs pōt cū eis dispensare. ix. q. ij. Lugdunen. de tēpo. or. q̄ translationē. Secundo caueat epūs ne ordinet aliquem ad sacros ordines sine titulo. alias solus ei puidere tenebit de bñficio. Tercio caueat ne ordinet p simoniam. vt de simonia p totum. nec solus epūs ꝫ etiaz notari⁹ non debet formatas vendere. de simonia. c. j. Quarto caueat ordinādus ne recipiat ordinem aliquē ab epo quem scit simoniace in ordine susceptū. siue sit occultum siue manifestū: q̄ nō recipit executionē z idiget dispensatione. j. q. j. Siqui a symoniacis Dicit tñ tho. se. se. q. viij⁹ q̄ si eēt symoniac⁹ alia ex cā posſz ab eo recipere ordines dūmō sit occultum q̄ talis epūs nō est suspēsus ad alios ꝫ ad se tñ. Quinto caueat ordinand⁹ ne tpe ordinationis sit in pctō mortali nā mortaliē peccaret dis. xl. multi. Et idē sctūs tho. i. iiij. dis. xxiij. Nec talis pōt vti ordine sic suscepto sm ipm: q̄ facit ꝓtra ꝑceptū illud deuī xvj. Juste qđ iustū est exequaris. Uñ tal⁹ quotiēs talē actū exercz semp peccat mortaliter dicit tñ Tho. ibidē. q̄ subdit⁹ hmōi ordinati i pctō mortali tenet ab eo recipe sacramentū si ē occultū. Et hoc q̄ diu tollerat ab ecclesia. Tñ dicit idē. Nō ē tutū talē ad aliquē actū sui ordinis exequendū inducere durante cōscientia q̄ iste sit in peccato mortali. quātū deponere posset qnia in instāti hō posſz a divina gracia emēdari. Sexto caueat clerus ne ordinet sine examie. alias dicit ꝑtinē ordinat⁹ sm hostien. vt ix. iiij. dis. extra cōsuetiaz. nec ꝑsunt ei formate. ꝫ tñ est dign⁹ z mot⁹ nihil obest. qa tales nō sunt examinandi. Arch. xxiij. pi. nullus. Sed si est indignus. deponi debz. de corpe viciatis. expositi. Si etiā sit ignot⁹ q̄uis dign⁹. deponi debz. xxiij. dis. c. vl. z multo fortius si est indignus. l. di. ex penitentib⁹. Debz etiā ꝓsiteri publice epo suo crimina seu notoria impedimenta iuris vel facti. vt ibidē ōt. Si aūt ē subticet talia. etiā post penitentiā impedītū executionē. Nec etiā suscipiat aliquez ordinē supplorem obmisso inferiori. qa hoc est p saltū ꝑmoneri. Et talē debet deponi si hoc fecerit ex malicia. secus si ex ignorantia vel negligētia. di. xlviij. sicut olim. Ex dispensatōe tñ epi ad omissum ordinē potest ꝑmoneri. sed in susceptō ꝑus ñ ministrabit. Bñ aūt gfa gratū faciens in hoc sacro. q̄ necessaria est nō solum ad digne ꝫscipienduz sacramētū. ꝫ etiā ad digne ministrandum sm Tho. z Pe. in iiij. di. xxiij.

¶De sacro matrimonij.

Propter forni cationē habeat qsqz vroꝛem suaz. j. ad Coꝛ. vij. z xxxij. q. ij. c. his ita. Licz matrimonium in statu innocentie fuit institutū in officiuz nature. i. an ppagationē z multiplicationē proliꝫ ad dei cultum. qa tñ naeura lapsa viciata est ex originali pctō. adeo vt falcē propam in messez ñ vercat mittere alij

enam q̄rens indifferenť quācūq; femīnā cū q̄ fornicatiōis exp̄leat peccatū. Ydo magn⁹ doctor gentiū p̄dicator. z rector ꝓnidens de remedio dr. vt ꝓpter fornicatōez euitandam vnusq̄sq; habeat vxorē suaz. p qđ damnat pctm̄ fornicatōis. z cōmendat statū mr̄imonij ꝯiugalis. In qb⁹ vbis j. apl̄us suadet vitare fornicationē. ibi ꝓpť fornicationē. scđo ꝯsulit remediū adhibitionē. ga habeat vxorē suaz. Per p̄mū damnatur error illox q dicūt simplicez fornicationē nō esse pctm̄. allegantes sctōs pf̄es scz abraā. iacob. dauid. z alios q habebant ꝯcubinas. nec tm̄ filia fornicatio ꝑputata est eis ad pctm̄. Quib⁹ rñdeť p̄m Tho. in iiij. señ. di. xxxij. q. iij. ga quelibz fornicatio extra mr̄imoniū. q̄ tollit debitam ordīnationē pentis ad plez. quā natura ex ꝯcubitu inteudit. est pctm̄. ido p̄m ꝑs vxoz sine dubio simplex fornicatio ē pctm̄ mortale. etiam si lex sc̄pta nō esset. qđ est multū notabile. Ubicūq; aūt legimus aliquos pf̄es habuisse ꝯcubinas. illud fuit ꝑ speciali dispensatiōe spūssti z ad designandū aliqđ. Hoc eñ q filij iacob ex liberis z ancillis fuerūt heredes. designat q̄ christo in baptismo nascunť filij z heredes ꝑ bonos z malos ministros. Sic etiam alia omnia in p̄dictis patrib⁹ ad mysteriū ꝑtinent. vt habeť latius xxxij. q. iij. c. j. ij. z iij. De quo cui placz sufficienter informari. videat notata mea sup̄ sexto p̄cepto scz Non mechaberis. Per secūdū damnať bigamia. cū dicit. habeat vxorē suaz. z sic vnaz tm̄. nō plures simul. Unđ saluator repetens illō Gen. ij. Erūt duo in carne vna. Mat. xix. dicit. Itaq; iam ñ sunt duo. ꝫ vna caro.

¶ De sponsalibus hic ꝑus agit

Circa illud

sacr̄m p̄mo videndū est de substantialib⁹. scđo de accidēt̄alibus. tercio de cautelis. Quantū ad p̄mū sciendū q̄ q̄daz sunt accidēt̄alia mr̄imonij scz sponsalia. z ideo de ipsis p̄mo videndū est. scđo qđ sit mr̄imonium. tercio q̄ regrunť ad matrimonium. quarto q̄e impediūt ipsum. Quantū ad p̄mū spōsalia p̄m Frā de sarabell. sup̄ rubrica de sponsa. sic diffiniūť. sunt futurax nuptiarū seu matrimonij p̄missio. Et diffinitio illa trahiť ex canone xxx. q. v. nostrates. Dicunť a spondeo des. ga vt dicit Laspar ō caldarijs. q olim sponsus z sponsa mittebant cautiones qb⁹ spondebant se in iura matrimonij ꝑsentire. z fideiussores dabant quib⁹ id se obseruaturos obligabāt. Uñ̄q; etiā sponsalia dicuntur matrimoniū. sed tūc debent intelligi si sunt sponsalia de p̄sti. Et fiunt sponsalia q̄tuor modis. Primo nuda p̄missione. vt cū ōr. promitto te ducere in vxorez. Scđo dans arris sponsalicijs. vt pecunie vel alterius rei. Tercio anuli subarratione. Quarto ꝑueniēte iuramento. vt cū alter alteri iurat dicens. Juro q̄ te in vxorem ducere vōlo. Quōcūq; ḡus istox q̄tuor modox

p̄mittit ducere aliquā z postea nō curat. peccat mortaliť. nisi legitimū impedimentū ꝑueniat. Sciendum tm̄ q⁹ si sponsi sibi inuicē displicent z dissentiūt. si sponsalia nō fuerint iurata. p̄nt se mutuo absolvere. vñ notant docto. in c. preterea. de sponsalib⁹. vbi inter ceteros Jacob⁹ ō alberga notat q⁹ q̄n ecclesia videt q⁹ sponsi sibi inuicē displicēt debz dissimulare. i. nō debz cogere sponsuz z sponsaz ad p̄ficiendū matrimoniū ꝓpter malū qđ possz inde prouenire scz vxoricidiū vel mutua adulteria ꝯtrahentiū. Et hoc sentit Laspar. Si aūt tm̄ alter dissentit. ōr Hoff. q⁹ ex quo alter dissentit dissentiēs p̄cise ꝯpellit donec eodē statu p̄manet. ꝫ si cū alio ꝓcrit ꝑ vba ō p̄nti cessabit coactio. Jdē vult Jnn̄. ti. de spon. An aūt spōsalia irrata p̄nt mutuo vtriū dissēsu dissolui. licz antiq̄ docto. dubitāt de hoc moderni vo expedierūt istū casum. Uñ Uincē. in c. preterea. de sponsalibus. ponit distinguendo an iramentū dirigat in deū. an in hoiem. Primo casu nullus pōt absolvere nisi deus. Scđo casu homo cui iuratur pōt absolvere. Tūc aūt dirigitur in deū. p̄m Jo. An. q̄n is q iurat magz intēdit deo placere q̄z homini⁹ siue fit in faciendo aliqđ meritoriū. siue in abstinēdo ab aliquo illicito. Exemplum p̄mi. iurauī abbati intrare mōasteriū. hoc eñ tm̄ deum ꝯcernit. nō abbatē. vnde abbas nō potest me absolvere a iuramento. Similiter iurauī nō occidere hominē. ꝛc. Ad hominē tūc dirigitur. h iurauī tibi scribere librum. ab hoc eñ tu potes me absolvere. ga te solum ꝯcernit hoc opus. Licz eñ omne iuramentū ꝯcernat deum p̄ncipaliter. ga p religionē p̄mittiť tm̄ ga ꝯcernit cōmodū eius cui iuratur. pōt ab eo dimitti. de iureiurca. j. Idē etiā tenet Laspar dicens q⁹ sponsalia trīa iurata mutuo dissensu tolluntur. ga sublata obligatione sublatuz est iuramentū. sicut dicit ō statuto et iurato. z notať ō prebend. dilecto. Facit ad hoc regula. qđ fauore. li. vj. Et notať xxxj. q. iij. c. j. in glo. penul. vbi ōr. q⁹ parētes sicut p̄nt frangere spōsalia filiorū. sic z iuramēta remittere. Cōcludo ergo z dico p̄m Fran. de sarabel. q⁹ si aliquis iurat sponse eius intuitu ōi seu ob pietatē. vt cū spōsus esset dines z sponsa pauprima. Tm̄ dicit Fran. q⁹ etiaz in hoc casu pōt cū sponsa absolvere. ga licet iurauit intuitu dei. tm̄ ex quo ꝯcernit sponsam. ipsa pōt remittere predicta z sic gn̄ aliter obseruať. naz eccl̄ia se nō intromittit de spōsalibus de futuro. nec ad instantiā alteri⁹ partis. Ambob⁹ ergo dissentientibus etiam si iurassent mutuo se p̄nt absolvere. ¶ Et nota q̄etas seu tempus ꝯtrahēdi spōsalia vtrobiq; est septenniuz. vñ sponsatio q̄ fit in v. vel vj. annis nulla est. vt de desponsatione impubex. litteras. Nam ex talibus sponsalib⁹ inducit̄ publice honestatis iusticia. Est autem publica honestas p̄m Franciscum in capi. iuuenis. de sponsalibus. impedimentū quod nec ex cō-

sanguineitate nec ex affinitate pce dit. sed ex q̄dam honestate q̄ in matrimonijs ꝓideranda est. vt ille qui ꝑus ꝓtraxit sponsalia cū aliqua ipsa mortua non ducat aliquā ꝓsanguineā ipsius infra quartū gradū. vt in c. ad audientiaz. vt de sponsalibus c. j. li. vj. ¶Ratio aūt ꝓstitutionis est. ga expieetia docuit graues rixas ⁊ inimicicias inter ꝓsanguineos oriri. q̄ vni desponsatam aligs de cōsanguinitate sponsi ꝓcurat habere. Simil̄r q̄ gs ꝓsanguineaz sponse sue ipsa mortua cū qua nōdum pfecerat matrimoniū vult ducere. non est honestū. cū p hoc qua si duo ꝓsanguinei vident vni mulieri copulari. qō honestas phibet. Uerūtamē ius ꝓmune est q̄ si gs desponsat puellam aīi septē annos. si interim ipse moriē. pōt eam frater suus ducere. Simil̄r si morereē puella aīi septimū annū vir ducēret eius sororē aut matrē. Et hoc totū habes de desponsatiōe impuberū.

Ifas ¶Sūt aūt octo casus in ḡbus solunt̄ spōsalia. ¶Primus. si alter sponsoz post desponsationē transeat ad religionē. qō etiaz pōt facere ꝓtracto matrimonio aīi copulā carnalem. tūc eū mulier pōt alteri nubere quasi post mortē viri. ga religio est q̄daz mors. ꝑm Tho. in iiij di. xxvij. q. iij. Secūs. q̄i spōsus se absentat p longū tempus. sponsa cū alio pōt ꝓtrahere. ¶Tercius si alter eoz incurrat lepram vel paralisim. ¶Quartus si supueniret affinitas. vel ga sponsus cognouit ꝓsanguineā sponse. ¶Quintus si mutuo se absoluūt. Sextus si alter eoz fuit medio tpe fornicatus. ga tūc redditur alteri suspect⁹ de fide postea seruanda. Septimus si sponsus cū alia ꝓtrahit p verba de p̄nti vel etiam de futuro cum copula carnali. Si tñ ꝓtrahit cū ꝑma fine iuramento. cū sc̄da cū iuramento. debz adherrere ꝑme ⁊ penitere de periurio. Octauus q̄i gs impubes cōtraxit sponsalia. venit ad etatē adultaz ⁊ petit absolui a vinculo sponsaliū ⁊ sibi dari licentiaz nubendi. In oībus aūt istis casibus dñt sponsalia auctoritate ecl̄ie absolui preter q̄z i ꝑmo. q̄nto. ⁊ sexto. in q̄bus solunt̄ ipso iure. Addit etiam nonū casum Hosti. sc̄z si fama est q̄nter eos est canonicū impedimentū.

¶De diffinitiōe matrimonij

Onseq̄nt de matrimonio sciendum q̄ ipsum sic diffinit̄. ¶Matrimonium est viri ⁊ mulieris ꝓiunctio individuā ꝓsuetudinem vite retinens. Ista diffinitio tradit̄. xxvij. q. ij. c. j. ¶Per hoc q̄ dicitur viri ⁊ mulieris. excludit̄ vir cū viro. vel mulier cū muliere. vel vni⁹ viri cū multis mulieribus. ga talis ꝓiunctio nō causat mīmoniū. sed pctū. Dicit̄ etiā ꝓiunctio sc̄z amoris ⁊ matrimonialis. Dicit̄ etiaz individuaz vite ꝓsuetudinē retinens. q̄ est tñ dicere q̄ neut̄ eoz uz absq̄ alteri⁹ ꝓsensu pōt ꝓtinentiā ꝓfiteri vel oratiōni vacare. nec se alteri copulare. sed sibi inuicem seruare fidem ⁊ debiti redditionez mutuam. Sil̄r debent eis mutuo de necessitatibus ꝓuidere ⁊ subuenire inuicē ⁊ hoc intelligendū est totū de mīmonio copula carnali ꝓsumato. ga nō ꝓsumatū totali copula pōt separi p ingressuz religiōis. vt de spōsalibus ꝓmissuz ¶Intelligit̄ etiā hoc de matrimonio fideliū. ga mīmoniū infidelū pōt separi altero trāseunte ad fidem. ¶Nō aūt b. thome in. iiij. di. xxxiij. q. j. ¶Quare ꝓiūctio mīmonij ē in sepabilis vsq̄z admotē inter hoīes ⁊ nō inter alia animalia est hec. ga alioz animaliū filij pñt sibi victū statim habere vel saltē ad eorū sustentationē vnū sufficit sicut ē ō vacca. equa. asina. ⁊ silib⁹. ⁊ ideo ibi nō est certa ꝓiūctio certi mali cuili ad certā feminā. nec etiā necessaria diuturna ꝓiūctio. eo q̄ femina in eis sufficit ad educandū fetum sine masculo. In his aūt quoz filij indigent vtriusq̄z sc̄z tam pris q̄z mris sustentatiōe aliud est. Sil̄r vbi inuenitur aliqua determinatio quantū ad tpus sustentatiōis ⁊ eductiōis sicut in auibus. vñ passeres turtures ⁊ columbe hñt determinatas feminas ga hñt educare pullos ⁊ alter eoz nō sufficeret ad querendum victū cuz ⁊ se equaliter nutrire debeant. ¶Nō aūt sic est in hoīb⁹ vbi filius indiget cura parentū ad magnū tpus. ⁊ ergo mīmonialis cōiunctio inter solos hoīes ō indiuisibilis ꝑm totā vitā alterius ꝓinq̄. Optz em filiū q̄ri educari nutriri ⁊ doceri ⁊ sibi a necessarijs vite aptentibus ꝓuideri. Eo q̄ iuxta ap̄m

optet pres filijs thesaurisare. ij. ad cho. xij. ista aūt regrūt magnū tpus ⁊ quo ad hoc ō̄t Lyra sup ¶Dath. xix. q. mīmoniū nō solū est de iure diuino sed etiā de iure naturali. ga hoc natura dictat q̄ vir ⁊ mulier cohabitant simul p totā vitā ad educandū ⁊ promouendū plēysq̄z ad pfectū statū virtutis. Ō̄t aūt mīmoniū potius q̄z patrimoniū. ga maxima onera sunt in matre q̄z in viro. ⁊ ō̄t a matre quasi matris munimen ga mūitur a mre ⁊ dat mulieribus esse matres. ⁊ qa etiā finis principalis mīmonij est bonū plis in cuius ꝓcuratiōe mater magis laborat. ⁊ ideo ab ipa ꝺnolat. fuit aūt mīmoniū institutū a deo in statu innocētie. vt ō̄t devoto. c. j. li. vj. Et hoc p illa verba. hoc nūc os ex ossib⁹ meis que verba adā spūsctō illustratus dixit. genē. ij. in fine. ⁊. xxvij. q. ij. ¶Lex diuina. ⁊ p hoc reprobat illa opīo q̄ ō̄t q̄ mīmoniū fit institutū a dō illis verbis. ¶Crescite ⁊ multiplicamini. q̄ videt̄ incōueniēs cū etiaz illa verba prius dixerat deus. nō soluz ad hoīes sed etiā ad bestias. gene. j. ꝛq̄z nisi mīmoniū etiā fit institutū tpe ¶Noyi ⁊ tpe xpi. hoc fuit tñ diuersis respectibus. ¶Naz vt ō̄t thodis. xxvj. in iiij. ꝑm q̄ ordinat ad generationē plis q̄ erat necessaria. et iā aīi pctū institutū est a deo i statu innocentie. i hoc q̄ deus formauit mulierē in adiutoriū viri. ⁊ hoc mō ō̄t in officiū fuisse institutū. Sz quantū est i remediū pcti fuit institutū post pctū tpe legis nature.

Scōz aūt determinationē ꝓsonaz

habuit institutionez in lege moysi. vbi ñ nisi de certz trib⁹ copulabant Sed ꝑm q repñtat ꝯiunctionē christi z eccle. sic habuit institutionē in lege nona. Et ꝑm hoc ꝺr sacm non legis. Et ex hoc habeť q due ꝑncipales sunt cause institutiõis matrimonij scz educatio plis. ad cultum diuinū. z vitande fornicatiõis causa Alie sunt multe cause minus ꝑncipales scz pulchritudo vroris. diuitie. reformatio pacz. Et ꝓpter istas causas si etiã ducat vxorẽ tuatis vbis de pñti. tenet matrimoniū Sciendū aũt ex quo vt ꝺr vij. eibi. in actu carnali ꝑuať hõ magno bono scz vsu rõis. ga vt ꝺr philo. talis actus furať intellectū sapiẽtis. Et vt dicit Augᵒ. xvj. li. de tri. ipsa voluntas carnalis q̄ maior in voluptatib⁹ carnalib⁹ negt inueniri. momento ipso tpis quo ad eius ꝙuenť extremū. pene oñis acies z vis rationis obruitur. Nullus aũt ꝑm rectã rationē debet se obligare ad aliqđ in quo tñ malū patiť. nisi sit aliqđ bonū recompensans istud damnū. Uñ a sanctz patrib⁹ ponunť excusantia illum actū tam damnosum. scz bonuz fidei. plis z sacri. Fides hic sumpta est fidelitas sine iusticia ad actuz ad quem obligat se. scz vt ille nõ querat aliam. nec ecõuerso. Similiter bonū plis obligat quo ad cultum diuinum. scz vt religiose i. sancte z deuote educatur. Bonū aũt sacri est illa indissolubilitas inter virum z mulierem. z signat indissolubilitatē ꝯiunctionis christi z ecclesie. z hoc est bonū intrinsecū matrimonij. ga perfectio prima est formalis. ꝑma aũt duo bona scz fides z proles sunt bona extrinseca matrimonij. Ex his patz q ex quo vt dictū est. sacm est bonum excusans istū actum. videť q actus iste matrimonialis nõ solum est bonus. sed etiã sanctus. quã sanctitatē habet ex indiuisibilitate ꝯiunctionis: ꝑm quam significat coniunctionez christi z ecclesie. Ita etiã ꝺr Tho. in dist. xxj. in iiij. q. iiij. Ex qbus omnibus infertur ꝑm Bonauen. ibidē scꝺo principali. q. ij. q qui coit causa fornicatiõis vitande in vroze. ne scz vxor fornicetur. sic reddẽdo debitum/nullo modo peccat. sed magis mereť. ga exercet opus iusticie hoc est fidei ad quam teneť. z ideo oñis culpa excusať Si vo coit causa fornicatiõis vitande in seipso. scz ne ipse solus fornicet. i hoc peccat venialiter. z hoc si nõ pulsať a carne. Nam ex quo nõ põt ꝑcreare explẽ. nec ꝓpter eã ꝑcreandã cogit. nec ꝙ pellit ab vroze ad reddẽdũ debitū. nec aliq̄ superfluitas est ibi. z ideo peccat sed venialiter. Imo dici põt ꝑm Pe. de thar. in iiij. dis. xxx. q. iiij. ꝑncipali q. ij. ar. j. q querens delectationē in ꝯiuge. sistendo tñ intra fines mrimonij scz qñ cũ altera muliere id nõ faceret. veniale est petñ licz etiãñat causa explẽde libidinis Sed si q̄rat delectationē in ea. nõ vt in ꝯiuge. sed vt in alia muliere q̄ cũq. tũc est petñ mortale. Hoc est cõtra Hugo. xxj. q. j. quõ. vbi dicit vsum matrimonij nõ posse impleri sine petõ saltẽ veniali. ga põt etiaz

esse matrimoniũ cuz sit bono intuitu. sicut fuisset i statu innocẽtie ꝑm Fran. in rubť. de sponsalib⁹. Hoc idem innuit Jo. An. in glo. sup ca. alma. de sen. ex li. vj. sup verbo. sacramentis. vbi dicit q ꝺať gra per istud sacm. sed ñ sicut p alia sacra Conferť aũt i hoc sacto gratia ad iuuans ad illa opa q̄ in mrimonio reqrunť. Ratio ꝑm Tho. in iiij. dis. xxj. q. iiij. Quia vbicunq diuinitus ꝺať facultas aliqd faciẽdi ꝺantur etiam auxilia sine qbus nõ põt ꝙuenienter vti illa facultate. sed in matrimonio ꝺať diuinit⁹ facultas vtendi vroze. z p ońs ꝺať gratia q̄ idē ꝙueniẽter fieri possit. Hec Tho Et p hoc reꝓbat glo. j. q. j. quicquid. Etiã dicit doctor subtilis q effectus istius sacramẽti sunt due gratie in alabus ꝓtrahentiũ. z hoc nisi sit ober mortalis peccati. Etenim nõ sufficit ad gratiaz ꝓcipiendam q ꝓtrahens nõ sit ficť respectu sacramenti. i. q nõ ficte recipere intendit. sed oportet q ꝓius penituerit. ga illud sacm nõ ꝺar penitentiã. Est ergo vn⁹ z totalis effectus isti⁹ sacramenti. scz gratiosa coitio anꝺoꝝ. Hec doctor subtilis. p isto dicto est c. vnicum. de sacra vnctione. Ulterius est sciendu ꝺe illis que requirunť ad matrimoniũ vt sit verum. Primo requiriture tas debita personarũ ꝓtrahentiũ. Nam vir debz esse quattuorꝺecim annoruz. z femina duodecim annorum. vnde sicut sponsalia infra septimum annuz non tenent. sic matrimonium etiam non tenet infra. xiiij annum. Quantũcunq eñ fuerit matrimoniũ. ꝺe vbo ꝺe pñti infra. xiiij annuz. nihilominus nõ est aliud nisi spõsalia ꝺe futuro vsq ad xiij. annum. Et ista possunt rumpi postq̄ sponsi vel alter illoꝝ venerit ad debitaz etatẽ. Scꝺo requirit ꝙsensus mutuus ꝓtrahentiũ ꝙsonaꝝ p vba ꝺe pñti. Consensus aũt ille ꝑm Bonauen. in iiij. dist. xxiij. debz esse in mutuam corporis pt̄atem. Uerba aũt ꝺe presenti sunt ista ex parte viri. Accipio ego te in meam vxorez. Uerba aũt mulieris sunt ista. Ego te accipio in meum virum. Et sunt ista verba necessaria. ga sacramentum est res sensibilis. z ideo in eo requirit signum expressiuum. que expressio ꝙuenientius fit p verba ꝺe pñti. vñ z iste ꝙsensus põt bñ p alia vba expediri vel exꝑmi inter hoies vsitata q̄ istis eqpollent. ꝺicendo. Consentio in te tanq̄m vxorez. Similiť si precessit interrogatio inter aliquos ꝺe ꝓtrahendo. ñ alter eoꝝ ꝺicat. Uolo te deceterο habere in vxorez. Et illa rñdet. Et ego te volo hře i vir. Uel volo q tu sis vxor mea. z illa. Et ego habeo te ꝙ viro. in oñib⁹ talib⁹ ꝺbiť mrimoniũ. Scz si ꝺiceres. volo te accipe i vxorẽ. vl volo ín te ꝙsentire tanq̄m in vxorez. nõ esset matrimoniũ. Similť si ꝺicat vir. ꝑmitto q te nõ ꝺimittaz ꝑ meliori vel ꝓ peiori. etiã iudicandum est ꝓ matrimonio. Item si post ꝺatam fidem ꝺicant aliqui. bibamus nomine matrimonij z oscu lemur nos. Uilhel. ꝺicit q non est matrimoniũ. nisi vellent ꝙ hoc recedere a sponsalib⁹ z ꝺbere ꝺ pñti. ga illꝺ ꝺictũ significat futuz matri

moniū. Sed si dicēres. bibamus p mfimonio ꝓtracto esset matrimoniuz. Fran. tñ dicit q̄ illa ꝟba. bibamus nole matrimoniū sunt cōsessio veri matrimonij. z ḡ est mfimoniū. In oñibus aūt istis vbi verba dubia sunt recurrendū est ad intentionem ꝓtrahentiū z ad cōem vsuz vulgariū intelligentiaz. Usi credo q̄ illa verba spōsi interrogati scz in Polonia dicendo. N. placz tibi habere K. in vxorē. illo rūdente placet. z mulier interrogata rñdeat similiter. ꝓtrahāt verum matrimoniū ar. c. ex litteris. de sponsal. Nam p illa verba omnes intelligūt ꝓtrahi matrimoniū. Ergo si sic vicini cōmuniter intelligunt. dñt etiā ꝓtrahentib⁹ illa ꝟba facere eūdē sensuz. Nam vt dicūt docto. in ca. ex litteris. de sponsalib⁹. in talibus recurrendum est ad intellectū vicinoruz Hoc approbat Fran. ibidē. Et dicit Hosti. q̄ q̄uis alter non intellexit ad lām vel linguaz. si tñ intellexit affectū vel sensum nutu vel signo sufficit. Et nō refert an nutu vel lingua intelligāt. ar. de translatiōe inter corpalia. xliij. dist. si rector. Usi si sponsus dat anuluz dicendo in tento. ꝟba de pūti. z sponsa Polona recipit anulum annuendo. dr ꝓsentire in dicto c. ex litteris. Dicit etiaz. Fran. de sarabell. in ca. ex pte de spon. q̄ si dicat vir. pmitto q̄ te ducaz in vxorē. z de cetero tenebo te vt vxorez. si talis ꝓtrahit cū alia p verba de pūti. adherebit scōe p ter verba illa. ducaz te. q̄ sunt de futuro. q̄ etiā verba restringunt p sequentia. cū dicit. tenebo te vt vxorem. Et dicit Jnnō. q̄ hec verba ducam. non sonant tantuz actum. sed etiam ius. vt sit sensus. promitto q̄ tūc fiam tua legittima vxor. z hoc est si sunt verba mulieris. Illa aūt verba pmitto q̄ tenebo te p vxore habent sensuz acsi dicat vir. habeo tecū matrimoniū. vel accipio te in meam vxorez. z pmitto q̄ de facto tenebo te p vxore. Si aūt di. pmitto q̄ nunq̄z habebo aliam nisi te. licet istam nō teneā simpliciter accipere. si nullaz vxorē in vita sua vult ducere. tñ si vellet ducere aliam. nō potest. ga de cōi vsu loq̄ndi sensus est. Reciptam te z nō aliam. si vxorem voluero ducere. Item si ꝓcubina dicat alicui. nolo q̄ me cognoscas nisi tanq̄ vxorē. z vir taceat. z cognoscat. dicit Joan. de lignano q̄ est p̄sumptuz matrimoniū. Sed tñ Caspar dicit q̄ nō. ga si expresse runt. z etiaz ga tacens habet p ꝓtradicente in hoc casu. cū agat de oblatiōe ipsius scilicz subcōditiōe vel sub modo. Sub ꝓditione fit. vt ꝓtraho tecū si patri meo placuerit. vel si inuenero te habere centū marcas. z sic de silibus. z talis ꝓtractus suspendit matrimoniū vsq̄ ad existentiaz ꝓditiōis. i. nō ꝑus tale matrimoniū tenebit nisi impleat illa ꝓditio. si tñ interim ꝓsensus de p̄ti vel copula carnalis fuerit subsecuta. tenebit matrimoniū. eo q̄ tales videntur recessisse a ꝓditiōe. vt de ꝓditio. appositz. de illis. z c. sup eo z c. p tuas. Et hoc intelligendū est de ꝓditio. honesta. qualis sunt due

ille sapra posite. Nam si esset cōditio ꝓtra substātiā mfimonij. vt cōtrahō tecū si nō plificabis. donec mihi aliam inuentā. vl si te exponas p q̄sta pstituendi oēs tales nihil agunt. Si tñ qs dicat cōtraho tecū si te ꝟginē inuenero z posteaseqtur coitus nec inuenitur virgo. dicit. Bern. z hosti. q̄ iudicabitur p mfimonio z hoc in foro iudicij tamē in foro aie non sic iudicabit q̄ dignū est vt mulier q̄ mentita ē se esse ꝟginem maneat decepta. z vt vir ꝺ subueniatur qui forte vult vitare bigamiā. Sz sub modo ꝓtrahitur sic. do tibi tunicā vel cingulum vel anulū vt ꝓtrahas mecū alioquin reuoco q̄d donani. talis contract⁹ statim tenet. Sz si nō seruetur mod⁹ potest reuocari. dicunt tñ doctorez q̄ licz posset ꝓtrahi mfimoniū sub cōditione. nō tñ sub modo z hoc est tenendū matrimonium tñ ex causa ꝓtractum tenet sive cā sit vera sive falsa vt contrabo tecuz q̄ pulchra es sive diuesnisi cā esset ita falsa q̄ ꝓtineret in se aliqd impedimētū. vt ꝟho tecū q̄ libera es. nā si nō esset libera nō tenerz mfimoniū z̄. Et sciendū etiā q̄ si qs ꝟbit cū aliq̄ sub ꝓditiōe vnde tñ aīa euentū cōditionis ꝟbit cū alia pure debz manere cū scōa etiā si sit ꝓsanguinea ꝑme.

De impedimentis matrimonij.

Uncvidē duz est ꝺimedimētis mfimonij Sūt aūt duodeciz impedimēta q̄ impediūt mfimonium ꝓtrahendū z dirimūt iam contractū ꝑm Jnnocen. in. c. inuenis de spōsalibus. Primū est furor. xxxij. q. vij. c. neqz furiosus vxorem. neqz furiosus neqz furiosa ꝓtrahere pñt mfimoniū. sz si ꝓtractum fuerit scz aīa furorem nō sepenē scz ꝓpter furorē Et rō q̄ tales nō pñt ꝓsentire. si tñ habēt lucida intervalla tunc bene pñt vt dixit glosa ibidez Scōm si esset vtroqz articulo j. testiculo carens. vel. impotens coire. xxxj. q. vij. illi. Tercium est affinitas vt si quis sponsā ꝺ pśenti ꝓsanguinei sui recipit in vxorem z eam cognouit. impeditur contrahendum z dirimit ꝓtractum. ita q̄ ꝑma restituitur. ß mlier nō pōt inducias abstinenciam ꝓpter publice honestatis iusticiam. vt de eo q̄ cognouit ꝓsanguineā vxoris sue. c. discretionem. Quartū est error in persona vt cū qs putans ꝓtrahere cū B. ꝓtrahit cū A. fula. Quintū est error in ꝓditiōe seruili. vt si qs ꝓtrahit cū aligna putans cā esse liberaz. cū tñ nō est libera. vt de ꝓiu. seruoz. c. ij. Sed qd dicenduz est de iacob q̄ deceptus est in pśona scz q̄ putans rachelem cū ꝓtraxerat inuenit Liam z tñ tenuit mfimonium. Rñsio ꝑm Hra. xxix. q. j. ca. q̄ illō matrimoniū nō tenuit ex p̄cedenti ꝓsensu ß subsequenti. ga post copulam carnalē in eandē ꝓsensit de nouo. Error tñ q̄litatis nō excludit ꝓsensum matrimonij. vt si putaā bon⁹ q̄ tñ est malus. vt si putaā virgo que tñ inuenitur corrupta. similiter error fortune. vt si putaā sponsa dines que tñ

est pap⁹. Jn oñib⁹ ist3 casibus nō dirimit mſimoniū ꝓtractū. Sextū est votū solēne, vt sacri ordinis vel professiōis, vnde si qs professione facta in religiōe vel in sacro ordine vxorē duxit, dirimit matrimoniuz. vt q clerici vel voueñ. c. insinuāte. ⁊ de voto c. vnico. lib. vj. Alia aūt vota simplicia licz impediant ℨbendū nō tñ dirimūt iam ℨctum. vñ si qs vouet simplr nō velle ducere vxorem ⁊ postea duxerit, tenet mſimoniū ꝫ ille peccat mortalr sic cōtrahens. ⁊ ñ debz petere debitū ab vxore. sed tñ tenet reddere qñ petit ab eo. vt notant doct. in ca. rursus. q clerici vel vouē. de qb⁹ vide ibi materiam istā. Sed tñ si qs hñs votū simpler q̄rat a sacerdote an posset ℨbere. Dat ꝓfilū ſDost. q⁹ pōt dicere q⁹ sic. Si aūt q̄rat vlterius an tale mſimoniū tenebit, debz dicere q⁹ non. alꝫ peccaret. qa daret occasionē mortalr peccādi. Septimū: si machinat⁹ est in mortē ꝑtis ꝓinqz seu vxoris, vel eā ducere ꝓmisit, de eo q duxit in mſimoniū quā pollusit p adulteriū. c. fi gulficasti. Et ōt Jo. an. iu c. laudabilē. de ꝙuer. infideliū. q⁹ qñ machinatio est ab vtro q̄z scz a viro ⁊ a mulsere i mortē mariti, tūc sufficit ad dirimenduz matrimonium sine adulterio. qñ vero machinatio est ab altero tñ. tunc nō sufficit sine adulterio. vt de diuor. ca. j. ⁊ istud ꝓmendū est mēti. qa raro iste punct⁹ bñ intelligit. Octauū si est alterius cultus. vt saracenus vel iudeus xxviij. q. j. cane. Nonū si p vim coact⁹ est ꝓtrahere. de sponsalib⁹. cū locū. Et intellige de vi vel metu q cadit in ꝑstantem virū. vt ōt glo. j. ibidē. q̄ etiaz ōt q⁹ minor metus excusat feminā q̄z vir. qō si ir nota. Decimuz est sacer ordo. vt q cleri. vel vo. c. j. ⁊ de voto. c. vnico. li. vj. Undecimū si est alteri nupta. de sponsa duor. c. ü. Duodecimū est publice honestatz iusticia. de spōsalibus c. inuenis. ⁊ c. ad audientiaz. Sūt duo impedimēta q̄ impediunt ⁊ non dirimūt scz tempus feriarū. vt de ferijs. c. capellanus. ⁊ interdictū ecclesie. vt de spōsa. impu. c. ad dissoluendū. De omnibus istis dant vsus p Joan. An. in suñ. q̄rti sub hac forma. Erroꝛ. ꝓditio. votū. cognatio. crimē. Cultus. disparitas. vis. ordo. ligamen honestas. Si fis affinis. vl coire ne quibis. ſNec socianda vetant. ꝓnubia iūcta retractant. Et de vltimis duobus dant versus. Ecclesie vetitum. necnō tp̄us feriaz. Impedīūt fieri. ꝓmittūt facta teneri.

¶ De cautelis hui⁹ sacramēti.

ET ꝓmo caue

Cat vir ne volēs a muliere extorquere carnalez commixtionē fingat se eā ducere velle. nō hñs tñ intentionē ⁊ ꝓpositū eā ducendi. ſNam talis si eaz nō ducat graviē peccat. licz in foro penitētiali nō inditeat⁹ p mſimonio. Et licz mulier q̄ simplici animo sibi ꝓsentit in peccato excusat. tñ deceptoꝛ talis si vult verāpenitentiā agere. necesse habet eaz sine fictione ducere quantū in eo est. vel dare sibi vix ꝓ nienteñ vl aliē satisfacere. Et hoc ꝑm Tho. Et hoc si vir est cēlis ꝓditiōis cū illa. ſMā si vir esset melioꝛ ꝓditiōis. puta nobilis ⁊ mulier rustica vl ribalda. pōt ꝓbabilr p̄sumi q⁹ nō fuit decepta. ꝫ se decipi finxit ⁊ tūc in tali casu si ille non anlo ducendi cohabitauit cū ea. si teneē eā ducere. nec ei satisfacere. vt dicunt doct. Scdo caueat ne qs sponsaz suam ℨctis sponsalib⁹ añz̄ solēnitates mſimonij fiant. scz añz̄ in facie eccie copulanē audeat cognoscere nam talis peccat ꝑm Uilhelmū. Et hoc intelligē in illis ꝑtib⁹. vbi ꝓmulgtie bñdicunē. Usi cū iste ñ sunt vgines. nec alter ipsoꝛ post illā oscultam ꝓmixtionē si accipiūt bñdcionē quā solēvgles vel alter ipsoꝛ accipe ꝓsueuit. peccant. cū scde nuptie nō sunt bñdicende. si tñ nō essz ꝓsuetudo in aliqb⁹ ꝑtib⁹ ꝑmas nuptias bñdicēdi. sicut est in ſPolonia credo q⁹ sponsus cognoscēs sponsam anlo ꝓsumādi mſimoniū añz̄ in facie eccie copulenē si peccēt nisi venialiter. ſNec Tho. in iij. señ. dist. xxviij. Tertio caueat vir ne cū illa ꝓtrahat p verba de futuro ⁊ copula carnali ꝓsuhauit. qa nec vex. nec aliq̄ō censetur mſimoniū qō postmodū ō facto est subsecutū. vt de spōsa. is q. ſQuarto. caueant pentes ne ꝓtrahant p filijs aut p filiab⁹ sponsalia vel mſimoniū cū additiōe pene. nā talis adiectio pene nō valet ō iure. vt ōt in c. gēma. de spon. eo q⁹ mſimonia dñt esse libera. Et hoc est ꝓ

tra nfates q stipulāt penas. nisi impleant filij eoꝛ voluntatē. Dicit tñ Fran. de sarab. Joan. an. Uincē. ⁊ abbas in dicto c. gemma. ⁊ Archi. xxx. q. ü. c. vnico. q⁹ bñ pñt stipulari vel dari pignoꝛa inter ℨbētes. ꝫ nō pene. ſRatio qa pena solū ꝓmittit. arre vō dant. facilioꝛes aūt sumus ad ꝓmittendū q̄z ad dandū. Itē arre fiūt in modica q̄ntitate. pene vō i magna. ⁊ idō timoꝛe magne q̄ntitatis possz qs ꝓpelli ad mſimoniū. Uin. tñ ōt q⁹ si sint extranei oñino. q nō hñt ℨbētes psonal i sua ptāte isti pñt stipulare penas inesse. ⁊ ꝑdunt eas. vel acq̄rūt si spōsi ñ stant in eoꝛ ꝓmissiomb⁹. Jnē vō pentes vel alios q hñt spōsos in ptāte. nō habz hic locū ō pignoꝛib⁹. Etiā teneas q⁹ si daē pign⁹ loco arre. tunc tenet. si aūt ꝑ pena tūc nō. Itē si datur p ꝙuentionē non tenet. si aūt p traditionem tenet. ſHoc aūt ōt ꝑm Jaco. de arra. q⁹ ratio pignoꝛis tenet si tradit. secus si ꝓstituit tñ. qa q̄ ꝓstituit tñ tūc cedit loco arre. ꝫ si traditur cedit loco pen. e. Quinto caueant ℨbentes ne in cognatione carnali. spūali vl legali ℨbant. Mā ꝓhibenē ℨbere ꝙsanguinei vsq̄z ad q̄rtū gradū iclusiue in collaterali⁹. in ascēdēt⁹ aūt ⁊ in descēdentib⁹ ꝑpetuo. Jn cognatiōe āt spūali ꝓhibenē hi scz baptizar⁹ ⁊ lenās. Baptizar⁹ ⁊ filij levantz. Itē baptizatus ⁊ ꝓinx levantz ꝑtis cognita. Itez levans ⁊ parentes levati. Et eodē mō dico de baptizato ⁊ baptizante. Simlr inter ꝓfirmatū ⁊ confirmantē ⁊ ꝓfirmatū.

Jn alijs aũt sacris ñ ꝓtrahit talis cognatio scz in penitentia. ga penitentia ñ est sacm collatũ p modũ gratiõis. ℔ sanatiõis. ideo p ipsuz nõ cõtrahit spũalis cognatio. alis eñ filius ꝑsbyteri nõ posset inuenire vxorẽ i tota parrochia. ℔m Tho. iiij. sñtaz. dis. xxij. q. j. ar. ij. licz inter sacerdotes z ꝓfitentẽ ꝓtrahit fed nõ tñ derivat ad alios eoz cognatio. tñ cathecismus licz impedit ꝓtrahendũ. nõ tñ dirimit ꝓtractuz. vt de cognatiõe spũali. p cathecismum. li. vj. Jtem cognatio legalis impedit vsqz ad emãcipationẽ. Est aũt cognatio legalis illa. qñ qs adoptat in filium aliquẽ extraneũ coram iudice. z dico coraz iudice. ga alis facta in priuato nihil valet ℔m Host. de cognatione legali. c. vnico. zc. Et quia ista cognatio apud nos hodie nõ viget. ideo de ipsa supsedeo. ¶ Sexto caueat vir ne dimittat vxorẽ suam ꝑpter quãcũqz causam. nisi ꝑpter fornicationẽ. vt dicit in glo. c. j. ℊ fiunt. de diuoz. Et intellige tam de fornicatiõe carnali ℊ etiaz spũali. sicut est idolatria vel hereſis. Silr si mortẽ viro machinatur. Jn istis tñ casibus nõ debet aliam ℊdiu vivit quaz dimisit. xxij. q. iiij. oñes causatões. Ratio ga licz quo ad ꝓingalez thoz sit diuisio z diuoztiuũ. nõ tñ quo ad vinculum. qđ est indissolubile z ꝑpetuum. Et hoc patz q̃ mulier a viro ñ sepatur p furto. vel p alio crimine. vel p alio impedimento. vt dr in c. quesiuit. ẽ diuoz. nec etiã p aliquo defectu coꝛpali scz p surditate. cecitate. p feroze oris zc. Et intellige etiam q̃ quantũcũqz esset notoriũ crimen fornicationis in vxore. non põt vir sine iudicio ecclesie ꝑpria auctoritate eaz dimittere. licet bñ põt debitũ sibi inꝑuato denegare. Archi. in ca. pozro. z c. significasti. de adul. Jn hoc tñ casu alter fornicatur spũaliter scz si labaꝯ in heresim nõ põt is q̃ remanet in fide aliam ducere. illa viuẽte hereticа. Secus si aliqs infidelis vel paganꝰ ꝓuertiꝯ. cuiꝰ vxoz nõ vult ꝓuerti. vel non vult cohabitare sine ꝓtumelia creatoris. ga talis põt ꝓtrahere etiam viuente tali vxore. vt de diuoz. c. vi. ¶ Septimo caueat vir ne vxorem in adulterio deꝑhensam interficiat. ga licz ℔m leges ciui. nõ puniatur talis occisoz alĩ pena. tñ ℔m ius diuinum punit. xxxiij. q. ij. inter hec. vbi expresse ꝓhibetur tale vxoricidium. Debet eñ eaz potius corrigere z sibi reconciliare. cũ deꝰ paratus sit accipere ipsius penitentiam. exemplo mulieꝛ adultere. Jo. viij. vt dicit. Boñ. in iiij. di. xxiij. q. j z Tho. q. j. Qui etiã addit q̃ occidens vxorẽ ꝑpter adulteriũ vel oditum ex statuto ecclesie ꝓtrahere cũ alia nõ debz. z maxime si occidat cã vt ꝓtrahat cũ alia. secus est si non eo animo. ga tũc licet nõ debeat ꝓtrahere. si tñ ꝓtrahit tenet. ¶ Octauo ne aliqs bñs aliquẽ sacrũ ordinem ꝓtrahat matrimoniũ. ga tale matrimoniũ nõ tenet. vt ẽ voto c. vnico. li. vj. Silr econuerso caueat ne ꝓtrahens ꝑ verba de ꝓsenti cũ aliqua sacrũ ordinẽ accipiat. ga talis

debet restitui vxori. z si potest esse sine scandalo vxoris debet deserre habitũ z coꝛonaz clericalẽ. nec põt ꝓtrahere post mortẽ illius vxoris. z si ꝓtraxerit. nõ tenet matrimoniũ ℔m Jnno. Nec etiã post mortẽ vxoris poterit in suscepto ordine ministrare. vt in extrauaganti Joan. pape vicesimisecũdi. q̃ incipit. Antiq̃. Talis eñ restitutus vxori tenebit reddere debitũ. ℔ si potuit petere. ¶ Nono caueãt ꝯiuges ne post bñdictionẽ acceptam ꝓma nocte cõmisceãtur vt xxij. di. spõsus. Alibi etiam ðr q̃ biduo vel triduo dñt ꝓtinere. vt i xxx. q. v. aliter. Sed hoc est ꝓsiliũ non ꝓceptũ. Et ideo ne gs obliget sub ꝑcepto sponsos ad talia hoc pono ꝑ auisamento. quia multi faciunt indiscrete ꝑscientiam de talibꝰ ipsis ꝓingibꝰ ꝑ modũ ꝓcepti. qõfieri nõ debet. sed p modũ ꝓsilij tñ zc. ¶ Decimo caueat vir z femina ne fine parentũ ꝓsilio vel ꝓsensu nubat. ga dicit Ambro. in lib. de pfiarchis. Nõ est ꝧginalis pudoris. eligere maritũ. Ũñ z Euaristus papa ðr. ga aliter nõ est legitimum ꝓiugiuꝫ. nisi a pentibus tradatur. Et Euripidion in ꝑsona cuiusdam femine legit dixisse. Spon salium meoꝝ pater meꝰ curam subijt. maritũ eligere nõ est meũ. Nec omnia habent xxij. q. ij. nõ omnis. §. cum ergo ðr. z. §. honorant. Si tñ fecerit. tenet mſimoniũ. ga hoc est solum de honestate. z nõ de necessitate. maxime si habet annos legittimos scz vir xiiij. z femina xij. Dicunt tñ leges q̃ femina post. xxv. in

¶ Undecimo caueat sacerdos ne clandestine aliquos copulet. hoc ẽ ne ꝑmissis bannis in ecclesia aliquos introducat siue copulet. Nã talis sacerdos suspendit ꝑ trienniũ. vt notaꝯ de clandesti. despon. ca. cũ inhibitio. ¶ Duodecimo caueat sacerdos ne bñdicat sc̃das nuptias. ga irregularitatem incurret põ tñ ꝑ ep̃m sup eo dispensari. vt in extrauagãti Joan. xxij. q̃ incipit. Concertatiõi. ¶ Tredecimo caueat vir ne semp exigat vel reddat debitum vxori. ga hoc ꝑceptũ de redditione debiti cũ affirmatione non obligat. nisi p̃loco z tpe. ℔m Joã. Parisien. Quia obligat semp. sed non ad semp. nec ꝑ semp. ℔ qñ põt esse debite circũstãtiaꝝ ℔m doc. subtilẽ in iiij. di. xxiij. ga fortiori vinculo obligaꝯ ad ñ reddendũ. vt in hoc casu. ga teneꝯ nõ occidere fetũ in vtero pregnantẽ. vel nõ esse causa abortus. similr si redditio debiti vergit in detrimentũ sanitatis. nõ teneꝯ reddere. ga teneꝯ potius ꝑ tam incolumitatẽ q̃ istud detrimentum vitare in ꝓiuge. Silr nõ tenetur satisfacere volũtati mulieꝛ tpe menstrui. ne ples nascaꝯ leprosa. q̃ alis põt procreari sana. z etiã ga talis coitus inducit ꝑpetuaz sterilitatez in muliere ℔m Aug. ꝑpter cõmixtionem seminis cũ sanguine. Ũñ si ꝓ tingeret nasci fetũ. fit leprosus. scabiosus. cecutiẽs. vel interdũ caducus. vel obsessioni demonuz tanq̃ vas imũde ꝓpositũ aptus. Et ideo in lege mosaica accedens ad men-

struatam. morte morieba. q̄ mors non iusligebaſ. nisi p mortali. Et si dicit. tñ leprosо viro teneſ mulier reddere debitū. licet nō teneſ secū cohabitare. vbi tñ certissimū est q̄ ples naſceſ leprosa. ergo filie est in menstruata. Rñdeo ſm doct. sub. vbi ē ga in mēstruo potest expectari tp̄us ꝓgruū. vt naſcaſ ples sana. in lepra vo nō. vñ melius est q̄ naſcaſ leprosa. vel aliqualis. ꝛ omino nulla. ga melius est sic esse q̄ nō esse. Verum tñ ōr Tho. vbi ē. q. ij. ar. ij. Si est fluxus ſnaturalis ⁊ diututnus. pōt vir ad talez accedere. ga alſ oporteret virū ꝑpetualr abstinere. Dicit etiā q̄ mulier mēstruata pōt reddere debitū viro petenti. debet tñ eū auertere precib⁹. vt sufferat. nō tñ ita efficaciter debz auertere q̄ possit esse occasio sibi incidendi in aliquas pessimas corruptiones. si ad id p̄on⁹ crediſ. Si aūt credit q̄ petit ignoraſter. debet mulier aliquam occasionē p̄tendere vel infirmitatez allegare ne debitū reddat nisi piculuz viro timeaſ. Dicit aūt Thom̄. q̄ accedens ad p̄egnataz. non semp peccat mortaliter. nisi timeatur abortus. Dicit etiaz ipse q̄ si tūc vir p̄ter ꝓsuetudinez ⁊ modū a natura institutū q̄ntū ad sitū exigit debituz aꝓinge. puta a ꝑte posteriori. vel ad latus. nō sp est petū mortale. ꝛ q̄ficz pōt esse sine pctō. dimittere aūt ꝓpriū vas sp est pctū mortale ⁊ sodomicū. ga hoc ē ꝓtra naturā ꝓiugij. Hec sanct⁹ Tho.

¶ De expositiōe misse.

Hoc facite

in meā ꝓmemorationē. L. u. xxij. de ꝓse. dis. ij. iteraſ. Quia ſm btm̄ Tho. in tertia ꝑte sum̄e sue. q. lxxxiij. ar. iiij. mysteriū nr̄e salut⁹ totū ꝓtinebaſ in sacro eucharistie. ido tale sacr̄m p̄ ceteris aglē cū maiori solennitate. Que qdē solēnitas in misse officio ꝓsistit. vbi recolit⁹ singular⁹ memoria dn̄ice passiōis. iuxta q̄d ipse iterum ad passionē fieri p̄cepit di. Hoc facite in meā ꝓme. glo. i. in mēoriaz mort⁹ mee. Et ga singule ꝑtes misse ineffabilē dulcedinē redūdāt diuinoꝝ misteriorꝝ. designāt eū gesta. facta. ⁊ opa christi. q opatus est salutē i medio terre. ⁊ p̄cipue circa mysteriū sue passiōis: resurrectōis ⁊ ascensiōis. ido de singulis ptic⁹lis hui⁹ sacri officij breuiſ intendamus. Circa q̄d sciendū q̄d missa ōr ꝓmo a mittendo. ga angeli ibi mittunt̄. vt ōr Hug. de ꝓse. di. ij. q. i. sanguis. Scdo rōne filij q̄ibi mittit̄ a do pfe. Tercio rōne nr̄i q̄ mittim⁹ vota nr̄a ad deū p̄ sacerdotē vt nobis de⁹ mittat bñdictionē ⁊ gr̄am. Quarto rōne sez cathecuminoꝝ. q vt ōr Hugo ant⁹ ign⁹ admittebāt vsq̄z ad offertoriuz. ⁊ ab offertorio foras mittebant̄ Cathecumini aūt erāt noviſ credētes nōdū baptizati. Nabz aūt mīra nota ist̄d officiū misse seu sacr̄m. Of eū missa ꝑp̄ rōnes p̄dictas. Itē ōr eucharistia. ab eu q̄d est bonū. ⁊ charz gr̄a. q̄si bona gr̄a Of hostia ab hostib⁹ vincendis. ga p̄ eam nostri hostes vincunt̄. Imolatio ōr ſm Isi. vj. etym̄. ab in ⁊ moles. ga in mole. i. in cumulo altar⁹ sacrificaſ. Cōmio ōr ga esca est olim fideliū. Juxta illd. Oēs de vno pane ⁊ de vno calice p̄cipiamus. Of viaticū q̄a daſ in hac via pēgrinis vite ad sustentationē. Of sacrificiū q̄si sacrū faciens. ga mystica p̄ece ꝓsecraſ. in psal. Immola ōo sacrificiū laudis ⁊c. Of etiā actio ſm Leonez papā. ga hic q̄si in quodam iudicio agim⁹. Vaz loc⁹ est ecclesia, inder de⁹. actor diabol⁹. reus populus. ꝓscientia testiz. sacerdos defensor. Sic ōr Aug. de se in oꝛōe quadā. Sume sacerdos q̄ me inter te ⁊ meū pplm̄ esse voluisti ⁊c. Secūdo videndū est q̄s instituit missaz Rñdeo q̄ petrus. iacob⁹. ⁊ basilius cesarien. epūs. De petro ōr in cronicis q̄ p̄mus antiochie p̄maz missam celebrauit sub trib⁹ oꝛonibus. vt ōr hugo ō sctō vicē li. ij. ō sacris c. viij. De iacobo ⁊ basilio habeſ de ꝓse. di. ij. iacob⁹. Dicit aūt Archi. in dicto c. iacob⁹. q̄ iacob⁹ instituit dicere secretā. Basilius aūt alia addidit. Pro quo sciendū q̄ missa quondam nō cū tanto apparatu nec cū tanta solēnitate dicebaſ. Primo eū ab aplis dicebant̄ tm̄ illa vba i celebratiōe misse q̄ dns dixit. Hoc est enim corpus meū. ꝛ postea apli addiderūt dn̄icaz oꝛōem. Et adhuc etiā aplox ꝓsuetudo p̄naſ singulis annis sctō die venerſ. excepto q̄ illo die nō ꝓsecraſ. Postea apli vel eoꝝ successores instituerūt q̄ epla ⁊ euāgeliū legereſ ante sacrificiū. Primo aūt legebaſ epla. Scdo euangeli. Tercio dn̄ica oꝛō. Quarto dicebant̄ vba dn̄i. ⁊ tūc offertoriuz inchoabaſ a lectore. q̄ mos sabbato sancto pēthecostes adhuc servaſ. Postea vo sancti pres ⁊ apli illas solēnitates q̄ nūc sunt in missa addiderūt. vt alexander. gelasius. Greg. Leo. Celestin. Damasus ⁊c. Canonē aūt ōr Greg. fuisse ꝓpositū a quodaz scholastico. Aplici tñ ibi ꝓnita addidert. sicut infra patebit in suis locꝭ de quolibz istoꝝ specialiter. Tercio videndū est de ꝓpatiōe sacerdotꝭ. Et ga sacerdos ē q̄si pugil q̄ dimicare hz cū diabolo p delictis ppli in missa. ido armat sēpmo oꝛōibus. scdo vestib⁹ sacrꝭ. tercio cerimonijs debitis. Primo igiſ ōr pē. Aua dilecta. Bñdixisti. Inclina. Ltedidici ⁊ Depsumꝭ. Et hoc quantū ad illos q̄ dicūt officiū romanū. q̄d Linus instituit. Dicunē aūt isti q̄nq̄ psalmi ſm Jnn̄. ꝓpter transgressionē q̄nq̄sensuū. Et etiā ga in quolibz eoꝝ fit ꝓmemoratio de his q̄ spectāt ad illd sacr̄m ⁊ ad remissionez pctoꝝ. Jn ꝓmo ōr de altarib⁹. altaria tua do. vtu. Jn secūdo de misedia di. ibi. Oſide nob dn̄e. ⁊c. Jn tercio de oꝛōe. ibi. venient ⁊ adorabūt corā te. Jn q̄rto de oblatiōe. ibi. calicē sa. ac. ⁊c. Jn q̄nto de finali redemptiōe. ibi. Quia apud dn̄m misedia ⁊c. Secūdo sacerdos ornat se pectendo pilos: ⁊ purgando emulsos. p̄ q̄d designaſ cogitationū malaꝝ mūdatio. Tercio lauat manus. iuxta illud Ysai. Lauamini ⁊ mundi estote. Quarto induiſ sacris vestibus. Circa q̄d sciendum. q̄ aliter induiſ epūs.

ꝫ simplex sacerdos. Naz epus ꝑm Joan. Beleth. ꝓmo induit sandalia vel sotulares. qđ designat ocreas pugillo⁹. Ipse eñ tũc debz pugnare cũ diabolo. vñ accepit spũalia arma. Alba p lozica operiť. cingulum p arcu. subcingulum p pharetra. ⁊ dicit subcinguiũ quo stola ligatur Stola circũdat collum ꝯ̃ si basta ꝺtra hostez vibret. ꝛDanipulo pclamat. Casula ꝯ̃ si clypeo ptegitur. Libro p gladio vtit. ꝛDitra quasi galea caput ptegit. Sed simplex sacerdos ꝓmo habet calceos. sine qbus nullus debz celebrare. etiam q habet ex voto p̃fessionis incedere discalceatus. ꝑm Bef. parantinis. Et hoc ꝯcat hũanitatẽ christi. quaz ioãnes baptista calceũ appellauit. vñ in signũ desponsatiõis christi ⁊ eccl̃ie incedimus calceati. Et demũ sacerdos ponit humerale. qđ designat velamen christi. qđ habuit cũ sibi diceba⁹ velato capite. ꝓphetiza nobis christe. Alba signat vestimentũ quo herodes illusit christũ V.u. rtũ. Cingulum ꝯcat flagellũ quo cesus est circa columnam Joan. xix. ꝛDanipulus funem quo ligatus fuit. Joã. xviij. Cõprehenderũt ⁊ ligauerũt eũ. Stola significat ligamẽ quo ligat⁹ fuit ad columnã. Casula ꝯcat purpureum vestimentũ. Ista spũalit er significant ỽtutes in sacerdote. Nam humerale significat fidem. quã apl̃us appellat galeã. Ephe. vj. Alba spẽ. que totũ ꝺtegit. Ro. vtij. Spe salui sumus. Cingulus iusticiaz. Esa. xj. Erit iusticia cingulũ lũboꝝ eius ꝛDanipulus significat fortitudinẽ ꝺtra impedimentũ diaboli. Stola ab vtroq; hũero signficat prudentiam ⁊ tpantiam. Casula que totũ opit significat charitatẽ. Habet ergo sacerdos simplex sex indumẽta. qa habet sex officia scz baptizare. p̃dicare. cathecizare. ligare. absoluere ⁊ ꝺsecrare. Epũs ỽo habz nonẽ. scz caligas. sandalia. succinctoriũ. mitrã. dalmaticã. tunicam. cirotecas. anulum. ⁊ baculũ. qa epũs habet plura officia qꝫ sacerdos. scz virgines ꝺsecrare. ecclesias dedicare. clericos ordinare. synodꝫ celebrare. chrisma ꝺficere. vestes. vasa. ⁊ alia sacra ecclesie ornamenta ꝺsecrare ⁊ ꝺfirmare. Cõsecrationẽ aũt vestimentoꝝ p̃dictoꝝ Stephanus instituit anno dñi. cclvij. Deinde sacerdos accedẽs altare dicit. Auser a nobis dñe cunctas iniquitates nostras. ⁊c. signando se in facie. p qđ petit oñia ipedimenta a se auferri seu remoueri. Tandẽ osculat reliquas in medio altaris. dicẽs. Oro te dñe p merita omniũ sanctoꝝ tuoꝝ ⁊ eoꝝ quoꝝ hic ossa recõdita sunt. vt eoꝝ intercessione nobis dignerꝯ indulgere vniersa delicta nostra. p qđ petit sanctoꝝ suffragiũ. quasi er se sit indignus. Deinde osculat librum. dicens. Dignus sim dñe accipere libꝝ ⁊ apire signacula eius: qñ occisus es p nobis. ⁊ redemisti nos deo in sangnine tuo. Osculum illud qđ facit in medio altaris ꝯcat iudaicũ populũ. Euãgeliũ ỽo gentilem. q p euangiũ credidit. Uñ ga christus vtriq; populo veniens in

mundũ dedit pacem. ideo vtrumq; osculatur. Qꝫ aũt ꝓius sacerdos accedit ad dextrũ cornu altaris. significat q̃ prius christus p̃dicauit iudeis deinde gẽtib⁹. Dis expeditꝫ videndũ est de ipso officio qđ habz sex ptes Quarũ ꝓma vocat ꝓparatio ⁊ durat ad epistolam. Scda instructio ⁊ durat ad offertoriũ. Tertia oblatio ⁊ durat ad p̃fationem. Quarta ꝺsecratio ⁊ durat ad oremus p̃ceptis. Quinta sacri pceptio ⁊ durat vsq; ad cõmunionem. Sexta gratarũ actio ⁊ durat vsq; ad finẽ

¶ De prima parte misse.

Et quia populus debet primo venire cũ mentis deuotione ad ecclesiaz ideo missa primo incipiť ab introitu. Pro quo sciẽduz q̃ olim missa inchoabatur a lectionib⁹ sicut adhuc fit i sabbato pasce ⁊ penthecostes. vñ celestin⁹ primus natiõe roman⁹. anno dñi cccxxvij. Istituit vt ab introitu icipeť postquẽ Greg. ꝓm⁹. ãno cccccix. cantualẽ introitũ cõposuit. ⁊ significat desiderium sanctoꝝ patꝝ qui incarnationem christi desiderabãt clamantes deuote: emitte dñe angelũ ⁊c. ⁊ itterum. Utinam disrũpes celos. Per ỽsum aũt designat ꝺsideriũ numerositas q̃ diuersi diuersimode clamabant. Ideo aũt vt ꝯmuiter introit⁹ sumiť ꝺ psalmis q̃ olim cantabant inꝑncipio misse. ci. psalmi. Sz quia tedioſuz populo erat. ideo pelagius statuit vt solũ aliqd de ipsis sumeret scz introitus cũ ỽsu. Aliq tamen sancti habent speciales introit⁹ in suis festis ppter reuerẽtiã eoꝝ. Addit⁹ etiã gloria ꝑ fil. Quia licz sol⁹ filius sit incarnat⁹. tñ tota trinitas opata est incarnatiõez. qđ damas. papa statuit Ob mittit tũ in missa defunctoꝝ q̃ illi nõ sũt i statu gloríe ꝫ pene. Similiť indominica passionis q̃ nõ recoliť gloria⁹ ꝫ consurio in psona filij dei facta ℞esumiť aũt introit⁹ ideo. q̃ tam ꝓcedentes ꝙ̃sequẽtes scti in fide christi sũt cõcordes. vñ ⁊ q̃ ꝓcedebant et sequebanť clamabãt osanna Sciendum aũt q̃ sacerdos debet ꝓmo egredi de sacristia qñ introitus �inchoatur. Signat aũt egressus ille: christi egressum de vtero ỽginis gloriose de quo ꝓcessit tãq; sponsus ꝺ thalamo suo ¶ Secundo ꝑsus debz venire cũ mẽtz humilitate q̃ designat kyrie eleyson: qđ etiã Gregoriꝰ papa cantare nonies instituit. Et ẽ grecũ significans tñ sicut dñe miserere. Fit aũt in greco. vt innuat christi titul⁹ scriptꝰ fuisse grece hebraice ⁊ latine. Und osanna ⁊ sabaoth hebraica sunt reliq; vero latina vel vt ois lingua ꝓfiteat christi passionez. Et fit nonies vt adnouez ordinum angelorꝝ cõtẽplatiõem possimus puenire. Triplicat aũt ad laudem trinitatis Et recte seqť post introitũ. Introitus eñ significat aduentũ christi in carnẽ kyrie eleyson vero i mentẽ. qđ signat p hoc q̃ dicitur. ꝛDiserere nobis ¶ Tercio ꝺb et ꝑ⁹ venire cũ mẽtis erectiõe q̃ signat cant⁹ ãgelorꝝ. scz gloria i

ctelsis deo. Et recte sequit post illa duo. ad pcandū q̄ nō ad aduentum christi in carne z mente debet gaudere gaudio spūali z vocaliter exprmere. Et pmo incipit a sacerdote. scdo a choro cōplet. p qđ designat q̄ pmo vnus chorus. i. vn⁹ augelus i natiuitate dñi icepit istū hymnū. post hoc alij multi ipsum psequebant. vt dr Lu. ij. Et ga iste hymn⁹ dict⁹ est ad laudē dei i natiuitate. q est mediator dei z hoim. ido in medio altar dr. vel ga in media nocte natus. Et ga etiā iste hymns in ortu christi in mūdū dict⁹ est. ideo facie vsa ad orientē ipe icipit. Et ga istū canticū est leticie. ido in aduētu nō canit. ga scti pfes nō i re ꝛ in spe habuerūt premiū. Spes aūt q̄ differt affligit animā Prouerb. xiij. Silr in xl. z lxx. vbi recolitur lapsus pmi hois flebilis. nō dr. Ulr nouē septimanis tacet ppter nouē chorox angelox ꝓsortij puationē. Itez in die innocentū nō cantat. ga fuerūt nō in gloriā ꝛ in vitupiū christi occisi. Ēt aliter tū dr iste hymn⁹ qñ dr Te deū laudam⁹. excepto sabbato pasche z cena dñi ppter speciales ratiōes. In cena aūt dñi nō dr nisi ab epō. Sed sabbato pasche ab oñibus. ga illa missa est quodāmō diei seq̄ntis scz resurrectiōis christi. vñ in nocte debet celebrari. de ꝓse. di. ij. nocte. Deinde sacerdos vertit se ad pplm di. Dns vobiscū. qđ valet tñ. i. dns tribuat pcōrib⁹ affectuz z volūtatē bonā. Sz epus dr. pax vobis. ga est vicarius christi. q dixit aplis post resurrectionē suam. pax vobis. q. di. In pūri dē vobis pax pectorz z in futuro pax eternitatis. Et chorus rñdet. Et cū spū tuo. i. dns q̄ ē in corde tuo. sit etiā nobiscū in corde nro. Et hoc ꝟbuz Dns vobiscū. sumptuz est de lib. iſRuth. ca. ij. Sic em̄ legit Booz salutasse messores suos. z ppheta i Paral. Aza regem z g cū eo erant: z angelus salutans Hedeonē dixit. Dominus tecū. Sed hoc ꝟbū. z cū spū tuo. sumptū est ab aplo ad Tymo. vlti. Sciendū tñ q̄ sacerdos vertit se in missa gnges. ad designandū q̄ christus post resurrectiōez suā ipso die resurrectionis gnges apparuit suis electis. Prio marie magdalene. Scdo mulierib⁹. Tercio petro Quarto duob⁹ discipulis in emaus euntib⁹. Quito oīb⁹ discipulis absente thoma. Et ga pplus cōuenit ad orandū cū intentiōe impetrādi. ido statim segit collecta. Ulr dr sacerdos. oremus. Pcans illd qđ christus dixit aplis. Orate ne intretz intentationē. p qđ etiā reddit se indignū. vñ q̄si ꝓuocans ad se fideles dicit. oremꝰ. i. oēs orate vt qđ petimus facilius impetremus. Et tūc dr collecta seu oratio. q̄ designat q̄ christus dās nob crēplū orauit. Et dr collecta. ga fit sup pplm cōlectū vel ga i ea colligit popli ofo seu deprecatio. Et fit in dextra pte altaris. p quaz designant bona eterna z spūalia. q̄ pmo sunt petenda. iuxta illd. Primū q̄rite regnū dei. Fit etiam versus orientē iuxta Damascē. li. iiij. c. xj. vt padisuz affectare mōstrarem⁹ q̄ est in ptib⁹ orientz

Scdoyt christū crucifixū. q versus orientē stans in cruce respiciebat. artendamus. Tertioyt ipsum indicem inde ventuꝝ Pcem⁹. Uñqz aūt dr vna ofo rōne solēnitatis. aliqñ due vel tres vsqz ad septenarium. z nō vltra. ga pm Jnñ. dns septē petitionib⁹ docuit orare. z etiaz ga vltra in tediū verterēt de ꝓse. di. ij. cū ofa. Uñ aūt imponūt plures collecte. tūc pmo imponant due. postea tres. vl pmo vna z postmodū due. tra q̄ maior nūerus sequat. Et semper fiant in numero impari. ga' ꝑsone diuine sunt impares in numero. Et dirigunt oñes orōes patri z filio. z ñ spūisancto. ga cū ipse sit donum. a dono nō petitur donū. pm Beriñ. de parantinis. De mō autē ꝯcludendi collectas dant versus. Per dñm dicas cuz patrē presbyt orās. Lū christū mēores, p eundez dicere debes. Cuz christo loq̄ris p eundē dicere q̄ras. Qui tecuz. si sit collecta finis in illo. Si spūs alm⁹ eiusdē dicere debes. Hoc est vbicū q̄ ad deū patrē dirigit ofo. z non est mentio de filio. dicat p dñm tc Si aūt ibi est mētio filij. dicat p eū dez dñm tc. Si aūt ibi est mētio de spūsctō dicat p dñm tc. q tecū vivit z regnat in vnitate eiusdē spiritussctī de⁹ p om. se. se. amē. i. p omnia pūtia z futura. Nullus āt debz sibi facere nouas collectas q̄ ñ sunt ab eccīa pbate. ga hoc phibuit ꝯcilium Africanum. cui interfuit Aug⁹. Sciendū etiā q̄si imponit collecta defunctoꝝ in missa vivoꝝ q̄ illa debet esse penultima z ñ vltima. ga finis dz suo pncipio ꝓuenire. Nullo aūt mō i missa defunctoꝝ collecta p vivis dz imponi. ga mortui vivos iuuare nō pūt. Jtē collectas dici p cepit Simachus natiōe Sardus. anno. cccc xciij.

¶ De scda parte misse

Expedita prima pte misse q̄ est ad populi prepatiōem. dicēdū est de scda q̄ est ad populi instructionem. z incipit ab epla. in qua docetur populus in diuinis mandatz Et habz sex partes. scz mysterialē informationē. de qua i epla. penitentialez opationē. de qua in gradali. salutarē lamētationē. de qua in tractu. spūalē exultationē. deq̄ in alla. pncipalē instructionē. de q̄ in euangelio. z specialē fidei instructionē. de qua in symbolo. Sedm aūt Jnñ. epla significat officiū precursoris. q̄ preibat añ faciē dñi. Et ga predixit. penitētiā agite. ido sequit gradale. Sz ga post penitētiā segit gaudiū. ga ipse dixit Appropinq̄bit em̄ regnū celoꝝ. ido sequit alla. qđ est cant⁹ gaudij. Et ga post Joannis doctrinā secuta est doctrina christi ido sequit euāgeliū qđ est doctrina chri. post quā secuta ē fides aplorꝝ. z ido sequit symbolū. Quare autē epla ñ fiūt de libris moysi. ga in illis pmittunt rpalia. in eplis vo Pauli eternalia. Et hac ratiōe lectiōes de libz moysi termiant i graue accentuz. Sed lectiōes eplarū in acutū. ga sursuz tendūt. Gradale Jnñ. dicit a gradibus in qbus cantabat.

ꝛ significat conuersionē fideliū penitentiū. Et interponit vsus ad designandū q nullus verā penitentiā facit niſi plene ꝙuersus sit ad deū. Et obmittit gradale in festis paschalibus. ꝛ loco ei⁹ dr. Nec dies. Quia illi dies statū ecclesie futuꝝ felicē insinuāt scz statū post resurrectionē. vbi non erit pena sed gaudiū. Alla vox leticie. significat gaudiū penitentiū. q̄ obtinet exmisso premio Et canit etiā in aduentu. qa licz sancti pres habuerūt spez de incarnatiōe christi. tñ qa certi de hoc erāt. ideo exultabant. Sed in septuagesima obmittit. qa tūc casus pmi hois deflet̄. loco cui⁹ canit tract⁹ cū plenitate ꝛ asperitate vocis. ꝓcans plenitatē miserie pñtis incolatus. Et hoc Simach⁹ papa instituit sicut ꝛ collectas. Addit etiā q̄dā prosa post alla. scz q̄ est vox exultationis: ad designandū gaudiū corpis ꝛ anie. ꝛ est ista a Nicolao papa. Prius eā cantabat neuma q̄dam longum post alla. loco cui⁹ Nicolaus papa in festiuitatib⁹ precipuis prosam cantare instituit. Significat etiam diutina ptractio notaꝝ ipsius alla gaudiū celestis pfie. q̄ est absq̄ fine. ꝛ fit fine voce ꝓcatiua. qa tale gaudiuꝝ nulla lingua exprimere potest. ꝛc. Euangeliū q̄ legit in sinistra parte altaris designat q̄ p ipsum pcōres sunt vocati. Et dr versus aglonem ad euitationē maloꝝ ꝛ imitationē bonoꝝ. mali eī p aglonem ꝓcant. nam p aglonez diabolus frequenter designat. ꝙtra quē est euangeliū. Et dicit in loco alto scz in pulpito. q̄ dnō sit in epla. qa alt⁹ locus dat̄ euangelizantibus euangeliū. qa celum. ꝛ ꝓpter hoc etiaꝝ terminat̄ in altuꝝ. Premittit aūt aī euangelium dñs vobiscū. salutatio populi. p q̄ dispōnit populū ad audiendum deuote. Et chorus respōdet: ꝛ cū spū tuo. i. sicut tecū est de⁹ ad dicēdū verbū dei. ita nobiscū sit ad audiendū. Deinde signat se in pncipio ꝛ in fine. Primo i libro facit signū crucis. q. d. crucifixuꝝ p̄dico. Scdo in pectore q. d. crucifirū credo. Deinde in facie. acti dicat. crucifixum p̄dicare nō erubesco. Silr populus faciat ne diabolus vertat facies a mentes eoꝝ. ab auditiōe verbi dei i pncipio. ꝛ in fine ne verbum tollat de cordib⁹ eoꝝ. Debet etiaꝝ populus stare. ꝛ nō sedere. in signū q̄ sunt pati pugnare p euangelio. ꝛ caput elevare in signū reuerentie. Et hoc statuit Anastas⁹ papa pmus. anno dñi. cccciij. habet etiam de ꝙse. dist. j. apostolica. Itez arma ꝛ baculos ponere in signū q̄ iuxta doctrinā euangelicaꝝ parati sunt nō armis. sed pacientia se defendere. iuxta illud. Si qs te pcusserit ad vnaꝝ maxillaꝝ. prebe ei ꝛ alteram. Aliquādo aūt thurificat circa euangeliū. p q̄ ꝓcat odor bone opatōis iuxta illud. Sic lucet lux vestra ꝛc. Dat̄ etiā oscul̄ libri tñ sacerdotib⁹ post euangeliū ꝛ clericis. ad designandū q̄ ipsis dñt esse manifesta diuina secreta. ceteris aūt in parabolis. Luce viij. Post hoc canit symbolum nicenū. q̄ martian⁹ roman⁹ post siluestrū instituit. anno dñi. cccxxix. Et dr a syn. q̄ est con. ꝛ bolos morsus. quasi ꝙpositū per morsellos paruos. i. articulos. Est eī collectū ex diuersis locis sacre scripture. in quo est tota fides. Cōpositū est tñ ppter maiorē cautelam scz ppter hereticos. ne sit difficile querere articulos fidei in scripturis multis. Et est triplex simbolum. Primū ap̄lox scz Credo. q̄ cōtinet dicit in pma ꝛ in ꝙpletorio. Scd̄m Athanasiū scz. Quicūq; vult saluus esse. Et terciū nicenū. q̄ in synodo Nicena fuit ꝙpositū. Istud aūt potius canit in missa q̄z aliud. qa ꝙditum est tpe veritatis ꝓpalate ꝙtra hereticos insurgentes. ꝛ clarius est determinatiū fidei q̄z symboluz ap̄lox. ideo potius canit istud q̄z illud. Unde licz eadez sit veritas vtrobiq;. magis tñ clare in vno q̄z in alio. Cantur aūt alte ꝛ expresse. vt oēs illud discant ꝛ sciant.

¶ De tercia parte misse.

Onsequit videndum de tercia parte misse que dicit oblatio. q̄ ꝙtinet sub se ser ptes. Prima est populi exultatio p q̄ offerre debz. ꝛ hec signat p offertorium. Scda est oblatiōis pñtatio. ibi. Suscipe sca trinitas. Tercia est altaris thurificatio. Quarta cordis humiliatio. cū dr. In spū humiliatiōis. Quinta sequens oratiōnem scz secretū. Sexta manuū ablutio. Circa q̄ sciendū q̄ sacerdos post symboluz dicit. Dñs vobiscū. ad significandum q̄ ex quo debz ad oblationem accedere: ꝛ nulla oblatio potest esse accepta sine deo. ideo dicit dñs vobiscū. ꝛ qa tam sacerdos q̄z populus dñt esse valde attenti circa oblatiōez hostie salutaris. vñ tūc q̄si exclrando populū sacerdos dr. Oremus. Non tñ vlterius ꝓsequit voce alta. sed sub silētio dicit offertoriū. p q̄ denotat suaz intentionem marime recollectā ad deū. Significat etiā illud silentiū latibulū christi aī passionē: q̄n indei ꝙspirauerūt ꝓtra eū. vt si qs eū cōfiteret extra synagogaz fieret. Cantat tñ tūc chorus valde letabūde. ad designandū hilaritatē offerentiū. qa datorē hilarē diligit deus. Et qa legit etiā de dauid q̄ citharā cū cantoribus ꝓcurabat. Tenent aūt fideles ad oblatōes sīn ꝙsuetudinē ap probatā in aliqb⁹ festiuitatib⁹. vt d ꝙse. dis. ij. oīs christianus. qa dictū est a dño. Nō apparebiz in ꝙspectu meo vacuus. Licz aūt hoc sit ꝓceptum. tñ quantū ad ꝙquantitatē. vt tantū vel tantū offerat nō est ꝓceptum. sed ꝙsiliū. iuxta illud Exo. xxv. Ab oīni hoie q̄ offert voluntarie accipietis eas. scz oblatiōes.

Equit scda pars tercie partis scz. oblatiōis pñtatio.

Circa q̄ sciendū q̄ sacerdos volens pñtare oblationē deo. parat ꝓmo materiā. Et ꝓmo p hostia accipit panē triticeū. azimum. mundū. ꝛ purū. ꝛ p sanguinis ꝙfectione accipit vinū bonū ꝛ sapiduz. admixta modica aqua q̄ posset absorberi a vino. quo facto dr. Flat

hec ꝯmixtio vini pariter ⁊ aque. in
noie patris ⁊ filij ⁊ spi. Deinde ac
cipit calicez tenendo vna manu in
medio. ⁊ relictꝫ sustentando pedē ca
licꝫ. ⁊ alte sublenando dicit. Susci
pe sancta trinitas hanc oblationē.
que of o de se indicat qd vel ꝑ quo
tūc orat. tūc cū orat ecclia deū ⁊c.
Dicta aūt ista orōne debz calicē de
ponere deorsuz. ⁊ patenā desup tol
lat. ⁊ panē ad pedes calicꝫ colloca
re. vez iter se ⁊ calicē. ꝑm modū ma
gis ꝯmunē. Calix ꝓcat christi diui
nitatē patena hūanitatē. q̄ diuini
tatē. sicut patena calicē ꝓtexit. Sz
tūc patena sub corpali ꝺseruat. ga
discipuli relicto christo oēs fuge
rūt. Calix aūt corpali opitur. qđ sig
nat sepulturā christi. Debz ąt cor
porale esse ꝺ lino mūdo ⁊ candido
ꝑm Hugo. ⁊ ꝑm ꝓcilū Lugduñ. vt
etiaz habeē in bocardo li. iij. hoc in
stituit Siluester ꝑm anno dñi cccxv
Nec debz in eo alteri⁹ rei materia p
ciosior aut vilior misceri. vnđ dice
bat Joā. de deo. ꝑm q̄ refert Arch.
de ꝺse. di. j. ꝺsultu. q. illi grauiē pec
cant ⁊ offendūt q mittūc corpale ꝙ
fici cū farina ad hoc q̄ stet rigiduz
sup calicē. Nec tale corpale debz p
molieres lauari. nisi ꝙ sacerdoteē ꝑ
us lauet in vase specialiter ad hoc
deputato. in quo nihil est postmo
duz lauandū. vt ꝺr ꝺse. di. j. nemo
Significat aūt hoc corpale ꝑm Ar
chi. vbi ꝑ. ecclīaz. Ad aūt suprapo
nitur calici ꝓcat q̄ christi passionez
ecclīa non definit imitari. Corpale
aūt multo labore candidat. ⁊ eccle
sia multo labore christo cōformat.
Jteē ꝓcat lyndoneē in q̄ christus fuit
inuolutus. Et ideo fit corpalis de
lino. qa sicut linū multꝫ pulsionib⁹
⁊ tunsiōib⁹ ad candorē deducit. ita
ecclīa ꝙ illō ꝓcata. q̄ ꝙ corpus chri
sti intelligit multꝫ ꝑssiōib⁹ ⁊ passio
nib⁹ ad cādorē vite eēne ꝓducit. Et
ita etiā corpus chi ꝙ illō ꝓcatū. ꝙ
multas tribulatōes venit ad glīaz.
vt ꝺr glo. in c. ꝙsultu. ꝺ ꝺse. di. j. Et
qa dictū ē q̄ calix coopt⁹ ꝓcat chri
sti sepulturā. hinc est q̄ tūc ꝺsaria
magdalena venit ynere iesum ⁊ē

t Ercia pars est altarꝫ thuri
ficatio. ꝺsaria cū magda
lena accepit libraz vngenti
nardi pistici ꝑciosi. ⁊ vnxit pedes ie
su. ⁊ domus ꝛmpleta est ex odore vn
guenti. Et sacerdos in modū crucꝫ
supducit ⁊ circūducit incensum su
pra sacrificiū ⁊ altare. vt ⁊ crucꝫ si
gnaculo ⁊ thurꝫ incenso diabolice
fraudis malignitas extriceē ⁊ effu
giat. Ad vo tertio supducit ⁊ cir
cūducit incensuz. designat q̄ maria
ter exhibuit ⁊ adhibuit vngentū cir
ca corpus iesu. Primo cū vnxit pe
des ipsius in domo simonis phari
sei. Secō in domo simonis leprosi
sup caput ei⁹ vngentū effudit. Ter
cio cū emit aromata. vt veniēs vn
geret iesum ⁊c. volūtas cū reputa
tur ꝙ facto. cū ⁊ ꝙ seipsam nō stete
rit. quo miu⁹ expleret qđ incepit.
Ad vo postmodū vndiqz totuz in
censat altare. designat q̄ factū illō
totā respsit ecclīaz. sicut dñs testa
tur dicēs. Amē dico vob⁹ vbicūq
⁊c. ꝺsath. xxvj. Et Leo pa. statuit
incensum sup oblatā fieri: qđ ⁊ ꝺci

lium rothomageñ fieri statuit. De
alijs etiā thurificatiōis ꝓcatōibus
plura vide in ꝛstionali diuinoꝝ.

Equiē q̄rta pars tercie par
s tis de humiliatione. vbi sa
cerdos dicit inclinato capi
te. Jn spiritu hūiltatꝫ. ⁊c. ⁊ est oꝝ
danielis. iij. ca. vbi sacerdos ꝙsūde
inclinatur hūs mañ⁹ añ pect⁹. ⁊ cir
ca hoc osculat altare ī signū crucꝫ
q̄ ꝙ passionē crucꝫ reconciliati su
mus deo et in eius amicitiā admis
si. ad ephe. ij. Alij tñ non oculanē
hic altare. Deide sequit of o. Ubi
sciendū q̄ sacerdos vertit se tūc ad
ꝑplm eos salutādo dicēs hec ꝟba.
Orate ꝓ me pctōre. ꝙ q̄ ꝟba facdos
implorat auxliū circumstantiū pp
ter altitudinē sacramēti. Et debēt
ista verba sonorose ⁊ expresse dici.
Et tūc vertit se sacerdos ad alterā
ptem dicēs. dñe exaudi orōnez me
am. q̄ tūc orat singulari orōe. Et ī
hoc multi errāt suppresse illa ꝟba
dicentes. ⁊ cū hoc nolētes se ꝟtere
ad ꝑplz. nec ād alteram ptē altaris
qđ nō est sine pctō: Jsta aūt cōuer
sio ad ꝑplm cū filētio subsequēte si
gnificat occultā appitōz christi. q̄
apparuit petro q̄ licz certum sit q̄
ei in die resurrectiōis apparuit. vt
dicit luce vlti. tñ incertū ē vbi ergo
fit sub filētio. Uñ quito sequit secre
ta q̄ secrete ꝺr. vt noteē mentalis
ꝙuersio ad deū vt sit sacrificiuz añ
deum gratum. Debent enī tot dici
secrete quot fuerē ī ꝓncipio collec
te et eodem ordine poni ⁊ cōcludi.
Sz tñ in fine omniū dicit expresse.
ꝑ oīa secla seculoꝝ. scz ad significā
duz q̄ licz sacerdos orat vt ꝙsona
singularis. tñ er quo ꝓ toto ꝑplo
orat. iō occulte nō debet finiri Uel
ad inuendū q̄ sacerdos hic postu
lat auxilium ꝑplī vñ expresse respō
det cleric⁹. amen ad designāduz q̄
post lazari resuscitationē christus
publice predicauit.

Estat nūc videre de qnta
r parte tercie ptis. q̄ dicit se
quēs oratio vel ꝓfatio que
habz q̄ttuoz ptes. Jn ꝓma popul⁹
salutat. cū dicit. Dñs vobiscū. Jn
secūda ratio assignat ibi. Uere dig
num ⁊c. Jn tercia laus diuina a po
pulo cantat. cum dicit. sctūs sctūs
sctūs ⁊c. Jn q̄rta canō ipse inchoa
tur ibi. Te igit ⁊c. Anantū ad pri
mum sacerdos salutando ꝓmo ex
citat eū a d atrētionez dicens. dñs
vobiscum. Secdo ad mentis erecti
onem ibi. surſum corda. Tercio ad
gr̄arū actiōes ibi. gratias agam⁹.
Excitat aūt ad attentionē ꝓpt re
uerētiā sacri in quo christus sumit
ipe fons bonitatꝫ. idō sacerdos ꝺr.
Dñs vobiscū. Deide ꝺr. surſuz cor
da. ad ꝺsignādū q̄ circa hoc sacm
debem⁹ habere altitudinē ꝓtēplati
onis. ⁊ ea q̄ surſuz sunt appetere. vt
ꝺr col. iij. Et etiā ga ist⁹ sacm nō
pōt rite pfici sine illo q̄ est surſuz. a
quo cūcta bona ꝓcedūt. vt ꝺr Exe.
⁊ a quo oñe bonū ꝓcedit. vt ꝺr Ja.
j. Et ad designādū q̄ hoc sacm nō
ꝑdest nisi hūtib⁹ corda surſuz. Ad
qđ statim rñdet minister. habem⁹
ad dñm. Et ē sensus. i. habem⁹ cor
da nra ad dñm leuata. Sz forte in
hoc multi mentiūē hūtes corda de
pressa. quos arguit ꝓpheta dicēs.
Filij hoim vsquequo graui corde.

Tercio excitat̃ populus ad gratiarum actiõem. ibi. gratias agamus dño deo nostro. vbi vide ꝓgruentiam laudis. qa eñ est dñs. ergo a seruis vult laudari. ZDalach. j. Si ego sum dñs. vbi est honor meus. Et qa deus. ideo vult coli. ⁊ qa noster est. ideo specialiter vult honorari vel venerari. Et qa tam innocentes q̃ penitẽtes hñt laudare deum. ideo ỽ recte. dignũ ⁊ iustũ est. Et certe dignũ ratiõe sue maiestatis. iuxta illud Apo. vij. Bñdictio ⁊ claritas ⁊ sapiẽtia ⁊ gratiarũ actio honor ⁊ virt⁹ ⁊ fortitudo deo nr̃o. dignũ etiã ꝓ tantis bñficijs nobis impensis. Dignũ ratiõe supabundantis charitat̃. ex quo ꝓprio filio suo non pepcit deus. ⁊c. Quarto statim ratio assignat̃ huius a facerdote cũ ỽ. Uere dignũ. Et hic incipit p̃fatio. q̃ repñtat illud gaudiũ. puerorũ cantantiũ in die palmarũ. Bñdict⁹ q̃ venit in noĩe dñi. Tempore autẽ quo cantat̃ prefatio dñt manus elevari. ad designandũ q̃ tũc sacerdos vult orare ꝑ celestib⁹ Et ꝑ ista verba sacerdos approbat ꝓmo deũ digne esse laudãdũ. scõo inuitat angelorũ exẽplo. cũ ỽt. quã maiestatẽ tuã laudant angeli. q. d. ꝓm Jnñ. dignũ est. qa mera nos voluntate fecisti. Justum. qa mera misericordia redemisti. Equũ qa gratuite nos visitasti. Salutare. qa ꝑpetue nos salvasti. Uos tibi semꝑ. in omni tpe. Et vbiq̃. i. in oñi loco. Etsi nõ actualiter. tñ habitualiter nõ ponendo vez obicem mortalis pcti. Unõ non cessat orare q nõ cessat bñ facere. ꝓm Aug. Circa qõ sciendũ q̃ tñ decem sunt p̃fatiões. Pelagius eñ papa statuit nouẽ. ℟ Urban⁹ papa anno dñi. cccxliij. addidit decimaz de beata virgine. Quotidianã aũt p̃fatiõez fecit Simachus. natiõe sardus. anno dñi cccc. xciij. Prima est de natiuitate scda de epiphania. tercia de q̃dragesima. quarta de resurrectiõe. qnta de ascensione. sexta de pentheco ste. septima de trinitate. octaua de sancta cruce. nona ỽ aplis. decima de bt̃a virgine. de hoc habeẽ de ꝑsc dis. j. inuenimus. Ex quo patet prefationẽ nouiter inuentã de dedicatione ecclesie esse supfluã ⁊ erronee introductã. nisi alꝰ ĩt eueniret auctoritas pape. de qua tñ vsq̃ modo non ꝓstat. Usi illi ea vtentes. grauiter peccant. Cum eñ vnã collectã minimã nõ ꝓñt mutare vel addere. multo magis tam solennẽ prefationez ꝓ suo libitu ĩmutare eis ꝓsumat Deinde sequit. sanctus. qõ Sixtus ꝓmus anno dñi. cxxix. instituit. per qõ sacerdos orat vt laus nostra ⁊ voces nostre laudib⁹ ⁊ vocib⁹ angelorum associent̃. qa angeli semꝑ cantant. sctus. Ter aũt canitur ad honorẽ trinitatis. Osanna bis. ad designandũ duplicẽ stolaz seu gaudium corporis scz ⁊ anime. ⁊ ꝑcat tantum. i. obsecro salua.

Equit̃ sexta ps tercie ptis ꝓncipalis misse scz ablutio manuum. Primario enim sacerdos abluit manus ad significandũ q̃ debz carere mortalibus sed in hoc loco abluit qa inꝛ

ta posse sunm debz etiã carere veniali⁹ Et ido solũ capita digitorũ ꝑfundit. Et licz aliq̃ dicũt tũc vñica luz. lauabo inr̃ innocẽ. man⁹ meas tñ cõuenient⁹ obmittit ꝓpter cõtinuationem sequentis canonis q̃ incipit: Te igit̃ cui⁹ ꝑ pluriũ fuit sctus Sensus eñ ẽ Te igit̃ clemẽtissime .i. te q̃ sctus es. dñs deus sensaoth dep̃cor. qõ cõgrue fieri non posset ĩterpositis aliq̃b⁹ verbis. Puta lauabo inter innocẽtes ⁊c. que faciũt natabilẽ discõtinuatiõz illaꝛ oronum principaliũ. et ideo cauti⁹ obmittitur q̃ dicitur.

De quarta parte misse.

Sequitur quarta pars ꝓncipalis misse ad cui⁹ euidentiã sciendũ q̃ canõ grece ĩterp̃tat̃ regula latine. qr̃ multiz regulate compositus est. dicitur antẽ q̃ gelasius papa canonez ꝓncipalem ordinauit. licz a pluribus fit aliqd additũ in eo. tñ ab vno est compositus Dicitur aũt q̃ clemens secũd⁹ anno. lxxj. post cletum instituit canonem aũ cõsecrationem. et ita ỽ canon q̃si ex regulis sctoꝛ patrum editus ⁊ ꝓpositꝰ. Dicitur etiaz sub silencio ꝓm innocentiũ: ꝓmo ad significandũ q̃ christus secesserat ĩ eis frem a iudeis. Scõo ꝓpt̃ maiorez querionez mentis ad deum. qr̃ tũc sacerdos ỽ intrare thalamum cordis⁊ ostio sensuũ clauso deũ orare Tercio ꝓpter vitandas cuitationez ne vlu quottidiano verba sacra vilescant. Quarta ꝓpter maiorez reverentiam. qr̃ q̃ in publico fiunt citi⁹ vilescunt. Hec bernhardus ỽ Paran. Jncipit aũt ab illa lra T q̃ valde repsentat signuz crucẽ. ad significãdũ q̃ hoc sacramẽtũ seu sacrificium fit ad memoriã passiõis christi cruce. Et fit circa canonẽ ymago crucifixi vt tanto melius ipm̃at memoria christi passionis in cruce ipi celebrãti Accedẽs aũt sacerdos p⁹ ablut̃ ꝓmo bñdicit se. scõo cõponit̃ manibus osculat̃ ymaginem crucifixi iclinãdo se humiliter. designans humilez iclinationẽ quã fecit christ⁹ añ suã passionez in qua fact⁹ est fudor eius sicut gutte sanguinis decurrẽtes in terrã. sicut habeẽ luce xxiij. Alij aũt osculãtur altare ad significandũ q̃ ꝑ hoc sacramẽtũ acquirimus verã dilectionẽ cũ christo. qr̃ minister non debet esse infidelis vt iudas deinde incipit dicẽs. Te igitur Circa qõ notandũ q̃ illa cõiunctio igit̃ ẽ illatiua respectu precedẽtiũ vñ ex quo dixit ꝓpheta sctũ dñi Hũc infert. Te igit̃ clementissime pf̃ q es sctus. Dicit aũt clemẽtissimus quasi in mia summe habũdãs ⁊ hec verba dicens sacerdos se iclinat designãs christi humilitatẽ seu humiliationem ad passionez. Addit̃ etiam. q̃ iesus christus filius tuus dñs nr̃s. Hoc fit iõ qr̃ christ⁹ docuit in suo nole oñia esse petenda: iuxta illud Joã xvj. Amẽ amẽ dico vobis si qd petieritis pf̃em in nole meo ⁊c. Describit aũt q̃druplicit̃. Prio vt saluator. qa iesus. zDath j. Uocabis nomẽ eius iesus: qõ inter

pretaꝝ saluator. Scdo vt rex. quia christus. qđ interptaꝝ vnct⁹. ℔s. Unxit te de⁹ tu⁹. Tercio vt pfi natural̃ dilectus. ga filius⁹. Quarto vt nobis prelatus. ga dñs noster. Supplices .i. humiles. rogamus. ꝑm Bern̄. de parā. rogam⁹ ꝓ illis q̄ nobis deficiunt. ac petimus ꝓ illis q̄ ad salutē nostram nobis necessaria sunt. Uti accepta habeas. i. accipias. seu grata habeas. Et alig hic osculanꝫ altare. q̄si oñdentes se cōpati christo. ꝫ nō est de essentia. Et debet pduci illa dictio vti in fine. nam licet idem valet vt & vti. tñ plus est exꝑssiua. Nec dona. dicuntur dona q̄ danꝫ supioribus. quia hoc sacrificiū fit vtute supmi dei. & ideo dr donū. ℣ Munera. dicunt munera ga danꝫ seu offerunt ab inferioribus. hoc eñ sacrificiū ministerio sacerdotū offert deo patri. Nec sancta sacrificia dicunt. ga fiunt ꝓ peccatis nostrꝫ. Dicunt aūt illibata. i. incorrupta. nō q illa accidentia nō possunt corrūpi. sed ga contentum sub eis scz corpus christi & sanguis nō corrūpit. iuxta illud. Nō dabis sanctū tuū videre corruptionē. Fiunt aūt tres cruces in verbis istis. Nec dona. hec munera. hec sancta sacrificia illibata. ℣ Pro quo sciēdū q̄ sacerdos ideo vtit̄ sepi⁹ signo crucis circa hoc sacm magis q̄ circa aliud. ga istō sacm est magꝫ memoriale passionis christi. q̄ ad crucē est terminata. Fiūt aūt hic ꝑmo tres cruces. ad designandū triplicē christi traditiōez. q̄rū ꝑma fuit gf̄osa a deo pfe ex dilectōe. q ꝓpio filio suo nō pepcit. ꝫ ꝓ nobis tradidit illuz. Scda fuit a iuda. q̄ fuit ex auaricia & cupiditate. eo q ꝓ pecuniā ꝓ eo recepit. quā appellat mercedē iniqtatis. Tercia fuit a iudeis. q̄ fuit ex invidia. ga sciebat pilat⁹ q ꝓ invidiā tradidissent eū. Una igit̄ de⁹ pat̄ dedit nob in donū. ideo ꝑma crux fit cū dr. hec dona. Et ga iudas ꝓ munere tradidit eū. ideo scda crux fit cū dr hec mūera. Quia vo iudei ad mortē tradidert eū vt crucifigerēt in sacrificiū illibatū. ideo tercia crux fit cū dr. hec sctā sacrificia illibata. Uel etiā ꝑm Guil. manitiū. tres cruces fiūt in reuerētia ei⁹ q est trinus de⁹ in psonis. cui⁹ potētia fit ꝓuersio panis & vini. Et ꝑm Bed. de paran. ꝓcat crucifixionē triplicē. q̄rum ꝑma fuit in voluntate & affectu q̄n collegerūt pōtifices ꝓciliū Joā. xj. & ℣ Matth. xxvj. Scda fuit in vocib⁹ clamātiū. crucifige. crucifige. Lu. xxiij. & Joā. xix. Tercia in crucifixione manuū & pedū. lu. xxiij. Est itaqꝫ sensus istoꝝ vboꝝ quātū ad triplicem effectū. Uaz ga christus datus est liberaliter. ideo dr dona pluraliter. ga vo dat⁹ est vtiliter ideo dr mūera. & ga dat⁹ est vt nos sctificaret mentaliter. ideo dr sacrificia illibata. i. immaculata. Sz q̄re dr pluraliter dona munera &c. & nō donū mun⁹ &c. cui hic ñ fiūt plura sacrificia seu sacra ꝫ vnū tm̄. ℣ Ñdet q licet corpus & sanguis christi sint ꝓpe loq̄ndo cō posita distincta. tñ dicūt vnū in integritate. sicut comestio i vna mensa q̄ntumcūq; fercula sunt diuersa aut pot⁹ diuersi. nihilomin⁹ dr vna comestio. & hoc vnitate integritatis ga cibus & pot⁹ simul integrāt

refectiōez & hūt vnū effectū & nutritionē. Et isto modo istud sacm dr vnum. Aūi etgo dicunt dona munera pliter. refert ad illas subas panis & vini. q̄ plura sunt ꝓposita ꝓ se & nōdū sunt corp⁹ & sanguis christi vnū. Unde ꝑm Hor. sup math. q̄nis ubi sint plura materialit̄. nō tñ formaliter ꝓpter vnaz opationē quā intendūt scz refectionē spūalem.

Equit̄. Jn ꝑmis q̄ tibi offerim⁹. vbi ponit oblatio salutis eorū ꝓ qb⁹ offert hoc sacrificiū. & cui. ga dō pfi. vñ dr. in ꝑmis. i. ꝑncipaliter tibi. Scdo qs offert. ga sacerdos ex pte totius ecclie. ideo dr offerim⁹ nō offerro. Ex quo patz q malicia sacerdotz non vitiat effectionē ꝓsecratiōis. ga nō offert ex bonitate vel malicia ꝓpria. sed ex officio qđ gerit ex psona eccle. Tercio ꝓ quo offert. Et ꝑmo ga gñaliter ꝓ tota ecclia. vnde dr. ꝓ tota ecclia catholica. i. vīr toto orbe terrarum diffusa & fidei sacris vnita. nō ꝓ synagoga iudeoꝝ abiecta & dispersa vbiqꝫ ydolatrū. Quarto oñdit qd petit. vñ dr. quā scz eccliam pacificare dignerꝫ. vt scz pacē habeat ab hereticis & schismaticis. dignerꝫ etiā eaz adunare. i. i vnitatē colligere q̄ dispsa est inter pfidos vel paganos. Uel ꝑm Uilh. manitiū. orat hic pre sbyt̄ ꝓ invicē discordātib⁹ vt vnianꝫ in charitate. Addit aūt. vt custodire dignerꝫ scz a vicijs & demōib⁹. & regere. scz in ꝓsperꝫ. Deide orat ꝓ psonis singularib⁹. Et ꝑmo ꝓ capitaneis ecclie scz papa. q̄ vba addidit Clem. & postea pelagi⁹ papa. ℣ firmauit. vñ sdē dr. Constat ab vniuerso orbe sepat⁹ esse q ob qualibz dissēsionē inter sacra mysteria aplici pōtificiꝫ ꝑm ℣suetudinē memoriā frequntat. Deinde ꝓ epo ꝓprio. vnō dr. ꝓ antistite nostro. qđ epus celebrans obmittit cū sit met antistes. Post hoc addit d secularī ꝓncipe vñ dr. & ꝓncipe nro. hoc est cui⁹ ℣filium apli. j. ad Tim. ij ca. vbi ingt. Obsecro ꝑmo oim fieri obsecrationes. orōes. postulatiōes & gf̄arum actiones ꝓ oñibus hoib⁹. ꝓ regib⁹ & ꝓ oñib⁹ q in sublimitate sunt ℣stituti vt getaz & tranqllam vitā agam⁹ in oñi pietate & castitate. Debz aūt intentio celebrantiꝫ fieri ad psonā illius epi in cui⁹ dioceſi celebrat. ℣Rome tñ ñ dr. ꝓantistite nro. ga ibi papa est epus. Sllr dōm d ꝓncipe illo in cui⁹ regno vel ducatu celebrat. Deinde descēdit gñaliter orādo ꝓ oñib⁹ fidelib⁹. Uñ dr. & ꝓ oñib⁹ ortodoxis. i. verꝫ catholicꝫ. nō schismaticꝫ vl̄ hereticꝫ. Uñ ortodoxus dr ab orthos ti. qđ est rectum. & doxis gloria vel doctrīa. q̄si recta gloria vl̄ doctrīa. Qui ergo recte glorificant deū & rectā fidei doctrinā sequūtur. orthodoxi vocant. Atqꝫ aplice & catholice fidei. i. ꝓ aplos fundate & ꝓdicate fidei coltoribus.

Emēto etiā dñe famulox tuox. vbi iterum descēdit in speciali ad mēoriā certax psonax. Uñ licꝫ de⁹ noscat ola nec op⁹ est tibi demōstrare psonas ꝓ q̄ orat pbyt̄. cū ola nuda sint oculis eius ℣eb. iij. sed tñ obliuisci dicit illox qbus gratiā suā nō infundit.

Silr dr eox recordari qbus gfam suam ⁊ dona largit. Et est modus vulgariū que cōiter dicūt tribulati. de⁹ oblitus est mei. Petit ergo hic duo. Prio explicite p qbusdā. scdo p oībus circūstātibus. Uñ dicit. Ademētodñe famulox famulaxq tuax. nō dicit ꝟnox. qa seruꝰ pctū designat Joā. viij. Qui facit pctū ꝟnus est pcti. Et tales q̄ diu sunt in pctis obliuiscunt a deo. iuxta illud. Pctōres nō exaudit deus Joā. ix. Sz famulus dr a fauore. qa est in fauore ⁊ gfa dñi. vt sunt pctōres cōuersi ⁊ penitētes p peccatis. ⁊ tales de⁹ nouit. vñ petit presbyt recordari taliū. Et sciendū q̄ sacerdos debz facere memoriā ordinate. vt scz pmo oret p illis q sunt maiori charitate diligendi. ⁊ qa ordinata charitas incipit a se. ido pmo facit memoriaz suiipsius. cogitando tñ mente vel exꝑmēdo vt de⁹ sui misereatur. ⁊ dimittat petā ⁊ tribuat gratiā. Deinde orat p patre ⁊ matre. pentibus ⁊ fratrib⁹ atq̄ sororibus. Tercio p bñfactorib⁹. Quarto p inimicz ⁊ p psecutorib⁹. Quinto p infidelib⁹ vt ꝟuertant ad fidē. Et hic qdaz faciūt eis dispositionē in mente satz pulchrā. faciētes talē memoriā ad filitudinez ordinis casuū. quox pmus est nolatiu⁹ in quo suiipsius recordant. Scdus gtus. ⁊ ꝟcat genitorē. i. pentes. Tercius datiuus. ⁊ ꝟcat datorē vel bñfactorem. Quartus actūs. ⁊ ꝟcat accusatorē vel inimicū. Quint⁹ vocatiuus. ⁊ ꝟcat vocandos ad fidē. Sextus ablt̄us. ⁊ ꝟcat mortuos a nobz ablatos. Et de istz fit mentio in secūda memoria. Sed q̄re ꝓnus p vivis q̄ p mortuis oramus. Rñdeo qa vini sunt i maiori piculo. qa pñt damnari. mortui aut̄ p qbus orat sunt in purgatorio. de qbus nō timetur. Et de ista memoria debz sepe cito expedire ppt̄ distractiōez mentis ⁊ enagationē. Nō ficut qdaz faciunt dormitātes in tali memoria. ita q̄ qñq̄ populares recedūt a missa tedio victi. ⁊ hoc est scandalum. ⁊ p ꝟsequens fugiendum.

Equitur. Et omniū circūstāntiū. i. audientiū missaz: digneꝛ esse ꝓpitius. quos vides in te credere recte. ⁊ te deuote diligere. Ex hoc patet: q̄ valde vtile est interesse misse. qa p talib⁹ specialiter oratur. Uñ statutuz est vt oēs fideles audiant missaz dñicis dieb⁹ ⁊ festiuis dieb⁹. de ꝟsecti. j. oēs fideles. ⁊ ca. missas. Et dicūr docē. hoc idē esse preceptuz. vt ibidē pater. Sequit. p qb⁹ tibi offerimus. vel q tibi offerūt. i. nō solū illis digneꝛ misereri p qb⁹ hoc offerim⁹ sacrificiū laudis. sed etiā illis q soli hoc offerūt p se suisz oībus vcz psanguineis ⁊ affinib⁹. familiaribus ⁊ amicis. p redemptiōe animarum suax. q. d. nō p tpali lucro. sed p spe salutis ⁊ incolumitatz sue. i. p salute ⁊ incolumitate sua speranda. Et qa bona hois triplicia sunt. ideo p eternis ꝓius orat. scz p spe salutis. scdo p corpalib⁹. ideo dicit incolumitatis. i. corpalis sanitatz. tercio p spūalibus. ido dicit seu addit. p redemptione animax suarū.

Sequit. qui reddūt vota sua eterno deo viuo ⁊ vero. Uota dicunt illa q̄ volūtarie ꝓmittunt. Dicunt aūt vota nostra. qa fiūt a nobis ex libertate arbitrij sine coactōe. Dicunt etiā dei. qa p gratiā ei⁹ fiunt. quam dat illis q vouent vt possint etiam ea ꝑficere. Sed circa predicta querit. q̄re ꝓsbyter nō orat ꝓmo p se. Ex ꝓnus ⁊ ꝓncipaliter orat p papa ⁊ se obmittit. Ad qō dicendū q ibi orat vt ꝑsona publica. ido publicū bonū seu cōmune ꝓtulit ꝓprio bono. hic aūt orat vt ꝑsona singularis. intrādo memoriā singulariū ⁊ ꝓnatarum personax. ⁊ ideo preponit se omnibus.

c Ommunicantes. Postq̄ posuit ꝓmēoratione illoꝝ q salute indigēt. hic ponit illos q ad salutez adiuuant. vt sunt sancti. Et ꝓmo ponit eos in gñali. Scdo in speciali. Dicit ergo ꝓmunicantes. Et hoc cōposuit Linus papa. Cōicantes. i. pticipantes cū sanctz in hoc q deū videmus. licet differenē. qa nos p fidē. ipsi ad oculum. Tñ ex quo idem obiectū habemus cū illis scz vnū deū. ergo participam⁹ cū eis. Et memoriā venerantes. i. veneranter colimus. In ꝓmis gloriose virginis marie genitricz dei ⁊ dñi nri jesu christi. Ex ⁊ beatox apl̄ox ac martyx tuox petri ⁊ pauli. Ubi ponit xij. apl̄os. ⁊ xij. martyres. Confessores aūt nō ponit. Cui⁹ ratio est. qa tpe quo positus est canon nō celebrabat memoria ꝓfessox ita soliēniter. vel ido ponunt martyres. qa imitati sunt christum in passione. ⁊ maximū honorē oīderūt p ipso morientes. qō nō secerūt ꝓfessores. hoc aūt sacrificiuz est maximi amoris. Ponunt etiam aliq martyres minus notabiles. qō acrū est diuina dispensatiōe. Nam vt dr. dū scti pfes deleuissent istos ⁊ alios scribere vellent. cras ꝟnerunt illos deletos aureis ifis scriptos. vñ bonū est etiaz aliqñ minus sctis reputatz reuerentiā impendere. ⁊ eox suffragia postulare. Unde ꝑm Tho. qbusdaz sctis datū est patrocinari specialiter ⁊ in specialib⁹ negocijs. vt btō anthonio ꝓtra ignem ⁊c. Preponit aūt oīb⁹ sctis b. ỹgo maria. qa ipsa est salutz nre precipua adiutrix. ⁊ ipsa in celo primum locū tenet post dei filiū. Deinde ponunt apl̄i. qa ipsi tradidert nob formaz ⁊ meritū hui⁹ sacrificij. Deinde martyres. qui ꝑ illo q est in hoc sacro se obtulerūt hostiam vi uentem. Petimus aūt hoc eox suffragiū. Scantes q̄ diu sum⁹ in hac vita necesse habem⁹ eox suffragia postulare. cū ipsi christo sint in gloria ꝓpinqui. vñ pñt nobis impetrare gloriā. Post eleuationē vo petimus eox ꝓsortium. designantes p hoc q post resurrectionē iūgemur sctox ꝓsortio. ⁊ non indigebimus suffragio. Non dirigim⁹ aūt orationes nostras ad scos vt p eos impleant q̄ postulam⁹. sed vt eox precib⁹ nostre orōnes sortiant effectū. In qbusdaz libris ponit hic signū crucis. cū dicit muniamur auxilio. sed nō habz fundamentū. cū nō petimus hic muniri signo crucz. Ex pa-

trocinio sctõr. Quõ aũt sancti vt dent orões nfas. dicit hic Bef. de parã. q̃ñ cognoscũt eas cognitõe naturali vl'brã. ꝫ vrute reuelatõis. p quã cognoscũt orões nfas vocales siue mentales. Fit etiaz additio in qbusdam festiuitatib⁹. qa ibi petim⁹ ꝓtectionẽ diuinã specialez. vt in natali in epiphania. in pascha ascensiõe ꝛ pentheceste. Jn qb⁹ specialia dona circa nos facta recolũtur. que nob dari tũc postulamus. Jn fine aũt hic nõ dicit amẽ: qa angeli respondent. amen.

b Anc igiꝫ oblationem hoc addidit leo papa: anno dñi ccccxliij. vbi q̃si ꝓtebendẽdo ois supradicta summarie cõcludit. Petit ergo ẽ ttuor. Primo petit acceptatiõez oblatõis. vñ di. Manc igit oblatiõez seruitutz nfe. Et vide ẽre hic pbyter spualit appellat se seruũ supi⁹ vero alios appellat famulos. Ratio q: qlibz ẽbz se reputare peccatorẽ ꝛ non alios. Dicit aũt hec oblacio seruit⁹. quia sum⁹ empti ista oblatiõe. iuxta illõ empti estz ꝓtio magno. Sz cũcte familie tue q̃ tibi famulant ꝛ hui unt. vt placat⁹ accipias. licet enim deus sit semp placat⁹. i. misericors quãtũ est in ipso sacrifitio. tñ sepe offenditur exptemistror. q̃ñ sunt i pctõ. Sequit dieszq nfos. vbi petit fedus pacis. Uñ ẽt: dieszq nfos in tua pace disponas. et loquit ñ solũ ẽ pace tpis ꝫ etiã pectorz q̃ ẽ cessatio a peccatz atqzab eterna damnatiõe nos eripi. vbi petit enasionez carcerz. scz dãnationẽ ppetuaz. Et in electorz tuor⁹ inbeas gregẽ nũerari. vbi petit adiũctionẽ cũ electz Per ieszq chfm dñm nfm. Et istã pticulaz sctũs Grego. ꝓposuit. Fit aũt appositio isti⁹ pticule certz diebus. vt in resurrectiõe ꝛ pente. Ex quo eñ petim⁹ remũerationẽ q̃ fit p resurrectiõez chfi ꝛ spũsscti missionẽ. ideo tũc fit additio ꝼm alios etiã in cena dñi. qa p illõ sacrificiũ tunc instituꝯ datur remũeratio. iuxta illõ. Ani mã du. hũc pa. ꝛc. Nec ãt ẽbadicẽs sacẽdos se ꝓfunde inclinat. ꝼcans q̃ legalis sacerdos sũmo conamĩe obũbrabat ne videret. vl'qa orauit chfs. pfũde se inclinãdo ꝛ hũiliãdo añ horã passiõis.

¶ Sequit scda pars canonis.

Uam oblationem ꝛc. Nec ꝫ

q secũda pars canonis i qua ponit sacrificij cõsecratio. Et habet tria dicta. Primo nãqz virtus cõsecrãdi petit. Scdo ipsa ꝓfectio perficit ibi q̃ pridie. Tercio rei ꝓfectę ꝓmemoratio exꝑmit ibi Uñ ꝛ memores. Circa ꝑmuz primo ponit sacrificij oblationem. secũdo oblationis bñdictionem. ibi q̃sum⁹ bñdictam. Tercio sacrificij trãsubstantiationez. ibi: vt nob. Dicit ergo. quã oblationẽ. i. terrenã materiaz ad corpus filij tui destinatã ꝼm Uil. manitiñ. Tu de⁹ q̃sumus in omnibus. i. tota cogitatione. tota cognitione. tota mente ꝛ toto intellectu. dignerz facere bñdictã. i. p quã hoies bñdicant. Asscriptã. i. p quã hoies asscribunt in celo. Ratã. i. p quã de⁹ viscerib⁹ chfi esse ce nsent. Ratiõabilẽ. i. p quã a bestiali sensu exuant. Acceptabilẽ. vt q nob meripsis displicem⁹ p hãc acceptabiles vnico filio ei⁹ simus. Jta exponit Aug. de ꝫse. di. ij. vtz sub figura Sz Jnñ. expõit referẽdo ad chfm. Bñdictã i. imunẽ a pctõ. Asscriptã. i. scripturz prenũciatã ꝛ figuratã. Ratã. i. nõ trãsitoriã. sicut vet⁹ lex. Rõnabilẽ. i. q̃si nõ peculiarẽ. sicut erat hostia legalis. q̃ nõ mũdabat a pctõ. Acceptabilẽ ꝓtra illaz de q̃ Esaias ꝛ Mich. dicũt. Obtulisti hostiã nõ acceptã. Cõit tñ hoc referẽ ad differẽtiaz oblatiõis inde. Illa eñ traditio fuit maledicta. ideo ista fit bñdicta. Illa aũt pscripta vl' discripta de libro viuentiũ. ideo dignerz facere ascriptã illã. Illa fuit irrita. i. iniq̃ ꝛ detestabilis. ideo de⁹ fac istã ratã. Itẽ illa fuit irrõabilis ideo de⁹ fac istã rõnabilẽ. i. rõne plenam. vt fiat rõabile nfe fruitutz ob sequiũ. Ille reddidit mala p bonis ꝓpt q̃d reꝓbat⁹ est. sed tu de⁹ fac hãc acceptabilẽ p quã tibi nos reddas acceptos. Fiũt aũt hic qnqzsigna crucz: tres cões sup panẽ ꝛ calicez simul. q̃rta ãt sup panẽ. ꝛ quta sup calicez p se. Et ꝼcant qnqz loca vulnez eiꝰ. Uel ꝼm Jnñ. tres ꝼcaut xxx. denarios p q⁹ vendit⁹ est chr istus. Due aũt venditionẽ ꝛ eupti onẽ. siue venditorẽ ꝛ venditũ. Uel ꝼm Bef. de parã. ꝼm Uil. manitiñ. ꝼcant tria q̃ christus fecit circa hoc sacm. Mau accepit. bñdixit. ꝛ dedit: ecce tria. Et specialit fit crux supra oblataz ꝛ vna sup calicẽ. qa dixit. Hoc est eñ corp⁹ meũ. Et item. bibite ex hoc oĩes. Et segit. vt nob

corp⁹ ꝛ sanguis fiat dilectissimi filij tui dñi nri iesu christi. Ubi petit transsubstantiationẽ panis in corpus christi p hoc vbum. cũ dr. fiat. Illõ eñ est verbũ creatiõis siue creatoris Heñ. j. vbi dixit, Fiat lux. Et sequit. Et factũ est ita. Et nõ dicit sacerdos. vt faciaz corpus christi. qa ñ est nisi minister hui⁹ querelis. Ideo nõ in ꝓpria ꝑsona. sed in ꝑsona christi dicit. fiat. Dicit aũt dilectissimi filij tui. qa nullus põt esse dilect⁹ dõ q̃ntũcũqz sctus sicut chfs. rõne cui⁹ dilectionis ꝓpt q̃m totius mũdi pctã indulsit. Fiunt aũt due cruces. vna sup panẽ. alia sup calicem. ad ꝼcandũ q̃ hoc sacm valet ad salutẽ corporis ꝛ anime.

Equit: qui ꝑdie. Decverba

f addidit alleranꝺer primus ãno dñi cxxij. Et hic pficit ꝓsecratio circa q̃ ꝼmo reꝑtat qd christ⁹ in cena fecit. Uñ dr. Qui pridie. i. vna die ante ẽz passus est. Uel vna die ꝓcedẽte añ passionẽ. Accepit panẽ. Et i hoc loco tertis digitis sup corporale accipit sacerdos hostiaz reuerenter. Et debz eaz tenere submisse: nõ oñdẽdo populo vel ministro: ne videat aliquo mõ ante ꝓsecratiõez. Uñ dicit. accepit panẽ in sctas ac venerabiles man⁹ suas. ꝛ elevatz in celũ oculis ad te deũ patrẽ suũ oĩpotẽtẽ. Et hic elevat sacẽdos oculos suos i celũ: in quo chfs ꝼcat. qa oculos mẽtz debem⁹ elevare in celũ: vnde veniat auxiliũ nob. vt dicit in pẽ. Uenia oĩne bonũ desursuz descẽdit. Segit. Ufas agens non p se. sed p nostra redẽptione.

Bñ dixit: ⁊ fit ibi crux sup hostiaz. que ꝓcat q̄ christus passus est in natura hūana sez i corpe ⁊ anla. ga dixit. Tristis est anima mea vsq; ad mortē. Et ideo p se bñdicit hostia. ⁊ p se calix. Et nō intelligas q̄ christus bñ dixit. i. crucē fecit sup panē. cū virt⁹ crucis nulla fuit añ passionē eius. ꝟ bñ dixit. i. verba ꝯsecratiōis sez illa. ℔oc est enī corpus meū. sup panē ptulit. tūc virtute verboz facta est statim bñdicta transsubstantiatio panis in corpus christi. vnō expone. bñ dixit. i. vim bñdictionis vbis p ipsuz platis dedit. vt transsubstantiaret panis in corpus christi verus. Sequit. ac fregit deditq; discipulis suis. di. Accipite ⁊ comedite. Ubi sciendū q̄ licet hic dicat q̄ christus ꝑus fregit ⁊ tūc ꝯsecrauit. tñ ita nō intelligendū est q̄ christus ꝑus fregisset. ⁊ tūc bñdixisset. ꝟ q̄ christus post bñdictionē ⁊ cōuersionē fregit. Uñ sic ꝟstrue litteram. Accepit panē ⁊ bñdixit sez dicens. hoc est enī corpus meū. ⁊ tūc fregit: deditq; discipul⁹ suis dicēs. Accipite ⁊ come. hoc est enī corpus meū. ℙrius ergo ptulit illa verba: vt eis vim ꝯficiendi tribueret. deinde ea ptulit. vt ap̄los formaz ꝯficiendi doceret. Jta ꝺt Uilhe. Cōiter tñ ꝺr. q̄ semel protulit christus illa verba. tūc sez q̄n voluit dare ap̄lis. Uñ dādo eis tūc bñdixit p illa verba iam dicta sez. hoc est enī corpus meum. Jta ꝺt Hor. sup ℳath. Et ita p illa verba semel plata simul ꝯfecit. ⁊ formā ꝯficiendi dedit. vt ꝺt Bcf. de Parā. Uñ sensus est. benedixit. fregit. deditq; discipulis suis. ⁊ tūc dixit. ℑoc est enī corpus meū Et iste est verus intellectus.

Oc est enī corp⁹ meū. Ista
b est forma cōsecratiōis venerabilis sacramenti eucharistie. quā dicēs sacerdos: habeat intentiōez veram cōsecrandi corpus christi. Nō obmittat aūt illā cōiunctionē enī. Una licz ñ sit de. substantia sacramenti: i. est tñ de essentia ꝑcepti. vñ graue peccarz omittens eam. Alīq vero dicentes ista verba tenent hostiam in manibus. ita q̄ possit videri a circūstantib⁹ qđ est graue periculū. q̄ tūc pōt adorari p simplicē añ ꝯsecratiōz qđ erit graue pctū idolatrie. Et ido teneat eam valde depresse in altari ne videat. Fit aūt eleuatio hostie sacratissimi corporis christi. vt ostendatur omib⁹ oblata esse ad salutem iuxta illud. Ego si exaltatus fuero a terra ⁊c. Secūdo vt extūc pp̄lus cognoscat esse veritatem sacramenti q̄ non pri⁹ facta est sed mō vt iam sciat veraciter adorare deū presentē Expositio aūt isti⁹ forme vtrborū ꝙrirat supra in tractatu de sacramentis circa sacramentū eucharistie vbi sufficienter expedita est. Seqt̄ silr ⁊c. vbi ponit forma cōsecrationis sanguinis christi. Ubi sciendum q̄ sacerdos volens pferre ista vba debet ipm calicem accipere ambab⁹ manibus: ⁊ cum dicit: Benedixit. Debz facere crucem sup calicē tenēdo calicē in manu sinistra ne tactu vlipetu cadat. Crux sup calicē significat passionez christi in alia vt dicit. ⁊ eterni. i. ppetui testamēti. mysterū fidei. i. hūs secretā ⁊ absconditā intelligentiā tenēdā p fidē. ga aliud videt ⁊ aliō sub vilis spēbus firmiter esse credit. q̄ pro vobis ⁊ p multz effundet in remissionē pctōz Dicit notanter p multz. ⁊ nō ꝺt p oīnib⁹. ga licz p oīnibus effusus est quātū ad sufficientiā ita q̄ sufficiens est saluare oēs. nō tñ quātū ad efficatiaz. qa nō oēs efficiunt salvati ꝑ ipsum. Dicit aūt p vobis. q. d. iudeis. ga ap̄li iudei erāt. ⁊ p multz sez gentib⁹. in remissionez pctōz. i. ppter remissionē pctōz. ℑdis dictz eleuat sacerdos calicē vt populus adoret. sciens sā ibi veraciē esse sanguinē christi. Alīq aūt eleuāt rectū calicē. alīq discooptū. sed ñ est vis. ℑam cooptus designat occultū ⁊ difficile mysteriū sacri huius. discooptus aūt significat sepationē sanguinis christi a suo corpe tpe passionis. Et ob hanc etiā causam sepatim ꝯsecrat corpus chri ⁊ sanguis vt ꝓcatio exprimat. vt dicit Hor. ra sup ℳath. xxvj. ca. ℑec quotiens agens. qđ referas ad illđ qđ dictuz est simili mō. ⁊ facit sicut ꝑus agendo gras deo ꝑri. Sequit. bñ dixit deditq; discipulis suis. di. Accipite ⁊ bibite ex hoc oēs ⁊c.

Jc est enim calix sanguinis
b mei noui ⁊ eterni testamenti mysteriū fidei. q ꝑ vobis ⁊ p multis effundet in remissionez pctōz. ℑoc totū est de forma cōsecratiōis sanguinis. ⁊ exponit. hic ē calix sanguiñ. mei. i. hic est sanguis meus in calice ꝯtentus. noui. i. vlti mi. ⁊ eterni. i. ppetui testamēti. mysterū fidei. i. hūs secretā ⁊ absconditā intelligentiā tenēdā p fidē. ga aliud videt ⁊ aliō sub vilis spēbus firmiter esse credit. q̄ pro vobis ⁊ p multz effundet in remissionē pctōz Dicit notanter p multz. ⁊ nō ꝺt p oīnib⁹. ga licz p oīnibus effusus est quātū ad sufficientiā ita q̄ sufficiens est saluare oēs. nō tñ quātū ad efficatiaz. qa nō oēs efficiunt salvati ꝑ ipsum. Dicit aūt p vobis. q. d. iudeis. ga ap̄li iudei erāt. ⁊ p multz sez gentib⁹. in remissionez pctōz. i. ppter remissionē pctōz. ℑdis dictz eleuat sacerdos calicē vt populus adoret. sciens sā ibi veraciē esse sanguinē christi. Alīq aūt eleuāt rectū calicē. alīq discooptū. sed ñ est vis. ℑam cooptus designat occultū ⁊ difficile mysteriū sacri huius. discooptus aūt significat sepationē sanguinis christi a suo corpe tpe passionis. Et ob hanc etiā causam sepatim ꝯsecrat corpus chri ⁊ sanguis vt ꝓcatio exprimat. vt dicit Hor. ra sup ℳath. xxvj. ca. ℑec quotiens agens. qđ referas ad illđ qđ dictuz est simili mō. ⁊ facit sicut ꝑus agendo gras deo ꝑri. Sequit. bñ dixit deditq; discipulis suis. di. Accipite ⁊ bibite ex hoc oēs ⁊c.

Jc est enim calix sanguinis
b mei noui ⁊ eterni testamenti mysteriū fidei. q ꝑ vobis ⁊ p multis effundet in remissionez pctōz. ℑoc totū est de forma cōsecratiōis sanguinis. ⁊ exponit. hic ē calix sanguiñ. mei. i. hic est sanguis meus in calice ꝯtentus. noui. i. vlti

guinem tuū dñe. ad honorē ⁊ laudem nois tui. ad remissionē peccatorū ⁊ ad salutē aiaꝝ nraꝝ. ℙ Potest etiā dici tūc. ℙ Pater nr ⁊c. Uñ ⁊ memores dñe nos ⁊ tui tui. vbi ponit ꝓsecratē rei ꝯmemoratio. ga eñ christus dixit. ℙ Hoc facite in meā cōmemorationē. ido presbyter dicit. Uñ ⁊memores nos ⁊ tui tui. ℙ Hoc dicunt ministri causa humilitatis vocantes se seruos. Sed ⁊ hec plebs tua sancta i. p baptismū sctificata. eiusdē christi filij tui dñi dei nri. tā btē passionis. Et hic sacerdos manus extendit admodū crucis. vt p illam extensionē manuū suaꝝ. extensionē manuū christi repetet in cruce. Contra qđ tñ faciūt illi q vix manus mouēt. verecūdantes manꝰ extendere in hoc loco. Sz tu miser sicut ⁊ ego. vt qđ vereris tanti dñi ⁊ dei tui repetare figurā ⁊ dispositionē q te redemit. ⁊ nō vereris circa illicitas choreas ⁊ forsan amplius mulierū extēdere manꝰ pedes. brachia atq totū corpus. ⁊ repetare diaboli figurā. Sequit. necnon ab inferis resurrectiōis. vbi sacerdos ꝓtrahit ad se brachia. ⁊ dcat ab inferis resurrectionē. Sequit. ℟ ⁊ in celos gloriose ascensiōis. vbi sacerdos erigit altiꝰ manꝰ vsq ad humeros. in signū qꝺ christus elevatꝰ manibus ferebaꝝ in celum. Et ab hoc loco stringunt digiti scz pollices ⁊ indices vtriusq manus. nec disiunguntur nisi qñ opus est tangere sacramentū. qđ fit ob reuerētiā sacri ne digitti aliqđ tangant post ꝓactum corporis christi. ne etiā eis in caute aliqđ cohereat qđ ꝓfusiōctionem depdaꝝ. qđ esset magnū petiñ. ideo fit sacdos in hoc multū cautꝰ Sequit. offerimꝰ ꝓclare maiestati tue. i. pre oñibus alijs clare. ga licz corpora sctōꝝ erūt clara. tñ deꝰ pre clarior est i sua maiestate. ga est speculuz sine macula. Sequit. de tuis donis. qđ dicit rōne spūaliū. ac datis rōne tpaliuz in pñti. Et qđ offerimus. subdit. hostiā purā. ga christus ꝓceptus est sine originali ꝓpctō de virgine. scrām. sine mortali. ima culatam sine veniali. panē sctū. vitte eterne. panē viatoribꝰ pñtis vite ꝓ vita eterna ꝓsequēda pparatū. ⁊ calicē salutis ppetue. ga ipse est reficiens ⁊ inebriās i patria. ℞m Bef de parā. Fiūt aūt hic qnq cruces. ad designādū qꝺ chs in qnq sensibus patiebaꝝ. vel etiā plagas ⁊ vulnera. duas manuū. ⁊ duas peduꝝ ⁊ vnā lateris. ℞m Ulhe. manif. Facit aūt tres cōes sup vtrūqsz corpus ⁊ sanguinē. ⁊ duas p se. quālibz singulariē. ℞m aūt Bef. de paran. figurāt qnq effusiōes sanguinis chsti. scz in circūcisiōe. in sudore in flagellatiōe. in crucifixiōe. ⁊ lateris aptiōe

¶ Sequit tercia pars canonis

ℒ Upra que ppitio ac sereno vultu. ⁊c. ℙ Hic ponit tertia pars canonis. in qua ponit effectus sacri. g est res tñ. Et sunt tres particule. ℙ Primo petit donorum acceptatio. Scdo diuine misericordie ꝓlocutio. ibi. supplices. Tercio collatio glorie. ibi. meūtoꝝ dñe. Dicit ergo supplices te rogamus. Ubi sacdos cancellat manꝰ in modum crucis elevando eas. ita qꝺ aliqualiter ad ministruz ꝓtrahi pñt. ⁊ est sensus. Supplices te rogamꝰ vt sup ista dona ppitio ac sereno vultu respicere digneris. ppitio. i. accipiēdo ea tā ꝫ tibi gratuite placita. ac sereno. i. miscdi. iuxta illud. ℙ Illumiet vultū suū sup nos ⁊c. ℙ Respicere digneris. i. accepta habere digneris. Uñ sequit. Et accepta habere ficut accepta dignatus es hfe mūera pueri tui iusti Abel. De isto Abel habet historia Beñ. iiij. vbi dr. ℙ Respexit dñs ad Abel ⁊ ad mūera eius. ⁊ ita fuerūt deo accepta. Sequitur. ⁊ sacrificiū pfiarche nostri Abrae. q filiū suum voluit imolare Beñ. xxij. qđ reputatū est ei ad iusticiam. Sequit. Et qđ tribi obtulit sacerdos tuꝰ summꝰ Melchisedech. De isto dr Bef. de parā. qꝺ fuit ꝓmogenit noe. q vixit tpib Abrae. ⁊ iste obtulit panē ⁊ vinū in sacrificiū. gfas agēs do ꝓ victoria abrae ꝓcessa sup qnq regibꝰ. pq oia designaꝝ isti sacri gfa do acceptabilitas. Uā ficut abel obtulit grata ꝓmogenita. sic chs oblatꝰ est ꝓmogenit multi fratribꝰ. Et sicut abraam vnicū obtulit filium. sic chs vnicus dei pris oblatꝰ est. Et ficut melchisedech. obtulit panē ⁊ vinū. sic chs in pane ⁊ vino sacrm hoc instituit. de quo dr. Tu es sacdos in eternū ꝓm ordinē melchi. Uocat aūt abel puerū nō a puericia. ga fuit vir xx. annoꝝ. sed a puritate innocentie. Abraam aūt dr pfiarcha. i. paꝛ fidei catholice. ga ꝓmus in deū credidit. ⁊ ꝓmus incarnationē precognouit Jo. viij. Uidit ⁊ gauisus est. Sctū sacrificiū imaculatā hostiam. ℙ Hoc addidit L eo papa.

ℒ Upplices. ℙ Hic petit diuine gfe infusio. Uñ dr. Supplices. i. humiles te rogamus ops deus. vbi sacerdos humiliē inclinaē. cancellatq manibꝰ positq sup altare. q cancellatio ficut ⁊ ꝓma significat qꝺ p crucē ⁊ passionē petit offerri ista. Sinistra aūt supponit p qua ꝓcaꝛ passio chsti. Sz dextra supraponit. p qua resurrectio chsti designaꝛ. Sequit. Jube hec pferri p manus sctī angeli tui. qđ exponit Tho. in iiij. sen. di. xij. ñ qꝺ angelus ista ꝓsecret. cū ptātem nō habeaꝛ. ℞ orōes sacdotis ⁊ populi do pñtat. ℞m illđ Apoc. viij. Ascendit fumus aromatū in ꝓspectū dñi. i. vota vel supplicatiōes fideliū de manu angeli. q̄ sunt orōnes sctōꝝ. Exponit ergo. Jube hec vota vel supplicationes fideliū pferri p manꝰ i. p ministerīa angelorū in sublime altare. i. in eccliam triūphantē vel in plenaꝝ ptcipationē deitatis. qđ ē sublime altare. Uñ segē. in cōspectu diuine maiestatis tue. Uel iube pferri hec. i. eccliam militantē in sublime altare. i. in triūphantē. ⁊ hoc fac p manꝰ angeli i. filij tui. Sequit. Et presta vt quotquot scz fideles ex hac altaris ptcipatiōe. ⁊c. Et hic ꝓmo sacerdos diffūgit manꝰ. ⁊ osculaē altare in dextra pte. p qđ repetaē osculū inde qđ dedit chsto cū surrexit ab orōe. ⁊ fit hoc in detestationē ipius Jude. Segē sacrosctm filij tui corpus. ⁊ hic facit crucē sup hostiā

Sequit. ⁊ sanguinē. ⁊ hic facit aliā crucē sup calicē. Sequit. sumpserimus omni bñdict sone celesti ⁊ gra repleamur. hic signat se ante faciez Crux sup hostiam designat vincula qbus alligatū fuit corpus chfi. Crux sup calicem designat flagellū quo eductus est sanguis de corpe. Crux sup faciē designat sputa in facie chfi. Uel designant iste cruces q̄ christus ter orauit. vel etiam ga tria v̄ba dixit in cruce. Primū. pater dimitte illis. secūduz. in manus tuas. tertiū. vt qd de eligisti me.

Memento etiaz dñe famulorum famularūqz tuaz. Ubi petitur collatio glorie. ⁊ p mo mortuis. postea vinis. Uñ ōr. Memēto dñe famulos famulasqz tuarū. Ubi sciendū q̄ licet quidam mortui sunt in celo. qdaz in inferno ⁊ qdam in purgatorio. tñ ga nobis non cōstat de singulis; in speciali. ideo q̄si estimantes eos esse in purgatorio. oram⁹ p oñibus. ideo dicimus. Memēto dñe ⁊c. q nos precesserūt cū signo fidei. i. oñderunt alīqd signū fidei. puta habuerūt ⁊ tritionē vel deuotionē decedētes. Nam de talibus adhuc est spes. et dormiūt in somno pacī. i. sine pctō mortali. ꝑm Bef. de parā. Et debz hic fieri memoria eodē mō sicut ē. Primo p illis p qb⁹ specialiē missa legit. vel q̄n in speciali memoria sunt tibi ꝯmendati. Secō p parētibus mortuis. Tertio p bñfactoribus. Quarto p oñibus fidelib⁹ defunctis. Nō aūt p inimicī ꝑm quosdā. Et hoc dico de illis de qbus certuz est q nō recōciliati decesserūt. qa p illis nominatim nō est orandū. ꝛmo nec gñaliter nisi sub ꝺditiōe in q̄tū sunt susceptibiles suffragij. Sequitur secūda memoria. Ipsis ⁊ oñibus in christo requiescētib⁹. i. in fide chfi quiescentibus. locū refrigerij lucis ⁊ pacis. vt indulgeas deprecamur. Et ñ est opus dicere. ipsis dñe. qa ꝑmittit ꝑns. meūto dñe. Uñ illud qđ sequit scz indulgeas refert ad illud dñe. aliter vnū illoz superflueret. Et ōr. locū refrigerij. Uñ regnū celorum ōr locus refrigerij respectu purgatorij. q est locus ardoris maximi ⁊ caloz. qa ꝑm Aug. ibi est pena maior q̄ aliqua q̄ pōt excogitari in mūdo. Dicit etiā locū lucī. qa purgatoriū est locus obscuritatis. Dicit etiā locū pacis. qa purgatorium est loc⁹ ingetudinis. qa nunq̄ anime bñt pacē nec quietē. nō sicut quidā fingūt. dicētes eos feria secunda qescere. aliqui v̄o dñico die. q̄ oñia sunt frivola ac insana ⁊ sacris scripturis ꝯtraria. Sequit Nobis quoqz pctōibus. vbi petit glorie collationē vinis. Primo cū petit collationē eiusdē glorie. Secō hoc exeq postulat. di. Per dom nū ⁊c. Circa ꝑmū nota q̄ sacerdos dicens ista v̄ba elevata modicū vo ce tundit pectus suū. p qđ interrūpit silentiū. Deans p hoc ꝓfessionez ⁊ ōtritionē latronis penitētis in cruce. q increpans aliū dixit. Nos qdē scz tanq̄ peccatores digna factis recipimus. Unde sacerdos dicit.

Nobis quoqz pctōib⁹ famulis tuis de multitudine miserationū tuarū sperātib⁹. s. sicut ille latro speravit Percussio autē pectoris ꝺcat illā tunsionē pectoris illoz q aderāt ad spectaculū passiōis christi. ⁊ pcutientes pectora reuertebant in Ierusalē. Exaltatio v̄o crucis ꝺcat da mozē centurionis dicentis. Uere filius dei erat iste. Sequit. partē aliquaz ⁊ societatē donare digneris. Licz tū de⁹ sit simpler nō bñs partes: cū ōr partē aliquā ꝑpter hoc: qa glioz ꝑm meritū habebit diuine faciei visionē. ita q̄ vn⁹ alio pfecti⁹ videbit deū. vel qa scī videbūt deum totū. ñ tū totalī. i. nō ꝑm oñes modos qbus est visibilis. qa est infinitus. ⁊ cū⁹ prehēdi nō possit. ergo q̄si ptem dabit nobis. Totalī aūt nō est ꝓhēsibilis de⁹ nisi filio suo qui est in sinu suo. vt ōr Joā. j. Sequit. cū ioanne. ꝑm Bef. de paran. scz ioanne baptista. Et prefert stephano. nec mirz. qa ⁊ apl̄is preferr. Adiūgit stephano. qa isti duo erāt ꝑmi martyres noui testamēti. Inñ. tū ōr q̄ hic repetit ioānes euange. ꝑpter ꝓuilegiū v̄ginitatis: qa v̄gines sequūt agnū quocūqz ierit. Ante vero ꝓsecrationē ponit ꝑpter ꝓuilegiū apl̄atus. Sed credit Bef. q melius intelligat de baptista. q ꝑpter excellentiā singularis sctitatis nō debz excludi a canone. Postea ponunt duo apl̄i. scz mathias ⁊ barnaba. q ideo post ꝓsecrationē ⁊ nō ante ponunt. qa isti post ascensionez dñi fuerūt electi. Deide ponit Ignacio. de quo legit q̄ cū esset deo tus chfo ⁊ btē v̄gini. post ei⁹ mortem inuentū est hoc nomē iesus aureis litteris scriptū in suo corde in oñibus ptib⁹. Ponunt autē qnqz martyres post mortē christi ꝑpter qnqz vulnera christi. Itē ꝑpter septem dona spūssancti ponunt septē virgines ibidē q̄ sequunt. Sequit. Non estimator meriti. qa ñ ꝑm exigentiā meritoz retribuis. ꝛ magis ꝑmiādo. q̄ qz meruit. Deinde cōcludit. p christū do. no. Et non ōr amē. qa ꝑm doc. illō rñdent angeli. qa fit ꝓtinuatio ad precedētia. Uñ statim sequit. in cui⁹ v̄tute hoc petimus. cū ōr. p quez scz christū hoc sacrm habz origiē quo ad plura. Et ꝑmo quo ad esse naturale. vnō ōr. creas. Secō quo ad esse sacri. vnō ōr. sanctificas. Tercio quo ad esse virtutī. vñ ōr. viuificas. Quarto quo ad effectū gre q̄ est vita aie: vñ ōr bñdicis. Quinto quo ad augmentū gratie eiusdē. ⁊ quātuz ad opationez ⁊ vsum. vñ ōr. ⁊ prestas nob. Est ergo sensus. p quē scz christum tu de⁹ pater oñia bona creas ꝺdendo naturā. viuificas ꝓsubstantiando naturā. bñdicis accumulando gratiā. ⁊ ꝑstas quātū ad vsum. Oñia eñ creata sunt p chfm Joā j. Oñia sctificant. qa a plenitudine ei⁹ accipiūt vniuersi. Oñia viuūt: qa ipse est vita. Jo. xiij. Oñia bñdicunt: qa ipse est bñdictus fruct⁹ ventris Lu. j. Et alig dicūt. p quez hec oñia dñe semp bona creas. Et est sensus. hec oñia scz panē ⁊ vinū ⁊ aquā creas ꝑm causas ꝑmordiales ⁊c sctificas ꝑm causas sacrales

viuificas. vt transserant in corpus christi ei⁹ 7 sanguinē. Et ideo būdicis vt nos p ipsa būdicāur. Scōm alios hoc pnomē hec. nō ponit ibi. in quo seqnda est ꝯsuetudo ecclie. Sequit. 7 prestas nobis. vbi sacerdos remouet corpale de calice. ad denotādū q̄ christus emisit spūm. 7 velū templi scissuz est. 7 apta sunt nob abscōdita in lege mysteria. Accepta quoqz hostia dr. 7 prestas nobis p ipsum. scz tanq̄z mediatorē. 7 hic facit vnā crucē p totū os calicꝫ pcedendo vltra calicez. Uñ dr. Et cū ipso. Et hic facit minorē crucē. scz a labio calicꝫ ad alid. Post hoc dr. Et in ipso. 7 hic facit adhuc minorem crucē. s. in calice. Tnadē subdit. est tibi deo patri oñipotenti. vbi iterū facit magnaz crucē sup p̄mum labiū calicꝫ. incipiēdo ab extremo calicꝫ labio vsus seipsum. Deinde subinfert. In vnitate spūsscti ois honor 7 gloria. 7 hic facit parvam crutē in pedē calicis. Est aūt sensus verboꝝ. p ipsum tanq̄z mediatorē. cū ipso tanq̄z cū eq̄li. 7 in ipso tanq̄z in substantiali. Uel hic signanť tres psone sancte trinitatꝫ. vñ partri attribuit auctoritas. vñ dr p ipsum. filio eq̄litas. ideo dr. cuz ipso. spūisctō cōitas. ideo dr in ipso Signa vo crucꝫ tria ꝓpus facta p illa verba sctificas. 7c. q̄ fiunt coopto calice. signant tres crucifixiones ſm Tho. Nam hora tercia crucifixus est lingnis indeoꝝ clamantiū. crutifige. 7c. Hora sexta manibus gentiliū. vt dr Jo. Hora nona emisit spiritū. Et qa post interuallū trium horaꝝ chs crucifixus est manibus gentiliū. cū milites crucifixerūt iesum. ideo iterꝝ sacerdos facit tres cruces sup calicē discooptū sup tribus vrebis. scz p ipsuz. cū ipso. 7 in ipso. designans illaz crucifixionē q̄ facta est post tres horas interpositas inter terciaz 7 sextaz. ¶Quia vo ibi fuit diuisio corpis 7 anime. ideo iterꝝ facit duas cruces vt dictū est. Uel ſm Guil. manitū. tres cruces p illa vba. p ipsuz 7c. ſcant fidē centuriois qua credidit vnū deū in trinitate. Due vo alie ſcant duo sacramēta q̄ fluxerūt de latere christi. vez aqua regñatois baptismi 7 sanguis redēptiois gñis hūani. Uel signant qnqz cruciat⁹ chs⁹ añ mortē tres scz alapas. sputa 7 flagella. in morte crucifixionē. 7 post mortē lateris aptionē. q̄rta vo signat anie a corpore sepationez. qnta descensum in limbū. Sequit. Per oñia secla seclorꝫ. qd debz dici alta voce. Sed añq̄z hic dicať ponať reverenter hostia añ calicē in suo loco. Et tūc statim debet coopiri calix. quo facto dr. p oñia secula se. Et hoc alta voce. ad designandū q̄ chs clamans alta voce emisit spūm. Et respondeť amen. ad ſcandū clamorē mulierꝫ lamētantiū dñm. vnd 7 tūc chorus lamētabiliter rñdet.

¶Quinta pars principalis misse.

Remus pre ceptis salutaribꝫ 7c. Hic ponit sacmēti p ceptionē. Circa qnā ꝑmittunť multe ꝓpa

rationes scz tam gñales. vt sunt pater nr̄. 7c. q̄z speciales. vt alie orōes Dicit ergo: Oremꝰ pceptꝫ salutaribus mo. Circa q̄ sciēdū. q̄ hec oratio nō dicebať in missa. sed gregorius fecit eam dici. quia nō fuit dignū eaz obmittere in hoc officio cuz sit nr̄a salutaris Greci aūt nō per sacerdotez. ſ̄ p se ciamāt eā in missa. Apud nos vero sacerdotes. et hoc cū magna reverētia. vñ q̄si nō ꝑsumens subito subrūpe in eam: ꝑmittit ꝑfationem dicens. Oremus pceptꝫ salutaribꝰ moniti nō simpliciter. nō nr̄a auctoritate vel temeritate. ſ̄ pceptis salutaribꝰ moniti. pceptis. scz dñi et monitꝫ scz mgri nostri. que sunt salutaria. i. ad salutem disponētia. formati. i. instructi intus 7 exteriꝰ Et dr formati. q̄ informatio signat solum exteriorez doctrinam. Ad ostendendū aūt q̄ nos sumus a deo formati. i. instructi intꝰ scz in intentione et extra. i. in operatione. ideo dicit audemus dicere. q̄si diceret. Ex quo habemus pceptuz 7 monitionem de ista orōne dicenda. Ex quo illa oratio est cōpositaꝑ illuz q̄ errare nō pōt. ideo audemꝰ cū fiducia dicere. Dicit aūt alte q̄ christus palam pdicauit vl ſm Johannem. beleth. q̄ sumpta ē d euangelio. quod est pdicādum supra tecta et etiā omni creature. Dicit etiā sacerdos solus in fine: amen sub silentio. Cuius ratio est qua salijs orōibus amē exꝑmit affectū optantis. ideo a populo vel a clero dr. in hac aūt amē signat ꝯclusionē affirmantis. vñ hic valet tm̄. i. exaudita est oratio. Sz ne hic videať ꝑsumptuose asserere. dicit amē. sub silentio ad evitandū oñationē ꝓpriaz. Sequit oro. Libera nos quesumꝰ dñe. vbi petit petitionū explicatio. qa cū in orōne tria mala petimꝰ a nobis removeri. ideo hic explicanť q̄ sint. vnd dr. Libera nos q̄sumus dñe ab oñibus malis preteritis. ꝑsentibus 7 futuris. Et qa nos non sumꝰ digni hoc ex se ꝑmereri nisi donet nob orōne b. ỹginis marie 7 apl̄oꝝ petri 7 pauli atq̄z andree 7 aliorū. ideo eos hic in auxiliū imploramus Et rectus ordo est. ex quo cū pace q̄rimus a malis merito debz implorari ỹgo btā q̄ est mater veri salomonis pacifici scz chs. cū apl̄is tribus seq̄ntibꝰ q̄ sunt testes pacꝫ. scz Petrus paulus 7 andreas. Et ponunť ibi tres ꝓpter speciale rōem. Nam petrus ꝓpter ꝑuilegiū prerogatiue dignitatis. Paulus ꝓpter ꝑuilegiū ꝑdicatiōis 7 ſmensi laboris. 7 andreas ꝓpter numiū affectū cōcupite crucifixiōis. dr aūt sub silentio illa oratio. qa designat getē triduanā in sepulchro vbi tūc siluit a predicatiōe. Cū aūt sacerdos dr. Da picius pacē dñe in diebꝰ nr̄is. accipit patenaz de altari 7 osculať signū crucꝫ faciēdo. p qd designat q̄ sumꝰ reconciliati deo p passionē christi. Tandē sacdos in fine discooperit calicē. 7 hostiā reverenť accipit 7 eam sup calicē frangit. ꝑmo p medīū. 7 tūc dicit. p dñm nostrū iesum chs̄m fi. tuū. post ea medietatem q̄ erat i dextra manu ponit sup patenā. 7 frangit illaz q̄ erat in

finistra manu p mediū. dr. g tecū vi
nit ac regnat. ⁊ iungendo illā pti
culam q̄ est in finistra ad illā q̄ est in
patena admodū lune dr. in vnitate
spūsancti de⁹. Illaz vero vltimā quā
habz in dextra manu tenēs sup ca
licem dicit. p oīa secula se. Et tan
dem erecto modicū calice cum illa
particula quā tenet i dextra manu:
subiūgit. pax dñi. faciens crucē ma
gnam sup calicē a labio ad labium.
Deinde subdit. sit semp. facicus mi
norem crucē. tercio addit. vobiscū.
faciendo terciaz intra calicē. Et qa
alta voce ista fiūt. ido p hoc signa
tur gaudiū qđ habuerūt apli de re
surrectiōe dñi nri iesu chri. Et ido
quia gauisi sunt viso dño. populus
clamat dr. ⁊ cū spū tuo. Sciendū
aūt est de ꝓcatiōe omniū istoꝝ ꝑdi
ctoꝝ q⁹ p calicē passio christi desig
natur ⁊ eterne beatitudinis fruitio
Ulī pē. Calix me⁹ inebrians q̄z pre
clarus est. Per patene rotūditatē
signaꝫ bonoꝝ operū pfectio. Sa
cerdos aūt volens frangere hostiā
primo eam sup patenā locat. deinde
eam tollens sup calicez frangit. ad
ꝓcandū qa nemo passiōibus huius
mūdi meritorie se valet exponere.
vl ad eterne fruitiōis brītudinē ad
mitti. nisi ꝑus in bonoꝝ opeꝝ pfec
tiōe fuerit solidat⁹. vñ aplus eph.
vj. Accipite armaturā fidei vt pos
sitis resistere in die malo ⁊ in oīn
bus pfecti stare. Patena ergo hos
tie supponit. ⁊ hostia sup calicem
frangit. qa chr̄s ex latitudine chari
tatis q̄ ꝓcatur p patenaz se suppo
suit passiōi. Sup calicē vo frangit
ne minutie aliq̄lit sparganꝫ. Fran
gitur aūt in memoriā ei⁹ q⁹ christus
fregit ⁊ dedit discipulis suis ⁊c.
Frangit aūt primo in duas partes.
ad signandū duplicē predestinato
rum statū. scz eterne glorie ⁊ tpa
lis miserie. Subdiuidit aūt vna me
dietas in duas partes. q̄rū vna of
fertur p illis q̄ sunt in purgatorio.
alia p illis q̄ sunt in mundo. Pars
aūt illa q̄ post primā fractionē rema
net i manu dextra ⁊ ponit supra pa
tenam designat illos q̄ iam sunt in
gloria. ⁊ iam tenent illam rectitudi
nem cui nulla obliquitas admisceri
potest. ⁊ ideo dextre ꝓparant. Illi
aūt qui adhuc sunt in miseria p fini
stram signant. vbi sunt multa obli
qua. Subdiuidit aūt illa que est in fi
nistra ⁊ non que est in dextra. qa illi
q̄ sunt in celo statū vniformē iam te
nent ⁊ vna beatitudine fruunt. Illi
aūt q̄ sunt i miseria sunt diuersi seu
diuisi. qa qdam sunt in miseria pur
gatorij. quidā aūt in miseria huius
mundi. Particula aūt illa q̄ est in
finistra post diuisionē addit ad illā
q̄ est in patena. qa ꝑm Augu. deus
habet duas manus. dextrā qua mi
seretur. ⁊ finistraz qua punit. Illis
ergo q̄ sunt in purgatorio. inq̄ntū
ibi purgant. rñdet sola punitio. et
ideo pticula q̄ in finistra manu te
netur illos figurat. Illi vero q̄ ad
huc in presenti vita in qua est stat⁹
merendi. ꝓsequi pñt misericordiaz.
⁊ ideo ipsi p aliam particulam que
i manu dextra remanet designant.
Quia vo absq̄ dubio illi q̄ sunt in
purgatorio ꝓiungent eis qui sunt

in celo. ideo pticula finistre manus
ꝓiūgit illi que est i patena. Sed qa
illi q̄ sunt in hac vita egent multis
passiōis chr̄i. que ex effusione san
guinis eius pcessit. ideo pticula q̄
in dextra manu remānsit q̄ signat il
los q̄ sunt in mūdo. mittit in sangui
nem christi in calicē. Ite sacerdos
dicens hec verba tenet hostiā sup
os calicis. p qđ signaꝫ q⁹ viuentes
in corpore indigent misscōia dei ⁊
meritis christi passiōis. Sacerdos
aūt volēs dicere. p oīa secula se.
erigit se. ad ꝓcandū q⁹ vult petere
exsistentiam ꝑpetuā dñi nobiscū. vñ
subdit. pax dñi sit semp vobiscū. ad
ꝓcandū q⁹ dñs post resurrectionez
pacem dedit. Sciendū q̄ sacerdos
dicendo. p oīa secula. secu. elevat
modicū calicē. ad ꝓcandū populo
vt populus pacē ꝓsiderans hoc in
telligat ⁊ dicat amen. Particula
aūt quā tunc sup calicē tenet. ꝓcat
q̄z viuētes adhuc petūt iuuari me
rito passiōis ⁊ effusiōis sanguinis
christi. Item p hoc q⁹ sacerdos alte
dicit. Pax dñi. repñtat psonā chri
sti. q̄ post resurrectionē dixit aplis.
pax vobis. q. d. Do vobis pacē pe
ctoris in via. ⁊ pacez eternitatis in
patria. Est ergo sensus. pax dñi. i.
pax pectoris. qđ ē a vicijs. sit in pre
senti vobiscū ⁊ in futuro pax eterni
tatis. Ille aūt tres cruces sup san
guinē christi signant tridnū sepul
ture. vel tres mulieres q̄ erant circa
monumentū christi. Deinde sacer
dos mittens corpus christi in san
guinē dicit. Fiat hec ꝓmixtio cor
poris ⁊ sanguinis dñi nri iesu chr̄i
mihi ⁊ oīnibus sumētibus salus men
tis ⁊ corporis. ⁊ ad capescendā vi
tam eternā prepatio salutaris. q̄ cō
mixtio ꝓcat q⁹ anima vnita est cor
pori christi in resurrectiōe. Et bñ
hoc fit post. pax dñi. qa post q̄z dñs
pacificauit oīa q̄ in celo ⁊ in terra
sunt. primo vniuit animā corpi. Hec
oīa Uilhel. Deinde sequit agnus
dei. Et sciendū q⁹ añq̄z dicit agnus
dei. fit modicū silentiū dicēdo hāc
orationē. Fiat hec ꝓmixtio. ad de
signandū illud manifestū silentium
aplorum. qđ fuit ante resurrectionez
christi añq̄z scirent apli. nec essent
certificati post q̄z apparuit mulieri
bus. ꝑm Bef. de paran. Dicit aūt
christus agnus. qa agnouit pfem.
sibi obediēdo. item matrē in cruce
pendendo. Uel dr ab agnon grece
qđ est pium latine. qa pie p nobis se
obtulit. Canit aūt tribus vicibus.
ꝓpter tres ratiōes. ꝑm Ynn. scz pp
ter obedientiā pfis. ꝓpter noticiā
matris. ⁊ ꝓpter redemptionē gñis
hūani. Uel ꝑm Rauan. dr ter. ꝓpt
tres partes corporis chr̄i mystici.
scz in celo ⁊ in terra. ⁊ dormientiuz
siue in purgatorio. Dicit aūt primo
miserere nob. vltimo aūt dona no
bis pacem. ꝑm Tho. Rō est qa p p
ma duo petimus amotionē culpe ⁊
pene. p tertiū aūt scz p pacem peti
mus assecutionē oīnis boni ⁊c. vel
qa ipse redemitnos a miseria culpe
⁊ pene. ⁊ dedit plenitudinē gratie.
Illud tñ. dona nobis pacē. additū
est propter psecutiōem tyrannoꝝ.
Post hoc sequit oratio. Dñe iesu
christe qui dixisti aplis tuis. pacem

meaz do vobis ꝛc. vbi post q̄z sacerdos venit ibi. eāq̄z pacificare ꝛ adiunare ꝛc. etiā oscula ꝑ patenā in finistra pte. ad ℔cādū q̄p hoc sacm vult vnirī chſto ī charitate. ¶ Postq̄z ꝯpleuerit vba. oscula ꝑ reliqas vel crucē si habz. si nō habz. oscula ꝑ altare in dextra pte. q̄ō fit ad ℔candum antiquū ritū. vbi ꝑus singulis dieb⁹ cōicabant. sed cū nec hoc potuit fieri sine periculo. ordinatū fuit vt in trib⁹ festis institutib⁹ cōicarēt scz natiuitate. pascha ꝛ penthecosten. Reliqs tñ dieb⁹ osculū pacz recipe rent ꝛ panē bñdictū. Sed qa hoc fieri nō posset in .xl. vbi nō pōt sumi panis bñdictus. ordinatū fuit vt p eo fieret collecta in fine sup poplm dicēdo. inclinate capita vestra dō. Et sciēdū q̄ pax dñi ñ dat in missa defunctoz. sed dr. dona eis requiem. qa mortui nō indigent pace ꝛ pali. qa nō sunt in ꝑturbatiōe hui⁹ mundi. vel qa nō sunt in pace. ℟ in penis ℑm Bef. de parā. idō dicim⁹: dona eis requiē. Alīq aūt dicūt in officio mortuoz. dona eis requiē sempiternam ꝛ locū indulgētie. q̄ tñ dissonat. qa ibi nō est loc⁹ indulgentiaz. eo q̄ illi q̄ sunt in purgatorio sunt extra locū militantis ecclie. vbi solum est locus merēdi indulgentias. ñ quia illi sunt in purgatorio nullo modo merent eis ꝑ modū suffragij. vtiq̄z satz impzoꝑe optat locus indulgētie. Si tñ illud dictū intelligatur sic. dona eis locū indulgētie. i. locuz in quo indultz culpis ꝛ penis cōsecolloces s. in celo. ꝛ tūc bñ pōt sustineri. Itē dicēde sunt ille tres oꝛões s. dñe iesu chſte filī dei viui. q̄ ex volūtate pris. ꝛ dirigit ad filiū. ꝛ alie. s. Dñe sctē pater oꝑs eterne deus. da mihi hoc corpus ꝛc. Et post hoc dr. Dñe ñ sum dign⁹ ꝛc. Deinde sumpto corpe chſti ꝛ sanguine abluat calicē ꝑmo. ꝛ ablutionem sumat. scōo abluat intus. ꝛ etiam sumat. q̄ō tñ in die natiuitatis chſti nullo mō facere debz. qa tūc nullā ablutionē debz sumere si vult aliā missaz celebrare. ℟ debz ablutionem dare cōicantibus subditis. vel reseruet in vase mundo. s. in ampulla si nō habet calicē.

¶ Sexta pars misse.

Sexta pars misse est q̄tum ad gf̄ arūactiōes. q̄ōr cōio. q̄ fit in memoriam eius q̄ ꝑ ꝓlus olim singulis diebus cōicabat ℑm Joan. beleth. vel idō vt p eaz cōicemus deo ꝛ sctis. Dī aūt ꝯplenda. qa p eā ꝯplet missa. Sed tñ ꝯplenda potiꝰ dr collecta post cōionem. Tot aūt fieri dñt ꝯplēde quot sunt oꝛões añ ep̄lam. ꝛ ℔cant gf̄ am subsequentē nobis necessariaz. ꝛ dr in dextra parte ꝙuertēdo libū. ꝑ q̄ō signat q̄ adhuc ī fine seculi indei ꝙuertent ad dextrā fidei. q nūc sunt in finistra. iuxta illud ad Ro. ix. Reliquie israel salue fient. Deinde sacerdos oñib⁹ pactis ꝙuertit se ad populū. dī. Dñs vob. Ubi sciendū q̄ sacerdos salutat poplm septies in missa. Primo añ ꝑmā collectaz. Scōo añ euangeliuz. Tercio post credo. Quarto ī ꝓncipio ꝓfatiōis. Quinto post par dñi. Sexto p⁹ cōionē. Septimo. hic ī fine misse. ad ℔candū q̄ tūc est dñs nobiscū q̄si hēm⁹ septiformē gf̄ am spūs. Deide sacdos vtit se ad poplm cantās. Ite missa est. ꝛ hoc ꝑ tpe suo. Cui⁹ sensus est ℑm Bef. ō parā. ꝛ Jo. beleth. Ite ad ꝑga missa est ꝙsūmata. vl ite missa est. i. hostia ꝙsūmata est. vel hostia ꝛ oblatio ē missa: igit segmini ꝛ ire post eā. Iste aūt regressus a missa ad ꝑpa ℑm Jo. beleth. ℔cat regressum poplī israel ō captiuitate babilonica cū gf̄ arūactōe. ideo dr: deo gf̄ as. Bf aūt sp. ite missa ē. q̄ficūq̄z Te deū laudam⁹ dr. vel gloria in excelsis. q̄ aūt ñ dicunt. tūc dr. bñdicam⁹ dño. Et est sumptū ō aplo vt de Judith ca. viij. vbi dicūt captiui bñdicam⁹ dño. Et est sensus. referamus gf̄ as vt laudes dō. Et est vox humilior q̄z ite missa est. Et idō nō vertit se sacdos ad poplm dicēdo. bñdicamus ꝛc. ad ℔candū q̄ nunq̄z debemus cessare referre gf̄ as deo. ¶ Baldeñ. aūt sup pſ. xxvij. Berengariū dr instituisse ita dōm. Bñdicamus dñm ꝛ nō dño: qa bñdictio nō fit ad vtilitatē dei sed ad nf̄ am. Nos aūt dicim⁹ q̄ indifferenter vtrūq̄ pōt dici. Creatura nāq̄z bñdicit creature bonuz optando. creatura aūt creatorē dupl̄r s. laudādo ꝛ bonuz ei tribuēdo. Creator aūt creaturaz bonū angēdo. Et hoc dupl̄r vel ī nūero vel ī merito. sicut eū cresceit bonū. sic ꝛ merita. ¶ Nec ¶ Baldē Sed Bef. de parā. dat tres rōnes. Prima q̄ñ celebram⁹ de sctis in celo. dicim⁹. Ite missa est. q̄ñ ꝙuocantes poplm. Ite. i. festinate illuc vbi illi sunt. Un aūt ꝑ vnis in mūdo. bñdicam⁹ dño. qa nescim⁹ an sum⁹ ī gf̄ a. idō timere debem⁹ ne effectꝰ misse euanescat in nob. Sz cū celebramus ꝑ mortuis dicimus. Requiescant in pace: quia eis hoc ꝓperit. ¶ Diserpedit⁹ bñdicit sacdos poplm dicens. Celēsti bñdictiōe. ¶ Primo stans añ altare bñdicit seipm. Deinde dr reuertendo se ad poplm in dextraz partē altarī. ꝛ ꝯiter ad populū ī medio altarī. ꝛ fili⁹. ꝛ vltimo redeūdo. ꝛ spūsctūs. amē. ꝑ q̄ō designat missio spūsctī in aplos. licz aūt spūsctūs ibi tñ dat⁹ est: tñ qa tota trinitas missionē operata est. idō dr. pat ꝛ fili⁹ ꝛ spūsctūs. ¶ Post hec oīa sacdos flectendo se cor̄ altari hūiliter dicat. ¶ Placeat tibi sancta trinitas. ꝛc. Et deinde hymnū trīū pueroꝝ cū psalmis ꝛ oꝛōib⁹ ꝙsuetis. Contra hoc tñ multi sacerdotes peccant q nō se flectūt dicentes istaz oꝛōnem. ¶ Placeat tibi sancta. ꝛc. cū tñ flectere ꝙgruit. ꝑ eo q̄ tūc gf̄ arūactiōes referunt ictē trinitati ꝑ bñficijs in missa exhibitis. Et q̄ō deteri⁹ est q̄ aliq̄ obmittunt hāc oꝛōem. in quo grauit peccant. Unī legit̄ q̄ quidā obsessus a demone post q̄z adduct⁹ esset ad quēdaz secdotē in ecclia: ille volēs certificarī a diabolo qd de ei⁹ vita sentiret. q̄siuit de ipso q̄si de alio. dī. qd tibi videt de iacobo sacdo. ¶ Rndit demō. Olim fuit noster. ℟ iā est del. Deide idē sacerdos q̄siuit ō socio suo. dicēs. qd tibi videt de bartholomeo socio meo. ¶ Rndit demō Si non subtraberet bonus esset.

Ille vero fuit valde admirat⁹ q̄ di ceret eum furē. cū tū sciret eū sctū hoiem. Interrogauit igit. gdnam subtraheret. Rndit demon. subtrahit deo illam orōnem post missam. Placeat tibi ꝛc. Ad multū nobis placet. ꝛ deo maxime displicet. que oīa fuerūt ita ꝑperta sicut ille dixit. ideo caueat sacerdos ne aliqd obmittat qđ est de cōsuetudine ecclesie circa missam obseruandū.

¶ Cautele ꝑtāde in celebratione misse.

Sequūtur cautele circa missaz obseruāde et ꝑmo generales tam laycis q̄z clericis necessarie. Prima igit cautela gñalis est vt tā clerici q̄z layci. ecliaz. precipue tpe celebratiōis misse hūiliter ꝛ deuote freq̄ntēt. ꝛ geta ꝙuersatiōe deo grata atq; inspiciētib⁹ placita primū nō solū instruāt sed ꝛ reficiant. ꝺ imunitate ecliaz. c. decet domū. li. vj. Scda vt audiētes missaz quotiēs audierint a ꝑsbytero dici nomen dñi nr̄i iesu christi flectant genua ꝛ caput inclinent reuerēt vt dicit ibidē. Tercia vt nulla ꝓpbana ꝛ mīro sorti⁹ seda colloga ꝓferant. vt ibidē pulchre dicit. Quarto caueant ne aliqs añ finem misse recedat sine magna necessitate idē si erit de sermone. qđ si fecerit ercoicet. maxime si hoc fecerit ꝓtēnēdo sacerdotem ꝑdicātem tanq; minus scientē: sicut solent facere quidam layci literati dicendo quid audirez istū ribaldū cū ego plus scio ꝺ scriptura q̄z ipse. Cōtra quos ē canon xxxvij. di. sedule. c. Cū er iniūcto ꝺ hereticꝰ. vbi talia ꝓhibent. Sed q̄ tales possent ercoicari. hēs exīsse de cōse. di. j. vbi sic dicit: Oēs fideles q̄ ꝙueniūt in solemnitatibus sacris ad ecclaz ꝛ scripturas ap̄lorū ac euangeliū audiant. Qui aūt nō ꝑseuerauerint in orōne vsq; dū missa pagat nec sanctam cōmunionez ꝑcipiūt velud inquietudines ecclesie cōmouētes ꝙuenit cōmunione ꝓuari. Et iste ē canon ap̄lor. Et ibidē in ꝙcilio cartaginē. dicit Sacerdote in eccla vbū dei ꝓponēte qui egressus fuerit de auditorio ex coscet. Et ex cōcilio agateñ. ibidez habetur. Missas die dñico secularibus totas audire speciali ordine precipimus. ita vt ante sacerdotis benedictionē egred⁹ populus non presumat. qđ si fecerit ab epo publice confundat. vbi ꝺ glo. hoc dico preceptū esse. Vñ ꝺ preceptū sciunt q̄ dieb⁹ dñicis missam nō audiunt. Hoc etiā est ꝺ illos q̄ venientes ad missam nō audiunt qđ ibi legit aut predicat. sed circūeunt ecclesiam sicut iudei synagogā. cū tū dicat in ps̄. Stantes erant pedes nostri ꝛc. Et de talibus pōt dici illud ps̄. In circuitu impij ambulāt Cōtra quos exīsse est canon Anastasij pape. de ꝺse. di. j. aplicam. vbi dicit. q̄ cū legit euangeliū ſ sedentes nec stantes. sed curni debemus audire. Si aūt sessio ꝓhibet multo magis discursus ꝛ circūitus. Hoc idem hebet in ca. quādo aūt. ibidē.

vbi cip⁹ ꝺt esse intandū ad orōem ꝛ vigilandū ꝛ incūbēdū ad p̄ces toto corde. neq; aliqd carnalis hois ꝛ secularis esse cogitandū. Si ꝓ hibeꝰ carnalis cogitatio: q̄z to plus carnalis locutio ꝛ fabulatio. Quito caueat laycus ne vacu⁹ die festiuo ad missam veniat. de. ꝙse. distu. j. Oēs christiani. Ut scriptū ē. Non apparebis in ꝙspectu dei vacuus. hoc tū est ꝙsilium ꝑm glosaz ibidē diebus ꝓuatis sed diebus festiuis videt esse ꝑceptū. vñ videt q⁹ obiationes sint exigende ꝛ q⁹ parochiani sint ad eas cogēdi vt. xvj. q. j. statuimus. Est tū argu⁹ cōtra. xij. q. j. duo. dicit tū glo. in. c. oēs christiani vbi supra. Q⁹ si sacerdos est paup pōt diuina subtrahere pochianis nisi dent vt de simonia. c. cū sit. Sexto caueat quilibet ne alibi nisi i ꝓpria pochia die festiuo missaz audiat alꝰ poterit ercōmunicari vt de pochijs. c. j. Septimo caueat quisq; ne audiendo missam ppe altare nimis appropinquet⁹ vt de vita et honest. cle. c. j. Et ista sunt intimanda pplo sepius vt debita reuerētia circa sacmenta ecliastica habeat.

Equnt nūc cautele clericis necessarie. Et ꝓmo caueat sacerdos ne in vestib⁹ vl⁹ ornamentis sordidis celebret: sed ornamenta ꝑdicta iuxta mei oꝛez dispositionez mundet. Et iuxta facultatem bonoꝛ ecclesie melioza q̄ poterit cōparet. vnde dicit stephan⁹ eps familiari amico hylario q⁹ vestimenta ecclie q̄libz dūmō ministrantur lacta debent eē munda ꝛ honesta. Hoc est ꝙra illos qui de bonis ecclie cōpant eis tunicas ꝓ r. marc. et ornamentū ꝓ o missa ꝓ o media marca. aut seragena. Nec debēt in alijs q̄z aureis vel argēteis calicib⁹ celebrare. ꝑmittit tū canon stāneū habere calicē ꝓpter pauptatē. de. ꝙse. di. j. calix. Scdo caueat ne plures missas celebret ꝑter die natiuitatis xp̄i vbi tres celebrāt ꝛ sine necessitate magna. Et hoc fit in istis casib⁹. vt si p⁹ missaz celebratā ꝺ die occurrit fun⁹: tūc i ꝑma missa nō sumēdo aquā ablutōis ꝑt postea celebrare. requiē. Itē si occurreret hospes magn⁹ vt ꝑncepꝰ vl magn⁹ dñus q̄ audiuit missam. Itē si occurrerint spōsi volentes audire missam. Itē si aliqs habuerit plures ecclias ꝓp̄ pauptatē vni ꝙmēdatas. Itē si supuenerit p⁹grini adhibita ip̄ ꝑ dicta cautela. ne aq̄ ablutiōis ꝓꝛ misse sumāt. de his hēm⁹ c. j. ꝺ celebr. miss. c. ꝙsuluisti. ꝺt tū Fran. de sara. ibidem. q⁹ hoc est fugiendū nisi necessitat⁹ assuaderet. Tercio caueat celebrans ne sine lumine ꝛ campana celebret. vt de celeb. misse. c. j. quia xp̄s candoꝛ ē lucis eterne. vt ibidē dicit in. c. sane. Quarto caueat ne plus ponat de aq̄ q̄z de vino. q⁹ dicit Jo. an. in c. pernicios⁹. de celebr. miss. q⁹ credere debemus q⁹ de latere christi maioꝛ q̄ntitas exiuit sanguinis q̄z aque vt dicit in. c. iij. ibidē. Quinto caueat ille qui solus est in ecclesia: ne ꝑpter missaz peculiarē. i. ꝓnatam seu ex deuotione celebrādam. omittat missaz de die ut ꝺ in c. quidā. de cele. miss. Sexto caueat

Caueat ꝛ
Solꝰ ē vt fa-
cit vnus vicarius
in parochiali by
Ecclyr

ne legat missaz ad alicui⁹ petitiões ppk hoc q; hꝫ et bonas segetes. vel vt sibi in hastiludio bñ succederet. ga ista ꝑm Jnñ. reꝑhẽdunt. in c. quidam. de cele. misse. ¶Dult⁹ fortius aũt caueat ne legat missaz. vt deus aliqnos ydat ga talis grauiꝫ peccat. z est deponẽdus ꝑm Jo. an. in c. gdã. vbi s. ꝑ quo allegat. xxvj. q. v. qcũq. Septio caueat ne mis. manes celebret. scz añ diẽ. ga ꝑm Tho. istũ sacm ptinet ad diẽ gfe. sicut dicit apls Ro. xiij. Nor ꝑcessit ꝛc. Contra illos q canũt Rorate añ diẽ. cũ trñ in aurora cantari debz. Excipiũ trñ natiuitas chri. in q̃ canẽ missa post mediã noctis. q̃ hcat. statũ añ legẽ q̃ fuit in tenebris. vt ỏr glo. de cele. mis. vez trñ epis ꝓcessum est. vt videꝫ ꝑm Jo. an. q sunt in via qꝑfit maturi⁹ q̃z alij audire. vt ỏpui. c. vl. li. vj. Octauo caueat ne legat quis missam niſi post matutinũ. ꝑmaz et terciã. ideo ex quo hora tertia dicit passus z crucifixus linguis iudeoꝝ. videꝫ q tũc est hora ꝓuenies celebrandi ꝑm docto. modnos.

¶De dicẽdis horis canonicꝫ.

Oportet semper orare. Luc. xviij. Sicut ỏr Aug. de vri maria. de pfectiõe interioꝝ hois. li. ix. c. j. cuiuslibet iusti hois sui cordisq; ꝑfectio ad iugẽ z indiruptã oꝛõis pseuerantiã tendit. Et q̃ntũ hũane fragilitati ꝓdeꝫ. ad ꝓtinuã tranquillitatẽ mentꝫ niti debz z ad eiꝰ ꝑpetuã puritatẽ. ꝓpter quã possidendã et oẽm laborẽ corpis z ꝛtritiõez spũs indefesse q̃rim⁹ z iugiẽ exercem⁹. Et sicut ad oꝛõis pfectionẽ tendit structura virtutũ. sic nec ipse virtutes absq; oꝛõnis iugitate z pseuerãtia pñt ꝓpleri. Quocirca saluator nr̃ nos admonẽs vt hanc pseuerantiã oꝛãdi teneam⁹. ỏr Oportet semp orare. Nõ est aũt intelligẽdũ q; hõ sic quotidie debeat orare. vt nec dormiat nec comedat vel nec laboret. ẞ q̃instant tꝑib⁹ ꝓgruis oꝛet. vñ L. ytra ỏr sup Lu. sup loco tbematꝫ nfi. q; hec dictio semp nõ importat ꝓtinuitatẽ tꝑis. ga oꝑtet oꝛõem interrũpi tꝑe dormitiõis z aliq̃z aliarũ necessitatũ. ẞ ꝓportat ꝓstantiã siue insistentiã oꝛõnis tꝑib⁹ z horis ad hoc ꝓgruis. Hinc ỏr Beda sup locũ istũ. Odm est eũ semp orare z ñ deficere q canonicꝫ horis rogare ñ desistit. Pro quo facit illud qđ in collatiõib⁹ patꝝ legit ỏ abbate Lucio. q iactitans quosdã monachos q̃ sine intermissione oꝛarẽt z nullũ aliỏ opus facerẽt corripiẽs ỏr. Añ manducatꝫ z bibitꝫ qs ꝑ vob⁹ oꝛat. quo audito illi obmutuer̃t. Ille vo ꝓcẽnter subũrit. Ego oñdam vobis q; opans manib⁹ meis sine intermissione oro. Sedeo cũ iunãte ỏo infundẽs mihi paucas palmulas z facio ex eis plectã. z dico. miserere mei deꝰ ꝛc. Et illas plectas vendẽs ꝑ. xvj. nũmis. duos pono. añ ostiuz domꝰ. z qui recipit oꝛat ꝑ me tꝑe quo ego manduco vl dormio. atq; ita implek a me q̃ sine intermissiõe oro. Iste paꝛ laboriosus nihil aliỏ hcat niſi statũ laicalẽ opositz z mas

malis laborij insudantẽ. q vt ỏr Ho. nõ valens ꝓtinus tꝑib⁹ oꝛõib⁹ vacare laborat manualr̃ z corꝑalr̃. z de laboze suo bona tꝑalia. possessiones. oblatiões. z multiplices redditꝰ z puẽrꝰ psonis spũalib⁹ ꝑsolut. hac itaq; intentiõe vt eo deficiente vel desistente a iugi oꝛõne. spũales deũ exoꝛẽt vt sic semp orare videaꝫ Aui q̃dez status spũalis semp orare ỏz. cũ horis taz nocte q̃z die ꝓpetanter distinctꝫ septẽ vicib⁹ horas canonicas psoluit. q̃ ratiõe iura canonica dictũ septẽ horarũ canonicarũ officiũ pensum ꝑsoluitꝫ appellant. vt in c. j. de cele. misse. Et quo patz totũ clez in lactꝫ institutũ obligari ad horas canonicas singulis diebꝰ dicẽdas. ¶Circa quoꝝ ꝓsideratiõnẽ vt facilꝰ mẽoꝛie cõmẽdent q̃ sequunt. ponũt aliq̃ dubia q̃ q̃sti unculas breuissimas. cũ solutiõib⁹ earũdẽ. Et ꝑmo q̃rit. an oẽs clerici in sacꝫ instituti tã bñficiati q̃ non bñficiati ad horas canonicas tenent. Et ỏm est ꝑm Jo. an. in c. de cele. mis. z in glo. vj. cle. ꝑme. de cele misse. q; sic. Jdẽ notat Archi. xcj. di. eleuteriꝰ. vbi ipse dat huiꝰ dicti rationẽ. di. qa ordini sacro officiũ est annexũ. vñ subdiacono ỏz ordinatiõe sua Unde si hacten⁹ fuisti ad ecclesiaz tardus. mõ sis velox. si somnolentus. mõ sis vigilans. Et si ỏz. trñ forte nõ habz bñficiũ ỏ quo seruiat. Rñdeo q; imputet sibi z ep̃o q eũ sine titulo ordinauit. Uerũtñ ỏr Archi. xcj. dist. in c. si qs ꝑbyter. q; licet qs spõte ordinẽ accipiẽs se huic necessitati supponit, nõ trñ tenet interesse ecclesiasticꝫ officijs sicut illa q est ad hoc deputat⁹. ꝑm Hugo. q etiã credit q; is q nõ est alicui⁹ eccle sie clericꝰ debet cogi interesse diuinis officijs. z hoc h; ꝓmode, põt int esse. Sedo q̃rit. qd ñ clericꝰ bñficiatus nescit horas legere. Rñdeo nõ excusat. ga debz scire legere. alꝰ priuat bñficio cũ tales hꝫ e dñt ꝓpetez sciẽtiã. vt ỏz in c. cũ in cũctꝫ. de elec. Cõpetẽs aũt sciẽtia ꝑm Archi xxxvj. dis. illiteratos. est vt sciat canones penitentiales. psalteriũ. homelias z hmõi. xxiij. dis. c. q eps. immo ỏz Aug. lxxxviij. di. in c. archi. z in c. oñes xxxviij. di. Nõ solũ regitur q; sacerdos sciat in libro legere pfecte. ẞ etiaz debet cordetenus ꝑ maiozi pte scire psalteriũ. Uerũtñ dicit Jnñ. q; licet clericus cantans cũ aliꝫ nõ oñia intelligit q̃ cantant. trñ nõ peccat mortaliter. dũmõ coꝛ suum surſum ad deum habeat. culpaz dicẽs. Est trñ clericus si ista cõmunia ignoꝛat que ad eiꝰ officiũ spectant. ꝑm Host. de q̃litate z etate ordinãdoꝝ. eam ꝛc. Tertio q̃rit. qd si aliqs puer maioꝛ septẽnio ex dispensatiõe obtinet bñficiũ nõ curatũ. z nescit horas legere. Respondeo potest cũ eo epũs dispensare ex causa necessaria vel vtili. vt aliꝫs alias oꝛões loco horaꝝ dicat Ratio magistri stanislai ỏ scabinũ dñi mei I quadã positiõe sua est. qa ex quo dispẽsat eps in ꝓncipali scz. in bñficio. dispẽsare põt z in accessorio scz officio. Quarto q̃rit. qd si quis est infirmus. Respondeo ꝑm Jnñ. de cele. mis. c. j. si est talis ipſe

mitas que impedit a dicēdo vel audiendo horas. excusat infirmus nec tenet postea aliq̄ discere. nec p̄ isto penitere. ga necessitas legē nō habet. de obser. ieiunij. ℞ filiū. Secus est ꝑm Host. si est alia infirmitas q̄ solū impediret dicere. ℔ nō audire. tūc eū sacdos debz aliquē aliū coram ipso legentē audire si eū habere potest. Uel si est infirmitas leuis sicut febris q̄rtana in q̄ etiā sua negocia ꝓcuraret. tūc oīes horas legere tenet. ꝛc. Quinto q̄rit. qd de illo q amisit librū in via eūdo. ℟ñdeo q̄ si casu hoc accidit pōt excusari p̄ illa vice ab horis. ℔ nihilominus dicat illa q̄ scit. puta orōes vel pater noster. ne vacet ocio. ℟ō huius dicti quare isti ñ imputat. ga p̄ eū nō stat. ergo sibi ñ debz imputari. ex regula iur̄ li. vj. qđ p̄ me. Sexto q̄rit an clericus bñficiat⁹ in scholis stans ꝺ licētia epi. vel pegrinās ad curiā excusat ab horis canonicis dicēdis. ℟ñdeo. licz aliq dicūt q̄dā les excusant̄ si p̄ alios loco sui in ecclesijs ꝑstitutos ꝓpleant. ꝛ hoc si ē clericus bñficiat⁹ in minorib⁹ ꝑstitutus. ꝑut recitat Archi. xcj. di. eleuterius. allegando dictū abbat̄ ꝛ petri de samꝫ. de cele. misse. c. j. Tu dicas audacter q̄ talis cleric⁹ siue sit bñficiat⁹ siue nondū sit in maioribꝫ ꝑstitut⁹ siue in minorib⁹. nec ꝑpter studiū nec laborē pegrinatiōis ab horis canonicis excusat. nec archiep̄s nec ep̄us possit sup̄ his dispensare aut in aliō ꝓmutare. nec abbas tu monacho ꝑpter studiū. ita scribit Archi. in dic. c. eleuteri⁹. ꝛ Ray. in summa in titulo de officijs clericorum c. nungd ꝛ sequētibus. Ex his oīnib⁹ sumit̄ istud documētū: q̄ obmittens horas ex voluntate aut ex acurata negligentia. peccat mortaliter. Tenet̄ etiaz eas resumere vel dispēsatiue in alio gñe satisfactōis recōpēsare. ℟ō ga ex quo talis soluere tenet̄ ꝛ nō soluit. necesse est vt soluat. Uerū tū si fieret multitudo negligētiaz. pōt dispēsari secū vt alio die secus nō faciat nisi satisfaciat. vt ꝺt Jo. an. in ca. dolentes. ꝛ Jnnō. in c. j. de cele. misse. Et idez ꝺt Host. q̄ si est tanta diuersaz horarum negligentia q̄ ℥si impossibile est eas redicere. cōmutet in aliam pnsam. Septimo querit̄ an ille q ex occupatiōe liciti operis. vt ga multum scripsit. vel audiuit ꝓfessiōes. vel aliud fecit p̄ qđ neglexit horas mortaliter peccet. ℟ñdeo nō ga talis p̄ ignorantiā ꝓbabilez excusat. de clerico excōmu. ministran. aplica Octauo querit̄. an tot gs peccata ꝓmittit mortalia quot horas vnius diei obmisit vel neglexit. ℟ñdeo q̄ illez officiū totū vn⁹ diei sit qđaz totū integratū ex suis ptib⁹. ꝛ vno ꝑcepto ꝓcipiat. ꝛ p̄ ꝓseqūns transgrediēs oīes simul vna die nō peccat nisi pctō vno mortali. Tñ si gs negligit vnam horā. vt puta ꝑmaz vel tertiā. ꝛc. ꝛ alias ꝓplet. etiā peccat mortalit̄. ℔ nō ita grauiter sicut obmittēs vel negligens oīes horas. Uñ vnū pctm̄ mortale est grauius alio. Est aūt veritas q̄ ꝓ negligentia horarum vnius diei intergrę incurrit gs mortale grauius ℔ ꝑ negligētia vn⁹ horę canonice ꝺ ei illi⁹. ℟ō q̄ maioz est ꝺtempt⁹ ꝺ uine laudis ī toto q̄z in ꝑte. Dono queritur an attentio mentis in horis sit necessaria. ℟ñdeo ꝑm Tho scđa. scđe. q. lxxxiij. Qđ duplex est attentio. vna q̄ attendit̄ ad ꝟba ne quis in eis erret. Scđa qua intēdit ad finē orōis scz ad deum et ad rem ꝑ qua oratur. que gdez maxime est necessaria. Et hāc etiā ydiote pñt habere. q̄ñ ergo enagatio mēt⁹ fit in oratione ex ꝓposito peccatū est mortale ꝛ impedit ofonis fructum vñ p̄cipit̄ clericis vt officiū diuinū quantū deus dederit. studiose celebrent piter ꝛ deuote. de cele. misse. dolentes. Hoc aūt cōtingit q̄ñ horę canonice transcurūt̄ ꝛ incopant̄ vt extranea ꝛ ꝓphana vana ꝛ in honesta colloquia intermiscent̄. vt ꝺt ex cōcilio ꝑmo Uienñ. de cele. misse. grauī. in cle. Enagatio tū q̄ fit preter intentionē orōis fructū nō tollit. ga ꝺt Basilius q̄ cū homo ex fragilitate negt orare attente. deus illud ignoscit. Unī dicit glo. v. in cle. graui. ꝑmo allegata. q̄ in tali casu satis est et labijs suis seruire deo in diuinis officijs. licz cor diuertat ad alia. ꝑm Jnnō. ꝛ Host. de cele. misse. in ca. dolentes. q tenēt q̄ talis non peccat mortaliter. maxie cogitādo spūale qđ vel tyale qđ de sui natura nō sit malū: sicut ille q in vesp̄is cogitat de sermōe faciēdo post vesperas. ꝑcipue si esset fatigatus. de quo p̄ Tho. iiij. sen. dist. xv. Ex qb⁹ oīnbus inferē q̄ si subest necessitas q̄ dilationē nō capit. pñt licite tūc alia negocia expediri. Scđo inferē q̄ si qs studiose icipit legere horas ꝛ tandez in medio errat. ℔ in fine se recolligit. merito nō frustrat̄ apud deū. ℟ō ga semp nō regrit̄ intentio p̄ actus essentiales. Uñ ꝓpheta dauidde se dixit. Cor meū ꝺ reliqt me. Pſ. xxxix. Satis cñ est q̄ maneat p̄ virtutē. qđ fit q̄ñ cū bona intentione qs accedit ad orandū. licz in p̄ secutōe mēs ad alia rapiat̄. Semp cñ vis p̄me intentionis manet. nisi tanta esset enagatio q̄ attētio omnino pireт. Et tūc notū est vt qđ dicit Lyranus li. vj. de ofone dñica. vt qđ audiri postulas a deo. cū teipsum ñ audis. Et Cassian⁹ ꝺt in col. Nunqd orat etiā qsquā fieris gentibus si p̄ enagatiōem distrahitur. Nec in glo. magna in cle. si dñim. de religis ꝛ veneratiōe sctōz. Et quo patz q̄ hic solū negligētia acurata ꝛ crassa damnat̄. ꝑm Jnnō. in ca. dolentes. Decimo querit̄. qd de illo q ñ interfuit p̄ncipio horę alicui⁹. vt ga neglexit. ℔ nō maliciose. ga forte pulsum tam cito ñ audiuit vt sic induat̄. nūqd ille debz p̄ncipiū repetere. ℟ñdeo q̄ nō oꝑtet a capite incipere. nisi magnā ptem obmitteret. ga tūc deberet repetendo adimplere. ꝑm Jnnō. Et filr dico ꝺ fine horę si aliqs ex necessitate exit chor⁹. tūc cñ residuū supplet̄ p̄ alios. ga omnes sunt vnū corpus ī dño. de ꝑsti. cū oīes. Undecio querit̄. an si obmissus vel neglect⁹ est vnus psalm⁹ debeat fieri repetitio in choro. ℟espōdeo ꝑm Jnnō. q̄ nō est tanta obmissio psalmi vn⁹ q̄ oeberet repet

si scandalū populo ꝫmineret. Uñ melꝰ est obmittere ⁊ nō repetere ꝓpter scandalū populi. ga merito dicerēt. Ecce clerici nostri aut suffusi sunt aut ignari nesciētes qđ cantandū sit. Ex quo dicto arguendi sunt illi cauillatores non cantores chori. q ꝓpter vnū accentū aut tonum variatū vel erratū faciūt silentium. qđ tñ sepe cōtingit ⁊ male. ⁊ iterū reincipiūt. q potiꝰ dicēdi sunt diuinorū turbatores q̄ cantores. Uel tñ vbi hec fine scandalo fierēt vt si populus deesset. melius sit repetitio psalmi. q̄ obmissio. ꝑm Joan. in c. dolētes. Quodecimo queritur. an degradatꝰ ab ordine suspensus ⁊ excōicatus. ⁊ qlibet criminosus teneatur ad horas canonicas. ℟ndeo q sic q̄ diu tolerat ab ecclesia. patz ga nō debz esse melioris ꝯditionis malus q̄ bonus. Si ergo bonꝰ obligat. multo magis malus. Uñ licz isti amiserūt honorē nō tñ onus: alꝫs ex malicia ꝯmodū reportarēt tales. Tñ in horis nō dñt dicere dñs vobiscū. ⁊c. Tredecimo q̄ritur. vtrū qs hñs plura bñficia in plurib⁹ ecclesijs debz plures dicere horas. ℟ndeo nō. q̄ solum simplices. Nec obstat illud Grego. Cum crescūt dona. rōnes etiam crescūt donoꝝ. Illud eñ fit ꝓpter impossibilitatē facti. ad qđ nemo obligat. Uideant tñ tales q diuites sunt. ga tales occupant ⁊ subtrahunt alijs pauplb⁹ necessaria. vt in alijs bonis opibus recōpensent. Et debz dicere illius ecclie horas. in qua maiorem habz gradū dignitatē vel officium. vt si es decanꝰ in vna ⁊ in alia canonicus. dicas illius ecclesie horas vbi habes decanatū. vñ ga laudes dat vnus bō. ideo simplas non duplas horas tenet dicere. Si ecclesie diuerse sunt einsdē dignitatē vel equalia bñficia habet in diuersis. tunc si est ab vtraq̄ ecclesia absens. eligat qđ officiū voluerit. Si tñ habz ecclesiaz parochialē in vna dioceſi ⁊ in alia prebendā. dicat horas ꝑm ecclie parochialis ꝯsuetudinē ⁊c. ꝓ quo facit illud Ambrosij. Ad quā cūq̄ ecclīam deuenerē einsdem morē serua. xij. dis. illa. Et quo inferꝫ ꝑm Uilhel. laudiñ. in c. dignemini. de cele. misse. in cle. q aduene comedētes carnes vel alia quarta feria vel sabbato die in loco vbi nō est ꝯsuetudo peccarēt. licet in pfia sua comedat de ꝯsuetudine. ℟nd. ga debet se ꝯformare his cū qb⁹ ꝯuersatur. xij. di. ca. j. ⁊ de statu regularium. ca. ij. Quartodecimo queritꝫ vtrū monachus exñs prelatꝰ ecclie secularis reget eā in horis ꝑm ꝯsuetudinē illius ecclie. vel ꝑm officiuz monachale. ℟ndeꝫ ꝑm Joā. an. in cle. de cele. misse. in v. lucite. q nō reget ꝑm monachale officiū. q̄ ꝑm clericale. hoc dꝫ placere. Jo. xvj. q. j. c. ij. Hoff. de sta. mona. in suña c. sed nunqd. ⁊ Hosti. in suña eiusdē c. ij. Quintodecimo queritꝫ. que sit ꝯpetens hora ꝓ qualibz hora canonica regulariter dicenda. ℟ndeo q̄ septem sunt hore canonice. scz. matutinum. ꝑma. tercia. sexta. nona. vesperaꝫ ꝯpletoriuz. vt in c. j. de cele. misse. ⁊c. di. ꝑsbyter. Et sunt iste hore instituite in memoriā passiōis christi. Nam matutinū ꝓcat detentionem christi. q̄ fuit post cenā in media nocte. Uñ tali hora debet qlibz dicere matutinū. vt ei ꝯueniat illud. ℣. Media nocte surgebā ad cōfitendū tibi Tho. tñ dꝫ q̄ sufficit matutinū dicere pōst tres ptes noctꝫ i. añ auroram: ⁊ hoc hodie approbat quasi ꝓ oñes doctores. qđ tñ ꝯtra multos est. q ꝯsumpta nocte in potatione. gula ⁊ ebrietate nō nisi clara die dicūt matutinū. quos arguit illud ꝓpheticū. Ubi eras cū me laudarēt astra matutina. Lōtra quos est decretū. de cele. misse. dolētes vbi dꝫ q̄ tales circa comesatōes supfluas ⁊ ꝯfabulatiōes illicitas. vt de alijs taceam fere medietatē noctꝫ expendunt. ⁊ somno residuū relinquētes vix ad diuturnū ꝯcentū animū excitant. transcurrentes vndiq̄ ꝯtinua syncopa matutinuz. ℙrima vo canitur in aurora orto sole. in memoriam resurrectōis chri. q tūc dꝫ surrexisse quātū ad noticiā mulierū. q̄ orto sole venerūt ad monumentū. ℙrima etiā hora visus est in litore post resurrectionē. ℙrima hora ꝯduxit procuratoꝝ vinee operarios ℣. Matth. xx. Et signat laudē homis quā deo in puericia impēdit. Tercia canit in memoriam sue crucifixionis. qa tūc est ore blasphemantiū ⁊ accusantiū iudeoꝝ crucifixus. Tūc etiā spūmsctū misit aplis. Et ꝑcat laudē hois i adolescētia. Sexta canit i memoriale corpalis passionis. tūc eñ tenebre facte sunt a sexta hora vsq̄ ad nonaz. Eadē hora discubuit cū discipulis in ascensione. Et signat laudē hois in inuētute. Nona canit. qa tūc chs emisit spūm. ⁊ latus ei⁹ fuit ꝑforatū. vnde ꝑfluxerūt sacra scz sanguis in redēptionē. ⁊ aqua in ablutionē. Et signat laudē hois in virilitate. Uespere dicunt in memoriaz depositiōis christi ꝺ cruce. Et signat laudē hominis in senectute. Cōpletoriū aūt canit in memoriaz sepulture chri. ⁊ signat laudez hois in decrepita. Uñ. ℣. In matutino damnat tempe chs. Añ surrexit ꝑmam canit ordo fidelis. Tercia cū canit. tūc est cruciamia passus. Tenebre sunt sexta ꝑ mundi climata facte. Emissus nona diuinus spūs hora. Uespere claudunt christi mēbra sepulchro. Chro bissena custodia ponit hora

Quānis aūt horis ꝯpetentib⁹ ⁊ distinctꝫ hore canonice in ecclesijs cathedralib⁹ vel collegiatis regulariter sunt ꝯplende. pōt tñ in horis canonicꝫ dicendis ex causa ratiōabili (vt qa pleban⁹ habz visitare infirmos ⁊ eos ꝑcurare sacris. vel habet audire ꝯfessiones ⁊ cū hoc aspicere licitos labores corpales) omnes horas inclusiue dicere etiā añ diem. Silr q habz predicare vel alq̄d legere in facultate vtili scholaribus. pōt etiā simul añ diē oñes ꝯplere. Qui vo hoc facit causa lasciuie. vt scz expeditꝫ horis añ diez in die liberius vacet ocio ⁊ vanitatibus seculi. non pōt hoc facere sine pcō ꝑm Tho. in quodā qnodlibeto. Sūt etiā alig q añ mediū noctꝫ oñes horas euadūt. Et hi silr pec

cant cū adhuc nō sunt digesti. vt legit in Uitaspa. q̄ dā pater q̄ orabat valde mane. angelus sibi portabat vuas nō maturas. q̄ vo minis tarde. tūc portabat putridas. q̄ vo ꝓpetenti tpe. tunc portabat maturas ⁊ valentes. Sed quare in q̄dragesima dicunt vespe añ prandiū festalib⁹ die⁹ cū missa. Rñdeo ꝑm Archi. de ꝓse. dis. j. Solet eñ ieiunū q̄dragesime magis celebrari ad imitationē chr̄i. Et qa chr̄s ieiunauit xl. diebus ⁊ xl. noctib⁹ nihil comedens. deberemus nos toto illo tpe ieiunare nulla die vl hora comedētes sicut ipse nō comedit. Et qa hoc facere nō possumus ꝓpter defectū nature. saltē toto die ieiunando volum⁹ eum imitari. ⁊ qa instante ⁊ vrgente famis necessitate. ñ possum⁹ expectare vt finiat dies. expectam⁹ saltez q̄ hore diurnales finiant. hore sez que in die sunt celebrande. q̄rū vltima est officiū vesptinum. Cōpletoriū eñ q̄ sequit licet deputet huic diei q̄si ꝓpius ipsam. nō tū decantat in hac die. sed post finē ipsius in ꝓncipio sequēt⁹ diei. qa ꝑm ꝓputationē canonicam a vesptino tpe incipit sequēs dies Ar. lxxv. dist. q̄ a pr̄ibus. Et ideo statutū est q̄ in q̄dragesima vespe post missaz nonalē statim celebrantur sine internallo. q̄ nō fit in alijs ieiunijs. q̄ nō cū tanta districtione seruant. Hec Archi.

De modo dicēdi horas canonicas.

Onsequēter q̄ritur d̄ modo dicendi horas canonicas. Est autē modus dicēdi horas ꝑm moduz ⁊ formā ⁊ dispositionem ecclesie kathedralis si in ea habeat spālis rubrica alioquin recurrit ad metropolitanā ecclesiaz cui⁹ rubrica ab oīnibus est ſuanda vt d̄r in cōcilio toletano xij. dis. de his q̄ deficiente recurrit ad romane ecclesie ꝓsuetudinez hoc est ꝑ mitos romipetas q̄ in patrijs ſuenſis volunt dicere horas canonicas ꝑm modū romane curie: cū tū habeāt spēalez modū ⁊ formam ⁊ rubricā in eoruz kathedralib⁹ aut metropolitanis ecclesijs. Et hij incidūt in penā dicti ꝓcilij sez ſuspensiōis a cōmuniōe p̄ sex menses. Nam licez eccia romana sequēda est in sacraiñētis: nō tū in diuinis officijs. vt notat Joā. andree de cele missa. c. j. Monachi aūt orabunt ꝑm rubricā ſui ordinis vt ibidem d̄r. Item queritur vbi horе canonice sunt dicēde: Rñdeo i kathedralib⁹ ecclijs dicēde sunt. imo etiaz in prochialibus ecclijs si fieri pōt ꝓgrue. iuxta illd Jn ecclijs bñ dicite dño. Uerūtamē q̄ curati in parochialib⁹ dñt occupari ꝓfessionibus ⁊ p̄curatiōe sacramentoruz tā circa sanos q̄ infirmos. ido ſufficit eis orare ꝓuate in ecclijs vl in domib⁹: dū tū in loco honesto sit ⁊ qeto ñ ficut qdā discholi ꝓsenerūt horas dicēdo pellere scrophas vel vaccas ad pascua: ⁊ in pellēdo rum

pre verba horaz ꝑ clamores ⁊ minationes scrophaz vel vaccaz. Quidam etiā in lecto iacentes apodiati. ⁊ qđ deteri⁹ est dicere iacentes supini i dorso posito libro viatico supra pectus murmurant horas. Alij vo de domo in domū discurrentes p villam vel opidū clamitāt in plateis sonorose. vt more phariseoruz orare videant. Alij vo añ fores ecclesie stantes aut in cemiterijs circūeuntes salutantes psonas ad ecclesias descendētes. vñ fit aliq̄n vt dicat. dñs vobiscū. ⁊ nō deat. bonū mane dña gratiosa. q̄ potius errare q̄z orare dicēdi sunt. Nam hore cū magna reuerentia ⁊ etiaz attentiōe dicēde sunt. Ane aūt reuerentia est in talib⁹ locz cū tantis strepitibus. De qbus d̄r Ysido. de sum. bo. Quid ꝓdest strepitus labiorum vbi est cor mutū. Sicut eñ vox sine modulatiōe fit vox porcoz. sic oratio sine devotiōe est vox boū. Et qđ deteriuſ est. nōnulli inter ista sordida ⁊ abhorrenda ⁊ abhominada opa vbi etiam cū cane loqui verenk. cū deo in oratione loquunk. Certe mentior si nō audiui q̄ndaz p̄sonā voce alta vesp̄as dicere b. v̄gi. sedendo in cloaca ⁊ purgando alnū. qđ nephas q̄ntū pudoris habeat ⁊ cui pe attēdere pōt vnusq̄sq̄ sensatus. Ideo corrigat tā inepta corrupte la. ne deus vñ placari debuit acri⁹ puocetur. Uez tū qđ dictuz est de attentiōe interptatione recipit mitiorem. Auia d̄r Tho. ij. ij. q. j. q̄ licet in oratib⁹ ꝓuatz debeat esse magna devotio ⁊ attētio orantis. q̄ñ cū sentit abesse devotio d̄ mittenda est. Non tñ sic est in horis canonicis in q̄b⁹ nō requirit devotio ex necessitate debiti vl p̄cepti ecclesiastici. sed ex cilio. vñ sive sit devotus sive nō. nihilomin⁹ sunt hore dicende a p̄sbyteris: aliogn expectando devotionē q̄ nō est in ptāte nostra raro oramus. Intentio tū omnino requirit vel actualis vel habitualis. vt vez intendat deū orare p salute ꝓpria ⁊ alioz. Et p hoc patz etiā q̄ sacerdos orans in pctō mortali. q̄uis frustrat devotiōe ⁊ gr̄a dei. tū ipse horas dicere tenet. q̄ licet nō exaudit p se. tū ex quo orat in p̄sona totius ecclesie p alijs exaudit̄r. Uñ in hoc casu compat faci accense q̄ seipsam ꝓsumit ⁊ alijs licet. ⁊ carnali qđ alijs aquā influit ⁊ ī se putrescit. ⁊ cineri seu lixiuio qđ alios mūdat ⁊ in se sordidat. Pro isto igit facit qđ scripsit in cle. Joan. si dñm. i glo. magna. vbi q̄rit an oratones malor ꝓfint his p q̄bus orant. Et d̄r q̄ sic. nisi sciēter malū eligerent. Ad hoc etiā facit qđ scribit Archi. iij. q. vij. in grauioribus. Facit etiā ad hoc expresse glo. xlix. di. c. j. vbi d̄r. q̄ si ex certa sciētia malus eligit a populo. ⁊ sit ꝓformis eoruz moribus nocet subdit̄z. alis spūs sctūs eque per malum ficut p bonū opat remissionē pctōr. vt j. q. j. si fuerit argu. ad hoc vj. q. j. ex merito. viij. q. j. audacter. vñ illd dictū Bre. in pal. o. q̄ d̄r. Luxis q̄ displicet ad intercedēdū mittit. irati animus ad deteriora puocat. xlix. di. c. j. sic intelli ge ꝑm archi. ad deteriora puocat

ſcz ꝓtra eū q mittit. nō ꝓtra eū q mittit. niſi ſcienter mittat indignus. Et ſic hoc videt intelligere Aug. z Lan z Jo. maxime qñ ſcienter ordinat indignus. aut pñtat ad ordines vel bñficiū. Dis cñ modis aliqs mittit ad intercedendū ꝓ populo. ¶ Jtez querit. an hore canonice legende ſunt alta voce vt ab alijs audiant. vel poti⁹ ſubmiſſa vt a ſolo deo audiantur. Rñdeo ꝑm Jo. an. in dicta glo. magna. q̄ luce de⁹ agnoſcat cordis deuotionē. nō tñ frustra vox adiungit. vñ dicūt theologi q⁹ ofo q̄ fit ꝓ miniſtros eccīe, z ꝓſbyteros. q̄us eſt in horis canonicis. ideo fit vocaliter z expreſſe. ga taliſ orat in ꝑſona toti⁹ eccīe ac populi. vñ vt populo innoteſcat q⁹ ꝓ eo orat ſacerdos. merito fit expreſſe z vocaliter ofo. tñ nō eſt ſic de illa q̄ private fit ꝓ alio. Be neceſſitate adiūgit tñ vox ꝑme. ad excitandū interiorē deuotionē. vbis cñ z ſignis noſmet ipſos interi⁹ excitamus ad ſcīm deſideriū angendū. vt ot brūs Aug⁹ ad Probam q̄ fuit vxor Adarii ꝓconſulis. vt ot Jſido. li. v. virox illuſtriū. Scdo ad redditionē debiti vt ſcz ꝑmiat do orans ꝑm ſe totū in corde z corpe. de ꝑſec. di. v. nunqd. Tertio exādā redūdantia ab ania in corpus ex vehementi affectione. Vñ pſ. xv. Letatū eſt cor meū z exultauit lingua mea ꝛc. Et tūc queritur. an acoliti teneāt dicere ſeptē pſalmos. Rñdet ꝑm Paulū aliox Ratiſponeñ epūm in tractatu ſuo de hereſi. q⁹ ſic. Cuius ratio ꝑcipue ſint ceteras eſt. ga ex quo dicūt clerici a cleros qđ eſt ſors. ga in ſorte z in partē dñi ſunt vocati. rōnabile videt vt dicant aliqd rōne ſui officij. Hoc tñ depēdet ad ꝯſuetudinē an ſingulis dieb⁹. an tñ feſtiuis dicere debeant. Eſt tñ ꝯſonū rōni. q⁹ non ſtudent in ſcholis aut ſtudijs vt ſingulis dieb⁹ orent ſeptez pſalmos. iurta illud Ambroſij. ga ſemp pecco. debeo ſemp habere medicinam. ō ꝯſe. di. ij. in ñ. Jtē querit. an ſacerdos teneāt ad horas btē virginis marie. Rñdeo ꝑm eundē vbi ē. q⁹ ſic. licet nō de iure. tñ de optima cōſuetudine q̄ iam ꝓ lege putanda eſt. vt ot Augu. ad conſulariū preſbyterū. xij. dis. in his rebus. Vñ in hoc caſu nō valet illox excuſatio q̄ dicūt. q⁹ hore btē virginis nō ꝑcipiuntur ꝓ aliquam ꝯſtitutionē auctenticam eccleſie vniuerſalis. nec per ſacram ſcripaurā. ergo ſunt in bñplacito. Quibus rñdendū eſt q⁹ multa fiunt in eccleſia dei q̄ nō ſunt de inſtitutiōe eccleſie vel ꝓcepto ſcripture. ḥ ex ſolo ꝯſuetudinis vſu anti quo. q̄ ꝓcēmitti nullo mō dñt ſine piculo ſalutis. vt ſignatio crucis q̄ fideles ſignant. verba plita ofonis ſup panem z ſuper calicem. benedictio fontis. trina vnctio olei iſtox quos baptizamus. q̄ oīa vt dicit Aug. xj. di. eccleſiaſticax. obſeruata ſunt reuerēter a pfib⁹ magis ſilentio q̄ publicata ſcripto. vt ot Paulus de lazarijs. Stephanus pmncialis gentinus. in cle. graui. de celemiſſe. ot q⁹ vbi eſt ꝯſuetudo q⁹ prelati z maiores eccliax dicūt horas btē vginis. obmittēdo eas peccant

mortaliter niſi ſubſit cauſa rōnabilis An aūt iſte hore debēt dici in feſtis btē virginis. exquo tūc totū officium eſt de btā vgine. Dicēdū eſt q⁹ ibi recurrendū eſt ad ꝯſuetudinē ecthedralis eccleſie. Nam in gbuſdā eccleſijs dicunt nō obſtāte officio ſolemnitatis. in gbuſdā non. Et ſic ſtatur ꝯſuetudini eccleſie cathedralis. q̄ eſt mater omniū inferiorū. a q̄ nou licet diſcedere. xij. di. non licet. Jtē querit. an oñes ſacerdotes teneāt ad vigilias mortuox. Reſpōdeo ꝑm Uil. q⁹ curati teneāt ad vigilias mortuorū ordinarias iurta ꝯſuetudinē eccleſie cathedralis. vbi eſt ꝯſuetudo q⁹ maiores prelati dicant vigilias ſingulis dieb⁹ quadrageſime in aduentu z in vigilijs apl̄orum. Debēt et iā ipſi curati dicere vbicūq; ſint ſiue circa eccleſias ꝓprias ſiue in ſtudijs. Uerūtamē ad extraordinarias nō teneāt ꝑm ipſum curati in ſtudijs exītes aut alij beneficiati. Extraordinarie vocantur que dicunt ſpecialiter ꝓ anima cuiuslibet defuncti. ad quas dicendas ſolum illi aſtringuntur qui circa eccleſias ſunt pñtes. ſimiliter qui in illis ſunt in anniuerſarijs defunctorū. Uñ viteri⁹ querit. an aliquis dicendo horas de ſanctis vel de martyribus q̄n dicēde eſſent de feria. peccet mortaliter. Rñdeo licet ꝑm Uil. nō refert q⁹ pſalmos laudet deus. tñ determinatio eccīe maioris eſt ſcāda. Nam ꝑm ꝯſuetudinē eccīe maiox iuſtū eſt vt vnuſq; inde ſumat regulas magiſterij vnde honoris ꝯſecrationē accepit, xij. diſt. de bis. Et btūs Berū. ot. Spūſſanctus illas horas gratas non recipit. q̄n aliud ḥ debes neglecto eo q⁹ debes obtulerīs. Unū iſtud vitiū reprobat expreſſe. ō ꝯſe. di. v. in die. vbi ot. Greg. ſeptimus. q⁹ illi q in diebus quotidianis tres tñmodo lectiones legunt. nō ex regula ſanctox patrū. ſed ex faſtidio z negligentia probant hoc facere. Hec ibi. Jtē querit de illis qui dicunt nouas hiſtorias nō approbatas ꝓ eīs. Rñdeo q⁹ peccant mortaliter ꝑm Berū. ſup Cant. ſermōe xxj. vbi ot. q⁹ quicqd ſine voluntate ſuperioris fit vane glorie deputabitur. non mercedi. Epūs tamē poteſt inducere conſuetudinē nouam in eccleſia ſua quo ad officia celebranda xij. diſt. nouit. z de ꝯſe. diſti. iij. c. j. z expreſſe in glo. xcj. diſ. eleuteri⁹. ſup v. vigilijs. qđ ſic intelligitur ꝑm Archi. ibidē. q⁹ eēt in his que circa ſolemnitatē eccleſie tñ ꝯſtunt. que ꝯſuetudine non preceptо maioruz ſunt introducta. mutare pñt z ſtatuere. vt dicit Jaco. de albis. Statutū tñ ab epiſcopi⁹ vel ſetis patribus nō pñt immutare. Hec ibidē. Jtem querit. quid de illis qui obmittunt dicere ſuffragia ſanctorum. Reſpondeo q⁹ peccant ſi hoc faciunt ꝓtra ꝯſuetudinē eccleſie cathedralis. vt ſup dictū eſt. ꝑm dñm Paulū aliox. ga ꝓtēptores laudabilis ꝯſuetudinis ſicut z legis puniuntur. diſt. xj. in his. Et hoc ſi faciunt ex negligentia affectata. quia non curant. vel vt citius pcurrant horas z vacent potib⁹ vel ocio ꝛc.

Sed qd de illo. q ꝑ⁹ orauit ꝙ plectoriũ ꝫ vesꝑas ⁊c. vtꝫ teneat redicere vero mõ. Rñdeo ꝓm ꝑ Paulũ vbi s. q nõ teneꝫ. ꝫ caute implebit vesꝑas quas incaute obmisit. ⁊ penitebit de negligẽtia. Itẽ queritꝫ an dicere pater noster añ horas et post sit ꝓceptũ. Rñdeo q hoc post horas exꝑsse precipitꝫ in ꝙcilio Herundensi. de ꝙse. di. v. c. id semp. vbi sic dr. illud semp placuit obseruari. vt oĩbus diebꝫ post matutinas ⁊ vesperas ofo dñica a sacerdote ꝓferatur. Alĩ ꝙ horas dicere pater noster. licꝫ nõ appareat esse ꝓceptũ scriptũ. apparet tñ licitũ. dignũ et iustum. Nam ꝑ⁹ invocandus est oim rerũ pater. quo ꝓtermisso nullum rite bonũ fundaꝫ exordium. vt dr Boe. in de ꝙso. phse. li. iij. Rõnabile aũt est vt ꝑ⁹ ofo illa ꝓcedat. quã auctor salutis dictauit ⁊ instituit. ꝫ ille quas sctꝫ pfes postea dictauerũt. Itez expedit ꝑ⁹ petere ea q̃ sunt magis necessaria ⁊ vtilia ad salutẽ. ꝫ que sunt mĩꝰ necessaria. Ad agis aũt necessaria sunt que ponunꝫ in dñica ofone ⁊ vtiliora. ꝫ que ponunꝫ in aliꝭ. cũ ibi summa totius salutis ⁊ ꝓfectionis ꝙfistat. Petimus eñ ibi sanctificari nomẽ dei in nobis ⁊ aduenire regnũ celorum. qđ ꝑmo esse querendũ saluator docuit. vt habeꝫ xxdath. vj. Itẽ cõsiliũ est vt illa ofo ꝓmittaꝫ q̃ disponit hoĩem ⁊ aptũ reddit humiliando ad effectũ ofois ꝙsequendũ. hmõi aũt est ofo dñica. in qua petimus dimitti nobis debita nostra ⁊ a malo liberari. quibꝰ nondũ expeditis oronis effectus frustrareꝫ. nisi eñ nobis ꝑ⁹ debita dimitteren tur. ⁊ a malo culpe liberarẽur. nullatenus aliqd impetrarem⁹. cũ dr. Joã. ix. Deus pctores nõ audit. ⁊ pſ. Peccatori dixit deus. q̃re tu enarras iusticias meas. ⁊ assumis testamentũ meũ ꝙ os tuũ. Addiũgitꝫ etiaꝫ aue maria. in ꝓncipio horaꝝ. qa dignũ est vt illam salutem⁹ in ꝓncipio nr̃i opis ꝙ quã salus nr̃a. exordiũ sumpsit. Dicit eñ Berñ. qa deus nihil nos vult habere salutis qđ ꝙ man⁹ marie nõ transiret. Aliq vero incipiũt horas ꝙ illũ ꝟficulũ. Sctiſpũs assit nobis gr̃a. ꝫ nõ est vis. Ego incipio ꝙ Aue maria ista rõe. qa nec gr̃am spũsscti me posse obtinere puto sine marie suffragio Jdoꝙad eã ꝓmo recurro. qa impetrare nisi ꝙ eam melius nõ dubito.

¶ Cautele in dicendis horis canonicꝫ ꝟuade

Sequũtur cautele circa horas canonicas obꝟuande. Et ꝑmo septem impedimenta qbus frustraꝫ effectꝰ of onũ. de qbus habetur in clem̃. graui. de cele. misse. Caueat ergo qlibet ne legat transcurrendo siue syncopãdo. sicut aliqui faciũt dicẽtes. Dixit dñs a dextris meis. aut extranea aut ꝓpha na colloga intermiscendo. quia dr. Fran. verteley. Frivola qꝑsert dũ sacra presbyꝫ offert. Lectio sacra dei nõ deputaꝫ ei. Tarde ad chor veniendo. aĩ finez officij sine causa

ereũdo. anes in horis portãdo seu venaticos canes sine tonsura. vel veste cõpetẽti. horis interessendo. Et hoc est ℨ cãpãatores crispatos cõatos mãicatos ministrãtes celebrantibꝰ ꝑsbꝫis. q grauiter peccãt. vtꝫ vbi supra. Scõo caueat horas canonicas cãtans. ne lasciuos ⁊ dissolutos cantꝰ ibi ꝙsonet. sicut qdã theatrales. i. secꝫariũ chorearꝫ cantilenas ꝙfictꝫ modulatiõibus spũaliũ ꝙsonantiarꝫ discantisant. ꝓtra quos est apls ad ephes. v. dicens. Cantantes ⁊ psallentes in cordibꝰ vꝝis dño. vbi dicit Hieronimus ⁊ ponit. xcij. dist. c. Cantãtes. vbi dr audiant hec adolescentuli. audiãt hi qbꝰ in eccliа est psallẽdi officiuꝫ deo nõ voce ꝫ corde cantandũ nec in tragediarũ modũ gutt̃ ⁊ fauces medicamine liniende sunt vt in ecclesia theatrales moduli audiant ⁊ cantica. Et gregꝰ. dat hui⁹ rõnẽ dicens. xcij. dist. c. in sancta. vbi dr. plerũqꝫ fit vt in sacro misterio. duꝫ blãda vox queritꝫ ꝙgrua vita negligat. Et cãtor minister deũ moribꝰ stimulet cũ populin vocibus delectat. Hoc etiã ꝓhibeꝫ dr cele. mis. in cle. j. vbi a catulensi ꝓhibet abstinere. ꝓ q̃ facit. xxviij. dist. ꝑbr̃m. ⁊ de ꝙse. dist v. nõoportet. Et xxvij. dist. c. ũ. hodie puisuꝫ est hoc optime per Joã nez xxij. in extravagãti que incipit. dicta sctõꝝ pr̃m decrevit auctoritas. in q̃ reꝓbat cantũ cãtilenaruꝫ in triplis ⁊ muntetis vulgaribꝰ ifra solemnia missarꝝ ⁊ horarũ canonicarũ. Et ꝓcipit tales suspẽdi ab officio ꝙ octo dies. ꝓmittit tñ diebꝰ celebribus ⁊ festiuis in missa ⁊ in diuinis officijs aliquas fieri ꝙsolationes. videlicet ꝙsonantias q̃ melodiam facinnt infra octauam q̃rte ⁊ quinte ⁊ hmõi sup ecclasticũ officium ⁊ cantũ simplicẽ. ita tñ q̃ ipsius integritas illibata ꝓmaneat. hec ibi Tercio caueat ne incõgrue ꝟba tã horis ꝫ in alijs diuinis officijs. sine cãtando sine dicẽdo subm̃isse ꝙferat hoc eñ multũ scandalisat audientes. Et licꝫ hoc oĩbus clericis generaliter sit cauẽdũ tñ spũalis canonicis ⁊ ꝑlatis ecclarꝝ kathedraliũm maxime est vitandũ. Tales arguit cassiodorus sup illud psallite sapienter dicens. Nemo sapienter facit q nõ intelligit. Signũ aũt nõintelligentie est incõgruitas. vñ credit stephan⁹ scribẽs sup cle. ne i agro. de statu monachoꝝ. q̃ ignorãtia grãmatice q̃ maxime ſ cõgruitate cõsistit repellit quẽ a canonicatu ecclesie kathedralis. ar. xxiij. dist. qñ. ⁊ de eta. ⁊ quali. c. fi. de ꝙsan. ⁊ affi. c. j. ⁊ de rescꝑtis. c. statutũ. li. vj. ⁊ c. j. ⁊ c. fi. si corpe. li vj. vbi ꝓbaꝫ hoc ꝙ argu. Quarto caueat clericus orans ne in horis resumat vnũ ⁊ idem verbũ pluries. qr dicit Eccle. vij. Ne uteres verbũ in oꝛõe tua. Contra qđ faciũt qdam dicentes. pater noster. pſ nr̃ q es. sexies. aut septies. Et nõ dico septies tñ ꝫ etiã septuagesiessepties. q̃ iteran tia ꝓcedit ex inaduertentia. ex inde uotione ac mentis distractione. qa dũ alia cogitant. in vno verbo linguam tamdiu figũt donec cogitationes ꝑtransibũt. ⁊ hi potius irri-

tant deū ꝫ orant. Nā ꝺr Seneca. Perturbat mentē audītoris qō se pe ꝺr.ſ.vna ⁊ eadē voce. Immo qō dāmō deꝰ in hoc blaſphemaꝝ.dū p hoc videt ſemel dictū ñ audire vel intelligere niſi ſepiuſ ei reſumaꝝ.cū tñ dicaꝝ.Scit em̄ paꝝ veſter celeſtꝫ qꝫ indigetꝫ Mat.vj.Uideat qlibz tā clericꝰ ꝫ laicus vt in orōe ſtet vꝫ ſedeat getꝰ aut flectat genuaꝰ. manus leuando.pectꝰ tūdendo.ſuſpirando.⁊ ſurſuz inſpiciēdo. Iſti em̄ ſunt modi orādi in ſcpturꝫ ſctis approbati. Nam ꝺr in pſ. Stātes erant pedes nſi.⁊ Mat.xj. Cū ſtabitis ad orandū dimittite ⁊c. Sic martha ſterit ⁊ ait ad chſm. Dñe ñ eſt tibi cure ⁊c. Lu.x. Sic leproſus genuflexit ⁊ impetrauit curatione. Mar.j. Hydropicꝰ ſtans añ chſm obtinuit ſanitatē Luce.xiiij. De ſedendo Mat.xxvj ꝺr. vbi chſs dixit apl̄is. ſedete hic. Et ſequiꝫ. ⁊ orate ne intretꝫ in tētatiōez. Idē Mar xiiij. De quiete ꝺr Mat.vj. Cum oraueris intra cubiculū tuū.⁊ claſo oſtio ora. Cubiculum aūt eſt locus quietis ⁊ locus pacis. De flexura dicit de leproſo. procidens adorauit Lu.v. qō vtiqꝫ flectere eſt neceſſarium. ſicut Paulus de ſe dicit. Flecto genua mea ad denm p vos. Ephe.iij. Et idem de ſcto Stephano qui poſitis genibus orabat Actū vij. De elevatione manuū habetur Exo.xvij. vbi moyſes eleuatꝫ manibus orauit. Et dauid. Elevatio manuum mearum ſacrificiū veſpertinū. Pſ.cxl. De tunſione pectoris habeꝫ Lu.xviij. vbi publicanus penitens pectuſ orabat. De ſuſpiratione Jo.xj. vbi chſs infremuit ſpū ⁊ turbauit ſeipſum volens lazarū ſuſcitare. De ſurſum inſpiciēdo ꝺr Jo.xj. vbi chſs ſuſpiciens in celū dixit. Paꝝ gras tibi ago quoniam exaudiſti me.

¶ De excōicatione.

Jſ ecclēſiam nō audierit. ſit tibi ſicut ethnicuſ ⁊ publicanꝰ. Mat.xviij. ⁊ xxiiij.q.j. omnibus. Quoniā vt ait doctor ſnb. in iiij.ſen. diſt.xix.q.j.art. v. in eccleſia eſt duplex forum. Unū ſecretiſſimum. in quo idē eſt accuſator ⁊ reus. ⁊ ad iſtud pertinent claues eccleſie. Aliud eſt forꝫ publicū. in quo habꝫ eccleſia auctoritatē coꝛrigendi publica debita. Et talis auctoritas cognoſcēdi in cauſa ⁊ ſententiandi publice quodāmō pōt etiaz dici clauis. Prima ꝺr clauis ordinis. Scōa clauis iuriſditionis. ad quā qdez clauē iuriſditiōis ptinere videt dictū nſi ſalnatoꝛ ſupp̄miſſum. Si qs eccleſiaz nō audierit ſit tibi ſicut ethnicꝰ. i. excōicatꝰ ⁊ gentilis. ⁊ publicanꝰ. ſ. vt publicꝰ petōr vitet. Per eccl̄iam aūt intelligit p̄latus eccl̄ie. vt exponit Beda ⁊ Hilariꝰ. cuiꝰ. ſ. p̄lati lata eſt ſententia. ſicut ſtatim ibidē ꝺr ſalnatoꝛ. Amē dico vobis qcūqꝫ liganeritꝫ ſup terrā erit ligatū ⁊ in celis. Im Hilariū taliſ ſentētia iudicio diuino approbat. Cōſormit aūt iſtā iuriſditionem tam chſs ꝫ apl̄i exercuerūt.

Nam dñs mulierē deꝑhensam in adulterio p̄ſentētiā abſolvit. ꝺi. Nemo te ꝺdēnauit mulier. q̄ ait. nemo dñe. ⁊ ipſe ſubiūxit. nec ego te ꝺdēnabo. Jo.viij. Sicut aūt tūc abſoluit eam. ita potuiſſet ꝺdēnare eam De Petro qnoqꝫ legit q̄ publice ananiaz ⁊ ſaphirā ad mortē ſententiauit. vt ꝺr Act.v. De paulo etiaz legit. q̄ coꝛinthū fornicantē publice excōicauit. vt ꝺr.j.Coꝛ.v. Itē.j. ad Timo.j. Hymeneū ⁊ Alexandrū tradidit ſathane. ꝓpter blaſphemiam. Idem etiā ꝓhibet cōicare notoꝛiis pctōribꝰ. j. Coꝛ.v. ⁊ ij. Theſſ ij. ⁊ iij. Timo. iiij. facit vitare alexandrum errarium. Itē ad Titum. iij. hereticū poſt alterā monitionē facit vitare. Idem quoqꝫ ad Gall.j. ſcribens ait. Si angelus vobis de celo aliud euāgelizauerit. p̄ter ꝙ quod euangelizam̄ vobis anathema ſit. Sic ergo anathema tenet ꝙtra angelū ⁊ ꝙtra hoiez. Deniqꝫ Jo Cherinthū hereticū publice excōicauit ⁊ vitare p̄cepit. q̄ oīnia arguant hereticoꝛ modernoꝛ versutias. q ecc̄lie detrahētes dicūt eaz nō habere auctoritatē excōicandi. ſuſpendēdi. ⁊ interdicendi. ⁊ p̄ oīs dogmatizant nō eſſe curandas eccleſiaſticas cenſuras. cum tñ dicat Chriſ. xj.q.iij.c. nemo ꝓtemnat. vbi ꝺr. Nemo ꝓtēnat vincula eccleſie. nō em̄ homo eſt q ligat. ſed chſs q hanc poteſtatem dedit. ⁊ dñs fecit hoies eſſe tanti honoris. Circa igitur p̄ſecutionē hui⁹ materie breuit de trib⁹ p̄ncipalib⁹ eſt ꝙſiderandū. Primo quidem de excōicatione. Scōo de ſuſpenſione. Tercio ⁊ vltimo de interdicto. Eſt aūt excōicatio a qualibet licita cōione ⁊ legittimo actu ſepatio xj.q.iij. euidēter. Alibi em̄ vocaꝝ eterne mortis damnatio xj.q.iij. nemo epoꝛ. Alibi em̄ dicit anie ⁊ coꝛporis detrimentuz. ij.q.j. de manifeſta. Itē deꝑdit eccleſia ⁊ tradit diabolo. xj.q.iij. audi. Et breuit excōnicatio q̄ ꝺr alio nomine anathema. nō eſt niſi a deo ſeparatio xxiiij.q.iij. certū eſt Et hoc eſt magna pena. Nam qñ qs excōicatur ſtatim membꝝ dei eſſe deſinit. ⁊ incipit eſſe membꝝ diaboli. xj.q.iij. excellentiſſimus. Mat oꝛqꝫ vt ab eccl̄ia repellit̄ rapido oꝛe demonū denoꝛaꝝ. xj.q.iij. abſit. Sūt aūt due ſpecies excōicatiōis. Una que ſeparat a ſacramētis eccl̄e ⁊ a participatione fideliū ⁊ ab ingreſſu eccleſie. Et hec ꝺr maioꝛ ſeu anathema. Alia eſt que ſeparat ſolum a ſacramentis. vt eſt q̄libet peccatum mortale. et hec ꝺr minoꝛ. De vtraqꝫ dicit iij.q.iij. engeltrudā. Prima nō abſoluūt ſimplices ſacerdotes. ſed a ſcōa in caſibus tantū ipſis p̄miſſis a iure. Uñ ſciendū q̄ quattuor ſunt gña excōicatoꝛ. vt colligit xj.q.iij. ad menſam. Primo quando quis peccat ⁊ deꝰ recedit ab eo. Secūdo quando quis de conſilio ſacerdotis abſtinet ab euchariſtia. Tercio quando quis eſt excōmunicatus minoꝛi excōmunicatione. vt quia communicauit excommunicato in locutione. vel commiſit ſacrilegium: vel eſt ſimoniacus. Quarto quādo quis eſt excōmunicatus

excõicatione maiori. ꝛ tũc ꝓprie dr excõicatus. ꝛ etiã vitãdus. ꝑm Jo. de deo. qui ita notauit in predicto canone. ad mensam. ꝛ Archi. ibidẽ post eum. ¶ Circa istã materiã z est videndu z de quattuor. Primo qui sunt casus in quibus quis ipso facto incidit in sententiam excõicationis a iure. Secundo quis sit effectus excõicationis. Tercio in qbus casib⁹ participans excõmunicatis incidit in eandem sententiam excõmunicationis. Et in qbus ꝓmittit quis participare licite excõicato. Quarto de forma ferẽdi sentẽtiaz excõicatiõis ꝛ impendende absolutionis. De ꝓmo sciendu z q gnqua ginta sunt casus in qbus ipso facto quis sententiam excõicatiõis incidit. quos bene enumerat Jo an. in c. eos q. de sen. excõ. li. vj. in glo. iij. ꝛ eod. ti. in cle. in j. glo. Et sciendum q ꝓmus est qñ quis incidit heresim damnatã. vt iij. q. iij. c. ij. ꝛ iij. aut qui nouã heresim fingit. de hereticis. ad abolendã. est sic excõicatus. ꝛ similiter credens hereticis. vel eos receptans. aut eis fauens. de here. sicut ait. ¶ Secus: cum qs asserit romanam ecclesiaz non esse capnt olim. nec ei tanq̃ capiti obediendũ. di. xix. nulli fas. Unde hodie diffinituz habetur ꝛ declaratũ per Bonifa. octauum. q subesse romano pontifici oñi humane creature est de necessitate salutz. vt patet in sua extrauaganti q̃ incipit. vnã sanctã. ¶ Tercius casus qñ rectores ciuitatis faciũt exactiões indebitas in clericos. ꝛ admoniti nõ desistũt. vt ꝺ imuni. eccliaz. ñ min⁹. ¶ Quartus casus est cũ qs ñ electus a dnab⁹ partib⁹ cardinaliũ gerit sep papa. de elec. licet. ¶ Quintus cũ qs mgr scholarium tractat cũ aliquo cive bononie de ꝺductiõe hospitij. irregsitz ingl̃ nisi. nisi tps fuerit elapsuz. vt de locato ꝛ ꝺducto. ex rescripto ¶ Sext⁹. cũ mõachi. canonici regulares. archidiacon. ꝓpositi. plebani. cantores. ꝛ alij clerici psonatus hñtes. aut etiã qcunq̃ pbyteri audiunt leges. phyſicaz. ne clerici vel monachi ꝛc. cũ magnope. ꝛ ca. sup specula. Secus si hñt tũ ecliam parochialẽ ꝛ nõ sunt pbyteri. ne clerici vel monachi ꝛc. statutum. lib. vj. ¶ Septim⁹ cũ qs pticipat cũ excõicato in crimine ꝓpter qꝺ excõicak. dando ei ꝓsiliũ. auxiliũ. vel fauorẽ. ꝺ señ. excõ. si ꝺcubine. ¶ Octau⁹ statuẽtes statuta ꝺtra libertatẽ ecclie tam ꝺsules q̃ eoz scriptores. ꝺ sen. excõ. nouerint. ꝛ c. grauẽ ¶ Non⁹ q vtunt ordinatiõibus a schismaticz satis. ꝺ schisma. c. j ¶ Decim⁹ qcũq̃ loquit secrete vel mittit scripturas vel nunciũ alicui cardinali. qñ sunt recluſi occasione electionis pape. vt de ele. vbi piculũ. li. vj. Et idẽ de dñis rectorib⁹ ꝛ officialib⁹ ciuitatis qui imnẽte ipsa electiõe nõ seruauerint ipsaz ꝓstitutionẽ. ¶ Undecimus de his q grauant aliquos q cũ p vno rogabant eligere noluerũt. ꝺ elec. sciant cũcti. li. vj. ¶ Duodecimus de rectoribus ad regimẽ vr bis romane electis. ꝛ de sanctorib⁹ q secerunt ꝺtra ꝓstitutionẽ super hoc factam. vt de elec. fundata. lib. vj.

¶ Tredecimus de his q vocant ad dirigendas moniales in electiõib⁹ nisi abstineant ab his p q̃ possit in eis discordia oriri vel nutriri. vt de elec. indẽnitatib⁹. ¶ Decimusquartus de his q ꝓcurant ꝓseruatores dari. ꝛ intromittũt se de his q̃ nõ licent. ꝺ offic. deleg. statuum⁹. lib. vj. ¶ Decimusquintus de his q absolutionẽ de alĩ excõicatiõe vel renouatiõe ei⁹ aut etiã suspensionis vel interdicti extorq̃nt. p vim aut p metum. Nam hec absolutio nõ valet. ꝛ incurrit nona excõicatio. vt ꝺ his que vi metus ve causa fiũt. c. vnico li. vj. ¶ Decimussext⁹. q fingit fraudulenter aliquẽ casum p quẽ aliqs inducat vadat ad aliquã mulierẽ ꝛ testimonio. vt de iudicijs. mulieres. ¶ Decimusseptimus de his q prelatos vl capitula vel alias psonas ecclesiasticas ꝓpellunt ad submittendum laicis vel alienandũ bona immobilia ecclesiaz. Et silr laici q vsurpant sibi hmõi illicite. nisi admoniti desisterint. de rer⁹ alienatiõe. hac ꝓsultissima. li. vj. ¶ Decimusoctau⁹ qcũq̃ in psonis ecclesiasticis vel ecclesijs p se. vel p alium. suo nomine vel alieno. p psonis vel reb⁹ q̃s nõ causa negociatiõis deserũt vel deserri faciunt seu transmittũt. exigũt aliq quod pedagiũ. ꝺ censib⁹. quãq̃. li. vj. ¶ Decimusnonus de his q impedĩt iudiciũ delegati vel cuiuscũq̃ iudicis ecclesiastici. de immunitate ecclesiaz. qñ. ¶ Uicesim⁹ de his q inuent subditis suis ne psonis ecclesiasticis vendant aliqꝺ bladũ vel silia. de immuni. eccles. c. ñ. li. vj. ¶ Uicesimus⁹ de religiosis q habitũ sue religionis dimittũt. vel q accedũt ad studiũ sine licẽtia sui prelati vel ꝙuentus. vel q coram talib⁹ legit scienter q dimiserũt habitũ. ne clerici vel monachi ꝛc. nec piculoso. li. vj. Et sicut recitat Jo. An. in nouella sup regula. li. vj. referens Uil. de la ta petri disputasse ꝺ monacho q bñ defert habitũ monachalẽ. ꝛ optum habitu clericali q̃ sit apostata. qꝺ hodie videt approbatũ. de vi. ꝛ hon cle. qñ. in ꝓncipio in cle. in v. a religiosis. q̃ oñia vera sunt ꝑm Jo an. qñ monachus iustam causaz transformatiõis nõ allegat. ¶ Uicesim⁹ scꝺus. q hereticos seu fautores credentes receptatores vl defensores eoz scienter tradiderint ecclesiastice sepulture. de hereticis. gcũq̃ li. v j. Nec tales dñt absolui nisi post talem sepultũ. ꝓuijs ſmanib⁹ extumulent. Itẽ de illis laicis q publice vel ꝓuatim ꝺ fide catholica disputãt. vt ꝺr ibidẽ. Dicit tñ Jo. an. q in istz casib⁹ est canon ferende ꝛ non late sententie. ꝛ hoc est tenendũ. ¶ Uicesimus tertius. gcũq̃ rector secularz vel qcunq̃ officialis ei⁹ cognosceret de crimine heresis. aut captiuos liberaret vel diocesanoz inquisitorũ officiuz impediret. de here. ꝛ inquisi. li. vj. ¶ Uicesimus q̃rtus. q p assisimos vel assasimos aliquẽ chr̃ianũ interfecerit. Dicunt aũt assisimi vel assasimi qdaz infideles q ex qbusdã falsis opinionib⁹ qbus fuerũt enutriti. facile mittebant ad occidẽdũ quẽcũq̃ chr̃ianũ. ñ curãtes ꝛ si ob hoc ipsi occidẽdi essent. de homici.

phūani.li.j. ¶ Uicesimusqntus de clericis q manifestis vsurarijs ad sen⁹ exercendū domos locant. vel alijs titul s ꝓcedūt. de vsuris. vsurerū.li.vj. ¶ Uicesimussextus de his q ꝓcedūt repssalias ꝓtra psonas ec clesiasticas specialr siue gnaliter. vt de iniurijs ⁊ damno dato. ⁊ si pignoratiões.li.vj. Dicūt aūt repssalie qñ vnus ozūdus de vna terra spoliaī ab alio ō alia terra ozūdo ita vt si debitū nō solui ei, tūc datur ptās ipsi spoliato q satisfaciat sibi ꝓtra quēlibz de terra illa vñ est ille debitor vel spoliator. ¶ Uicesimusseptimus. si dñs vel rector tpalis nō fecerit ea obsuari q statuunt ꝓtra insecutores cardinaliū seu alicui⁹ de familia eoꝝ vel pape. de penis. felicis.li.vj. ¶ Uicesimus octauus. gcunqz dat licentiā occidendi seu accipiendi vel alās in psonis vel bonis suis vel suoꝝ grauandi eos q ꝓtra reges. barones. nobiles vel quoscūqz tulit excōicatiōis. suspensionis vel interdicti sentētias. siue istos quoꝝ occasiō sunt plate. vel eos q eos obsuant. aut eos q taliter excōicatis cōicare volunt nisi licentiā ipsaz reintegralr renouent. ⁊ si qne sunt ablata restituant siue pillis satisfaciāt. Et silr q dicta licentia vsi fuerint. vel etiā sine licentia suo motu hoc fecerint. excōicationē incurrūt. Jn q̄ si pmanserint p duos menses. nō nisi p papam absoluunt. de sen. er. gcūqz. li. vj. ¶ Uicesimus nonus. qñ qs ab excōicatione fuit absolut⁹ in mortz articulo. vel alio impedimēto. si cessante articulo. vel alio impedimēto nō presentet se q̄ntocius poterit illi a quo absolui debuerat. reincidit ipso facto in eandē sententiā. de sen. excō. eos. li. vj. ¶ Tricesimus. qñ alig ab soluunt a sede aplica vel a legatis. ⁊ iniūgit eis q se repūtent ordinarijs vel alijs suscepturi penitentiaz ⁊ passis iniuriā seu eis q̄bus obligati sunt satisfaciant. si hoc ñ faciant cū pīno poterint reincidūt in eandem sententiā. vt in dicto c. eos q. li. vj. ¶ Tricesimus pīmus de illis q in cemiterijs sepeliūt corpa tpe interdicti. vel vsurarios manifestos scienter sepelsunt. a q̄ excōicatiōe nō dñt absolui nisi pus ad arbitriū dioc̄esani satisfecerint q̄bus pmissa fuit iniuria irrogata. de sepulturz. eos. in cle. ¶ Tricesimussc̄dus de religiosis q decimas ecc̄lie debitas sibi appꝛopiant vel vsurpant. siue q nō pmittūt solui ecclesijs decimas q̄bus tenent. intra tenorē clem. de decī. religiosi. ¶ Tricesimustercius de monachis siue canonic⁹ regularibus q nō hñt administratiões. et ꝓferūt se ad curias pncipum sine licentia prelatoꝝ. vt damnū inferāt aliqō prelatz suis aut monasterio. vt de sta. mo. ne in agro. in clemē. ¶ Tricesimus q̄rtus ō monachis q intra septa monasteriū arma tenēt. ⁊c. vt in dic. c. ne in agro. ¶ Tricesimusqntus de his q impediūt visitatores monialiū vel canonicoꝝ nisi moniti destiterint. vt de sta. mo. accedentes. in cle. ¶ Tricesimus sext⁹ de q̄busdā mulierib⁹ q̄ dicunt beguine. silr ⁊ religiosi q eas in tali statu fouent. de religiosis domib⁹. cū de q̄busdā. in cle. ¶ Tricesimusseptimus de illis q scient ꝓtrahūt mīri monū in gradu ꝓsanguineitatz vl affinitatis phibitz. vel cū monialibus. vel ꝓtrahētes q sunt religiosi vel moniales. siue etiaz clerici in sacris. vt de ꝓsang. ⁊ affini. eos i cle. ¶ Tricesimus octauus de ingsitoribus hereticoꝝ q pretextu ingsitiōis officij q̄busuis modis illicitz pecuniam extorquēt. vel etiā bona ecclesiarū ob delictū clericoꝝ applicāt fisco. de hereticis. volentes. in cle. ¶ Tricesimusnonus. potestas. capitanei. rectores. ꝓsules ⁊ indices. ꝓ filiarij ⁊ alijs officiales qui statuta scribūt. faciūt ⁊ dictant p que qs ꝓpellitur soluere vsuras vel solutas nō repetere. ⁊ q pīm ea iudicant. ⁊ q hñt sup hoc ptātem. nisi statuta ipsa deleuerin⁹. sunt excōicati. vt de vsuris. ex grauī. in cle. ¶ Quadragesimus de religiosis mendicantibus q domos ad habitandū de nouo recipiunt. vel receptas mutant seu alienant. de excess. prela. c. vno. li. vj. ⁊ de penis. c. cupientes. in cle. ¶ Quadragesimus pīmus de religiosis q sez dicūt alīq̄ verba quib⁹ retrahunt audientes a solutiōe decimarum. vt in dicto ca. cupientes. ¶ Quadragesimussc̄dus q ꝓsentibus sibi nō faciūt ꝓscientiā de decimis solūdis. q suspēsi sunt a predicatiōis officio donec si cōmode pōt faciant eis ꝓscientiā. Et si interim pdicēt. excōicati sunt. vt habet ibidē. ¶ Quadragesimustertius ō religiosis q̄busdā q nō seruant in

terdictū q̄ō pnat mater ecclesia. de sen. excō. c. j. in cle. ¶ Quadragesimus q̄rtus de fratribus minoꝝ q tpe interdicti recipiūt ad officia diuina fratres vel sozores ō tercio ordine. q ꝓtinentes dicunt. de sen. ex. cū ex eo. ¶ Quadragesimus qntus opponēs seu impugnans litteras pape nouiter electi etiā añ coronationē suā excōicatus est p extrauagantē. xj. bñdicti. q̄ incipit. ga nonnulli. ¶ Quadragesimussextus verberans clericū diabolo instigante. puta ex ira aut añio vindicandi vel vlciscendi se in eo. ipso facto est excōicatus. xvij. q. iij. si qs suadente diabolo. ⁊ de sen. ex. cū illoꝝ. Et nota nter dicit. instigante diabolo ⁊ ex ira. secus si fortuite aliqs clericum in ludo honesto offenderet. nō añ iracūdo nec ex malo ꝓpōsito. nō incidit excōicationē. de sen. ex cū voluntate. Dicit etiā añio vlciscendi se in eo. qa secus si ō damnato supiorum qs capiat clericū incorrigibilem vt ad iudiciū eum ꝓtrahat. Talis eñ nulla sententiā incurrit. vt ō sen. ex. vt fame. Nam tales pōt etiā ab ecclesia extrahi etiā violēter. vt ōr glo. ibidē. Super hec dicta pōt excusari magistri. plati. ꝓsanguinei ⁊ alij in iure expressi. quib⁹ pmittit correctio clericoꝝ. q si etiā añio iracundo clericū verberant. ⁊ de correctione actu nō cogitant. excusant pm. Post. Nō eñ pōt dici ex ira corrigere clericos. cū dolus nō assit. ⁊ p ꝓsequens nec violētia. sufficit eñ q̄ correctionē habeant in habitu.

¶ Quadragesim⁹ septimus de istz

laicis q collectas tallias ꝛ onera imponũt eccłicis ꝓsonis ab ipsis suorũ ꝓuentuũ vel bonoꝝ dimidiam decimã seu vicesimã extorquentes. ō ꝫmunita. eccłiaꝝ. clerici. li. vj. ¶ Quadragesimus octauus de ꝑbꝫ ꝛ de aliis ꝓsonis q hmõi laicis elemosinas vł collectas quascũq; ꝓsoluũt. vt hꝭ ibidẽ. ¶ Modie vo solum locuꝫ hz in exigẽtib⁹ laicis q soli incidũt in excoicationẽ. ñ tñ hꝫlocũ in soluentibus vel recipientib⁹ a ꝑsone soluẽtibus vt de ꝫmunitate eccłiaꝝ qñ. in clc. ¶ Quadragesimus non⁹ ꝓcuciens aliquem qui nouit est religionẽ ingressus. licz nondũ sit ꝓfessus. incidit in excõmunicatiõem ō sententia excõmunica. religiosa. li. vj. ¶ Quinquagesim⁹ de illo qui licet non mandauit ꝓcutere clericũ. aliqs tamẽ nomine suo. puta familiaris eius vel consanguineus percussit clericũ. ꝛ ille ratũ habuit postea excõmunicationẽ incurrit ipso facto de sententia excõmunicationis cũ quis li. vj. Alios casus quere sup in c. de sacro pnie ¶ Et qz dictũ ẽ ł xlvi. casu. ¶ Nõ non omnis ꝓcutiens clericũ icidit ł canonẽ late sententie. ideo videndũ est breuiter q quatu ordecim sunt casus in qbus ꝓcutiens clericum non incidit in excoicationẽ. ¶ Primo qñ ignorabat an clericus esset. puta qz comam nutriebat de ſnia excõ. si vo. Secdo si non defert habitum vel tonsurã nec aliquid de clericatu ostendit. si tercio admonitus nõ se corrigat. de sen. ex. c. ꝓtigit ꝛ. c. in audiẽtia. Tercio in clerico q cõtẽpto hitu fert arma ꝛ tercio monitus non corrigit vt ł ꝑdicto. c. in audientia. Et etiã si nõ monit⁹ sit ꝛ se immiscat tyrãnidi. de. sen. excõ. cũ nõ ab hoie. Quarto in clerico exercente negotia seclaria. vt in c. sacerdotib⁹. ne clerici vel mo. ꝛ ꝑpus regrit monicio. vt ł c. in audientia. ō vi. ꝛ hone. cle. c. fi. Quinto in clerico ꝓiugato si nõ fert hitũ clericalem. de cle. ꝓiuga. li. vj. Sexto in clericis buffonib⁹ macellarijs goliardis: q si p annũ exercuerint artez suã: vel si minori tpe admoniti nõ destiterit. de vi. ꝛ honest. cle. li. vj. c. fi. Septim⁹ in illis q non ex ira sed iocose se ꝓcutiũt. vt ō sen excõ. c. j. debet tñ attendi ꝙlitas loci et rõ fallẽdi. de ꝑsum. c. j Octau⁹ in mgro q tñ hoc facit leuiter causa disciplinę. de sen. excõ. cũ volũtate c. fi. Non⁹ est in eo q vim vł ex incontinenti repellit tẽperate. de sen excõ. si vo. Decimus qñ qs cũ vrore inuenit clericũ turpiter agere vł cũ mfe vel sorore vel filia. vt in dicto c. si vo. ꝛ c. nec ille. Undecimus. si fiat de prelato, aut mandato ipsius causa correctiõis. vt in dicto c. cũ volũtate. ꝛ c. ex tenore. Et si nõ fiat causa correctiõis. tã vberans ꝙ ꝑcipiens incurrũt excõicationẽ. de sen. excõ. vniuersitatꝫ. q si causa subest põt clericũ capere ꝛ incarcerare. etiã p laicuꝫ. de sen. ex. si laicus. lib. vj. Sed ꝓcussio nõ debz fieri p laicũ. aliogn ambo incurrũt excõicationẽ. vt in dicto c. vniuersitatꝫ. nisi clericus esset adeo. id est in tñ incorrigibilis q aliter capi ꝛ corrigi nõ potest. de senẽ. excõ. vt facit.

Duodecim⁹. in turbante diuina officia quez ꝑbyter vel alius ad quẽ spectat põt cũcere de eccłia. de sen. excõmu. veniens. Similr cũ qs ratione officij qõ in eccłia obtinet ꝓcutit clericũ. aut etiã cũ senior causa deuotionis hoc facit. aut dñs ꝛ pater siue ꝓpinquus familiarit corrigit. Nec oĩa intellige cũ sunt in minoribꝰ ordinib⁹ ꝓstituti. vt in dicto. c. cũ volũtate. Tredecimus si clericus sit depositꝰ siue degradatus. vt de iudicijs. cũ nõ ab homie. vt de penis. degradatio. in fi. li. vj. Et hoc intellige. si talis clericꝰ depositus est incorrigibilis. ꝛ noluit viuere sub regula clericali. vt notatur in c. cõtingit. ꝓmo. de sen. ex. ꝛ Nouellator ſnp regula. delictũ li. vj. ꝛ Jo. An. xvij. q. iij. si quis deinceps. ꝛ xxiij. q. v. excõicatorum. alꝫ aũt si est corrigibilis. ñ licet eũ ꝓcutere. licz esset excõicatꝰ. vt in iuribꝰ predictis. Et rõ. qa adhuc licet excõicatus sit. dũmõ sit corrigibilis ꝛ nõdũ degradatus retinet ꝓuilegium canonis. si qs suadẽte. qõ est ꝓcessum in fauorẽ ordinis. ꝛ nõ ꝓsonarũ. vt in dicto. c. ꝓtingit. Ulextñ Jnñ. v. credit q verberans hereticũ clericũ nõ incidit canonẽ. ꝛ hoc ipse notauit ō sen. ex. si vo. qõ tñ intelligendñ est ō heretico depositō ꝓ sententiã. ¶ Dẽ etiã sentiũt Hoff. Uincen. ꝛ Berñ. Dicit tñ Archi. xvij. q. iij. si qs deinceps. q laicus iuder põt expellere ꝓcutere. capere ꝛ occidere clericũ. si oĩno est incorrigibilis ꝛ aliter corrigi nõ põt. recepta tñ licentia ab eccłia. alꝫ nõ licet. xvij. q. j. si qs. xxiij. q. v. vbi de liguribus c. circũcelliões. Quartus decimus. qñ clericus transfert se ad actũ ꝓfus ordini ꝓtrariũ. vt puta erat in minoribꝰ. ꝛ factus est miles vel bigamus. lxxiiij. dis. q ſquis. ꝛc. ¶ De effectu excõmunicationis.

DE secũdo scilicet de effectu excoicationis. Sciendũ est q excoicatus maiori excoicatiõe non põt eligere neq; eligi: neq; bñficium eccłiasticũ acqrere nec de bñficijs suis aliqd ꝓcipere vt de appella. pastoralis. in fine. Et hoc qñ est in mora petende absolutõis. de concess. ꝓbeb. qa diuersitatẽ. Itẽ nemo debet sibi ꝓticipare loq̃ndo. orando. salutando. bibendo. comedendo. xj. q. iij. sicut apli. Item nõ põt ꝓstitui ꝓcurator. neq; ꝓcuratorem ꝓstituere ad agendũ. nec ferre aliquã sententiã. Itẽ si impetrat a aliud rescriptũ ꝓterq̃ sup articulo excõicatiõis. nõ valet. ō rescrip. ipso iure. li. vj. Itẽ si ꝓfert aliqd sacrm cũ solẽnitate. aut se ingerat diuinis irregularis est. vt de cle. excõ. ministrante c. aplice. Nec põt cũ eo dispensari nisi ꝑ papam. de sen. ꝛ re iudi. cũ eterni. li. vj. Item excõicatus est suspensus tam ex officio q̃z ex bñficio. vt in glo. vl. c. cũ bone. de eta. ꝛ qualꝫ. xj. q. iij. rursus. vbi ōt Arch. q etiã solus lapsus anni absq; sententia canonis a bñficijs sufficit. ꝛ vlteriꝰ nõ audiat sup bñficijs. ꝛ ita videt log. istud. c. rursus. Fin Jnno.

qui hoc notat in dicto c. cū bone. Omnib⁹ eū bñficijs tā habit⁹ aū excōicationē ꝫ post ea acq̄sitis debet spoliari p sententiā. si p annū in excōicatiōe vel interdicto pmāserit. z post talē sententiā latam post annum sup amissione bñficior. nō audiatur viterius sup eis. vt ōt c. rursus. Que aūt dicunt in excōicatione. eadez intellige in suspensiōe. ar. predicti. c. cū bone. vbi sic notauit Innō. z etiā intellige de illo q excōicatur p ꝓtumacia. z q citatus sup crimine nō cōparuit. Talis eū habet p ꝓuicto vel p ꝓfesso. Et ꝓnak bñficijs post annū. z vt hereticus ꝓdemnak. vt de here. cū ꝓtumacia. li. vj. Ytez effectus excōicatiōis est q licet sit iniusta ex ordine vel causa tū ligat. xj. q. iij. c. f. de officio legati. cū ꝓtingat. de señ. ex. cū p tuas. z c. secrete. vbi de hoc. Sed diceres. nōne iudiciū ecclie debet sequi forma re iudicio dei. xj. q. iij. tūc vera. ij. q. j. deus oēs. de sen. ex. a nobis. ꝫ deus nullū ligat iniuste. de pe. di. iij. si ex bone. ergo ecclia nullū debet ligare iniuste. Ytez deficiente causa ꝓpt quā aliqd debz fieri. iuste deficit z effect⁹. lxj. di. de his oīb⁹. de bigamis. debitū. ō appel. cū cessante. Sz causa excōicatiōis debz esse pctū mor. xj. q. iij. nemo epōr. hoc aūt cessat in excōicatiōe iniusta. ergo ñ debz ligare. Dōm ē ad hoc q licz nullus debz excōicari iniuste. tñ si excōicet tenet excōicatio apd ecclesiaz militantē. licet nō apd deū. Et hoc fit ido vt ecclīastica censura eo plus timeak. zvt hō crescat p obedlētie meritū. iuste sentētie parens. Ulū ōt glo. xj. q. iij. nihil. q licz iniusta sentētia sit timēda z tenēda ꝫtū admittant⁹ ecclie iusticiā. nec miꝝ q apd deū nō tenet q nō fallit. ꝫ apd ecclīaz tenet. q̄ fallit z q̄ fallit. ō sen. ex. a nob. Nō est tū intētio ecclesie aliquez iniuste excōicare. imo punit acriter iniuste excōicātes. vt patz xj. q. iij. illud. z ō sen. ex. cū medicinalis. li. vj. Uū ergo ōt ꝙ excōicatio est cā ne mort⁹ damnatio. intelligesi ꝓtēnit. als nō. Et ita solus ꝓtēptus iducit dānatōez xxiij. q. iij. notandū. z hf in glo. nēo epōr xj. q. iij

¶ De participatione cū excōmunicatis.

Onsequit de tertio scz de participatiōe cū excōicatis est sciendu⁹ q quedaz pticipatio est illicita. scz cū qs pticipat excōicato in crimine ppt qd excōicatus est. scz dando ei ꝓsiliū. auxiliū vel fauorez. z talis incurrit eandē sententiam. de sen. ex. si ꝓcubinc. z c. mup. Scdo qñ participat in crimie mortali. ꝫ nō in illo ppter qd excōicat⁹ est. z talis mortalit peccat. sed nō incurrit eandē sententiā excōicationis. Tercio qñ pticipat ei in diuinis scz recipiēdo eū ad diuina officia. vel ad sacra. vel ad sepulturā. Et licz talis nō sit irregularis ꝑma vice tū ppinqu⁹ est irregularitati. Et si celebrauerit in tali pctō. erit irregularis. de sen. excō. is q. lib. vj. Quarto qñ qs participat nō i crimine. ꝫ in loq̄ndo. orando. vl biendo secū. Et de tali pticipante dicit Tho. phabilit posse dici q nō peccat mortalit. nisi ex ꝓtemptu vel ꝓtra phibitionē supioris. Uū regulare est. pticipans ptinacit excōicatis peccat mortalit. z pōt excōicari maiori excōicatiōe. Non sic aūt est de pticipāte q̄dam lenitate in vbo vel i cibo aut potu. zc. cū valde graue esset q qs p vno leni vbo incideret excōicationem vel mortale peccatuz. Per hoc pōt solui illud dubiū qd cōtert⁹int dentes multorum volunt. vtrū scz pticipās excōicato (vt iam dictū est) peccat mortalit. z an sentētiā incurrit. Host. videtur tenere q tūc peccat mortalit qñ hoc facit ptinacit in ꝓtēptū z ꝓtra phibitionē supioris spēalit vel gñaliter factā. nā in hoc casu est excōicandus pticipans alij. ꝑm ipsuz. vt de clerico excō. ministran. si celebrat. in fine. z de sen. excōmu. statuimus. in fi. z eodē. ti. ꝓstitutionem. lib. vj. Ex qbus infert hoc salubre documentum z salutare concilium. q ex quo ante admonitionē factaz participans excōmunicari non potest. vt dicit. Arch. vbi sup. restat q venialit peccat. Ex quo aūt post admonitionē factam z spretam excommunicari potest. planum est q tunt peccat mortaliter. nam etiam excommunicationis sententia non est ferenda nisi ꝓ mortali peccato. Sic ergo ꝑm Archidia. pertinacia est causa. p qua sola fertur hec sententia. Sic intelligit Host. ca. sacris. quod vi metus ve causa. zc. Et ex his patet q si quis excōmunicatus est ꝓ cōtumacia vel alio crimine. vel vt satisfaciat. z in ꝓcessu non est ꝓhibitio generalis. vel specialis participantib⁹ facta. participans cū tali in locutiōe. cōmestione zc. nō peccat mortaliter. sed venialiter. Ratio. quia non facit ꝓtra phibitionē superioris. cuz adhuc non sit phibitum. Ideo dicendum est ꝑm Archi. vbi sup. si qs communicat excōmunicato cōtra phibitionē canonū. peccat venialiter. nisi forte nimis freq̄nter vel in ꝓtemptū canonū. qa tūc esset mortale. Sic potest intelligi xj. q. iij. excellentissimus. z xxv. dist. c. alias. Sed si ꝓtra phibitionē hominis. mortalit peccat. vnde ꝓuenit dici q mitius agitur cum lege ꝫ cum ministro legis. ff. de Arbi. celsus. Ita notauit Host. in c. q in dubijs. de sen. excō. Et hoc teneas. Nec aduertas illū monachum Raymundum cum lata cappa z stricta conscientia. qui in summa sua dicit q si aliquis communicat excōicato in casu non concesso scienter. si nouit ins. vel si est clericus. semper peccat mortaliter. quez secutus est Inno. quartus. vt ipse notauit de dolo. z contu. veritatis. in glo. vlti. in fi. z in ca. sacris. qd metus causa. applicando textualia put potuit p sua opinione fulcienda. Cōtra quos est hodie tota schola inistaz z theologoz. q sequentes btm Thom. in iij. sen. dicūt ꝓ conclusione. q ꝫuis qs scienter excōmunicato cōicet. non peccat mortalit. nisi in tribus casibus.

sez qñ cõicat in crimine. vel in ꝓtemptũ supiozis. aut in ꝓtemptũ clanum. vel si cõicat in diuinis. qđ teneas ꝑm Arch. Ubicũqz ergo inuenias in iure q cõicare excõicato est pctũ mortale. itellige cũ hoc exstudio fit z in ꝓtẽptũ. ita intelligĩ. ca. excellẽtissim⁹. xj. q. iij. vt Hugo ibidem notauit. Silr in diuinis cõicare est mortale. vt dt Hugo. xj. q. iij. rogo. silr in crimine est mortale. vt de. sen. ex. nup. Preterea sciendu q nõ dicoz cõicare excõicato. licet ego z ipse sum⁹ in eadẽ domo. ego p meis negocijs. excõicat⁹ aũt p suis. Sed si ego z excõicatus iremus ad papam vel ad aliũ dñm vt p eodem rogarem⁹. bñ incidẽ excõicationẽ tc. Itẽ si ego z excõicatus habem⁹ vnã camerã cõem. bñ licet mihi cũ excõicato esse in eadẽ camera z iacere z comedere. sed nõ in eadẽ mensa vel in eodẽ lecto. qa hoc nõ põt esse sine voluntaria cõlone. ꝑm Archi. q ita notauit. xj. q. iij. apli. Sed tñ sctũs Joan. enange. exiuit balneũ ppter cherinthũ excõicatũ. xxiiij. q. j. oĩs qui. Dñm q illud fuit ex supabũdãtia iusticie. z cũ hoc qa aliud est dimittere delictas ppt pñtiam excõicati. qđ est bonũ. sicut fecit btus Joã. aliud ius suũ dimittere. qđ nõ est bonũ. ꝑm Jnn̄. q ita notauit ꝺ sen. ex. nuper. Preterea sciendũ q si excõicat⁹ intret ecclesiam. oñes exeunt ecclĩam. ꝑm glo. xj. q. iij. sicut apli. Sacẽdos tñ si incepit missam non exibit. qa nõ relinquat officiũ inexpletũ vij. q. j. nihil. Hugo aũt notauit in. c. cũ excõicato. ibidẽ. xj. q. iij. q sacerdos remanebit cũ duob⁹. Host. ꝺo in sum̄. de sen. ex. c. fi. dicit. q si excõicatus ejci nõ põt de eccl̃ia. z pbyter nondum incepit canonẽ. vestes exuat z recedat. Si ꝺo incepit. pficiat missam. z ab ipso excõnicato oculos auertat. z tuti⁹ est vt statim sumpta cõione sacr̃i vadat ad sacristiam. z ibi missam ꝓpleat. de ꝓse. dis. ij. relatũ. ꝓcordat Host. z Goff. Dicit tñ Jn. de sen. ex. nup. q si in eccl̃ia esset excõicatus. nõ tñ causa orandi. sed p alio suo negocio. si videt ipse Jnn̄. q̃re in eadẽ eccl̃ia orare nõ possem. cũ nõ ptĩcipo sibi in oꝛõe. ex quo si orat. licet alij ꝓtradicant. Dicit etiam si excõicatus esset extra eccl̃iaz z audiat missam. statim sacẽdos debet cessare. z alij orantes recedere. nisi forte incepisset canonem misse. vt dictũ est. z hoc ne relinq̃t officiũ inexpletũ. Sciat eñ excõicatus q nõ licet sibi ingredi eccl̃iam alij horas. Et ad hoc facit. xxv. di. c. j. post ꝓncipiũ xxiiij. q. iij. clericus. z. j. q. j. non licet. Nisi causa audiendi verbum dei. de sen. ex. tñio. de ꝓse. di. j. epũs. xxxv. q. iij. de his. ꝑm Host. q ita notauit. ꝺ cleri. excõt. illud. Uñ ꝺt Egiꝺ. cardinal. q si excõicatus sicut ꝑuata persona vult dicere horas canonicas. debet hoc facere extra eccl̃iam z ñ intra ex causa supꝫ dicta. qa sepat⁹ est ab ingressu eccl̃ie.

¶ Sed circa pmissa est sciẽdũ q qr multi ex leuitate et ex cautis vel signis leuibus vitant alios tãqz excõmunicatos ideo expedit scire qñ qs est vitandus. Pro quo sciendum.

q ꝑm Host. de sententia excõnicationis cũ nõ ab hole. a cõlone illi⁹ qui p sacrilega manuz iniectione in clericũ. in edictũ seu canonem excõlocationis incidit. licz denũciat⁹ non sit debes abstinere dumõ in tudicio sit vel hoc scias sez qz vidisti qñ clericum pcussit z publica superhoc laborat infamia donec se purgauerit p quo allegat. c. cũ deside ras. de sen. excõ. Et hoc vult etiaz glo. j. ꝑdicti. c. cum non ab homĩe. que dicit. Qz ꝓcito sciovnũ excõlcatũ. debeo ipsum statim vitare q̃nis non sit denunciatus. nisi solus hoc sciã. Et hoc est ꝓtra Joh. sanẽtinũ. ꝑm host. z glo. supradict. q dicit. Qz excõiatus non est vitãd⁹ quousqz denũciat⁹ fit. qđ nõ vo falsum est. Denũciatio aũt nõ fit nisi ppter ignorãtes. argu. ꝺ judicijs ita quorũdã. Et eũ q cert⁹ est certi orari non oportet. de regulis iurz eũ q li. vj. deus cũ ligat in hac snĩa z non homo. xj. q. iij. nemo. Uñ z secũ trahit executionem. nec ãpli⁹ ligatur p denũciationẽ. z de appellationibus. pastoralis Debet ergo vnusquisqz vitare excõitatũ. et si denũciat⁹ non sit dũmodo sciat hoc taliter q ipsum ꝓincere possit vl eti am si famosum sit vt dictuz est. sec⁹ vbi occultũ est. Et hoc est verũ de excõicato inspecie. i. nominati. non aũt in genere. Et etiã vbi tibi constat tanqz homini. vl si sit infamat⁹ de hoc publice. Sec⁹ si tibi ꝓstaret tanqz deo puta in cõfessione. qz tũc nec publice nec pziuato ipm vitare debes. Itẽ si audis hoc ab alijs. si fis facilis ad credenduz. nisi platus hoc tibi nunciet tũc olno credẽdũ est. xj. q. iij. cure. Scire tñ debes q aliquis ppter famaz publicã vitat tanqz excõicat⁹. licz excõicat⁹ nõ sit ꝑm hosti. in. c. cũ desideras de snĩa excõica. vt etiam dicit glosa. Qz si fama est aliquẽ esse excõicatũ vitãdus est. Et ita fama facit pbatiõez Et ista ola intelligeq̃ ad publicaz vitatiõez. nã si qs sol⁹ notauit aliquẽ excõicatũ. z hoc pbare nõ põt ꝺ facili. ipe solus eũ vitabit. aliogn si nec aliquẽ pbare poterit⁹ nec ipe eũ vitabit publice. ꝟ tñtuz occulte Et vbi poterit facere sine scandalo vñ tene p regula. ꝑm raymũdũ. q si manifestũ est esse aliquẽ excõicatũ. alij tenent exire de eccl̃ia vl pcurare q exeat. Si vero ñ est manifestũ tũc illi q sciunt exibũt caute z secrete. ita tñ q̃non sequat manifestatio illi⁹. si commode pñt. alias si timet manifestatio eius nõ exibũt. vj. q. ij. si tñ. Occulte nãqz excõicatus debz occulte moneri vt exeat Concordat goffredus Modie p statu. cõstanti eñ: bñ puisum est vt nullus aliquez vitare debet vel p excõicato habere. nisi denũciat⁹ fit z declaratus. Et hoc intellige q̃ntũ ad publicaz vitatiõez. alias si tibi cõstat aliquẽ incidisse canonẽ late sentẽtie debes eũ vitare nõ expectando aliquã denũciationẽ p iura supius dicta. Modo tñ modo quo dictũ est supra. Jdez dicendũ est si fama pblica ẽ vl audio a fide dignis aliquẽ excõicatũ. ꝑm Raymũ. teneoz eũ vitare. Et vt melius ista recolligas ponũtur

gnaz regule de hoc. Quaz pma talis est. Excõicato pticipans in crimine incurrit eandẽ sentẽtiã excõicatiõis. vt de sen. ex. c. si ꝯcubine. & c. nup. Ad intellige sic si dat ꝯsilium. auxiliũ vel fauorẽ, sine ḡbus ille non fecisset. Scda regula. participans excõicato nõ in crimine in cõtemptũ tñ clauiũ. incurrit mortale peccatũ. Tertia regula. pticipans excõmunicato in diuinis. sez admittendo eũ ad diuina vel ecclĩastica sacra vel ad sepulturã peccat mortaliter. Et licz pma vice nõ sit irregularis. vt de sen. ex. is q. li. vj. tñ ingressus eccle est ei int dictus. vñ ingerens se scdo ad diuina fit irregularis. de sen. ex. is qui. li. vj. Et si sic decedit nõ debet in cemiterio sepeliri. vt dr ibidẽ. Imo vt in vltimo casu sepelies excõicatũ in casu nõ ꝯcesso excõicatus est. vt de sepultu. eos g. in cle. Quarta regula. participans excõicato in ꝯtemptũ supiorum peccat mortaliter. xj. q. iij. nemo. Quinta regula. participans excõmunicato. bibendo. comedendo. loquendo semel tñ. vel ex casu necessario nõ tñ in contemptũ. peccat venialiter. ꝫ patet. qa veniale fit mortale dũ placet. & frequentia delicti. facit ꝯtemptũ vt dr Aug⁹ de fide chr̃iana. Tunc eñ dicit̃ qs ex ꝯtemptu facere. ḡndo volũtas eius ordinat ad obuiandũz legi. Sciendum tamẽ circa premissa. q in omnibus casibus preterq̃z in pmo. talis participans potest absolui a pprio sacerdote. Sed in primo casu q̃ cõicat in crimine. nõ potest absolui ab alio nisi ab illo qui excõicauit ꝓncipalem. Tum si ille cõicans cõmode non põt accedere illum ex cõmunicatorẽ. põt absolui a ꝓpio sacerdote. vt dr in c. nup. ō sen. ex. In articulo tñ mortis põt ab oñi excõicatione maiori per simplicem sacerdotem absolui. seruata tñ forma de qua habes supꝛ circa sacrm penitentie. Preterea sciendũ q̃ gnaz pone excusanta petõ pticipatiõis cũ excõicato. Primo si quis causa vtilitatis participat. vt si loquitur de his q̃ sunt de salute excõmunicati. vel ad salutem ppriam. si aliter nõ haber vt loquat̃ ꝑ debitis q̃ tenetur sibi excõicatus. Scdo excusatur vxor participans viro excõicato. vel econuerso. tamẽ quãtum ad redditionẽ debiti nõ excusatur. quia non tenet̃ viro excõmunicato reddere debitum. ille tamẽ excõmunicatus tenetur vxori petenti reddere. xj. q. iij. q̃ multos. in glo. super verbo. vxores. finali. Tertio excusant̃ serui. ancille. filij. rustici seruientes & omnes familiares q̃ non dederunt causam domino propter quam excõmunicatur. Et intellige de seruis q̃ añ excõicationẽ dñi seruire ceperũt. & de filijs nõ emancipatis. i. ñ diuisis a patre. q̃ sunt ad huc patria ptãte. Rusticos intellige colonos agroꝝ dñoꝝ suoꝝ. & alios q̃ tñ in his laborib⁹ ad quos de iure tenent̃ pñt pticipare dño Patres tñ nõ excusant̃ pticipantes cũ filijs excõicat̃. nec dñi cũ suis ꝓm Rayñ. q̃ tenent̃ suos corrigere minores. Tñ dicit̃ Host⁹. q̃ dñi seruis

mercẽnariis quos suo magno incõmodo vitare nõ pñt. põt cõicare. Sic̃ socij hñtes aliqd in cõmuni. Quarto excusant̃ illi q̃ ignorãter cõmunicant excõicat̃. Quinto excusant̃ illi qui in necessitate eis cõicant. vt si qs cõmunicans iret ꝑ terram excõicatorũ. & nõ haberet alibi emere victualia. põt in tali necessitate ab excõicatis emere. & cũ illis etiaz comedere. Ultimo sciendũ q̃ sepe ep̃i vel eoꝝ officiales committũt plebanis absoluere aliquos excõicatos. ideo de mõ & forma absoluendi taliũ est videndũ. Ubi est notandũ. q̃ in absolutiõe a maiori excõicatione ḡtuor sunt seruãda. Primũ vt excõicat⁹ ꝓpius tueret stare mandat̃ eccle. licet hoc ñ sit de substãtia absolutiõis. Scdm si qs ꝑ manifesta offensa excõicat. nõ absolueretur nisi ꝓpius satisfaciat. Si autẽ est occulta. sufficit in confessione cautio. Tertiũ est. vt absolnat̃ ꝑ eũ q̃ tulit sñiam. cuz psalmis & orationibus circa hoc ꝓsuetis. Primo ẽmittẽdo. de⁹ misereat̃ nr̃i. vsq̃z ad finẽ. vel ẽm aliquos. miserere mei de⁹. Deinde kyrie eleyson. Pat noster. Salnũ fac seruũ tuũ dñe. sperantẽ in te. Mitte ei auxiliũ de scto. & de syon tuere eum. Esto ei turris fortitudinis. a facie inimici. Dñe exaudi orationẽ meam. Oremus. Presta q̃sumus oꝑs deus huic famulo tuo dignum pñe fructũ. vt ecclie tue a cui⁹ veritate deuianerat peccando. admissorum reddat̃ innocuus veniaz ꝓsequendo. Per chr̃m dñm no. Tũc sequit forma absolutiõis. De oñipotent̃ dei gr̃a & misĩa ꝓtestat. auctoritate dñi nr̃i Jesu chr̃i. & bt̃oꝝ aplorum petri & pauli. necnõ auctate ordinaria mihi in hac pte ꝓcessa. a sentẽtia excõicatiõis quaz incidisti ꝓpter iniectionẽ manuũ in clericuz ordinatũ ego te absoluo & restituo te in sinũ mr̃is eccle & pticipationẽ sacrorũ & cõionem fideliũ. In nole patrẽ & fi. & spi. amẽ. Et idẽ modus seruandus est circa mortuũ excõicatũ absoluẽdo. nisi addendo versiculos & psalmos q̃ sunt circa commendationẽ mortuoꝝ. addẽdo collectam. Inclina dñe aurẽ tuã. cum illa. Da q̃sumus dñe anĩe famuli tui refrigerij sedẽ. getis bt̃itudinẽ. veri luminis claritatem. Per chr̃m dominũ nr̃m. Quartũ est vt ꝓcipiat illic absolut⁹. si erat absolut⁹ a sententia canonis. vt nũq̃ ꝓtra illũ canonẽ excedat. sez vt nõ ꝓcuriat clericum aliquẽ. vel ꝓsimile.

¶ De suspensiõis sentẽtia.

Circa suspẽsiõis sentẽtiã est sciendũ. q̃ suspẽsio est ꝓhibitio q̃ q̃s astringit̃ abstinere ab aliquo certo actu legittimo. Et est multiplex. Naz tot sunt singulares suspensiones quot sunt actus legittimi. Unde põt qs suspendi a bñficio & officio & iurisditione ab ingressu eccle & c. Pro quo sciendũ q̃ Joan. An. in cle. cupientes. de penis. in glo. magna enuerat. xxv. suspensionis species. Est aũt suspẽsio a communione fratrũ simpler. xviij. dis.

gs aut̃. Alia determinata p duos mẽses. ea. dis. c. fi. Est aũt suspẽsio a cõione eucharistie donec penitet. de elec. ofius. de his que fiunt a maiori pte capli. c. j. in fi. Item ad oblationes altar. xvij. q. iij. miror. Itẽ a pceptõe sacr̃ox. xj. q. iij. sicut apli. ⁊ c. seq. de cle. ex. mini. c. fi. Itẽ a ꝯsecratõe ep̃oꝝ simplr. de transla. c. ij. ⁊ dem̃ate ad annũ. ꝺ elec. pueda. lib. vj. Item a collatiõe ordinũ oim ⁊ simplicit. de tpi. or. vel ñ est. ⁊ c. dilect⁹. ⁊ cũ dem̃natiõe anni. eoꝺ. ti. cos q. li. vj. ⁊ ad triennũ. de simo. c. penul. Añqꝫ certoꝝ ordinũ tm̃ ꝺ tpi. or. c. litteras qñqꝫ clericalis tonsure tm̃. eoꝺ. ti. nullus. li. vj. Itẽ ab eoꝝ executiõe qñqꝫ simplr. eoꝺ. ti. nullus. li. vj. qñqꝫ certi ordinis tm̃ simplicit. eo. ti. litteras. vel ad tp̃s, eo. ti. vel nõ est. ꝺ fim̃. c. pe. qñqꝫ a põtificalib⁹ tm̃. de trãsla. c. ij. Añãdoqꝫ ab officio sacerdotali. ꝺ offi. delega. sane. ij. ⁊ eo. ti. c. ij. li. vj. Añqꝫ ñ a toto sacerdotali officio, ꝫ solũ a celebratiõe missaꝝ. Quandoqꝫ tm̃ p duos menses. de clerico pcusso. preterea. Añqꝫ p annũ. lv. di. nullus. de ꝰse. di. ij. relatũ. Añqꝫ p duos annos. ꝺ clerico percusso. presentiũ. Item est suspensio ab ingressu ecclesie. Quãdoqꝫ simplicit. xvj. q. iiij. nullus. ⁊ c. fi qs deinceps. de peni. ⁊ re. omnes. de offi. dele. c. ij. li. vj. Añqꝫ determinate ad mensem. ꝺ sen. ex. sacro. Añqꝫ quousqꝫ satisfecerit. de censibus. exigit. li. vj Añqꝫ suspendit̃ qs ab ingressu ecclesie ⁊ diuinis p menseꝫ. de sen. ex. c. j. li. vj. Et qꝺ ꝓportet suspensio ab ingressu eccl̃ie habet̃ de sen. ex. ꝭs cui li. vj Itẽ est suspẽsio ab officio. qñqꝫ simplr. de vsu. ga in oñib⁹. in fi. cle. de reb⁹ ec. nõ alie. c. j. Añqꝫ p annũ de offi. dele. c. vl. §. vt aũt. li. vj. ꝺ re iu. cũ ek̃ni. eo. li. Añqꝫ p triennũ. de clande. despõ. c. fi. ⁊ de here. c. fi in cle. ad fi. Itẽ est suspensio a voce capli donec qs ordinet̃. supꝫ eadẽ ꝓsti. de eta. ⁊ quali. or. vt hi q. ij. responsione. Itẽ a bñficio simplr. de elec. nihil est. Et determinate puta ad sex menses ⁊ annũ. in cleñ. de vita ⁊ ho. clerico. c. ij. ad triennũ. de re. eccle. nõ alie. c. ij. lib. vj. de ele. cũ in cũctꝫ. eo. ti. c. j. ⁊ c. cupiẽtes. §. ceterũ. li. vj Ad tp̃us incertũ. seqꝫ diu tacuerit. de elec. gñali. li. vj. determinate etiã quo ad partem distributionuꝫ. vt in predicta decret̃. vt hi qui. ij. responsione. Suspendit̃ etiam quis a beneficio obtinendo p sex menses ⁊ per annum. vt in predicta decret̃. ij. Itẽ est suspensio ab officio ⁊ beneficio simpliciter. de restibus. tam litterꝫ. in fine. de secũdis nuptijs. c. j. de ꝓuilegijs. tuaꝝ. Quandoqꝫ determinate ad tempus satisfactionis vel restitutionis. de electione. quia sententie. de censibus. exigit. li. vj. Et quandoqꝫ hec suspensio dicitur ab ordine ⁊ dignitate. de schismaticꝫ. ca. j. in fine. Et qñ sumitur alternatiue, vt puta aut ab officio suspendatur. aut a bñficio. de vi. ⁊ ho. cle a crapula. Itẽ suspendit̃ qs ab administratiõe simplicit̃. vt de solutionibus c. ij. ⁊ cũ determinatiõe triennij. de re. ec. nõ alie c. ij. Interdũ suspendit̃ ab officio administrationis. ⁊ a bñficio vsqꝫ ad satisfactionem. in cle. de decimis. c. j. Itẽ suspendit̃ qs a ꝓuilegio clericali. quãdoqꝫ in ꝑsona qñqꝫ in reb⁹. de vi. ⁊ ho. cle. c. vlt̃. ⁊ in cleñ. eo. ti. c. j. Itẽ suspendit̃ qs a collatiõe bñficiorũ simplicit. de prebẽdis. graue. ne se de vacante. c. vnico. lib. vj. etiaꝫ cũ determiet̃iõe anni vel biennij. in cle de sta. mon. ne in agro. §. fi qs. Itẽ suspendit̃ qs a ꝯfirmatiõe ep̃oꝝ simpliciter. de translatiõe. c. ij. qñqꝫ p annũ. de ele. puida. li. vj. Et qñqꝫ a ꝯfirmatõe inferioꝝ. de elec. nihil ẽ. Itẽ suspendit̃ ꝓlatus regularis a pceptiõe pfessiõis. de regulis inr̃. nõ solũ. in fi. li. vj. Itẽ suspẽdit̃ officium legati minoꝝ ꝓtate legatoma toꝝ de latere. de offi. delegati. nolentes. Itẽ suspendit̃ status canonicoꝝ alemanie. de elect̃. indẽnitatibus. §. penul. li. vj. ⁊ in cle. de statu regulariũ. attẽdẽtes. §. illos quoqꝫ Itẽ suspẽdit̃ qs ab officio aduocationis ⁊ notarie. de hereti. si aduersus. Itẽ a collatione magisterij. in cle. de magistris. cũ sit. Itẽ ab officio predicandi. vt in cle. cupiẽtes. de penis. ¶ Ut aũt facilius ista materia capiat̃. notãde sunt regule subscripte. ¶ Prima regula. Suspensus ab officio ⁊ iurisditione siue ab hore siue a canõe. nec excõicat. nec bñficia ꝺfert. de concess. preben. qa ꝺfertur. aut a bñficio. de vi. ⁊ ho. cle a crapula. Itẽ suspendit̃ qs ab administratiõe simplicit̃. vt de solutionibus c. ij. ⁊ cũ determinatiõe triennij. de re. ec. nõ alie c. ij. Interdũ suspendit̃ ab officio administrationis. ⁊ a bñficio vsqꝫ ad satisfactionem. in cle. de decimis. c. j. Itẽ suspendit̃ qs a ꝓuilegio clericali. quãdoqꝫ in ꝑsona qñqꝫ in reb⁹. de vi. ⁊ ho. cle. c. vlt̃. ⁊ in cleñ. eo. ti. c. j. Itẽ suspendit̃ qs a collatiõe bñficiorũ simplicit. de prebẽdis. graue. ne se de vacante. c. vnico. lib. vj. etiaꝫ cũ determiet̃iõe anni vel biennij. in cle de sta. mon. ne in agro. §. fi qs. Itẽ suspendit̃ qs a ꝯfirmatiõe ep̃oꝝ simpliciter. de translatiõe. c. ij. qñqꝫ p annũ. de ele. puida. li. vj. Et qñqꝫ a ꝯfirmatõe inferioꝝ. de elec. nihil ẽ. Itẽ suspendit̃ ꝓlatus regularis a pceptiõe pfessiõis. de regulis inr̃. nõ solũ. in fi. li. vj. Itẽ suspẽdit̃ officium legati minoꝝ ꝓtate legatoma toꝝ de latere. de offi. delegati. nolentes. Itẽ suspendit̃ status canonicoꝝ alemanie. de elect̃. indẽnitatibus. §. penul. li. vj. ⁊ in cle. de statu regulariũ. attẽdẽtes. §. illos quoqꝫ Itẽ suspẽdit̃ qs ab officio aduocationis ⁊ notarie. de hereti. si aduersus. Itẽ a collatione magisterij. in cle. de magistris. cũ sit. Itẽ ab officio predicandi. vt in cle. cupiẽtes. de penis. ¶ Ut aũt facilius ista materia capiat̃. notãde sunt regule subscripte. ¶ Prima regula. Suspensus ab officio ⁊ iurisditione siue ab hore siue a canõe. nec excõicat. nec bñficia ꝺfert. de concess. preben. qa

diuersitatẽ. Et quo cũ talis caret iurisditiõe. excõicare nõ põt. de excessi. prela. tanta. ¶ Scõa regula. Suspẽsus ab ingressu ecclesie tm̃ talis excõicat. ⁊ absoluit. Rõ. quia adhuc retinet iurisditionẽ. vt in c. sacro. de sen. ex. iũcto. c. ab excõicatis. ⁊ de resc̃p. vbi ad talẽ suspẽsum q incidit suspẽsionẽ ab ingressu ecclesie. qa excõicat⁹ ꝺtra nullũ casuꝫ c. sacro. fieret remissio p absolutione. ¶ Tercia regula. Suspensus a bñficio põt bene eligere. vt in c. cuꝫ in cunctis. de elec. ¶ Quarta regula. Suspensus ab officio si talis est suspẽsus quo ad se ⁊ quo ad alios. nec eligit nec eligit̃. vt in c. cũ dilectus. de ꝺsue. ⁊ ꝺ elec. cũ nũc. Et hoc est verũ qñ eligit ratiõe ꝓpri officij. Si aũt eligit ratiõe publici offi cij. põt eligere. dũmõ sit occultus. facit de re iudicata. approbanduꝫ. ¶ Quinta regula. Suspẽsus quo ad se tm̃. vt ille q est suspensus ꝑpticipationẽ excõicati. talis eligit ꝫ nõ eligit̃. de cle. excõi. si celebret. ¶ Sexta regula. Suspensus ab ingressu ecclesie in ea celebrans. irregularis est. de sen. excõ. is cui. li. vj. ¶ Septima regula. Suspẽsus ab officio tam a celebratiõe misse ꝙ a collatiõe sacr̃oꝝ ⁊ a quolibet actu sacerdotali. puta a baptizando solenniter intelligit̃ suspensus. ⁊ ꝺtra faciens fit irregularꝫ. ¶ Octaua regula. Sacerdos suspẽsus sacerdotalibus officijs ministrans in inferiori ordine. nõ est irregularis. Si vo est suspẽsus a collatiõe sacr̃oꝝ ꝺferens aliqꝺ sacrm̃ solẽnit̃. fit irre

gularis. ¶ Vna regula. Licet suspensus nō perdit iura spūalia. nec possessionē bñficij. tñ fructus bñficij sui pdit. ꝑm Jnn̄. ō appel. pasto. Et hoc si est suspēsus ab officio. ⁊ ex graui causa. puta ꝓpter scandalum populi vel infamiam solaz. ꝑm Host. de quo plene p. Joā. an. in. c. cupientes. de penis in glo. magna. ad finē. ¶ Decima regula. Suspensus a canone ꝓpter ꝓticipationē excōicati pōt eligere ⁊ alia facere que sunt sue iurisditiōis. Sed si ab homine vel a iure vl̄ alis ex alia causa. tūc non potest ꝑm Joā. An. in glo. magna. vbi supr̄.

¶ De forma ferende excōicatiōis.

Restat nūc videre de ārto. scz forma ferēde excōicatiōis. Pro quo sciendū q̄ ad ferendum sententiā excōicatiōis ñ debz festīnare iudex. ꝫ mature ꝓcedere. nec ꝓ quolibz delicto debz eā ferre. iuxta illō poeticū. Si quotiēs peccant boles sua fulmina mittat. Jupiter. exiguo t pe nullus erit. ō quo in glo. magna. xxiiij. di. Valentino Debet igit̄ ꝑmitti triplex monitio. vl̄ vna ꝓ tribus. alis iniusta est excōmunicatio. ⁊ iudex est suspensus p mensez. q se ingerat in officio suo scz in diuinis agens sicut ꝓhus irregularz efficit. ⁊ p solū papam absoluendus. Et idē est de sententia suspensionis ⁊ interdicti. de sen. ex. cū medicinalis. li. vj. Nec tñ pena non tangit epōs. cum de eis nō loquat̄ expresse. Preterea est sciendū q̄ sententia excōicatiōis ferēda est ex tribus causis. Prima est cōtumacia. q̄ñ qs fuerit admonit⁹ vel citatus p iudicez tribus vicib⁹ siue edictis vel vno p trib⁹. ⁊ ipse fuit inobediens vel ꝓtumax. Scōa causa q̄ñ p aliquo certo damno vel offensa alīqs nō vult satisfacere. tūc pōt licite excōicari. Et ratio est ꝑm Tho. in iiij. sen. di. xviij. qa talis peccat in ꝓximū. cui facit iniuriā. ⁊ ideo merito est exēōicandus. Tercia causa. q̄ñ ꝑsona ignorat̄. sic excōicat in gñali vt qcūq; furtū fecerit restituat. vel q scit ⁊ nō revelat. de sen. ex. a nob⁹. Nemo aūt debet excōicari p pctō alteri⁹. xxiiij. q. iij. si ab his. licet bñ pōt interdici. Sunt aūt q̄nq; casus in q̄bus sentētia excōicatiōis nulla est ipso iure. Primus est si ille q tulit eaz nō habuerit ptātem ferendi sententiā. vt qa nō erat eius iudex. vel qa erat excōicatus. Scōus. qa est lata post appellationem legitimam. in quo casu etiā (vt notat Archi. xj. q. iij. cure. dicēdo q̄ licz sit ordinario credēdū denūciāti aliquē excōicatū. tñ si scis p certo denūciatum ad excōicationez appellasse) secure illi potes cōicare. vt de appel. ad nostrā. ꝑm Host. q ita notauit in predicto c. dilectus. Ystud vltimū dictū intellige vt notat̄. ō sen. excōi. soler. li. vj. §. vl. cōcordat ad hoc glo. antiq̄. Bene de appel. pa. dicens. q̄ si qs excōicatus post appellationē ꝓbabilē. licet excōicatus sit. nō tñ est ꝓ excōicato habēdus. qn̄ liceat ei cōicare in oīb⁹ sacris

Hoc idē sentit glo. final̄ in c. dilectus. ibidē dicens q̄ licz p sententia sit presumendū in dubio. magis tñ standū est appellatiōi q̄z denūciationi excōicatiōis. Tercius casus est q̄ñ sententia ꝓtinet intollerabilē errorem. vt de sen. excōi. p tuas. vt si excōicat̄ qs ideo qa nō furat̄. vel qa nō duxit eā aliquā meretricē. ⁊ sic de alijs. put exēplificat glo. ibidem. Quart⁹ casus q̄ñ aliqs excōicat maiori excōicatōe illos q excōicato ptīcipant non in crimine. ꝫ in locutiōe. Nam talis sentētia nō tenet. nisi p̄missa trina monitione vel vna p tribus. ⁊ cū hoc nisi nolatim exp̄mant̄ ptīcipantes. de sentē. ex. statuimus. ⁊ c. ꝓstitutionē. ⁊ c. statutum. li. vj. Quintus casus. q̄ñ prelatus interdicit suis subdit̄z ne exponant suis superiorib⁹ ab ingressorib⁹ statutū eccliaz suaz sub pena excōicatiōis. nam talis excōicatio nulla est. vt de of. or. qa plerīq;. li. vj Ultimo sciendū q̄ ꝑm emericum in summa sua regularit̄ epūs ⁊ glibz inferior parochialis p̄sbyter pōt absoluere a sentētia excōicatiōis etiā maioris lata a iure. vbi sibi superior absolutionē nō reservat. Hec obstat dictū Jo. an. in glo. in c. ñ epūs. de pe. ⁊ re. lib. vj. vbi ipse dicit q̄ absoluere excōicatos a maiori excōicatiōe ñ ꝓpetit simplici sacerdoti. ꝫ epō. vt de señ. ex. mup. Sed tu dic audacter q̄ vere est q̄ nō ꝓpetit hoc simplici sacerdoti simplicit̄. ⁊ etiaz vbi phibet̄ specialit̄. secus aut̄ vbi non phibet̄. Sic etiā dicim⁹ de epō q̄ nō ꝓpetit sibi absoluere a sententia excōicatiōis maioris. vbi sez papa specialiter reservauit. in ceteris nō phibet̄. Silr dicit de epō ⁊ simplici sacerdote. istud tñ indigeret meliori declaratiōe ꝓpapā ꝓpter simplices. Scias etiam q̄ absens pōt absolui ab excōicatione p pcuratorē ꝑm Uil. nasonem. tñ solēnis reconciliatio in introductiōe in ecclesiam nō pōt fieri eo absente. Et ita intelligit̄ dictū Jnno. q plire in hoc scripsit de sen. ex. cū desideras.

¶ De ecclesiastico interdicto qualiter sit observandum.

Jnē opus culo imponere cupientes de ecclesiastico interdicto alt qua subiciam⁹. Circa quod sciendum q̄ int̄ dictū ꝑm Jnn̄. nō est nisi phibitio hoīm habitantiuz in loco a sacramentis ibi accipiendis ⁊ a sepultura. ⁊ ne clerici celebrent diuina vel ministrent sacramēta. Et ē duplex. quoddā generale q̄ddam speciale siue ꝑticulare. Gñalit̄ interdicit regnū siue ꝓuincia siue etiam ciuitas vel castrū. Particulare vo int̄ dictum est q̄ñ de multis ecclesijs vna due vel tres indicūt̄. vt hf ō verbo fig. cū in ꝑtib⁹ Sic etiā specialeōr q̄ñ oēs eccl̄ie ciuitatis vel ꝓuincie interdicunt̄ vt fit p executores gl̄a rum. vnō gñale dicit̄ ideo q̄z tū ad illum locuz vbi nullus excipit̄. vnō ꝑm dñm alnaz. licet ꝑsona int̄dicatur. vt scz quādiu i tali loco moratur vel ad q̄cūq; ꝓpuen erit q̄diu ibi

fuerit. seruetur interdictū in hoc licet ppter psonā spālez censeat int dictū. tñ quo ad obseruatiōez gñalr iteligit int dic: platū vñ ofa q̄ fuāt tpe interdicti gñalis etiā tunc obseruabūt. Spāle aūt ē in quo aliq̄ ecclie excipiūt ⁊ vbi solū terra eor q̄ interdicit specificat. pōt tñ poni interdictū etiaz rōnabili cā ppter culpam dñi loci alicuius. siue capituli siue coitatis nō tñ pt poni per ordinariū vel p delegatū p pecuniario debito vl' cuiusuis pecunie ān titate. nisi de auctē sedis aplice speciali ⁊ expressa. p extrauagātē bonifacij octaui que incipit ꝓnide attendeñ. ⁊ hoc intellige de interdicto gñali q: speciale bñ pt poni ppt debitū pecunie. vt q: plebanꝰ nō soluit aliquaz collectaz sedi aplice vel epo pōt interdici illa eccla illiꝰ plebani non aūt alia in illa ciuitate ita notauit. Jo. andr. in nouella de sen. excom. li. vj. Et differt interdictū ab excoicatione vel suspensione q: excoicat vl' suspendit psona sed interdicit locus vel regnū vel puincia castrū ecclesia villa ciuitas cōitas clerus vel populus. Pōt etiā hoc int dictum poni p epm. de casu epi pōt capm int dicere. vicz qñ p cedit ex mero officio. al's aut ē fine casu capli pōt int dicere sup notorijs delictis. hoc idē pōt facere electus ꝓfirmatꝰ licz nōdū ꝓsecratus. qa hoc est iurisditōis ⁊ nō ordinis. vacāte vo sede pōt hoc etiā facere capm. De oñibus istis sunt iura. q̄ obmitto causa breuitatis. Forma aūt int dicti est hec. Nos ppter talem causam scz occisiōis sacerdotꝭ in ciuitate facte. ipsam ciuitatē sup ponimus interdicto ecclesiastico.

¶ His premissis ponunt aliqne regule de obseruatiōe int dicti. Prima regula est. Int dicto clero speciaLiter nō ppter hoc populus intelligitur interdictꝰ. nec ecōuerso. vñ in tali casu laici pñt audire diuina. vt de sen. ex. si sentētia. li. vj. Cū vero alicuiꝰ ciuitatꝭ vl' terre populus est int dictꝰ. singulares psone intelligūtur esse interdicte. Scda regula. Licet gñale interdictū clerici teneantur obꝑuare. tñ eor psone non sunt interdicte. ⁊ ideo alibi exītes pñt celebrare. Tercia regula. Interdicta terra ppter delictum dñi. subditi ipsius alibi pñt audire diuina. nisi culpabiles existant. vel nisi ipsi fuerint interdicti ppter dñm in eis puniendū. de sent. ex. si ciuitas. li. vj. Quarea regula. Ciuitate vel castro int dicto. vel villa. suburbia illoꝝ ⁊ timētia edificia intelliguntꝰ int dicta. vt dicto c. si ciuitas. Suburbia aūt fm Joan. de deo. intelliguntꝰ loca extra ciuitatē. vt ipa edificia que sunt extra vltimā portam ciuitatꝭ. siue sit porta clausa vel apta. qđ alio nolne dicimꝰ ingressum vel introitū ciuitatꝭ pncipalē vel finalez. de qbus edificijs vocant omnes hoies ad cautionē ciuitatis. et solunt cōmunes pensiones. census vel tributa. vel q̄scūq̄ exactiōes cū ciuibus ciuitatis. Quinta regula. Interdicta ecclesia nec in ipla. nec in eius capella pōt celebrari. nec in eius cemiterio ꝓtiguo poterit sepelire. vt dī in dicto. c. si ciuitas li. vj. Sexta regula interdicta ciuitate p peccato ciuiū. q̄q̄ ciuel nō sunt p pñs nominibꝰ expressi tñ quocunq̄ vadūt interdicti sunt. nec debēt admitti ad diuina. q: interdictꝰ in vna ecclia interdictꝰ est in alia. iij. q. v. quis quis. Si aūt ppter pctm̄ pncipum. tūc pplus non est interdictus nisi in eadē ciuitate fm Jo. de deo. Similiter etiaz in tertia regula supiꝰ dictū est. Septia regla tpe interdicti gñalis puta cū locus est interdictus vt ciuitas castrū vilLa singulis diebus in monasterijs ⁊ alijs ecclijs pñt celebrari misse submissa voce ianuis clausis. excōicatꝭ ⁊ interdictꝭ exclusis cāpanis etiam non pulsatꝭ. Tpe etiā p dicto canonici dñt cōuenire ad eccliam alias amittūt distributōes quotidianis que interessentibꝰ tñ dant si nō esset interdictū. Possunt etiaz tunc solū in festiuitatibꝰ. natal'. resurrectionis dñi pentecostes assumtiōis btē vginis pulsatꝭ cāpanis iannis apertis alta voce diuina cātare excōmunicatis exclusis. q̄ interdictis admissis ita tñ q̄ illi ppt quos latū est interdictū altare nō appinquēt Hō sic intelligit fm nouellatorez. in. c. alma de sñia excōica. li. vj. q: reliqui non culpabiles possunt orare ad altare ⁊ oblationē sup altare offerre cui ⁊ similia facere. Hodie etiam p extrauagātem martini pape quīti moderni extēdit ista indulgētia ad festa corpis chri. Jta q: tpe interdicti gñalis licet etiā celebrare. etiā alta voce ⁊ pulsatꝭ cāpanꝭ vsqz ad octauas. nullū cū ꝑmissorū pōt fieri qñ ecclia specialit est int dicta. Octaua regula tpe gñalis interdicti insolēnitatibus ꝯtuor. scz natalis. pasce. pētecostes. assumptionis marie. licitū est cātare vespas primas ⁊ tercias q̄ non cōpletoriū alias incurreret irregularitatē per errorez opinionis fulcitū. eo q̄ doctores in hoc discordāt Et quo nō in cōtēptū clauiū facit esse dispēsabile p legatuz vt in clemētina dī de clerico excōicato ministrāte clerici hec io. an. in nouella in. c. alma de sñia excōicatōis li. vj. sabbato vero magno scz resurrectionis dñi non pñt in hoc casu vespe ꝑme cantari Hō q: terminant cū cōplēda misse et ita q̄ a modo sunt pars misse. Sed in festo corpis christi tā ꝑme quā sēde vespe cū oīb⁹ horis missis ⁊ cōpletorio vsqz ad octauā inclusiue pñt celebrari. pt tñ cōpletoriū ipso die octaue. qđ videt ad diem sequētē ptinere. Nullū tñ p dictorꝭ pōt fieri tpe spālis interdicti. Nona regula. infestiuitatibꝰ. iiij. p dictis non pñt sani ꝓcipe corpꝰ christi nec etiam homes mortui sepeliri fm Jo. an. in nouella in dicto. c. alma. Et notant hec de sepulturis eosq̄ in cle. in glo. q̄ hoc dic. Et idē host in. c. ⁊ plantare. de ꝓnilegijs super vbo defunctorꝭ. q̄uis Jo. cal. tenet cōtrariū cuiꝰ dictū nō ꝓualet tāq̄ singulare. Decima regula tpe gñalis int dicti pñt ista sacra ꝓferri baptismꝰ ꝓuloꝝ ⁊ adultoꝝ. pnia taz sanis q̄ infirmis. viaticū seu corpꝰ christi p infirmis tñ. ꝓfirmatio in

fronte. ꝛ cõsecratio chrismatꝭ feria qnta magna p epm. vt notat i glo. magna. sup v. sacr is. in dicto c. alma. Undecima regula. Licet qdaꝫ antiqui vt Petrus de sampzana ꝛ alij opinabant tpe gñalis interdicti in ecclesia mõ sup dicto nõ posse celebrari diuina. nisi a pprijs clericis ecclesiaꝝ. scz vt ñ nisi in ecclesijs parochialibus plebani cũ vicarijs deberẽt celebrare diuina submissa voce ꝛ ianuis clausis. ꝛ qꝫ clerici extranei non pñt ibi celebrare nec eis interesse. tñ ꝛm Jo. an. in nouella c. alma. pñt extranei clerici hec oĩa facere. quia nimis duꝝ est qꝫ bñficiatus vniꝰ ecclesie i alia tũc celebrare non possit. ꝛ in his ꝛm ipsum nimis emũgit. vel elicit sanguinẽ immo ꝛm Jo. cal. qõ plus est pñt clerici diuersaꝝ ecclesiaꝝ ꝛm ꝯsuetudinẽ quã hñt ꝯuenire in festiuitatibus vl dieb⁹ certꝫ anniuersario tpe interdicti. seruata forma decretalis alma scz vt submissa voce celebrẽt. ꝛ sine pulsu ꝛ ianuis clausis. Nec Jo cal. in tract. de interdicto. q. lxxv. Duodecima regula. q̃ndo ecclesia specialiter est interdicta. tũc in eadem in his dieb⁹ scz quatuoꝝ festiuitatibus ꝛ alijs durante interdicto. nõ poterit celebrari etiã bassa voce ꝛ ianuis clausis. sed extra eã in loco alio etiam posset alta voce celebrari sub tentorio vel i alia ecclia si ẽ ibi ñ int dicta. ꝛm Jo. an. in nouella dicti c. alma. Decimatertia regula Int dicto populo vel vniuersitate ꝛ nõ loco nec ecclia. poterũt ecclia stici ianuis apris ꝛ pulsatꝫ campanis singulis dieb⁹ alta voce celebrare. int dictꝫ tñ ꝛ excõicatꝫ expulsis. cũ hoc nõ sit phibitũ. sed int dicto loco nõ põt ibi celebrari. nisi mõ supra expresso. ergo illa que ibi dicta sunt. intelligẽda sunt de locali int dicto. qñ locus gñaliter est int dictꝰ. Decimaq̃rta regula. Existens culpabilis. vt puta ꝓsiliariꝰ vel pcurator vel capitaneꝰ. cuiꝰ ꝓsilio vel auxilio latum est int dictũ. licet ab eo cautio recipiaꝫ de satisfactiõe. ꝛ ei pnia iungaꝫ. nõ tñ ppt hoc relaxabit int dictũ. nisi pncipalis satisfecerit. quo satisfactiõe tollet int dictũ. p glo. dicti. c. alma. sup v. relaxatio Decimaqnta regula. Et si i periculo mortis aliqs int dictꝰ accipiat penitẽtiã tpe int dicti. ꝛ iuret stare mandatꝫ ecclie. nõ tñ admittit ad ecclesiasticaꝫ sepulturã. cũ hoc sit ꝺriuz iuri de pe. ꝛ re. p in te. ꝛm Joan. de deo. Decimasexta regula. Tpe int dicti nõ debẽt audire ꝓfessionẽ illi quoꝝ culpa vel dolo latũ est int dictum. vel q prebuerũt ꝓsiliũ. auxilium. vl fauorẽ. nisi ꝑus satisfecerint vel ō satisfaciendo dederint idoneam cautionẽ: vel si hoc nõ possunt. saltim inrabunt qꝫ cum poterint satisfaciant. ꝛ ad satisfactionẽ facien dam preter illos q tenenẽ dabũt ꝓsilium. auxilium. vel fauorem. ꝛ laborabunt pro posse. non tamẽ erit relaxatio int dicti. vt in dicto c. alma. Decimaseptima regula. Tempore interdicti nõ debẽt decedentes tã clerici q̃z laici extrema vnctione inungi. de pe. ꝛ re. q in te. Decimaoctana regula. Tpe int dicti pũt matrimonia p int dictos ꝓtrahi. tamẽ sine solẽnitate. qa etiã ab excõicatꝫ ꝓtracta tenent. vt de eo qui duxit int imonĩũ. significasti. Ita notat Joan. An. in dicto ca. alma. in glo. sup v. sacra. Joan. tñ de Lignano dicit. qꝫ in festo assumptiõis marie põt matrimoniũ solẽniter bñdici. Decimaoctana regula. Licet ꝛm quosdaꝫ tpe interdicti poterit vna campana pulsari p ꝙocandis canonicis ad horas canonicas. vt dicit dñs Alvarꝰ. melius tñ ꝛ securiꝰ est si non pulsẽt. ne populus relaxationẽ credẽs int dicti ꝙeniat ad diuina: vt dicit Joã. cal. Uicesima regula. Tpe interdicti põt campana pulsari p dicenda oratiõne. p pace. scz aue maria. sine de mane sine ō sero ꝛm Joan. cal. Uicesima prima regula. Tempore interdicti possunt ad vlteriores ordines promoueri. sed non specialiter int dicti. laici vero interdicti nõ pñt promoueri. Uicesimasecũda regula. Tempore interdicti licet laici sepeliri nõ pñt in cemiterio. etiã q nõ dederũt causam interdicto. pñt tamẽ clerici sepeliri. ꝑ sine pulsu campanaꝝ ꝛ sine omni solẽnitate. de pe. ꝛ re. p in te. Põt tñ submissa voce p clericꝫ deceden tibus dici requiez ꝛ vigilie ꝛ orare ianuis clausis. prout notauit Bartholomeus de Pis. in summa sua de interdicto ℌ. iij. Jdẽ dõm est de laicis q non dederũt causam interdicto. vel si dederũt sufficienter emendauerunt ꝛ penituerũt. Nam p talibus põt orari in secreto. ꝛ eorum mortuaria sunt recipiẽda. licet nõ sepelianẽ i cemiterio. qa tales sunt in statu salnando. ꝛm dñm alnaꝝ Dicit tñ Jo. an. in clem. j. de sepul. qꝫ hoc intelligendũ est de mortuarijs q̃ ipse moriens reliqt loco interdicto. vel etiã de illis que postea data sunt cũ fuerint sepulti in cemiterio post relaxatũ int dictũ. De funeralibꝰ vo q̃ danẽ cũ funere sepulto defuncto tpe int dicti. nõ putant clericos licite recipe posse. quia videnẽ ꝓticipare delicto. Jdẽ ōt Stephan⁹ Et addit Jo. an. i nouella. in fi. glo se magne. qꝫ si recipiunẽ nõ tenenẽ solnere q̃rtam. vt in cle. dudũ de sepul. ibidẽ p quo allegat Oldradũ inducentẽ legem. ff. p socio. cũ dudum. vbi socius oĩa bonoꝝ nõ cogit ꝓferre ea q̃ ex causis phibitis acqsiuit. Uicesima tertia regula. Sepulti extra cemiteriũ in quib⁹ apparuerũt signa ꝓritũs tpe int dicti. relaxato int dicto sepeliunẽ in cemiterijs. Si aũt fuerint sepulti in cemiterio ñ sunt relaxato int dicto extumulandi ꝛm dñm alnaꝝ: Uicesimaq̃rta regula. Si terra aliq̃ singularit est int dicta in penam. ꝛ si ex eis multi nõ deliq̃rint vl forsan vniuersitas vel magna pars vel forte deliqt dñs. ꝛ in hoc tũc puniunẽ parochiani. nõ pñt in aliena ecclia etiaꝫ nõ int dicta alibi eligere sepulturã. nisi forte etiã ex ꝑuilegio: vt ō ꝑuilegia. Si vo est int dicta ppt delictum clericoꝝ tantũ. vel propter hoc vt violata fuerit. tunc parochiani possunt in alia non interdicta eligere sepulturam. ꝛ audire ꝺiuina. Nec Innocentius.

Uicesimagnta regula. Si alicui p sone cōcessum est, vt tpe interdicti possit celebrare. aut audire diuina voce submissa. tūc eius familiares ad audiendū cū illo ⁊ celebrandū sibi admittunt. in absentia tū dñi tales familiares hoc facere non pñt. ꝑm Jo. an. in nouella. de pui. licet. li. vj. Non sic aūt de familiarib⁹ alicuius collegij. qa nisi ꝑuilegiati fuerint nō admittunt. Tali cū ꝯcessione gaudere nō pōt q dedit causam int dicto. vel cui⁹ ꝯsilio. culpa. fraude. dolo latū est int dictū. vt de pui licet. lib. vj. Familiares aūt intellige nō solū ꝑpetuos. ꝫ etiā mercenarios ꝑm Archi. Illi etiā q succesſerūt alijs q nō fuerūt tpe dati ꝑuilegij. sed ex causa necessaria sunt assumpti censent familiares. ꝑm Egidium de cremona. sed non illi q voluntate nuda sunt assumpti. Uicesimasexta regula. Tempe interdicti pñt ep̄i quocūq; ierint cotā se facere celebrare diuina. sed tū submissa voce ⁊ ostio clauso. vt de pui. li. vj. in vlti. glo. nec pñt p alios dioceſanos in eor dioceſi. phiberi. ꝑm Jo. an. in nouella. ibidē. Uicesimaseptima regula. Religioſi exempti in capellis suis q̄s hñt in locis nō exemptis. tpe int dicci nō pñt facere nec p se celebrare diuina. vt de pui. auctoritate. li. vj. Modie aūt religioſi volentes violare int dictū ponitū p sedē ap̄licam vel ordinariū loci vel gñalem cessationē diuinor factam p puinciale ꝯcilū. sunt excōicati ipso facto. nō obstantib⁹ ꝑuilegijs ⁊ exēptiōibus qbuscūq; p cleñ. j. de sen. excō. Uicesimaoctana regula. Tpe interdicti ñ licet secularibus extra ecclesiaz auscultare seu audire diuina q̄ fiūt in ecclesia. nec licet fenestras vel foramina facere ad videndū in figura hmōi diuina ⁊ corpus christi. vt colligit de pe. ⁊ re. q̄ in te. de sen. ex. c. j. in cle. Uicesimanona regula. Clericus nō solū celebrans. ꝫ etiā agens aliqd in suo officio publice tpe int dicti violat int dictū. Uñ nō solū cantans missam vt sacerdos. ꝫ etiaz afferens calicē vt diacon⁹ violat int dictū. Similr celebrādo ꝓncipalit vespas vel matutinū. xj. q. iij. ſi qs ep̄us. Idē Uil. in specu. ti. ij. §. iuxta ꝓpositiōis. v. qd si. Si qs tū interest diuinis etiā cantans cū alijs. nō tū agēs in suo officio nō credit Most. talē irregularitatez incurrere vel suspensionē. nisi faceret ex cōtemptu. Clericus tū in minorib⁹ agens in suo officio irregularz est ꝑm ipsuz. de pui. tanta. ⁊ c. ſi. p Jnñ. Tricesima regula. Tpe interdicti pōt mensa bñdici ſi miſter aqua cū sale sub silentio. nō tū sacerdos populū debet aspergere publice. si tū aspgat non est irregularis. qa aspsio nō est alicui ordini annexa. nō obstante dicto. Jnñ. ⁊ Uil. in specu. qa loquunt ꝑm anti qua tpa. Modie aut ex quo ꝓmittit missa sub silentio. qđ maius est. ergo ⁊ bñdictio aque. qđ minus est. Tricesimaꝑma regula. Tpe interdicti eccliastici bini ⁊ bini expressa voce horas dicētes ambulādo vel sedendo in ecclesia vel iuxta ecclesiam vel alibi. vbi ab astantib⁹ laicis audiūt. credūt violare interdictuz hoc sit iurisdictionis sed non cum ꝑm Joā. caldarin. Ex quo segur. q̄ tunc clericus volens dicere horas. debz a se remouere familiā laycalē. pōt tū cū alio clerico dicere horas in secreto. vbi a nele audirī Tricesimasecūda regula. tpe interdicti pñt taz clerici q̄z layci publice orare ꝑuatas orōes in eccia. nisi ipsis ꝑcalit esſz phibit⁹ ingressus eccle ꝑm monaldū. ſz deli⁹ tū facūt clerici abstinētes ab orōe ꝯmuni cū laydo nec stola vtēdo Tricesimagnta cis ꝓpter ſuspiciōez. Illi tamē qui sunt ꝓpter culpam interdicti. vl ex cōmunicati non pñt in eccia orare ymo nec ecclam intrare ꝑm ar. xj. q. iij. ſiquis. Si tamē excōmunicatus est in eccia sed nō orat. Non videt Jnnocenti. q̄re non possiz eo pñte orare. cū non communico sibi in oratione Jta recitat arch. xj. q. iij. ſicut. q⁹ ego in eandez domo p meo negotio ⁊ ille p suo non sibi cōmunico. Sz ſi l eodē negocio. vt puta ambo imus ad regē ad petendū p aliquo. tūc dicor cōicare. Dicit in sup ibiđ. q⁹ possm cū excōicato in eadē camera comedere ꝫ ſi in eadē mēſa. ſi lr dormire ꝫ nō l eod lecto Tricesimaxtia regla licz tpe int dicti layci pulsantes funeri vel p alia causa nō fiūt irregulares nō tū habēt orōem. Tamē ex quo violāt p hoc interdictū grauit sunt puniēdi ꝑm Jnnocētiū et Mostiē. Clericus tamē pulsans tpe diuinorū irregularis est. Secus si ibi non celebrāt de facto diuina. Tricesimaquarta regula. tpe interdicti possunt ꝓlati excommunicare et absoluere cum hoc sit iurisdictionis sed non cum solemnitate. i. sine stola psalmis et orationib⁹. nec possunt excōmunicatū in ecclaz introducere. q⁹ hoc ē pōt tū cū alio clerico dicere horas in secreto. vbi a nele audirī Tricesimasecūda regula. tpe interdicti pñt taz clerici q̄z layci publice orare ꝑuatas orōes in eccia. nisi ipsis ꝑcalit esſz phibit⁹ ingressus eccle ꝑm monaldū. ſz deli⁹ tū facūt clerici abstinētes ab orōe ꝯmuni cū laydo nec stola vtēdo Tricesimagnta cis ꝓpter ſuspiciōez. Illi tamē qui sunt ꝓpter culpam interdicti. vl ex cōmunicati non pñt in eccia orare ymo nec ecclam intrare ꝑm ar. xj. q. iij. ſiquis. Si tamē excōmunicatus est in eccia sed nō orat. Non videt Jnnocenti. q̄re non possiz eo pñte orare. cū non communico sibi in oratione Jta recitat arch. xj. q. iij. ſicut. q⁹ ego in eandez domo p meo negotio ⁊ ille p suo non sibi cōmunico. Sz ſi l eodē negocio. vt puta ambo imus ad regē ad petendū p aliquo. tūc dicor cōicare. Dicit in sup ibiđ. q⁹ possm cū excōicato in eadē camera comedere ꝫ ſi in eadē mēſa. ſi lr dormire ꝫ nō l eod lecto Tricesimaxtia regla licz tpe int dicti layci pulsantes funeri vel p alia causa nō fiūt irregulares nō tū habēt orōem. Tamē ex quo violāt p hoc interdictū grauit sunt puniēdi ꝑm Jnnocētiū et Mostiē. Clericus tamē pulsans tpe diuinorū irregularis est. Secus si ibi non celebrāt de facto diuina. Tricesimaquarta regula. tpe interdicti possunt ꝓlati excommunicare et absoluere cum solemnitate. i. sine stola psalmis et orationib⁹. nec possunt excōmunicatū in ecclaz introducere. q⁹ hoc ē pōt tū cū alio clerico dicere horas in secreto. vbi a nele audirī Tricesimasecūda regula. tpe interdicti pñt taz clerici q̄z layci publice orare ꝑuatas orōes in eccia. nisi ipsis ꝑcalit esſz phibit⁹ ingressus eccle ꝑm monaldū. ſz deli⁹ tū facūt clerici abstinētes ab orōe ꝯmuni cū laydo nec stola vtēdo Tricesimagnta cis ꝓpter ſuspiciōez. Illi tamē qui sunt ꝓpter culpam interdicti. vl ex cōmunicati non pñt in eccia orare ymo nec ecclam intrare ꝑm ar. xj. q. iij. ſiquis. Si tamē excōmunicatus est in eccia sed nō orat. Non videt Jnnocenti. q̄re non possiz eo pñte orare. cū non communico sibi in oratione Jta recitat arch. xj. q. iij. ſicut. q⁹ ego in eandez domo p meo negotio ⁊ ille p suo non sibi cōmunico. Sz ſi l eodē negocio. vt puta ambo imus ad regē ad petendū p aliquo. tūc dicor cōicare. Dicit in sup ibiđ. q⁹ possm cū excōicato in eadē camera comedere ꝫ ſi in eadē mēſa. ſi lr dormire ꝫ nō l eod lecto Tricesimaxtia regla licz tpe int dicti layci pulsantes funeri vel p alia causa nō fiūt irregulares nō tū habēt orōem. Tamē ex quo violāt p hoc interdictū grauit sunt puniēdi ꝑm Jnnocētiū et Mostiē. Clericus tamē pulsans tpe diuinorū irregularis est. Secus si ibi non celebrāt de facto diuina. Tricesimaquarta regula. tpe interdicti possunt ꝓlati excommunicare et absoluere cum

solemnitate. i. sine stola psalmis et orationib⁹. nec possunt excōmunicatū in ecclaz introducere. q⁹ hoc ē pōt tū cū alio clerico dicere horas in secreto. vbi a nele audirī Tricesimasecūda regula. tpe interdicti pñt taz clerici q̄z layci publice orare ꝑuatas orōes in eccia. nisi ipsis ꝑcalit esſz phibit⁹ ingressus eccle ꝑm monaldū. ſz deli⁹ tū facūt clerici abstinētes ab orōe ꝯmuni cū laydo nec stola vtēdo Tricesimagnta cis ꝓpter ſuspiciōez. Illi tamē qui sunt ꝓpter culpam interdicti. vl ex cōmunicati non pñt in eccia orare ymo nec ecclam intrare ꝑm ar. xj. q. iij. ſiquis. Si tamē excōmunicatus est in eccia sed nō orat. Non videt Jnnocenti. q̄re non possiz eo pñte orare. cū non communico sibi in oratione Jta recitat arch. xj. q. iij. ſicut. q⁹ ego in eandez domo p meo negotio ⁊ ille p suo non sibi cōmunico. Sz ſi l eodē negocio. vt puta ambo imus ad regē ad petendū p aliquo. tūc dicor cōicare. Dicit in sup ibiđ. q⁹ possm cū excōicato in eadē camera comedere ꝫ ſi in eadē mēſa. ſi lr dormire ꝫ nō l eod lecto Tricesimaxtia regla licz tpe int dicti layci pulsantes funeri vel p alia causa nō fiūt irregulares nō tū habēt orōem. Tamē ex quo violāt p hoc interdictū grauit sunt puniēdi ꝑm Jnnocētiū et Mostiē. Clericus tamē pulsans tpe diuinorū irregularis est. Secus si ibi non celebrāt de facto diuina. Tricesimaquarta regula. tpe interdicti possunt ꝓlati excommunicare et absoluere cum

fieret si vn⁹ alteri ministraret excluſis clericis vel campanatoribꝫ. ſi ꝙ mode fieri pōt. Iſta eſt intētio Jo. calda. in ſuo tract. de int dic. ¶ Tricesimaseptima regula. ¶ pe int dicti ñ pōt facōdos officiū p baptiſmo in ſabbato ſcto facere cū ſolēnitate Chriſma tñ i die cene pōt ꝓficiꝫ. nec etiā fiat bñdictio candelarꝫ in purificatiōe. aut etiaꝫ palmarꝫ in dñica palmarū: ſm Jo. cal. nec ꝓſecratio eccleſiarꝫ. altariū ꝛ caliciū. nec etiaꝫ viaticorū. ¶ Tricesimaoctaua regula. ¶ Licet tpe int dicti pōt dari viaticum. i. corpus chriſti ſanis ꝛ damnatis ad mortē. nō tñ intrātib⁹ mare. vel pugnāntib⁹ i bello. aut obſeſſis in ciuitate. nec etiā pregnātib⁹ mulierib⁹ partui vicinis. cū ſm Jo. cal. ꝛ Jo. an. nō pñt in hoc caſu dici decedētes: gb⁹ ſolū hoc pmittit̄ a mre Si tñ pregnāti mulieri iminet grue piculū: vt ga p fetū in vtero fatigata laborat graui infirmitate de qua veriſimiliter timet. pōt pcurari ſacro. dū tñ in fraudez hoc nō fiat. Hoc videt velle Jo. cal. dū dicit. ni ſi piculuꝫ imineat. ¶ Tricesimanona regula. ¶ Tempe int dicti pōt verbū dei oīnibus indifferenter tā int dictꝫ q̄z nō int dictꝫ q̄z etiā excōicatꝫ prēdicati. de ſen. excō. rūdeo. Jdulgentie aūt q̄ dant oīnib⁹ audientib⁹ prēdicationē: excōicatꝫ ꝛ int dictꝫ ppt quoꝝ culpaꝫ latū eſt interdictū. nō unt dande: cū earum capaces nō unt donec abſoluant̄ ſm dñm Alarū. ꝛ vt etiā p hoc ꝓpugnant̄. Et ōt etiā dari exhortatio. ſed tpe exhortatiōis debent exire interdicti ꝛ excōicati culpabiles. q nō ſunt capaces ꝓfeſſionis gñalis que ibi fit. ꝛ etiam cū exhortatio fit nō debemus cū excōicatꝫ orare. ¶ Pōt etiā pulſari campana p hortādo ſeu vocando populo ad ſermonē. turi⁹ tñ eſt dimittere pulſum. ꝛ dicere populo certā horā. puta p̄mā vel tertiam q̄ ueniēt. ¶ Quadrageſima regula. ¶ pe int dicti pōt corpus chriſti portari ad infirmū p ſacerdotē cuꝫ campana ꝛ lumine p̄cedēt⁹. pōt etiā dari i pñtia aſtantiū. vt ōt Jo. cal. Jndulgentie tñ q̄ ꝓceſſe ſunt ſequentib⁹ ꝛ comitantib⁹ corp⁹ chriſti nō ſunt dande excōicatꝫ ꝛ int dictꝫ culpabilib⁹. ſed alīs oīnibus q nō dederūt cauſam int dicto ſm Alvarū ꝛ Joan. cal. q. xxvij. ¶ Quadrageſima p̄ma regula. ¶ Licet tpe int dicti clerici nō ſepeliant aliquē ppriis manib⁹. tñ ſi pmittant ſolū int cedere ꝛ ſepelire in cemiterio incurrūt penā cleri. eos q. de ſepul. ſez excōicatione ipſo facto. Et ſi ſunt exempti etiaꝫ adhuc eſt ſuſpenſus ab ingreſſu eccl̄ie. vt de p̄uil. epoꝝ. li. vj ¶ Quadrageſimaſtḋa regula. Jnterdicto loco q̄ diu qs ibi morabit̄ ipſo recedente relaxabit̄. ꝛ nō eſt neceſſaria alia relaxatio. vt de vſu. c. j. in glo. q̄ diu. li. vj. ¶ Quadrageſima tercia regula. ¶ Jnterdicta terra alicui⁹ dñi. intelligit̄ de terra que eſt ſua quo ad dominiū iuriſdictiōis ꝛ quā habet noſe dotis vxoris ſue. ꝛ illa quā habz in vſu fructuū. Sed pignorata nō intelligit̄. ſi dicit̄. int dico terrā tuā. Secus ſi dz. terram

iſtam quā tenes in pignore. vt ſi habet terras in diuerſis puincijs pro parte ꝛ p indiuiſo. oīes ille partes ſubiacent int dicto ſez ꝛ ſi terrā iſtā vendidit vel pdidit: nō ꝓpter hoc tollit̄ int dictū. ſed ſi nouā acquirit illa non intelligit̄ int dicta. ¶ Nec Jo. cal. q. xxviij. ¶ Quadrageſimaquarta regula. Si clericus tpe int dicti intereſt diuinis et q̄dā ſimplicitate nō eſt irregularꝫ. ſed ſi facit ꝓtēnendo. vel pſtando auctē. vel faciendo coraſe celebrare. eſt irregularꝫ ſm Joā cal. q. xxix. ¶ Quadrageſimaquinta regula. Jnterdicto collegio ſeu vniuerſitate. poſtea fact⁹ aliqs de vniuerſitate int dict⁹ cenſet̄ ſm Jo. calda. q. xxix. ¶ Quadrageſimaſexta regula. Clericus nō ſeruans interdictū. vt puta celebrans in loco interdicto ſcienter vbicūq⁹ irregularis efficit̄. ꝛ eſt ſuſpēſus. de clerico excōi. miniſtrante. poſtulante. §. vl. de ſen. excō. in. is q. li. vj. Et hoc teneas ſm Arch. xj. q. iij. ſi quis. etiā ſi nulla ſentētia ſup hoc lata ſit. vt de clerico excōicato mini. aplice. ꝛ de poſtu. p̄ela. c. ij. ¶ Qui cū celebrat in loco interdicto nō a canone. ſed a latore intelligitur eſſe ſuſpenſus. vnde cū ſit irregularꝫ nō poteſt diſpenſari cū eo. vt dicit ibidē Archi. Talis etiā nō pōt eligere nec eligi. vt de ꝓſue. cū dilectus. §. q̄ nobis. ꝛ in dicto. c. is q. nec poſtulare. de poſtu. c. j. nec beneficia cōferre. de ꝓceſſ. p̄eben. quia diuerſitatē. ꝛ de exceſſ. p̄ela. quia tanta. imo remouendus eſt a ſuo beneficio. de cle. excō. mini. poſtulaſti. §. vlti. ¶ Quadrageſimaſeptima regula. Celebrās ſcienter in alīq̄ eccleſia q̄ nō ꝓpe ōz int dicta. ß poti⁹ violata ſeu polluta ſemine aut ſanguine nō incurrit irregularitatē. ō ſen. excō. is q. li. vj. vñ talis grauit̄ peccat. vt ibidē ōz. Jdē Uil. in ſpecul. ti. ij. §. iuxta poſitiōis. v. illō quoq⁹. ꝛ Bef. de p̄ui. tuaꝫ. in glo. Jdē dicit Uil. Si epūs ppt patronoꝝ diſcordiā clauſerit eccleſiaꝫ. celebrans in ea nō fit irregularꝫ. ſecus ſi ōz int dico talez eccleſiā. qa tūc fit irregularꝫ. ¶ Quadrageſimaoctaua regula. Celebrās in eccleſia ſi int dicta pñtib⁹ pſonis int dictis vel excōicatꝫ. licet grauit̄ peccat celebrando coraz eis. nō tñ fit irregularꝫ. qa hoc ñ habet̄ in ure. Sed tñ talis ſm. Archi. xj. q. iij. ſicut apli. cenſeri debet ſicut ille q cōicat excōicato in oratiōne. q tñ minori excōicatione eſt excōicatus. et de iſto conſtat. qa nō eſt irregularꝫ vt de clerico. excō. mini. ſi celebret. Nam hec interpratio. ſine extenſio de irregularitate nō eſt facta vſq̄ ad excōicatos ſiue celebrantes coram excōicatis. imo ecōtra ſtatutū eſt q ñ ſunt irregulares. Et cū iſta irregularitas nō fit niſi p ꝓſtitutionem eccleſie. ꝛ de celebrantibus coram excōicatis nō ſit ſtatutū q ſint irregulares. nō debent haberi p irregularibus. ſm Jmi. q ita notauit de exceſſ. p̄ela. c. ſi. Si tamē talis ingerat ſe ſcō officio ſuo ſicut prius. erit irregularis. vt dicit glo. ij. de ſententia. excōmu. is qui lib. vj. ¶ Quadrageſimanona regula. Si publice excōmunicat⁹ vel interdictus

ppter culpā intrat ecclesiaz, oñes debēt exire. si ꝯmode nō pōt expelli. xxiij. q. j. oñes g. & xj. q. iij. sicut in glo. si ergo. Sacerdos tñ ppterea nō dimittat missaz inexpletā. si iam incepit canonē debet cōionē cum sequētib⁹ ofonib⁹ in sacristia sumere. Si aūt occultus sit. ille q scit eū solus caute exire debet. ita tñ q crimen nō prodat. Facit ad hoc. vj. q ij. si tantū. & quod ibi notaī in ꝑma glo. Quingesima regula. Quilibet ḡntūcūqz exempt⁹ celebrans scienter. siue in loco int dicto. siue coram ꝓsonis interdictis ab ordinarijs delegatis vel a iure. silr recipiens interdictos publice ad diuina officia. siue sacramenta. siue sepulturam. est int dictus ab ingressu ecclesie vltra alias penas in iure positas. vt de ꝓbill. c. eꝑoz. li. vj. Et si se ingerat officio sicut ꝑbr. fit irregularis. vt de sen. excō. is q. li. vj. Et nō intellige q isti sic delinquentes in oñibus predictis casib⁹ tantum puniaī pena interdicti ab ingressu ecclesie. sed q vltra penas alias ista eis infligiī. vnde licet celebrans in loco interdicto (vt supī dictum est) in casu nō concesso fit irregularis. de sent. excō. is qui. li. vj. tamen vltra illam penam irregularitatis phibetur sibi ingressus ecclesie. qōnō fit alijs irregularibus. Similr celebrans coraz excōicato vel interdicto pnblice. licet non fit irregularis ꝑma vice. tñ incidit excōicationē minorē. vt de clcī. excō. mini. si celebret. Uñ posset penitentia pacta post hoc ministrare in ecclesia. si nō est pena istius capituli: que tñ obstat eis. qa tales nō possunt ministrare i ecclesia ḡntūcūqz peniteant. cū nihilomin⁹ est eis ingressus ecclesie int dictus donec de transgressiōe hmōi ad arbitriū cuius sententiā ꝓtemperūt satisfaciant ꝓpetenter. Licet aūt ista procedant quo ad exemptos. vt dicūt q dam. tñ quo ad illā partē. scz de admissione diuinoz̄ Joan. monach. Archi. & Jo. an. in nouella dicunt. non exemptos nō ligari ista pena. vnō ipsi volunt q nō exemptus admittens interdictū ad diuina officia. non incurrat hanc penaz scz vt nō arceaī ab ingressu ecclesie. licet peccet grauiī. vt dictū est. qōꝑbat Jo. an. in nouella dicti c. eꝑoz. concludēs post multa q exquo nō pōt exemptis suffragari. ignoscant sibi scientes q oculus ipsoz nequā nō erit. cū etiam habeāt maiora remedia pro minore sup absolutiōibus & dispensationibus ipsis ab aplica sede concessa. & compromissiones que facile suis maioribus circa talia fieri solent. Hec ille.

¶ De irregularitate.

AD habendam aliquā noticiā ō irregularitate. notādē sunt alique regule. ꝓius ꝑmissa breui descriptione irregularitatis. Sciendu igr est q irregularitas est nota. i. infamia vel impedimentū canonicū exortū seu defectus ꝓuenies ex quibus phibet ad ecclīasticos ordines ꝓmoueri & eis deze ministrare. ita diffinit Uil. durā di in specło tit. de dispēsatiōib⁹. §. iuxta de ꝓpositionis. dicīt aūt canonicū impedimentū qz ortū habz a iure canonico. licz inceperit a veteri testamēto quo ad aliq. qd dictū est dauid. Non edificabis mihi tēplum quia vir sanguinis es. j. paralip po. xxviij. c. & in cano. xlix. dist. hinc etenim. vbi habetur q in Leuitico etiā mīri a sacerdotio repellabaī ꝓpter defectus naturales sicut ꝓpr scabiem & gibbositatez ꝛc. Et dicīt irregularitas ab in qō est sine & regula. qsi ꝓregulā eccle nat⁹ siue ꝓpr factū vel defectū extra eccliā posit⁹ Sumīt aūt triplicīter primo ꝑ defectibus q̄ sunt i hoie sine peccato. puta q̄ est bigam⁹ vel marit⁹ vidue illegitim⁹ & hmōi. vt de renūciatione. nisi cū ꝑdem. §. persone. Secōo dr irregularitas ꝓsone. vbi gñaliī phibeī qliber ordinari vl celebrare in ordine iā suscepto sine dispēsatione dñi pape. ne patiaī defectū ꝛc de qbo infra patebit. Tercio dicūtur irregulares oēs illi q nō pñt remanere in susceptis ordinibus nec ad maiores ꝓmoueri. etiā post actaz pnsaz. sine dispēsatiōe dñi pape & alioz ꝓlatoz. de quo daī regule

¶ Prima regla ois furiosus ebrius illiteratus impudic⁹ ꝑcussor litigiosus ꝛc. & gñalr qliber in mēbris naturalibꝫ defectuosus irregularis est ad sacros ordines suscipiēdus. patet hoc in decretz late incipiēdo a. xxvj. dist. vsqz ad. xlix. ꝑ totum. vbi ista singulatim ꝓbaī.

¶ Scōa regula accusans vel deferens aliquē de crimine coraz iudice ꝓ quo pena capitis debeī vel truncatio mēbri irregularis est v. q. vj. delatori. & vj q. j. in summa. de accusationib⁹. accusasti.

¶ Tercia regula penties aliquē siue in ꝓpria ꝑsona siue ꝑ aliuz ei⁹ mādato. si sequaī inde hoicidiū vel mēbri mutilatio. si hoc faī absqz inenitabili necessitate irregularis est de hoicidio ꝑsbyteri. & c. petr⁹ l. di. j. mitroi.

¶ Quarta regula penciens absqz mortis piculo vel sanguinis effusione. vel trūcatione. hīs ad hoc potestatē nō est irregularz. vt ō raptori. in archiepatu. & xxiij. q viij. sepe.

¶ Quita regula iudex actor vl procurator notariꝰ siue dictator vl ꝓmulgator. si in mēbris secuta est mutilatio irregularz ꝛc. l. di. si qs. ne clerici vel mōachi. sentētia ō homicidio. postulastis. l. dist. c. j. & gñalr purgationē vulgarez q̄ fit in torneamentis vel alio modo. Et q cūqz vindicte sanguinis auctoritatez benedictionez seu pacientiaz sui exhibentes irregulares sunt. de excessib⁹ ꝓla. ex litteris.

¶ Sexta regula. licet clericus non debeat interesse vindicte sanguinz. si tñ ex sola curiositate vel leuitate interfuerit vbi latro suspendīt vl vbi qs in duello occiditur. licz peccet grauiī. nō tñ fit irregularis. si nec auxiliū vel cōsiliū vel auctoritatem ꝑstiterit. fm vul. in spe. ti. de dispensatione. §. iuxta ꝓpositiōis.

¶ Septima regula iudex vel officialis seu aduocatus tractanerūt cāz criminis dantes opam vt sanguis effunderet. licet

nec mors nec sanguis effusio fuerit subsecuta. irregula. sunt. ꝓt tñ in talib⁹ p eꝑm dispensari ꝑm Uil. sili cũ illo q nõ ex officio suo. ꝛ ex odio dedit operam. ꝛ fecit quod potuit vt occideret. nõ tñ occidit vel mutilatur. indiget eñ talis dispensatione ꝑm Uil. ¶ Octaua regula. Exercẽs artem cyrurgie si ꝓpter imperitiaz ꝛ negligentiam eius sit mors subsecuta ab incisione. adustione. vel potione quã dedit infirmo. irregularis est. vt de homici. tua. §. j. Si tñ peritus existens flebotomat sanguinem. vel seccat adhibens omnẽ diligentiam. nõ est irregularꝫ. etiã si mors fuerit subsecuta. qa potius presumitur casu ꝛ culpa patientis euenisse xxiij. q. v⁹ de occidẽdis. Secus si ꝑ eius negligentiã. ꝑm Uilh. ¶ Nona regula. Licet laicus exercens artẽ cyrurgie non fiat irregularis. si non ꝓpter eius incuriam multi obierũt. clericus tñ si sub eius cura aliquꝭ etiã ꝓter eius culpaz obierunt. irregularis est ꝑm Jnno. qui hec notauit in c. tua. ō homici. ne cleri. vel mona. sententiaz. ¶ Decima regula. Extrahens sagittam vel telum. vel gladiũ infixum in corpore alicuius. si ꝓpter hoc vulneratus citius moritur irregularꝫ est. de homici. tua. ¶ Undecima regula. Custodiens infirmum ꝛ dans ei bibere imperite. vel aliqd aliud cõtra consilium medicoꝝ faciens ꝓpter quood mors sit subsecuta. irregularis fit ꝓpter imperitiam ꝛ negligentiam dissolutã. si tamẽ gs fecit bona fide circa egrotũ. non debet esse facilis ad faciendam ꝓscientiam scrupulosam. q̃uis in aliquo sit erratũ. si ibi nõ sit lata culpa cũ negligentia dissoluta que ꝓprie dolum est. ꝛ huiusmodi scrupulum de facili deponere debet ad consilium sapientis. Si tamen tanta culpa fuerit vel negligẽtia dissoluta. ꝛ certum est q̃ mors fuit inde subsecuta irregularitas contrahit. Si vo nõ sit certum. tunc distinguendus est. aut enim dubitat probabiliter ꝑm iudicium medicorum. ꝛ tunc abstinendum est ab officio. si autez non dubitatur. tũc depositа erronea ꝓsciẽtia poterit administrare. ꝛ etiaz promoueri. alꝫ nõ. ꝑm Ray. l. di. hi qui arborem. ꝛ c. sepe. Et ꝑm quosdam solus papa cũ talibus dispensat. ¶ Duodecima regula. Consulens aliquid vnde sequitur homicidium. irregularis est. vt si suasit iactum baliste. machine. lapidis. vel q̃ quis iret ad capiendũ castrũ qõ capi nõ potest sine hominis morte. vnde si sequitur mors ex illo ꝓsilio. irregularis est. ꝑm Uil. Jdem si fecit vel consulit furtiue vel proditionaliter capi castruz. si mors inde sequitur. irregularis est. quia debuit verisimiliter presumere hoc euenire posse. Jn talibus enim punit̃ qui remotam causam homicidio dedit sicut q̃ propinquaz. vt notat̃ de homici. presbyteris. ¶ Tredecima regula. Mandans aliquẽ verberari. si verberans occidit verberatũ. irregularis est qui mandauit. nisi expressisset ne occideretur. de homic. significasti hodie. de homici. is qui

mandauit. li. vj. in fi. vlti. glosa. Secus tamẽ de illo qui cõsulit aliquẽ capi. vt puta malefactorẽ. quia tũc non fit consulens irregularis etiaz si capiens occidit illum. qa hoc nõ cõsuluit. ar. de homi. c. fi. Absit eñ vt ea que ꝓpter bonum facimus si ꝓter voluntatẽ nostraz quicqd mali acciderit. nobis debeat imputari. xxiij. q. v. de occidendis. semp tamẽ fit irregularis. dans directe consiliuz in mortem alterius. vt ne clerici vel monachi. sententiã. ¶ Nec interest sive is cui datũ est consiliũ statim fecerit homicidiũ. v el etiam dim post. nisi ꝑius consilium renocauerit ꝛ contrariũ suaserit. vt de homici. petrus. immo nisi firmiter ꝛ ꝓbabiliter credat q̃ post renocationem consilij non renoceꝫ is cui datum est consilium a ꝓposito occidendi. necesse est vt denũciet illi de cuius morte tractatũ est q̃ caueat sibi. in eo aũt q̃ mandauit per se fieri homicidium. videtur sufficere si consilium mandat tantuz. de regulis iuris. omnis res. vel si sciente eo cui mandatũ est. iuit eum occidendo. vt xxij. q. j. omne quod. vel pentelam vel amiciciam cũ eo contrahat. licet ei hoc non significauerit. qa qui est certus. certiorari nõ debet. de ele. inter vniuersas. ¶ Quartadecima regula. Consulens alicui vt occidat aliquẽ. si ipse cui consultum est occidere. occidatur ab illo occidendo. ꝑm opinionẽ mitiorem nõ iudicatur ille consulens irregularis. Ratio: quia fines consilij excessit: exquo egressus est ad occidẽdum. nec sibi bene cauit. nisi excitaret eum ad occidendum aliam fortе in tali loco vbi periculũ esse posset: tunc esset irregularis. etiaz si is cui consuluit occidat̃ ꝑm Uil. vbi ꝑ ꝑm rigorem tamẽ iuris hodie talis consulens irregularis est ꝑ Joan. an. in nouella. de homici. is q̃ mandauit. li. vj. ¶ Quintadecima regula. Si quis suadet alicui q̃ ꝓ patria vel ꝓ ꝓximo suo. vel ꝓ sure suo. vel ꝓ iure ecclesie seu periculo se exponat. non ob hoc fit irregularis. etiam si ibi moriatur. xxiij. q. iij. ꝓ membris. ꝛ c. seqn. Si tñ sciret vel crederet eum ibi moriturꝫ tunc videturq̃ fiat irregularis. ꝑm Uil. Si aũt consulat q̃ indubitata morte se exponat ꝓ honore christi. vel fide vel statu ecclesie: non fit irregularis. etiam si mors inde sequatur. xxj. q. j. sunt quidaz. xj. q. iij. non solum. Hac ratione excusant̃ ingsitores heretice prauitatis: scientes q̃ statim post q̃ aliquem ꝓnunciauerint hereticũ esse ille mortі rradetur. hoc etiam alꝫ multipliciter procurãdo. Ad hoc etiam accedit. xxiij. q. viij. legi. ꝛ q. v. si audieris. Illi tamen clerici qui portauerunt ligna causa indulgentiaꝝ. ad hereticos comburendos irregulares sunt: nec cũ eis dispensatur. nisi per papam. ¶ Sedecima regula: Dans operaz rei licite. vt puta edificando ecclesiam vel domũ. adhibita omni diligentia quam potuit habere. si occidat aliquẽ casualiter non efficitur irregularis. Si tamẽ dat operam rei illicite. nec adhibu-

it omnem diligentiam quam debuit. fit irregularis. vt de homici. latores. & c. ex litteris. & c. si dignus. & c. presbyterum. & c. continebat. & ca. ad audientiam. ¶Hinc est q medico operanti ſm regulas artis sue nō imputatur ei si quis sub eo moriat: sed si negligentiam cōmisit: consulitur sibi vt nō promoueatur ad ordines. ō quali. ordi. ad aures. Sed quid de illo medico qui vertit infirmum ad aliud latus vt citius moriatur. ¶Respondeo q irregularis est tam ipse qui fecit q̄ ipse qui consuluit si ex hoc mors fuit subsecuta. ga forte via anhelitus precluditur. vel apostema rumpit ex violentia motus. vel suffocatur. Si aūt non citius moritur ex hac causa. nō fit irregularis. sed penitere debet de facto. ¶Decimaseptima regula. Nō solus est irregularis quis si ex eius percussiōe est mortuus aliquis. sed etiam si ex hac percussione infirmitatem contraxit vnde mortuus est vt de homici. presbyterum. & ca. ad audientiam. & .lj. dist. studeat. ¶Decimaoctaua regula. defendēs se in casu euitabili & occidēs aliquē irregularis est. lj. di. si quis viduā. & talis ad sup̄iora non ascendat et in susceptis nonfacile dispensatur. Sed si necessitas fuit ineuitabilis. dat ꝓfiliū ei vt non ministret. l. dist de his clericis. non tñ ppter hoc dōponitur imo in suo ordine administrans & collerat de iure coī absq; dispensatōe ſm Lauf. l. di. quia tua. Sic loḡ de homi. c. ij. put ꝓsequit bilDoſt. Et qdā dicūt ep̄m posse in tali casu dispēsare licet hoc si possit ſm Jo. de deo. q dicit solum papaz hoc posse. hodie dr simplr irregularitatem nullam incurrere ille q ꝓsonā suam defendēdo in casu ineuitabili occidit de homicidio. si furiosi cle. ¶Decimanona regula. infans furiosus. cōmittens homicidiū nō est irregularis. vt in cle. si furiosus. ō homicidio. Idē ē de dormiente si aliquem occidat. q tñ non habuit ꝓpositū occidēdi eū ¶Uicesima reg. potēs hoinē liberare a morte & nō faciens irregularis est. q q pōt defendere & non defendit occidit. de homicidio. sicut dignus. qō intellige ſm glo. ca. tij. ō sen. excō. de illo ad quē ex pt̄āte ex officio vel dignitate ptinet realiter defendere & nō simplicit̄ de quocūq;. vbi dr ibidez glosa. q si ego non habeo aliquaz pt̄atez video q aliquis vult vberare clericū sine auxilio meo aut cōsilio. non credo q sum excōmūicatus si non phibeo illū licz als forte peccem quia non defendo cū possem. ¶Uicesima ꝑma regula retrahens a ꝓposito liberandi hominez a morte irregularis est. quia quodd̄āmō indirecte homicidiū cōmittit. l. dist si quis viduā. & de pe. di. j. piculose ¶Uicesimasecūda regula. pcuciēs alio occidendi latronez si ex aliquorū vulneribꝰ latro obīt irregularis est. vt colligitur de homici. significasti. respon. j. Idē etiā si nō pcussit ſ aliquid opis impedit in mortem eiꝰ puta q latronem detinuit. vel ꝓtra eum clamauit alias aūtī clamasset ꝓtra eū non in mortē eiꝰ. sed q capek: vel detinuit eū vel se leuez exrēdit. irregularis non ē ō morte eius vel etiā sit in neglectu. alias si malicia eiꝰ ꝓpetrek̄ hōicidiū. & idez si negligentia eiꝰ ꝓmittak̄. l. di. hi. q Et ideo sine clamat ꝓtra latronez sine eum capiat si als quocūq; mō potuit intelligere ex claōre suo vel alio actu homicidium sequi irregularis est: nisi forte faciat ppt̄ periculū corpis sui. vt si videt q aliqs eū occidere vult. tūc em̄ potest bene vocare & clamare p auxilio. quia non intendit in alioz mortem ſ in suaz liberationem. secus si hoc faciat ppter periculū rerū suarū si sine p̄fidio euadere potest. ō homicidio suscepimus ¶Uicesimatercia regula clericus ligans cum socio latronez si postea timēs ne occidak̄ a latrone ipse pocius occidit eū irregularis est. de hōicidio vbi supra. ¶Uicesimaquarta regula si clericus nō valens aliter recupare res suas. tenet furem ne cū rebus fugiat donec eū exhibeat iudici vel eius auxilium innocet ad res suas recupandas. nō est irregularis licet postea fur a iudice puniak̄. dū intentio eius nō sit corrupta non intendendo ad furis mutilationē & c. Idez dōm est si clericꝰ credit vel tradit seculari pt̄āti latronem petēs q eū puniat citra sanguinis effusionem. vel petēs rez subtractam sibi restitui si potest as in latronez aiaduertat. i. puniat eū morte. non ppter hoc clericus erit irregularꝫ. vt de homicidio delatoris. li. vj. nec etiā nocet illi si ad q̄i tendū latronē tradidit interfignia Et idem si simpliciter deponit q̄rentem de iniuriantibus sibi & ecclesie sue. q̄nis tales vt absq; sanguinis effusione valeant coartari. de homicidio. tua nos. §. vlt. & c. postulasti xxiij. q. iiij. maximianus. & q. v. c. v. & c. vnū. & c. pena. Et hec oia va sunt q̄ non intēdit ad mortem: nec hoc in alo gerit ſ ptestatur publice q citra sanguinis effusionē castigek̄ non est ergo irregularis curialiter agens ꝓtra furem. nō criminaliter ad mortem vl sanguinem. licet eaz iudex cā pbabili suspendat ab officio suo. vt de homicidio postulasti Ergo vlterius patz q̄ nullꝰ notā irregularitatꝫ incurrit q̄ p extorto res siue exactores alicuius curie curauit aliquē capi ppter delictū tale ppē qō nec mori mutilari posset licet iudex inueniens eū alia cōmisisse ppterea suspendit eaz si tamē nec ille crediderit nec cogitauit illud ꝓfigere posse. ¶Uicesimagnta regla si iudex officialꝫ insegk̄ furē fugientē. & q̄rit a me vtz viderim illū & ego sciens q̄ fur ille ad mortē q̄ritur instruo eū si p meaz rūsionē fur inuentus est & occisus. sum irregularis. secus si nec scivi nec suspicatus sum q̄ ad mortem vl penā sanguis querik̄. vnde ꝓsulik̄ in casu hoc. cum aliqs scit aliquem ad mortē fugere nisi p alteram de duabus vijs. non debet dicere p hanc nō fugit. quia sic ꝑderet eum p alteram fugientez ſ aut taceat aut querentē curialiē enadat dicendo. nunqd ego custos illiꝰ sum vel alio modo. ¶Uicesima sexta regula. si clericus qui egit ad

res suas recuperandas ex post facto ratū habet q̄ suspensus latro est. ⁊ hoc si placet. si talis nullū ꝓsensum habuit in mortē illi⁹. nec gēr̄ cooperatus est. nō est irregularꝫ ꝑm Uil ⁊ hoc si gaudet q̄ maleficiū est punitū. nō aūt ꝑsona. cū ꝑm ipm irregularitas ex hōicidio solo nō ꝓtrahit. nisi culpa vel volūtas p̄cedat vel scendalū sequat. vt notat̄ l. dist. hi qui de homici. ex lr̄is. ⁊ c. verūtū Modie vo iure cautus est. q̄ si quis absq; mandato meo manus iniecit in clericū meo noie violētas. si hoc ratū habeo. excōicatiōis canonē incurro. ⁊ hoc ꝓpter ratihabitionem. q̄ retro trahit ⁊ mandato ꝑparatur. Si aūt hoc meo noie nō esset factū. licet ratū habere peccarē. ꝯ nō incurrerē excōicationē. vt ōr̄ expresse in c. cū gs. de sen. excōi. li. vj. Ut hoc intelligas. pono tibi casū. Aliqs amicus vl̄ seruitor tu⁹ sciens aliquē clericū tibi fecisse iniuriā verbalem vel realē p̄cussit. quē tu post ea receptando magis amicū habuisti vel ganisus es. ⁊ hoc factū commendasti vel laudasti. tu es excōicatus ꝓpter ratiōabitionē actis mandasses. Sed vn⁹ extraneus p̄cussit clericū. ⁊ tu audiēs gratū habes et gratularis de hoc. licet nō es excōicat⁹. tū peccas admin⁹ venialit ꝑm Jo. an. in nouel. ē dicti c. cū gs. li. vj

¶ Uicesima septima regula. Si gs mandat capi vnū clericū de trib⁹ simul incedētib⁹. ⁊ alios duos nō granari. ꝯ mandatari⁹ excedit fines mādati alios duos capiēdo. iste mandans nō erit excōicat⁹ ꝑm Jo. de deo. li. iij

ꝓtra meā ꝓhibitionē. mihi nō licet. vt de homi. petr⁹ iij. q. iij. ga ꝑtinet⁹ Idē est si me ignorante de simo. nobis. ⁊ c. de regularib⁹. Sed si tributa sit. puta qa nō expresse ꝓsensi. nec ꝓtradixi imputabit̄. ar. de simo. matheus. imo etiā dicūt qdā q̄ sciens ꝓtractū ō morte habitū nō revelani nō sum irregularꝫ qa homicidiū nō ꝓmisi facto mandato. ꝓfilio. vel defensione. l. di. si qs viduā. ⁊ de hom. petrus. Alij dicūt ꝓtra. si credidi q̄ nō obstante mea ꝓhibitōe mei intuitu interficeret. ⁊ hoc est tenendū. Mā in tali casu tenebar revelare illi ꝓtra quē ꝓtractū est. ¶ Tricesima regula. Si aliqs vadit ad inficiendum aliquē. ⁊ tu ei sciēter ꝓsentias. nō tñ eū incitas ad homicidiū ꝑpetrandū. nec cū eo sup hoc aliq̄ ꝟba habuisti. vl̄ si habuisti. semp ex animo hoc ei displicuisti. ꝯ cū nollet tibi accescere timēs ō ipso eū associas eo ꝓpositō. vel si forte eum qs ingrederet defendas. ⁊ tūc homicidiū perpetrat. vere irregularis est ꝑm Dosti ad quod facit ō homi. sicut dignū. §. illi qui. ¶ Tricesima ꝑma regula. Clericus ministrans arma pugnantibus si aliqs inficit. irregularꝫ est. ar. xxiij. q. j. nisi bella. c. fi. nomie aūt armorum intelligunt̄ fustes lapides ligna. ⁊c. ¶ Tricesima scda regula. Judex ecclīasticus pōt hortari brachium seculare ꝓtra violantes ⁊ hereticos vel paganos. non vt occidat vel mutilet. sed vt de terris fidelium expellant̄. nec etiā est irregularis si aliq̄ hinc inde sunt occisi. xxiij. q. v. de occidēdis. ⁊ xxiij. q. iij. manus. imo ꝑm Jnn̄. de homi. petitio. licet aliquis in bello iusto alios quos p̄cusserit. si tñ inde nullus est mortu⁹. non fit ex hoc irregularis. Idē si qs accedit ad bellū iustū causa pacificādi vel ex alia iusta causa licet ex ei⁹ p̄sentia aliqō robur accrescit suis. vel tunc incutiat̄ aduersarijs. nō est sibi imputādū. dūmō dolus ⁊ etiā lata negligētia absit omnino ꝑm Uil. ¶ Tricesimatertia regula. Clericus q̄ intēst iusto vel iniusto bello in armis vl̄ sine armis si aliqui sunt hincinde interfecti. irregularis est. licet ipse nō occidat. l. di. si qs. xxij. q. iij. porro. xxiij. q. vl. qcūq;. j. q. j. c. fi. ¶ Tricesimaq̄rta regula. Clericus defendens se vel suos licet tūc ex defendentibus aliqs interfectus est ex aliq̄ parte. non est irregularis. vt illi q̄ nō interfecerūt nec interfectores q̄ adiuuabant sunt irregulares. licet volūtatē occidendi habuissent. qa lex ꝓmotiōis factum requirit. xv. q. j. si qs nō iratus. ¶ Tricesimaquinta regula. Clericus in bello iusto qō nō ad occidendū. sed ad defendēdū gerit̄ ministrans sagittā balistario suo ad sui defensionem. si ille balistarius aliquē interfecerit. sed ille clericus nō intendebat q̄ ipse aliquem interficeret. sed q̄ illos detinuisset ⁊ sua defendisset aut recuperasset. nō est irregularis ꝑm Uilhel. Idem dicit de illo qui in bello iusto ꝓpositus militi exercitui ⁊ sumptus facit ⁊ cūcta disponit. si forte eum ꝓtingat lanceas vel sagittas emere ⁊ ministrare ⁊ ad exercitum vel ad custodiam

castri mittere: vel si hostat ad currendū post hostes. vt eis p̄da hoīm vel alaliū auferat: z tūc forte aliqs interficeret: dūmō solū intendit ad recupationez p̄de. nō ad vindictā. talis eiū causa remota nō nocet.

¶ Tricesimasexta regula. Qui mulieri facit ne cōcipere vel gñare vel post ꝯceptum parere pōt. z q̄ prægnantem mlierē p̄cutit. ita q̄ facit abortiuū si fetus iaz fuit vnificat⁹ irregularis est ꝫ si nondum fuit vnificatus solum mortaliter peccat de homicidio si aliquis.ij.q.v°.ꝯsulit vel si p̄babiliter dubitat vt credit an sit mortuus vel viuus fetus ex illa p̄cussione vel vtrū ꝯcept⁹ fuit animatus vel nō. in tali dubio debz a p̄motione z a ministerio abstinere nec periculo se cōmittere. si vero leuem vel temerariam hz opinionē deponat eam si pōt z sic poterit p̄moueri z administrare alias nō. ar de sen. excō. ingritio. z de simonia p̄tuas. ij.

¶ Tricesimaseptima regla licet clericus aliquez occidēs p̄ defensione rei suaz irregularis est ō hōicidio. suscepi⁹ vbi ōr post tunicam relinquendū est palliū z melius est reruz iacturā pati ꝫ p̄ huandis vilibꝫ rebus ac transitorijs acriter in alios exardescere. Cleric⁹ tamen p̄sonam p̄priam defendendo necessitate ineuitabili repellēs vim vi cū moderamine inculpate tutele. percutiens aliquez si inde mors sequit̄ non imputat ei vt notat ō homicidio significasti. ij. z. iij. c. interfecisti vnde ōr archi. xxiij. q. iij. c. j. q̄ clericus etiā interficere pōt. vt nō interficiat. argu. de furt. c. iij. dū tm̄ hoc faciat p̄ p̄sona p̄pria hodie exp̄sse in cle. si furiosus. de hōicidio. z dico p̄sonā p̄priā. nā secus est ꝑm Jo. an. in nouella sup clemē. si furiosus de hōicidio. si non valēs euitare mutilatiōez. licz mortem posset euitare. mutilauit vl occidit aliquem inuasorē. z idez si aliter nō valens saluare res suas eū occiderit q̄ deportare volebat. sec⁹ etiā ꝑm glo. di. cleric̄ sup v̄bo suo. de illo q̄ occidit illū q̄ occidere volebat patrem filiū ꝓiugem vel p̄sonā ꝓiūctam quā aliter iuuare non potuit. qđ putat Joā. an. q̄si casus ille non includat̄ sub necc̄itate ineuitabili. Intelligit̄ aut̄ necc̄itas ineuitabilis ꝑm Jo. an. ibidez sup v̄bo non valens. vt q̄ inangulatus erat vel sic artat⁹ q̄ fugere nō poterat nec clamore iuuari. intelligit̄ aūt cū moderamine inculpate tutele si fiat ex incōtinenti nō ex intuallo z causa defensionis nō vltiōis. z si cēlit̄ se defendat sicut infestat. vt si gladio p̄cutit̄ z ip̄e gladio p̄cutit vl si ligneo baculo z ip̄se ecōuerso aut ferreo baculo p̄cutit̄. z ip̄e ecōuerso ne ampli⁹ p̄cutiat ad mortē. si aūt p̄cuciat paruo ligneo baculo a quo si timeat̄ mors. vl de pilat̄ vel p̄ vestē trahit̄ z ip̄e repercutiēs ferro occidit inū inuasorē irregulis est. q̄a nō est moderamē inculpate tutele. dedit cēm se moderate tenere z non excessiue vltra violentiā sibi illatā. aut si p̄cussus ē semel z sic dimissus est. nec vlteri⁹ se credit p̄cuti si et iā incōtinēti repercutit⁹ z occidit irregularis ē. Nam nō

debet occidere inuasorez ex quo ab eo nō credebat se occidi. vnō excessit in moderamine q̄ p̄ vna p̄cussione nō letali occidit. ¶ Hec omnia colligunt in glo. ꝓcasti. ij. de homici.

¶ Tricesimaoctaua regula. Prelatus sp̄ualis hns iurisdictiōem temporalem in suo dñio. si fur vel latro dep̄hēsus in furto vel maleficijs adducitur ad p̄sentiam eius. z petit̄ puniri iuxta cōdignū sui excessus non debet ipse p̄sonalit̄ de hoc cognoscere. iudicare. aut sententiare. sed debet hoc cōmittere suo procuratori. dicēdo ista v̄ba. Fiat iustitia. generalit̄. nō descendēdo specialit̄ qua morte sit moriturus. ne clerici vel mōachi. c. vlti. li. vj. Nec p̄ hoc etiā est irregularis ꝫ si sequat̄ sanguinis pena. Uñ pōt fieri specialis cōmissio sup tali casu. sed ñ exp̄ssa pena. ꝑm Hoffredū. Idē tenet nouellator in dicto ca. vlti. li. vj. Dicit tm̄ nouellator in nouella ibidem. q̄ si ep̄us vel prelatus mandat notario suo vt in tali casu scribat cōmissionem p̄curatori ep̄i. vt super his faciat iusticiaz. talis notari⁹ est irregularis. qđ p̄bat ex eo quia talis nō habet facere quicq̄ ex officio sue iurisditiōis. qđ requirit illa decretalis. Sit ergo ep̄us cautus vt nō inijciat laqueū clerici. vnō cōmittat istā iurisditionē layco p̄ seipsum imediate z p̄ aliū laycū. nō aūt p̄ clericū. z scias q̄ hoc non soluz veritatē habet in prelato habente iurisditionē temp̄alē ratiōe bñficij. sed etiā ratione patrimonij ꝑm nouellatorē ibidem. z qđ plus est. dicit idem. q̄ ex quo clerici tales causas fine metu irregularitatis p̄nt alijs delegare. satis videt̄ q̄ si laycus talem iurisditionē hns ꝫ p̄babilem. causas sanguinū criminal. poterit hoc nō obstante ordinari. ga non fit irregularis ea ratione. Caueat ergo p̄latus cū interrogatus fuerit a iudice. ne rñdeat. malum est si ille malefactor remanserit impunitus. nā tūc esset irregularis. vt de excessi. p̄la. ex literis. ¶ Tricesimanona regula. Si iudex hns latronez captū querit ō aliquo perito qđ debeat fieri de tali. z ille rñdet talem esse morte puniendus vel simile. iudex aūt̄ secutus eius consiliū latronē punit ad mortem. irregularis est ꝓsulens. q̄ fuit in culpa in casu q̄ de facto nō erat rñdendus. vt de excessi. p̄la. ex l̄is. Si tm̄ non est casus de facto. sed iudex q̄rit simpliciter qualit̄ sint tales puniēdi. z clericus rñdet q̄ ad mortem vel ad sanguinē. Si rñdens respōdet ꝑm veram iuris sniam. vt expertus iurisc̄sultus. nō est irregularis. z maxime si extra iudicium. vt dicit glo. in dicto c. ex litter̄. Si autem errans in iure dixit. cū tamē aliter iura disponant irregularis est. vt colligit̄ p̄ Ulrbe. in spe. ti. ij. §. iuxta p̄positionis. Si aūt q̄ non reputat̄ iurisconsultus interrogauit. respondet non vt iurisconsult⁹. ꝫ simplicit̄ dicit qđ de talibꝫ sentiat. nec p̄sumit q̄ iudex ei⁹ sequat̄ responsionē. non est irregularis. ex quo nō rñdet ad casum qđ sit de facto. Nā si cōsuleret ad casum de facto: irregularis esset ꝑm Raymundum.

¶ Quadragesima regula Suspensus ab officio celebrando. fit irregularis.vt xj.q.iij.si quis damnat⁹. & c.si quis epūs in scilo. Et licet illi canones loquunt de excōmunicato scienter & in cōtemptuz clauium celebrante. hodie tamen idem irregularis est in suspensione a diuinis. vt de re iudica.cum eterni. & de sententia excommunicati.cum medicinalis.lib.vj.& in hoc casu solus papa dispensat. vt notauit Uilhel. in speculo. ti.ij. §. nunc de epōrum.v. est inquam. Suspensus autē a beneficio tantū non fit celebrando irregularis.quia hoc nullo iure cauetur p̄m Innocentium.de electionibus.cum in cunctis. §. clerici.& cassatuimus.de concessione p̄beñ. quia diuersitatem. ¶ Minori quoq; excommunicatione propter participationez excommunicati in locuone vel similibus ligatus. licet celebrando graviter peccet. non tamē efficitur irregularis.quia hoc nullo iure cauetur p̄m Inno.imo si medio tempore post q̄z cōicat excōicato celebrauerit. bene potest penitētia peracta sine pape dispensatiōe celebrare.vt de cle.excōmu.mini. c fina.xj.q.iij.si qs presbyter. Innoc. tū & Host. dicūt q̄ tales nō ppter suspēsionē a iure celebrare.phibent cū nō sint suspensi a iure nec suspendendi: sed soluz ppter peccatū prohibent. cuz fuerint suspensi quo ad deum a sacramētis & a pmotiōe. si eū a iure suspensi essent. celebrādo fierent irregulares. per.c.cum eterni.de re iudi.li.vj.& de sen.excōmu. cum medicinalis.eod.li.vj. Ex quibus oīnibus hoc colligit. p̄m abbatem in distinctiōib⁹ suis. & c.si celebrat.& c. de cleri. excō.minis. q̄ celebrans in mortali pctō non incurrit irregularitatē post penitentiā & reconciliationē obtentā sup pctō mortali vel excōicatiōe minori.ex qbus celebrans poterit sine aliqua dispēsatione superioris celebrare. Hec obstant noua iura. scz.c.cuz eterni. de re iudica.& capi medicinalis.de sentē.excōmu.li.vj.que loquunt de illis q sunt ingressu ecclie p̄nati. & a diuinis suspensi. quod nō est in istis. cū isti nec ingressu eccl'ie sunt p̄nati: nec etiam a collatione sacramentoz. sed solum a pceptiōe sunt suspensi. ¶ Quadragesima prima regula. Notorius fornicator a iure suspensus celebrans non fit irregularis. p̄m Uilhelmū in speculo. ti.ij. §. iuxta ppositionis. Nec obstat q̄ quidam dicūt. quodlibet peccatū notorium facit hominē irregularē. vt de tempo.ordi.c.quesitum. hoc enim verum est si ibi non intelligit irregularitas talis que requirit pape dispensationem. Unde dicit abbas vbi sup̄. q̄ in illa irregularitate quā quis incurrit ex notoria fornicatione & in tali celebrat. pōt epūs dispēsare post penitentiaz p̄ c. acti. de litis p̄testa. et ita hodie seruat. Et q̄z quā nimis rigidi. vt Hostien. & Innocen. dicunt p̄trarium. tamen non sunt audiendi: quia qui nimis emungit. elicit sanguinē. iiij. dist. deniq;. Nec aduertas rationē illam qua dicūt. Omnis suspensus

ab officio per canonez celebrando fit irregularis.vt dicit in c.cū clerici.de re iudi.& c.medicinalis.de sent.excōmu.li.vj. sed talis est fornicator notorius. vt patet in c.quesitum.de.cohabi.cleri.& multi.& xxiij dist.ppter hoc ergo efficit irregularis celebrando. Ad hoc respondeandacter p̄m Franciscū de sarabel. in c.vestra & c. quesitum.de cohabitatione clericoz.q̄ suspensus a canone celebrans tūc solum incurrit irregularitatem quādo per modū sententie fit a canone suspensus.vt in dicto ca. cum eterni.lib.vj. Sic autem non est in fornicatore notorio & simoniaco. quia non per modum sententie. sed enunciatiue dicuntur a canone q̄ sint suspensi. vt patet in c.quesitū.de cohabitatione clericorum: ergo celebrando nō fiunt irregulares. de senten.excōi. li.vj. Tene ergo p̄m Francisc̄ū.q̄ si in canone dicit penam imponente. q̄ talis fit suspensus ab officio.vel dicitur. suspendimus talem ab officio si hoc fecerit. tūc taliter suspensus celebrans fit irregularis. vt in dicto c. cum eterni. Sed si dicitur in canone penam approbante vel enunciante seu recitante aliquē esse suspensum. sicut dicitur de fornicatore notorio in c. quesitum. vbi tamen recitat notorium fornicatorē esse suspensuz. talis celebrando nō fit irregularis. Pro isto dicto est famosissimus ille doctor Guido.de Bayfio. Archidiaconus nuncupatus.xxxij. distincti. ad hec vero. vbi ipse notat in fine glose que incipit. istud intelligit. q̄ notorius fornicator non est principaliter suspensus a canone. sed a deo. quod patet ex eo qa q̄z cito penitet licite celebrat. de cohabitatione clericorum. cap. vlti. licet in odium criminis per canones aliquid fit additum quo ad vitationem eorum. vt scilicet non audiantur ab eis diuina. vt in cap. vestra. & in ca.tua.de cohabitatione clericorum.xxxij. distincti. nulla. & capit. preter hec. & hoc p̄m Innocentium. Licet autē Hostiensis notauit contrarium in speculo tit.ij. §. iuxta propositionis. & §. nunc de episcoporum.v.xxvj. Et hanc viam tanq̄z mitiorem puto complectendam.

¶ Quadragesima secunda regula. Suspensi a canone nō propter crimen. sed propter aliquem defectū. vt puta illegittime nati & corpore vitiati. non incurrunt nouam irregularitatem. si ante obtentam dispensationem celebrant. p̄m Uilhelmum in speculo. tit.ij. §. iuxta propositionis. ver. pozro. Et idem notatur per Archidiaconum. lvj. dist. apostolica. in principio. & hoc seruat curia: quia quando dispensat cum talibus simpliciter dispensat super defectu. nulla facta mentione de irregularitate. quia nullam incurrunt. lvj. distincti. apostolica. & cap. cenomanensem. de filijs presbyterorum. veniens. Ideo dicit intelligendum esse speculator de illis q̄ ppter infamiā suspensi sunt a canone. sicut sunt illi quoz crimina sunt notoria. & q̄ etiā post pactam pen

tentiam celebrare propter scandalum z infamiam phibenť. vt in c.fi. de cohabi.cleri.z multi.z ō homici. ex litteris.c.fi.z tñ ante dispensationem celebrando nouam irregularitatem non incurrūt:ga hoc nō inuenit iure cautū. ſm Uilhel.in speculo.vbi supꝫ.z Archi.lvj.di.apostolica.zc. ¶Quadragesimatercia regula. Suspensus a confessionibus audiendis celebrans ante reconciliationem nō efficitur irregularis. ſm Uilhel. quia hoc non inuenitur iure cautū.xj.q.iij.§.euidenter. De hac suspensione habeť xxvj.j.z v.q. vj.per totum. ¶Quadragesimaquarta regula. ¶Recipiens beneficium in irregularitate.impetrata absolutione super irregularitate.nō indiget alia dispensatione super beneficio obtento.ſm Raymundum. z Uilhel.in speculo. Laueat tamen quilibet ne in peccato mortali vel suspensione beneficium recipiat. vnō securius est vt talis confiteatur ante receptionez.ne nollatio sit vitiosa ſm Uilhelmū.in c.fi celebret. de clerico.excōmu.mini. Licet hoc sit perdurum est tamen.verū propter rationem ibi positam.quia secz eligi non potest in peccato mortali ad illa a quorū ꝓceptione a sanctis patribus est priuatus. Uerūtñ abbas ibi moderať hoc dicens. q; si cui existenti in occulo coliatū sit. sed ipse recipit illud: post peractam penitentiaz poterit retinere. allegat de tempo.ordi.quesitum.de senten.ex cōmunica.c.viti. Sed propter peccatum enorme.vt puta propter homicidiū. ipso iure ꝑdat beneficiuz. vt notať ꝙ Archi.l:dis.studeat.que incipit in glo.hic dispensat.vbi dicit glo. ga de iure debet eo carere. qō exponit Archidi.per sententiam non ipso iure. Nam homicidiū nō inducit ipso iure priuationē beneficij.ſm Bern̄i.compostellanuz. qui ita notauit de electione. q; sicut in glo.ꝑma. §.si vero.v.alia autē. Et idem sentit Innocentius dicens. q; in homicidis irregularibus cadere potest ius cuiuslibet dignitatis. quia etiam iuste habent eam. si cuz eis fuerit dispensatum. Et etiam sine dispensatione iuste tenent prędicti dignitates suas quouscz renuncient vel deponant.ſm Innocentium. q ita notaust de excessibus prelatorum.cum in principio. ¶Contra tamen istud dictum faciunt multa iura. vt de clerico pugnante in duello.c.henricus.in fin̄. Item.lv.di. si euangelista.v.in loco. cuz dispensatio requiratur vt homicida beneficium recipiat.videtur secus de re communi. Item cum homicida ministrare nō potest etiam post penitentiā fine dispensatione. de tempo.ordi.quo suspensus est a beneficio quod datur propter officium. z sic etiam accedit.lxxxj.distin.eos. z notatur de consuetudine.cum dilectus. in glo. suspensus enim. Tu dic breuiter. q; hic nulla est contrarietas. Nam Bernardus z Innocentius intelligunt q; homicida iste tenet z recipit beneficium quouscz deponitur per sententiam. Jura autem in contrarium inducta;

introducta dicūt q; talis debet carere z priuari bñficio de iure.ga de iuris rigore est inhabilis ad illud. Nō tñ hoc negat qn hoc fiat p sententiaz.z sic idē sentiūt. ¶Quadragesimagnta regula. ¶Presbyter excōmunicatus vel suspensus simplr ab ordinibus suis.administrans in ordine acolythatus efficiť irregularis.ſm Uil. Secus si tñ a missarum celebratione fuerit suspensus. ¶Quadragesimasexta regla. Clericus in minoribus constitutus excōicatus ministrans sacerdoti ad altare.portando aquā.lumē.z alia similia.non est irregularis ſm Uil. Idem putat de presbytero diacono z subdiacono. Ratio. quia ista nulli ordini sunt annexa. cū z laicos litteratos expediunť. ¶Quadragesimaseptima regula. Episcopus suspensus a pontificalibus celebrando in eis nō fit irregularis. quia pontificalia non sunt de substantia ſm Uil. ¶Quadragesimaoctaua regla. Suspēsus ab ingressu ecclesie si in ea celebrat.irregularis est.z si in tali suspensione decedit.nō sepelitur in cemiterio. vt de sen.excō.is cui.li.vj. Notat tñ nouellator in nouella q; pōt i ecclesia audire diuina sine metu irregularitatis.sed nō sine pctō. Licet Hugo z Raymū. aliud notauerūt.quorū opinio refutatur per modernos. ¶Quadragesimanona regula. Excōicatus vel suspensus baptizans soleniter in suppelliceo z stola publice.irregularis efficitur.ſm Uil. Secus si aliter secz. simpliciter baptizat. z matrie ī necessitate. ¶Quinquagesima regula. Quicunqz non pōt promoueri ad ordines sine dispēsatione.nec etiā ad honores.z quicunqz est illegitimus irregularis est ſm Uilhel. Idem intellige de omnibus casibus q impediūt promouendos. vel deiciūt iam promotos. vel qui penaz depositiōis merenť. Uñ regulare est q; quicūqz post pactaz penitentiā nō hñt ordinis executionem. irregulares sunt:sicut homicide.l.dist.§.j. erga. de simo. tanta. Item excōicatus.interdict⁹.suspensus.in ꝓtemptū clauiū se faciens ordinari.de sen̄.excō.cū illoz. Item si etiam presumit celebrare.xj.q.iij. si qs.de vita z ho.cle.vt clericoz.§ si qs igiť. Item violanť interdictū. de excess.prela.tanta. Item falsarius litteraz pape. ō crimine falsi.ad falsariorum.§.j. Talis tñ ſm Inn̄. si occultus est. post absolutionez z penitentiaz potest ordinari. ga nullo iure cauet q; sit infamis ipso iure. Item hereticus. de purgatiōe. c.inter solicitudines. vel exhibētes hereticis sacra. de hereticis.excōicatis.§.si vero. Item sodomita.de excess.prela.clerici. Item presbyter denudans ꝓfessionē.de peñ.z remi. omnes.c.fi. Item incorrigibilis in ꝓtumacia pseueraus. de dolo z cōtu.veritatis.§.fi. Item notoriū crimen de iure vel facto. de tempo.ordi.c.fi. Item vtens officio assassinorum vel defendens. receptans. occultans eos.licet mors non seq̄tur inde. de homici.p humani.li.vj Item apostata. de apostatis. c.fi.

Item scismaticus. de scismatic. c. j
Item intrusus volūtarie p ptātē se
cularē. vij. q. j. factus. de elect. gsqs
Item oīe crimen qđ ipso facto in
ducit infamiā ciuilē. ij. q. vij. porro.
Item infamia descendens ex delic
to p sententiaz declarato. qa pena
potest demi culpa pmanēte. ij. q. iij.
§. hic colligit. Infamis eñ est irre
gularis. siue infamis fit iuris siue fa
cti. vt de accu. oīpotens. de testi
bus. testimoniū. ¶ Quinq̄gesima
prima regula. Excōicatus maiori
excōicatione. siue ab homine. siue a
iure scienter. durante excōicatione
celebrans semp fit irregularis. z est
deponēdus. ď cle. excō. minis. latro
nes. Secus si ignoranter. vt eo. ti.
c. aplice. Si aūt dubitaret pbabili
ter de sententia excōi. presertim qñ
ꝺscius est de culpa sua ꝓpter quaz
iuste potuit excōicari. nescius tñ ex
ponit se discrimini z celebrat cū sit
excōicatus. irregularꝫ est. z indiget
dispensatiōe pape p̄m Uil. vt in dic
to. c. aplice. Crassa aūt ignoran
tia in talib⁹ iudicat. vt si citatus p
emptorie. nec iuit. nec misit ad ter
minū. z sic celebrat. licet nihil de ex
cōicatione sciat. Circa premissa sci
endum qđ suspensus a iudice. siue ad
certam diem. siue ꝓpetue. siue quo
uscz peniteat semp si celebrat. est
irregularis. qa talis nō deberet ce
lebrare. nisi ꝓus sententialit absol
uatur. sicut sententia suspendit. In
vltimo tñ casu quidā ꝺtradicūt. vt
vij. q. v. presbyteris. vbi dicit qđ ta
lis ab arbitriū suspendentis facere
debet. z si añ absolutionē celebrat.
irregularis est. z idem de re iudi. di
lectus. de excessi. prela. apostolice.
Suspensi vero a deo vt sunt oēs
peccatores celebrātes in peccat⁹.
non fiūt irregulares. licet peccent.
nisi celebrarēt in criminalib⁹. vt in
homicidio. in simonia z similibus.
z qbus etiā acta penitentia execu
tio interdicit. vt supꝫ dictū est. Sus
pensi autē ab officio a canone ꝓpt
crimē. si celebrāt. irregulares sunt.
Et hoc intellige si suspendunt a ca
none penam imponente. nō aūt ap
probante. vt in c. cū eterni. de re iu
dicata. li. vj. qa etiam in minori ex
cōitatiōe existentes suspensi sunt a
canone nō imponēte penaz. sed ap
probāte. z q̄cito penitent. pñt ce
lebrare. de sen. excō. nup. vñ potius
ꝺr suspensio dei ℞ canonis p̄m Uil
Et nota p̄m Jo. an. in cleñ. j. de de
cimis. in glo. sup v. donec. q cū alio
qs suspēdit donec satisfecerit. suffi
cit iudicis declaratio sup satisfacti
one fine alia absolutione. In excōi
catis vero est necessaria absolutio
post satisfactionez. Concordat ad
hoc glo. Jo. an. in c. sepe qa. de ele
ctio. li. vj. sup v. donec plene. vbi di
citur. q illi q occupant bona eccle
siarū vacantiū z ea distrahūt. tam
diu sunt a bñficijs z officijs suspēsi
donec ea plene restituerint. ipsis au
tem restituentib⁹ ipso iure fine alia
sentētia restituti erunt. vt notauit
Jo. an. lxxj. dist. si qui. Preterea
sciendū est q p̄m glos. xxvj. dist. de
inde. infamia z irregularitas ꝺtra
cta añ baptismū tollit post bapti
smū. z hoc si pueni ex ꝓpo delicto.

qua dona baptismi sunt fine omni
penitentia z satisfactiōe. vt de con
secra. distin. iiij. fine. Si enim pecca
tum nō deletur quātum ad infami
am. adhuc post baptismu z obesset
quod negat Ambrosius xxvj. dist in
vna. Unde si aliqs occidit mille ho
mines ante baptismum. omnis in
famia z irregularitas tollitur. vt lj.
dist in. si quis post acceptum. vt pa
tet de Paulo. qui ante baptismuz
fuit homicida. z tamen postea fac
tus est apostolus. vt l. dist. §. econ
tra. Huic tamē dicto aduersantur
doctozes. nam Archi. in dicto c. de
inde dicit. q bñ infamia exquo non
descendit nisi ex peccato deletur in
baptismo. sicut z peccatū. sed non
irregularitas. que non fundat sup
peccato. vñ ita irregularis est qui
occidit cum pctō sicut qui occidit
sine peccato. vt iudex. ne clerici vel
mona. c. sententiaz. z bigami z coz
poze viciati. z ita ipse Innocētius
notauit de dinoz. gaudemus. Ipse
tamen notauit de homici. presbyte
rum. q homicidiū añ baptismū. si
ue ex officio. siue ex voluntate fece
rit homicidiū nō est post baptismū
irregularis. qa oīs scēla peccati
deleta est. Sed Goffredus de con
uersiōe infideliū. c. j. notauit q pec
catū z scēla bñ delent in baptismo
sed nō defectus siue impedimentū.
Prima via cōiter approbat. Spe
culatoz tñ in ti. de dispēsatiōibus.
§. iij. v. is aūt. videt declinare. tē.

¶ Cautele circa predicta
obseruande.

PRima cau
tela est. Epūs z q
libet iudex non po
test. neqz debet ex
cōnicare vniuersi
tatem vel collegium. Et hoc ideo
ne innocentes puniantur cū nocen
tibus. vt dicit in c. romana. de sen
ten. excom. lib. vj. Interdici tamen
possunt innocentes cū nocētibus.
de sponsa. non est. Et hoc ideo. qa
ibi non est tantū periculum anime. si
cut in excōmunicatiōe que est eter
ne mortis damnatio. p qnā gs tra
dit sathane vt supza dicit. ¶ Scōa
cautela. Caueat iudex ne ferat sen
tentiam excōicatiōis nisi premissa
monitione. si tamē hoc fecerit. licet
sententia sit iusta. sed tamē punitur
latoz pena. c. sacro. de sente. excōi.
sez suspensione ab ingressu ecclesie
infra mensem. ¶ Tercio caueat ne
ferat sententiam excōmunicatiōis.
suspensionis. vel interdicti p futu
ris delictis. puta si tale qđ fecerit.
nec pro presentib⁹ sub ea forma. si
de illis infra talem terminū minime
satisfecerit. vt in c. romana. de sent.
excōmunica. li. vj. Unde p̄m Joan.
an. in nouella sup dicto c. valde ri
diculosum esset si diceret prelatus.
excōmunico petrū si furtuz fecerit.
si adulterium cōmiserit. cum tamē
ad talia parat⁹ sum vel suspectus.
si tamen moza causa vel culpa pre
cessit. bene potest excōicari sub illa
forma. Exempluz: vt quia de moza
condemnatus in actione personali
non soluit infra quattuoz menses.

et debuit: postea iudex debet precipere vt soluat infra tempus. alis sit excõmunicatus. hic enim mora processit. Similiter de culpa. vt quia negligẽtes fuerũt clerici in diuinis officijs dicendis. poterit iudex dicere. Excõmunico omnes qui non interfuerunt canonicis horis. hic eñ culpa precessit. Similiꝫ de offensa. vt in coniugato qui tenuit concubinam separetur ab ea ne excõmunicetur si vlteriꝰ redeat ad ipsam. Alis preter istos casus iudex nõ debet ferre sententiam excõicationis sub certo termino ꝛc. vnde male faceret si statim post condẽnationez factam in personali iudex precipere infra certum tempus ferendam sententiam excõmunicationis. cum tamen precessit mora. Et in hoc sepissime iudices nostri temporis excedũt modũ. ideo hec dixi ꝑ generali doctrina. ¶Circa dispensationem predictarũ censuraꝝ est sciendum q̃ licet ꝑm quosdaꝫ doctores epũs nõ potest dispensare sup irregularitate ⁊ alijs defectib⁹ nisi vbi expresse sibi a iure ꝑmittit. ꝑm Uil. Mazonem. Goffredum. Joannẽ de deo. ⁊ Innocentium. Alis ꝑm istos epũs dispensans in casib⁹ sibi a canone expresse non ꝑmissis. videtur impugnare canones vel eos tollere. Tu tñ dicas q̃ vbicũq; expresse a canonibus potestas dispensandi non prohibetur episcopis. episcopi possunt dispensare. Et hoc dictuꝫ per doctores cõmunius approbat. Ita dicunt Joannes. Laurentius Hugo. Tan. Bernardus. Uilhelmus in speculo. ti. de dispensationibus. §. nunc de episcopoꝝ. ⁊ ille famosissimus doctor domin⁹ Archidiaconus. l. distin. de premissis. vbi late prosequit istam materiam. improbando opinionez contrariam: qui etiaꝫ dicit dominũ suum Hostiensem dixisse: q̃ in his in ꝙbus peccatũ mortale est ꝑm legem diuinã. sicut in furto. rapina. vt xiij. q. v. penale. dispensare nõ potest. nec etiaꝫ papa. vt aliqui dicunt. nisi penitentiam agant. ⁊ restitutio fiat. de vsuris. cum tu. ⁊ xiij. q. v. si qd. ⁊ c. multi. ⁊ ea. q. vj. si res. Jn his vero in ꝙbus peccatũ mortale est ꝑm ius positiuum. vt vbi est episcopis vel inferioribus pape interdicta dispensatio. nullus dispẽsat nisi solus papa. vel is cui specialiter cõmiserit. Si vero nõ est interdicta potestas dispensandi tũc potest. Hec Archidiaconus. Pro ista sententia faciunt multa iura. vt de hereticis. excõmunicamus. §. sane. de sententia excõmunica. nuper. ⁊ ca. a nobis. ⁊ c. cum illorum. ⁊ de sponsalibus. cum apud. xxj. q. j. sunt nõnulli. ff. ex quibus causis maiores. l. necnon. §. j. nam ⁊ apostolus dicit. Omnia mihi licent xj. questi. j. aliud. Et ex his patet q̃ lata sit potestas episcoporum. ga oñia possunt. nisi expresse prohibeantur. Sunt autem multi casus in iure expressi in quibus eis conceditur auctoritas dispensandi. quos licite scripsit Uilhelmꝰ in speculo iuris. de quibus hic supersedere censuit scribentis sedulitas. sciens quia episcopi non egent vt ꝙs eos

doceat. sed ipsi aliorum sunt doctores. j. q. vij. conuenientibus. presertim cum presentis opusculi principalis intentio fuerit simplicib⁹ simplicia tradere rudimenta. non prosectis subtilia. vt cum apostolo lac potum daret. non escam parvulis. propter qõ etiam stilus eiusdẽ non in doctis aut persuasibilib⁹ humane sapientie verbis. sed in doctrina spiritus excurrit. eo q̃ iuxta Jsidorum. de sum. bono. lib. iij. horret sacra scriptura spumeũ sapientie ambitũ. Ignoscant igit̃ doctores sup stili. ⁊ materie ruditate: que non ipsis sed simplicibus dirigitur. Grati sint simplices quorũ profectui presens opusculum destinatur. Sed ⁊ ipsi reuerẽdissimi patres ⁊ domini archiepi. episcopi. ceteriq; prelati. doctores ⁊ magistri. si qua bñ scripta in presenti opusculo inueniant approbare dignent̃ gratiose. que ꝺo dubiosa. vitiosa. aut ꝑplexa declarent. delucident: ⁊ interpretent̃. Jnsuper que minus bene posita fuerint corrigant ⁊ emendent: occupationi potiꝰ q̃ ignorantie asscribentes errorem. Testis enim deus est ⁊ angeli eius me grauibus ⁊ arduis nõ solum diuersis. verum et iam sibi inuicem aduersis ꝑtunc occupatũ fuisse negocijs. ⁊ nisi pia dextera fuisset manum sedulitas. nisi diuine gratie miseratio animũ laccessitum consortasset. neq; q̃ naufragosa imbecillis animi tumba ꝑ nos consimilibus sub anhelo pectore salutarem cuncta fuissent ad portum. Mortem postremo vt quisquis ista legeris. mei peccatoris recorderis. exorans dominũ. vt non pro tam industrioso labore q̃ pie mentis deuotione ⁊ bone voluntat̃ affectu quo cunctis christi fidelibus ꝑficere conabar mercedem perpetuam eminus fideliter in vinea sua laborentibus premissam largiri dignetur tempore opportuno.

¶Suscipe completi laudes o Christe laboris,
Quas cordis leti vox subdita reddit amoris.
Sit merces operis oratio sancta legentis.
Que iungat superis nos toto robore mentis.

¶ Tabula huius opusculi.

¶ De sacramēt⁊ in genere. Fo. 2.
Quid sit sacr̄m ⁊ quot sunt. eodē

☞ De sacr̄o baptismi. 3

¶ Baptismus quō diffiniat. eodē
¶ Q⁊ triplex est baptismus. 4
¶ De baptismi accidentib⁹. 5.
¶ De cautelis circa hoc sacramentum seruandis. eodē.
¶ De cathecismo ⁊ exorcismo. 6
¶ De modo baptizandi. 7

☞ De sacramento confirmationis. 9.

¶ Que sunt de substantia huius sacramenti. Fo. 10
¶ De accidentib⁹ circa sacramentum ꝯfirmationis. 11.
¶ Cautele hui⁹ sacramenti. eodē.

☞ De sacr̄o eucharistie 12.

¶ De credēdis circa hoc sacr̄m. 14
¶ De cautelis seruandis circa hoc sacr̄m ex parte sumentium. 16
¶ De cautelis seruandis ex parte sacerdotis hoc sacr̄m conferentis vel conficientis. 19.

☞ De sacr̄o penitentie. 21.

¶ De ⁊tritione. que est p̄ma pars penitentie. Fo. 22
¶ De ⁊fessione que est secūda pars penitentie. eodē.
¶ De modo audiēdi ⁊fessiōes. 24.
¶ De casib⁹ ad papā ptinentib⁹. 25
¶ De casib⁹ ad epūm ptinētib⁹. 26
¶ De satisfactiōe q̄ est tercia pars penitentie. eodē
¶ De penitētijs iniūgendis p̄m canones. 28.
¶ De restitutione ablatorum in satisfactione. 31
¶ Cautele ex parte confitentis seruande. Fo. eodē
¶ De cautelis seruandis ex parte confessoris. Fo. 33.
¶ De penitentijs infirmor⁊ ⁊ decedentium de hac vita. 34.
¶ Quō sacerdos se habere debeat erga infirmos. 35
¶ Regule ḡbus pctā mortalia atq⁊ venialia sunt cognoscenda. 36.

☞ De sacramēto extreme vnctionis. 38

☞ De sacr̄o ordinis. 39
¶ De accidentibus hui⁹ sacr̄i 41
¶ De cautelis circa hoc sacramentum seruandis eodē.

☞ De sacr̄o mr̄imonij. 42

¶ De sponsalibus. eodē
¶ De diffinitione matrimonij 43.
¶ De impedimentⁿ mr̄imonij. 46.
¶ De cautelis huius sacr̄i. eodē

☞ De expositiōe misse. 48.

¶ De p̄ma parte misse. 50.
¶ De secunda parte misse. 51.
¶ De tercia parte misse. que habet ser particulas. 52.
¶ De quarta parte misse que habet tres particulas. 54

¶ Tabula huius opusculi

De scōa parte canonis 56.
De tertia parte canonis. 58
¶ Quinta pars p̄ncipalis misse 60
¶ Sexta pars misse. 62.
¶ Cautele seruande in celebratione misse. 63.

☞ De dicendis horis canonicis. 64.

¶ De modo dicendi horas canonicas. 67.
¶ Cautele in dicendis horis canonicis seruande. 69.

☞ De excōmunicatione 70

¶ De effectu excōicationis 74.
¶ De participatione cū excommunicatis. eodē.
¶ De sus̄pensionis sententia. 77
¶ De forma ferende excommunicationis. 78.

☞ De ecclesiastico int dicto qualiter sit obseruandū. 79.

☞ De irregularitate. 85.
¶ Cautele circa predicta obseruande. 91.

¶ Finit tractatus putilis de administratione sacramentor⁊: de expositiōe officij misse: de dicendis horis canonicis: deq⁊ censuris ecclesiasticis canonice obseruandis. Impressus Cracovie in edib⁹ puidi viri dñi Joānis Haller Anno. 1519.

De tribus primis mensis 56.

De tribus primis mensis. 58

De tempore pascha. 62.

De tempore paschæ. 63.

De tribus diebus in celebratione mysterii. 63.

De secunda tabula canonis. 64.

De tertia tabula canonis. 67.

De quarta tabula canonis. 69.

1.200 — ~~200.—~~

082213

24.3.66

NICOLAUS DE ORBELLIS TRACTATUS DE SACRAMENTIS

1519